Bojïn Pavlovski

IPOCRITUL

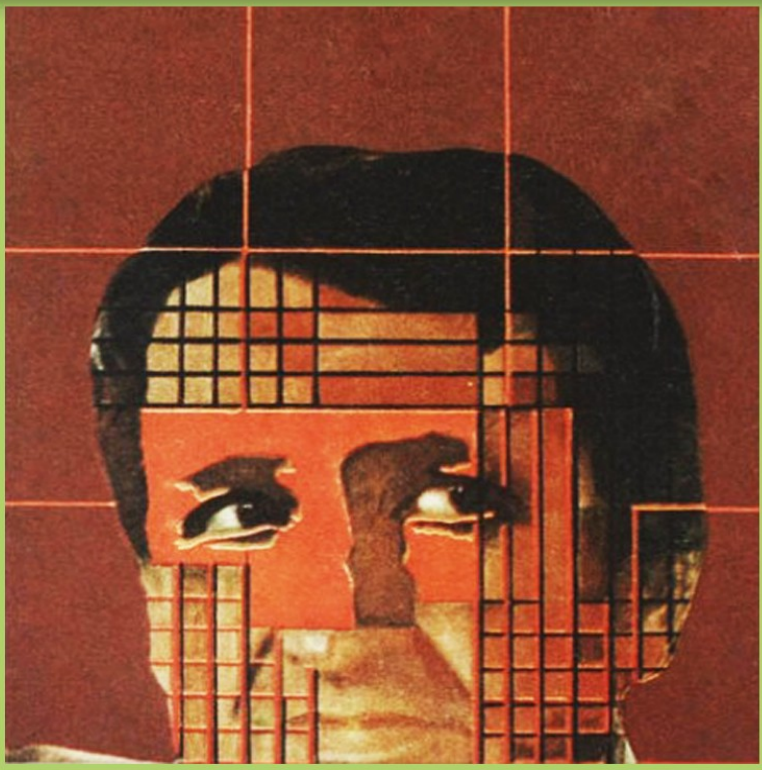

virtual-project.eu

BOJIN PAVLOVSKI

IPOCRITUL

Original: *Crveniot hipokrit* (1984)

Traducere:
DUMITRU M. ION
CAROLINA ILICA

virtual-project.eu

1986

1.

Casa de odihnă a Ivanovilor se afla în Santara. Iar Santara era oaza celor mai bogaţi inşi din Macedonia. Luxoasele clădiri se înşirau pe ţărmul lacului cu acelaşi nume, înconjurate de parcuri bine îngrijite. Aici, unii dintre gospodari se bucurau de plaje private unde se însoreau şi se îmbăiau. Palatul cumpărat de Alekso Ivanov era dintre cele mai frumoase, ridicat în stil de Ohrida, cu lucrături în lemn, mare şi somptuos, cu două intrări. La intrarea principală se întindea terasa cu cinci stâlpi ovali, îmbrăcaţi în marmoră de Prilep; aici flutura şi steagul naţional. Faţada era împodobită cu plăci decorative; în parc se vedeau o mulţime de coniferi, de banani minunaţi, în mari vase, de magnolii şi trandafiri roşii.

În dimineaţa aceea, în vreme ce păsările ciripeau pe ramurile cele mai înalte ale arborilor, în faţa intrării principale se opri noul inspector al primăriei din Santara. Se vedea că e tânăr: jurist, cam la treizeci de ani, cu părul lins, cu obraji fini şi bucălaţi, destul de scund, dar elegant. Un surâs ironic îi alergă dinspre buze către ochi, de cum citi pe uşă avertismentul dat tuturor celor care ar fi îndrăznit să săvârşească vreo spargere şi să prădeze casa. Apăsă pe butonul soneriei şi, aşteptând să i se deschidă, îşi închipui cum arăta sistemul electronic de alarmă. Dacă hoţii ar veni de afară, orice încercare ar fi zadarnică, îşi zise tânărul cel glumeţ, iar dacă ei se află instalaţi înlăuntru, atunci avertismentul de pe uşă e zadarnic. Începu să fluiere şi să bată cu piciorul stâng în marmoră. Devenise nervos tot ţinând într-o mână geanta neagră, iar în cealaltă legitimata deschisă, pe numele Rafail Burov, inspector superior al Santarei.

Câteva păsări îşi luară zborul de pe crengi când, pe cărarea asfaltată, lăptarul se opri lângă cutia poştală. Inspectorul privi spre poartă şi văzu un ţăran descheiat la cămaşă şi cu mânecile suflecate. Din vechiul căruţ-bicicletă el scoase un bidon din care turnă laptele în trei sticle ce se aflau sub cutia de scrisori. Crezu că lăptarul îşi va continua molcom drumul pe cărare până la casa cea mai apropiată. Bidoanele zăngăneau în căruţ, iar păsările fâlfâiră din nou pe crengi.

— Te-ai cam grăbit; doamna nu deschide niciodată înainte de nouă! se auzi glasul răguşit al lăptarului.

— Nu ţi se pare că oamenii ăştia dorm prea mult? întrebă Rafail.

— Aici doar nu se vine la lucru, ci la odihnă!

— Şi totuşi mă miră! începu să glumească Rafail.

— Ce te miră, că doar nu eşti ca ăla de la poarta nouă, termină mustrător lăptarul.

— Dar de unde ştii rânduiala casei, dacă şi tu împărţi laptele cu noaptea în cap? întrebă inspectorul.

— Ştiu totul despre Ivanovi, dar îmi ţin gura. Laptele şi-l plătesc la timp, mai cumpără şi câte un miel; ce-mi pasă mie dacă s-au îmbogăţit sau nu pe căi cinstite? Şi divorţul e problema lor! Ştiu totul, dar îmi ţin gura! mai zise lăptarul urcând pe bicicletă.

— Ştii totul şi totuşi taci! chicoti Rafail.

— O dată am făcut şi eu la fel ca şi tine şi am trezit-o pe doamna din cel mai dulce somn! De-atunci m-am lecuit să mai sun înainte de nouă! mormăi fâstâcit lăptarul.

— Atât de rea e doamna? îl provocă inspectorul.

— Nu e rea, dar e bolnavă! Of, numai în pielea ei să nu fii! oftă lăptarul.

— Deci mă sfătuieşti să trec mai târziu?

— Da’ să suni mai puternic atunci când te hotărăşti să-i scoli! Crezi că eu nu ştiu ce învârţi? Ce-ai rămas cu ochii la ziduri? N-ai mai văzut acoperiş de aramă la case? i-o trânti supărat lăptarul.

— Ce te-a necăjit atâta? întrebă Rafail Burov.

— Mi s-a dus toată dimineaţa, uite, d-aia! În timp ce tu, pâş-pâş, pe urma hoţilor, laptele din bidoane o s-ajungă urdă! Şi cine-o să-mi plătească mie paguba? Vezi muntele ăla? Acolo sunt oile; de-acolo vin, iar tu, acuma, îmi mănânci timpul! răspunse lăptarul şi grăbi ca vântul spre casa următoare.

— Stai să te lămuresc! Şi taică-meu a vândut lapte! strigă Rafail Burov întinzând mâna.

Iana Ivanova, soţia lui Alekso, auzise toată discuţia, dar plănui să nu-i deschidă inspectorului uşa. O năpădise presimţirea că el n-ar veni cu gânduri curate. Se văită ţinându-se de pântec; ulcerul îi mocnea în stomac; uscată şi istovită, se socotea dacă să-şi trezească sau nu copiii. Rămase câteva clipe în faţa oglinzii din salon; se sperie din pricina ochilor lăcrimoşi; îşi ciupi obrajii

ridaţi, îşi muşcă buzele şi iar auzi soneria la uşă. În juru-i domni liniştea până-n clipa când pendulul din perete prinse să bată orele. Îşi umflă puţin nările, îşi potrivi rochia de casă şi, în cel din urmă, se hotărî să iasă pe terasă. Afară o lovi drept în faţă aerul curat al zorilor; puţin lipsi să nu ameţească.

— Bună dimineaţa! strigă Rafail cu glas prietenos. Am fost nevoit să mă grăbesc; am geanta plină de dispoziţii de teren! Până la amiază trebuie să vizitez toate casele de pe strada aceasta! adăugă el, fluturându-şi legitimaţia prin faţa ochilor Ianei Ivanova.

— Vă ajut cu tot ce-am să pot! se oferi cu glas tremurător femeia.

— Trebuie completat acest formular! Nimic deosebit! în privinţa provenienţei averii! şi Rafail îşi scoase hârtiile din geantă.

— Nu pot face nimic! Dacă ar fi bărbatu-meu acasă, imediat aţi termina treaba! Veniţi după-amiază! roşi Iana şi prinse a da înapoi în spatele uşii.

— Nu mă cunoaşteţi? întrebă Rafail cu surâsul pe buze, ca s-o binedispună pe femeia speriată.

— Casa e veche; doar adaptaţia e nouă! Bărbatu-meu are toate documentele; treceţi după-amiază! El e acum la taică-său, în Posoki, dar a promis că se va-ntoarce la prânz.

Iana ridică din umeri şi se uită la motanul care adulmeca sticlele cu lapte.

— Chiar nu mă cunoaşteţi deloc? Şi eu sunt tot din Posoki! se lăudă Rafail, băgându-şi din nou formularele-n geantă.

— Noi locuim de fel în Podgorie; aici venim numai vara, la odihnă!

Iana nu arătă niciun interes pentru consăteanul bărbatului ei; agitată, dădu fuga spre sticlele cu lapte.

— Ştiu totul despre dumneavoastră! şi Rafail îşi muşcă limba de cum îşi dădu seama că folosise tocmai cuvintele lăptarului. Dumneavoastră sunteţi un pic speriată; o să mă-ntorc după-amiază. Vă cunosc încă din Posoki! Dumneavoastră sunteţi mama lui Viktor! mai adăugă şi se apucă să-şi închidă geanta.

— Să-l trezesc pe fiu-meu? se oferi Iana Ivanova.

— Nu se face! dădu înapoi Rafail. Dar soţul dumneavoastră lucrează la tipografie?

— Mergeţi acolo, la *Doi mai*; e cel mai sigur! îl sfătui Iana ţinând strâns în braţe sticlele cu lapte. Cu ce pot eu să vă ajut? Eu mi-am muncit munca şi acum aştept pensia de invaliditate!

— Dar dumneavoastră sunteţi atât de tânără! se miră cu prefăcătorie în glas Rafail, în timp ce cobora scările.

— Nu mai glumiţi! Cine-o să vă creadă? Patru copii, nu-i aşa, nu-i puţin lucru pentru o femeie, şi-n plus bolile m-au topit cu totul! se plânse Iana Ivanova.

— Am să vă mai vizitez; nu mi-o luaţi în nume de rău; asta mi-e slujba! Salutaţi-l pe soţul dumneavoastră! mai zise Rafail deschizând poarta şi strivindu-şi surâsul de pe buze.

— Şi el o să vrea să vă cunoască, dacă sunteţi tot din Posoki! îl salută Iana de sub steagul ce flutura în adierea zorilor.

Neliniştită deja, ea îi urmări paşii tăcuţi până la casa vecină, căindu-se că-i spusese tot soiul de lucruri despre familie. De cum dispăru din raza privirilor sale, iar păsările se liniştiră pe ramuri, îi fu şi mai clar că avusese de a face cu un vulpoi. Speriată, privi spre lacul albastru pe care plutea o pânză albă şi se întrebă ce-o fi putând să ştie inspectorul acela despre familia ei. Să-şi fi vârât Alekso mâna în averea statului? Să fi făcut vreo greşeală politică? Îşi dori ca bărbatu-său să se întoarcă mai iute, să-l întrebe despre acestea, s-o ia sub aripa lui.

Alergă în bucătărie, turnă laptele dintr-o sticlă într-o oală, căută iute ceva muzică la radio, îşi luă un capot şi se apucă să pregătească nişte sandvişuri pentru copii. Durerile parcă i se domoliseră-n stomac; începu chiar să cânte. În timp ce punea masa pentru cinci inşi, mireasma laptelui din ceşti o îmbătă; alergă prin casă chemându-şi copiii la masă. Ce-ar putea să ştie inspectorul ăla despre ea? Că bărbatu-său o părăsise şi se dedulcea în îmbrăţişările altei femei mai tinere? Pesemne că o fi auzit unele vorbe prin Posoki.

Casa i se păru ca un muzeu de raritătţi în care îşi găsiseră locul numai lucruri fără viaţă. De atâtea ori îşi dorise să trăiască fie şi într-o peşteră, numai fericită să fie. Îi fusese indiferentă această casă pe care o cumpăraseră de la un negustor ce se strămutase în America. În loc să se bucure, Iana se întristă. În vreme ce-şi aştepta copiii la micul dejun, se apucă să şteargă praful de pe mobile. În camera de zi se repezi spre cămin, în preajma căruia spânzurau doi Isuşi sculptaţi adânc în lemn de cireş. Şterse cu dispreţ sofraua pentru prânzurile şi cinele

festive, sculptată şi ea, apoi masa de lucru din nuc sculptat, ceva mai veche de două veacuri, lucrată în vreo provincie turcească. Ce-o fi căutând aici coşciugul ăsta sculptat, aflat cândva în stăpânirea vizirului din Stambul, se întrebă ea nervoasă. Într-o peşteră de-ar trăi, numai să fie fericită! Aici figurinele de porţelan, tapiseriile mai vechi de-o sută de ani, poliţele cu cărţi rare, globul pământesc din timpuriile perioade ale cuceririlor, apoi vasele pentru mâncare ce aparţinuseră vestiţilor revoluţionari macedoneni îi aduceau aminte de moartea care nu era departe. Sufletul i se topi de jale şi de amar. Era oare prea mult ceea ce avea împreună cu Alekso Ivanov? întrebarea o făcu să tresară, iar gândul că inspectorul acela se va întoarce îi spori din nou durerile din stomac. Atunci auzi şi uşile trântindu-se la dormitoare, iar băiatul şi cele trei fete coborând la masă. Iana Ivanova îşi apăsă partea stângă a stomacului, îşi dădu jos halatul şi-n vaporoasa-i rochie de casă se-ndreptă către masa deja pusă.

Dar în bucătărie nu o găsi decât pe Aniţa, fiica mai mică. Obrajii ei rumeni, părul blond, pieptănat în două cozi, fusta curată, în carouri, şi dulcele ei surâs pe clipă îi aduseră mamei o nemăsurată mulţumire. Şi din nou uită de inspector şi de durerile de stomac. În timp ce la radio se emitea programul de muzică uşoară din zori, întretăiat de strigătele reclamelor, îi veni poftă să bea o cafea. Dădu iute drumul la aragaz, şi-n trecere îşi sărută fiica pe păr.

— Unde sunt ceilalţi? se miră luând o linguriţă de cafea.

— Viktor înoată în lac, iar Solza îşi pune lentilele de contact! răspunse Aniţa între două înghiţituri.

— Dar Vida?

— Chiar nu auzi? E-n baie, se masează şi cântă! zise Aniţa.

— Doar n-o invidiezi! Ea e mare, vrea să arate bine, explică maică-sa.

— Toţi profită de ea! mormăi Aniţa.

— Ce tot inventezi acolo?! se supără Iana Ivanova.

— Nimic! Uite că Viktor se-ntoarce! răspunse fără chef Aniţa privindu-şi fratele care-şi ştergea umerii goi.

Soarele pătrunse printre storuri şi-n bucătărie; Iana degusta cafeaua interzisă de doctor şi, prin uşa larg deschisă, privea pielea înfrigurată a fiului care se-mbrăca. Glasul Videi se auzi şi mai tare din baie, aproape isteric. Orologiul măsură din nou

timpul în acea zi minunată de vară. Până ce Viktor se încălţă, sună şi telefonul. Un glas de femeie îl căuta pe Alekso.

— Iar o să-mi sari peste micul dejun? întrebă din bucătărie Iana.

— Vreau numai laptele, de altceva nu mai am timp! răspunse Viktor nervos, pieptănându-şi părul umed.

— Ai nevoie de energie! De ce te superi? întrebă Iana aproape şoptit.

— Pe tata îl caută femeile, iar pe soră-mea bărbaţii! Cum să nu mă supăr? Asta nu e casă de toleranţă! strigă enervat Viktor, apoi, din câţiva paşi, ajunse în bucătărie şi, fără să se aşeze, îşi bău laptele.

— Stai jos, ca să-ţi stea şi peţitoarele! zise în bătaie de joc Aniţa, ducându-şi tacâmul la chiuvetă.

— Vrei să-ţi smulg cozile? o ameninţă fratele.

— Aşa zice bunicul! se sperie Aniţa.

— Ce-ţi veni, fiule? întrebă Iana, apăsându-şi stomacul cu palmele. Doar ştii cât de mult te iubeşte Aniţa! mai adăugă ea.

— În casa noastră deja nimeni nu mai iubeşte pe nimeni! Mamă, de ce te prefaci că nu vezi? strigă Viktor îmbrăcând un tricou cu emblema brigăzilor de tineret.

— Dar unde te grăbeşti? strigă neputincioasă Iana, uitându-se după fiul ei care ieşi din casă plin de energie şi de nervi.

— Se duce acolo unde se călesc unitatea şi frăţia! În cartierul brigăzilor muncitoreşti de tineret, răspunse Vida, coborând scările destul de goală, în rochia-i de flotir scurtată.

— Haide, mai iute, voi astea două, jivine ce sunteţi! E deja amiază şi vi se răceşte micul dejun! ţipă Iana Ivanova, recunoscând în sinea-i că fata asta avea într-adevăr un trup să pici jos.

— Mamă, cine a fost ăla care a sunat de dimineaţă? întrebă pe negândite Aniţa, ştergându-şi mâinile cu prosopul de lângă chiuvetă.

— Un prieten de-al lui taică-tău, din Posoki! răspunse Iana, şi, apăsându-şi stomacul, ieşi pe balcon.

Deodată capul prinse să-i vâjâie, de parcă i s-ar fi desprins carnea de pe oase. Privirile i se împăienjeniră, ca după o lovitură în moalele capului, urechile îi asurziră. Parcă ar fi plutit în spaţiu, în timp ce, deasupra ei, abia adia steagul naţional. Ameţi, îşi descheie rochia, îşi pierdu cunoştinţa, căzu. Ultimele imagini

clare fuseseră legate de soţul ei, la Posoki, soţul ei care o dispreţuia.

— Ce-i cu tine, mamă? Ştii că a murit? şopti tulburată Vida, aplecată deasupra Ianei, cu sânii ei pieptoşi ieşiţi din rochiţa de flotir.

— Multe probleme au rămas nerezolvate! Noi ne ducem la fund, fetiţo. Dar s-a întors taică-tău? se interesă Iana printre sorbiturile de aer, adunându-şi puterile ca să se ridice. Şi de ce oare n-o fi strâns încă steagul?

— Sărbătorile de Ilinden[1], mamă, doar ştii şi tu atâta lucru!

— Taică-tău nu s-a întors? repetă Iana Ivanova.

Vida înălţă din umeri. În clipa aceea Alekso era încă în Posoki. Bătea Via Egnatia, de-a lungul zidurilor unor case dărâmate. Îl însoţea Simon Ivanov, cocoşat, chel şi neputincios. Abia-l mai ţineau puterile şi se ajuta de baston. Trecuse de şaptezeci şi opt de ani şi deja nu-i mai erau de ajutor nici aerul curat, nici apa rece şi limpede, de munte. Şi fiul său Alekso muşcase din cel de al patruzeci şi cincilea an, dar era sănătos tun, iar părul brumat de la tâmple îl făcea şi mai frumos.

— Ai avut o copilărie grea! Acuma Domnul ţi-a dat tot ceea ce ţi-a poftit sufletul! filosofa Simon, petrecându-şi fiul. Trăieşte cu măsură, să nu faci abuzuri, iar familia să ţi-o păzeşti ca pe-o cetate.

— Te rog încă o dată, hai, mută-te la noi! Iarna în Podgorie, iar vara pe malul lacului! Primăverile poţi să ţi le petreci aici, dacă tot eşti legat de stâncile astea! şi Alekso îşi cuprinse tatăl pe după umerii costelivi care-i tremurau.

— Nu pot, fiule! Omul bătrân cere îngrijire, nu glumă. De ce să vă clocesc eu casa? Şi apoi cine să mai vadă şi de mormântul maică-ti?

Alekso îşi aduse aminte de casa în care-şi petrecuse noaptea: scundă, acoperită cu paie. Două uşi, faţă-n faţă; cea principală, către uliţă, pe unde intrai în casă; cealaltă, mai mică, să ai pe unde să fugi de tăietorii de capete. În loc de geamuri, ferestre cu obloane de lemn. Pe zidul din spate se afla vatra în care se aprindea focul; spicele de grâu se sprijineau de prichici. Deasupra vetrei atârna un lanţ până deasupra jărateculuiui, iar de el şedea încă agăţat vechiul ceaun de aramă în care maică-sa

[1] Sărbătoarea de Sf. Ilie, zi când, în anul 1903, a fost proclamată Republica din Krusevo. (n. t.).

făcea odinioară mămăliga. Mergând aşa, Alekso făcea comparaţii tot măsurându-şi reuşita, de parcă n-ar fi ştiut cât adevăr încăpea aici şi câtă închipuire. Avere în Podgorie, avere în Santara, şi coliba în Posoki. Reuşita i se părea incomparabilă, totuşi, în ochi i se cuibări o tristeţe ciudată. Simţea că în această reuşită se împletise şi ceva necurat.

Dincolo de chipul plin de zbârcituri al tatălui său văzu pustiul. De ce oare acest sat fusese înălţat pe patru coline, pe înălţimi întretăiate de văi şi de surpături? Nu putea înţelege de ce strămoşii săi nu avuseseră şi ei vreo câmpie roditoare; vru să-l întrebe pe taică-său, dar nu îndrăzni. Ca să nu arate că-i un fiu prost şi neinstruit al acestui sat sărac? Continuă să păşească pe vechiul drum roman, pe Via Egnatia, pe lângă alte case în ruină. Satul se învecina cu moşiile turceşti de odinioară, dar ele erau acum părăsite şi pline de spini şi de jnepeni. Cândva goalele coline erau lucrate aidoma câmpurilor, dar în amintirea lui rămăseseră tot pajişti pentru animale. Deodată se întrebă dacă micile izvoare secaseră în timpul verii şi dacă pâraiele se umpluseră de părăluţe.

— Pârâiaşul de lângă casa noastră susura! izbucni Alekso.

— Ce-ţi veni acum? se miră bătrânul. Ce bine mai ţii minte totul. Da, nu seca niciodată, adăugă el şi, uimit, clătină din cap.

— Cum să nu ţin minte? Pârâul izvora de sub zidurile bisericii Sfânta Vineri. Slujbele se făceau lângă pârâiaş, în spatele bisericii, la cimitir, în faţa curţii noastre. Aşa-i sau nu-i aşa?

Alekso se uita la hăurile din preajmă.

— Slujbele acum nu se mai ţin; popa nu mai vine! Dar bine-ţi mai aduci aminte; aşa a fost cândva! Dar o să-ţi aduci oare aminte de o dorinţă de-a mea pe care trebuie s-o împlineşti? întrebă bătrânul gârbovit şi se opri.

— Pentru tine o să fac totul, tată! răspunse Alekso.

— Aş vrea să mă îngropi în acelaşi mormânt cu maică-ta. Dacă n-o să uiţi. Ai să ridici numai piatra, o să jeleşti un pic şi o să mă aşezi lângă ea. Aşa i-am promis Iaglikăi, şi aşa trebuie să fie! O să uiţi dorinţa mea? întrebă din nou bătrânul.

— O să mai treacă încă multă vreme, tată, până se va împlini dorinţa asta! Oho, câtă apă va mai curge pe pârâul nostru! râse îndurerat Alekso Ivanov.

— N-are decât să curgă, nu mă grăbesc! intră în joc Simon. Dar aici nu se mai naşte nimeni. Doar se moare! Au mai rămas

doar cinci suflete în Posoki! Nu ştiu dacă voi fi ultimul, dar dorinţa mea ţi-am spus-o! I-am promis maică-ti; n-ai voie să uiţi! termină calm bătrânul.

În gândurile lui Alekso îşi făcu loc o ciudată veselie. Bărbaţii din Posoki, dintotdeauna, au fost nişte şmecheri, îşi zise în timp ce mergea. Într-adevăr, unii ajunseseră proletari şi populaseră pentru totdeauna oraşele, dar cei ce rămăseseră în sat nu se schimbaseră. Ce înseamnă asta, să putrezeşti lângă propria-ţi nevastă? Adoraţie, supuşenie, iubire, slugărnicie? Îşi privi propriul tată albit şi-i veni să râdă; făcu un mare efort ca să se abţină. Dar cum erau femeile din Posoki? se întrebă. Adevărat, ele nu purtau chiloţi nici vara, nici iarna, şi, după fiecare aplecare, barza aducea un copil! Dar aici deja nu se mai naşte nimeni, tresări el. Amintirile din copilărie din nou îl năpădiră şi-l întristară. Femeile n-aveau voie să taie drumul bărbatului cu urcioarele goale fiindcă s-ar fi dus pe apa sâmbetei toată truda câmpului. Superstiţiile domneau de veacuri. Aici norii aducători de grindină erau alungaţi de babe cu secerile-n mâini. Nici cucul nu trebuia ascultat pe inima goală, fiindcă lucrul acesta ar fi adus seceta, foametea şi molima printre animale.

Ivanovii, continuă să-şi aducă aminte Alekso, dormeau pe rogojină de paie peste care puneau cerga din păr de capră, iar deasupra velinţa cu care se înveleau. Înainte de a se culca mâncau pâine de secară, ardei pisat, iar uneori şi lapte bătut. Hrana le era sărăcăcioasă şi numai de sărbători adăugau la ea miere şi carne. Maică-sa, Iaglika, fie-i ţărâna uşoară, ştia să facă plăcinte cu verdeaţă, colţunaşi, şi o papară minunată din pâine fărâmiţată, amestecată cu brânză, ouă şi unt. De lăsata secului pregătea o halva pe cinste. Tocmai în lunile de iarnă tata Simon tăia câte un grăsun sau vreun porc de mai an ori găini bătrâne care uitaseră să mai ouă. În casa lor erau mâncate cele mai rele fructe; cele bune luau drumul pieţei. Aveau o masă rotundă, întărită cu stinghii; mâncau cu linguri de lemn, din vase de pământ şi din tăvi de aramă. Toţi Ivanovii şedeau pe scăunele triunghiulare, cioplite din buturi de lemn, înalte de-un cot. Părinţii, Simon şi Iaglika, dormeau pe perini umplute cu paie şi, uite aşa, muiau pâinea în strachină, sorbăcăiau din cenac şi mestecau în tăcere. Ivanovii trăiau în sărăcie, dar cu cinste. Aşa trăiau, se gândi Alekso cu durere. Jumătate din casă era folosită de familie, iar în celelalte încăperi trăiau animalele. Găinile

iernau pe grinzi. Între oameni şi animale se ridica o poartă de stejar, iar mirosul balegilor pătrundea pretutindeni. În spatele casei, în colibă, se afla războiul de ţesut, alături fânarul, iar ceva mai încolo coteţul porcilor. Vara Simon şi Iaglika dormeau în fânar; acolo, la lumina lunii erau încropiţi copiii. Primul s-a născut Iordan, care mai târziu şi-a întemeiat familia în savana din Western Australia, după el s-a născut Petar care a murit pe front, in Srem, apoi Temiana, care acum trăieşte la ferma ei din Arkansas, după ea Ivan pe care l-au mâncat lupii în munţi. Izvorinka a murit de tuberculoză; după ea a văzut lumina Ghiorghi, căruia acum i se zise Iorgo şi ţine o prăvălie cu aur în regiunea Salonik-ului, în Vardaria. Abia după ei a venit pe lume şi Alekso. În fiecare an Iaglika năştea câte un copil şi, tot aşa, până au prins-o necazurile muiereşti.

— De dormit tot odată cu găinile dormi? întrebă pe negândite Alekso Ivanov.

— Picotesc eu şi-naintea lor! râse Simon. Mă folosesc tot de lampa cu gaz, aia adusă de Ghiorghi de la Salonik, dar gaz se găseşte din ce în ce mai rar! mai zise el cu glas tremurat.

— Şi chiar nu vrei să te muţi la mine? mai întrebă Alekso şi, apropiindu-se de taică-său, îl strânse pe după mijloc. Uite-aşa o să te iau pe sus şi drept acasă o să te duc! Suntem bogaţi, tată, foarte bogaţi! Vino să trăieşti cu nepoţii!

— Nu mă strânge aşa tare, că mi s-a dus puterea!

— Hai, mută-te la noi şi trăieşte-ţi traiul!

Alekso îi întinse bastonul care-i căzuse pe pietre.

— Nu-mi vine uşor să pun lacăt la casa în care mi-au crescut copiii! Ţi-am zis şi de mormântul maică-ti! O să uiţi ce mi-ai promis când am să mor? întrebă din nou, gâfâind, bătrânul.

— Mai lasă moda asta veche! Trebuie să trăieşti cum se trăieşte. Ce importanţă mai are unde-o să putrezeşti mai apoi? glumi Alekso Ivanov.

— După urmă ne dăm de gol! Asta-i important!

Privea în jos, spre satele de câmpie, unde de multă vreme fusese băgată lumina electrică. Dar Posoki e un sat cu totul sărac, gândi bătrânul, de-aceea a şi rămas un pic tăiat de lume. Nu mai are nici şcoală, nici prăvălie, viitorul îi e pecetluit. Ce pot face cinci oameni ca să schimbe viaţa acestui sat? Se aşezară sub ramurile unui prun. Alekso îşi privi din nou tatăl: simţurile scăpătate, trupul părăginit. Şi acum, ca şi-n urmă cu decenii, el

mai purta pantaloni de şiac şi vestă lucrată cu fir şi fără mâneci, chimir de culoarea vişinei, obiele şi opinci. Îmbrăcămintea lui nu se încheia cu nasturi, ci cu şnururi sau copci. Cum şedeau, deodată Alekso îşi aduse aminte şi chipul Iaglikăi. Mai tânără, ea purta cămaşă lungă, brodată pe poale, şi bete din păr de capră. Mai înainte de a naşte îmbrăca o giubea din şiac, roşie, fără mâneci, lungă până la genunchi, care semăna un pic a samar. Era o femeie tare frumoasă, cu toate că născuse atâţia copii; pe Simon îl pizmuiau parcă i-ar fi fost securea îngropată în miere.

— Chiar acum mi-am amintit de chipul mamei! zise tulburat Alekso, după ce se ridicară şi porniră la drum.

— Ea va şti că ai fost la mormântul ei, fiule! De la ea aţi moştenit, tu şi surorile tale, firea asta blândă. Fraţii tăi îmi seamănă mie: tari ca o cremene, toţi la fel, chiar şi Ivan pe care l-au mâncat lupii! Of, ce mamă ai avut tu, Alekso! oftă Simon.

— Au trecut zece ani de când a murit?

— Numai opt şi două luni, răspunse bătrânul. Închipuie-ţi, Alekso, ea era sigură că tu ai să ajungi mai departe decât toţi ceilalţi copii! Biata de ea, a prevăzut asta! Ţi-a fost grea copilăria, dar, pe urmă, ţi-ai terminat toate şcolile! Iar Dumnezeu ţi-a dat tot ce ţi-a poftit sufletul! Păzeşte-te, nu te-nfrăţi cu Necuratul! mai spuse bătrânul.

— Aici o să ne despărţim; la vale e povârniş; nu mai coborî! îi propuse Alekso la răscruce. Am să vin din nou înainte de căderea zăpezii! Vrei să-ţi aduc ceva? Cizme de pănură, vreun cojocel sau vreo şubă? Un tranzistor cu baterii? Sau te hotărăşti poate să-ţi petreci iarna la noi, în Podgorie? îşi termină întrebările fiul.

— Ehe, cât mai e până la vremea zăpezii! Mai întâi să se strângă roadele. Salută-mi nora şi nepoţii, mergi sănătos şi nu uita dorinţa mea în privinţa mormântului maică-ti! Aşa i-am promis, aşa şi trebuie să fie! oftă Simon întinzându-i mâna-i uscată şi tremurătoare.

Chiar după primul deal Alekso uită de taică-său. Păşea pe vechiul drum comunal plin de hârtoape fără a întâlni pe nimeni. Un vânt adia dinspre apus-miazăzi, foşnind prin crengi. Trecu de câmpurile cu varză, apoi se ivi o mică aşezare de grădinari. Un tren târa după el, spre răsărit, o mulţime de vagoane. În piaţă, negustorii vindeau fructe şi verdeţuri. Bău o cafea la

restaurantul *Simpatia,* alături de nişte bătrâni care moţăiau. Restaurantul murdar, ceşti galbene, muşte roind printre clienţi.

În cele din urmă drumul îl purtă în clisură. În jur păştea o turmă de oi tunse, costelive, care se chinuiau să smulgă iarba. Drumurile erau pline de colb; nişte tractoare trăgeau după ele remorci. Întâlni şi o fată înaltă, cu ochi mari, care aştepta autobuzul local. Vru s-o ia cu el, să-i dea un servici la tipografie şi să-i ceară ceva din tinereţea şi din frumuseţea ei, dar ea îl privi băţoasă, rămânând să-şi aştepte autobuzul. Alekso îşi continuă drumul în jos şi simţi mireasma florilor de câmp. Pe coamele îngălbenite se vedeau vaci tărcate. Trecu peste pârâul care se pierdea în vale şi, în cele din urmă, se opri în faţa motelului *Madona*; lângă un camion vechi zări şi mercedesul întreprinderii.

Pero, şoferul, trăgea un pui de somn în maşină, iar consilierul directorului, Andrei Pagiov, îşi bea cafeaua şi coca în restaurant, ascultând discuţia dintre un pădurar şi stăpânul restaurantului, ins întors cu cheag din Belgia. Aici, în vremile de demult, poposise un timp o înaltă misiune, la dorinţa comună a bisericii şi a ţarului bulgar. După spusele gazdei, aproape de hotel se-nălţa o cetate; într-o aripă se afla biserica, bogat pictată, iar cealaltă aripă devenise muzeul antichităţilor din ţinut.

— Ştii ce e nou la tipografie? întrebă Andrei care era pus la patru ace, în timp ce-i turna directorului său coca în pahar.

Dar directorul îl urmărea cu interes pe pădurar, aşa că răspunse distrat:

— O să-mi spui pe drum. Mai că nu-mi vine să cred că aici ar fi tras vreo misiune.

— Să nu întârziem la şedinţă! îi aduse aminte Andrei.

— Ce ţi-e atât de teamă? se-ncruntă Alekso Ivanov.

— Mai bine să fim la timp! Meşterul ăla, Virgil Piseski, are limba cam lungă! Ştie s-amestece minciuna cu adevărul, cum ai amesteca apa cu vinul! răspunse Andrei.

— N-o să-mi ceară el iar să-l ajut? bombăni mulţumit Alekso.

— Crezi că dacă o să muşte o să şi turbeze?! chicoti Andrei. Dar cum mai e acolo sus, în Posoki?

— Ca-n basme! Timpul s-a oprit în loc: viaţă pe cei de vârste matusalemice! Nici taică-meu nu stă prea rău cu sănătatea! dădu din mână Alekso şi iarăşi ascultă atent ce spune pădurarul.

Îşi sorbiră iute băutura comandată şi se duseră în cetate să vadă biserica şi muzeul. Pădurarul nu minţise: într-adevăr acolo poposise o misiune duhovnicească. Alekso Ivanov, împătimit colecţionar de antichităţi, se încredinţă cu propriii săi ochi că biserica-i fusese închinată doamnei Anghelina, o misionară, nebună la început, apoi mamă, apoi văduvă, şi în cele din urmă, călugăriţă. Dar pentru el cu mult mai interesantă se dovedi cealaltă parte a cetăţii, muzeul de antichităţi cu mica sa prăvălie de cărţi religioase şi suveniruri. Andrei glumi în timp ce Alekso cumpără nişte cruciuliţe aurite pentru cele trei fiice. Nerăbdător, propuse să pornească mai iute la drum, dar directorul era cu totul furat de exponate, de parcă un magnet îl ţinea în loc.

— De care comună o fi ţinând? se interesă el cu lăcomie. Mi-ar putea dărui câte ceva!

— O să-ntrebăm, dar acum să ne grăbim! repetă Andrei Pagiov.

Alekso Ivanov continuă să privească obiectele casnice, o veche colecţie de veselă, unelte de lucru de mai bine de trei veacuri, câteva arme arhaice, mobilier din timpul robiei turceşti. Văzu paturi de lemn răzbite de carii, vase pentru spălatul îmbrăcăminţii, puşti vechi cu cremene, apoi veşmintele propovăduitorilor, străvechi cărţi bisericeşti, hărţi geografice rupte şi inexacte, fotografii, ale revoluţionarilor de la începutul veacului. Cât de mult şi-ar fi dorit să aibă toate aceste lucruri în palatul din Santara! Mai aruncă o privire marilor clopote bisericeşti aduse de la Petersburg şi apoi chipurilor de sfinţi. Şi totuşi viaţa i-a jucat pe degete pe toţi, gândi la ieşire Alekso. În casa lui toate aceste puşti cu cremene şi-ar fi dobândit vechea lor strălucire! De ce să se distrugă în muţenia acestei clădiri? Chiar o să-ntrebe în grija cărei comune cad toate vechiturile astea.

— De câtă vreme lucrăm împreună şi nu te-ai învrednicit să mă cadoriseşti cu nimic mai de Doamne-ajută! îi zise Alekso consilierului său.

— Vechituri, aşa-i, nu ţi-am adus, dar ştii, pentru fete n-ar merita să mă dojeneşti, răspunse Andrei.

— Eu am conştiinţa curată! i-o retează Alekso.

— Prea mult te frământi! ridică tonul consilierul.

— Mă tem să nu mă-mbăt! i se plânse Alekso.

— Chiar şi când eşti beat tu nu încalci legea! îl îmbărbătă făţarnic Andrei.

— Spune cinstit, chiar gândeşti aşa?

— Să-mi moară Isac şi Natalia! se jură Andrei.

Alekso privi cerul şi decise că e vremea de plecare. Apoi mercedesul coti spre un râuleţ, dincolo de care, spre răsărit, se întindeau nişte ferme cu iarba în pârgă, unde turme mari de vite păşteau pe sub coroanele copacilor. Urmă o casă părăsită, o casă în ruină, cu gardul dărăpănat, dincolo de care înfloriseră mărăcinii. Radioul maşinii anunţa tot soiul de greve şi de revolte, apoi mai pomeni şi de catastrofa unui avion în Marea Nordului şi, în sfârşit, se auzi şi o muzică plină de viaţă.

— O problemă nu-mi dă pace! îi scăpă lui Alekso care scrâşni din dinţi.

— Îmi închipui! Te întrebi dacă nu cumva fecioru-tău o să te părăsească şi-o să te dispreţuiască! se grăbi Andrei Pagiov.

— Da’ Viktor e ca aurul strecurat! se amestecă stângaci şi Pero, şoferul.

— Ce timpuri au venit! Cum să-mi salvez obrazul faţă de propriii mei copii? Ăştia dispreţuiesc totul! Ştii că Viktor nici nu vorbeşte cu mine? mai rosti resemnat Alekso Ivanov.

— Mi-a spus aseară! zise Andrei Pagiov. Nu le cânta în strună ăstora tineri! Şi nu te mira că sunt puşi pe surparea faptelor noastre!

— Da’ ce-am surpat noi, ăştia mai bătrâni? se amestecă şi şoferul.

— Cum ce-am surpat? Şi te amesteci neîntrebat în vorbă? Ce, nu mai credem nici în propria operă? Am surpat exploatarea din punctul de vedere al claselor, apoi am micşorat diferenţele de trai în această epocă de tranziţie de la clasele sociale spre o societate fără clase! Am făcut schimbări structurale în problemele economiei şi ale demografiei; am pus bazele unui viitor mai luminos! încheie Andrei.

— Aş vrea ca Viktor să mă-nţeleagă! mai oftă Alekso şi se crăcănă pe canapea.

— Ei, prietene, da’ multe mai vrei! Dar tu îl înţelegi pe Simon?

— Aseară l-am rugat să se mute la mine! Azi dimineaţă i-am zis din nou; pe braţe l-aş fi adus, dar el a rămas în colibă! Dar ultima dorinţă am să i-o împlinesc! oftă din nou Alekso.

În faţa lor un pârâiaş leneş se mistuia într-altul mai mare. Cerul era ca sticla, iar soarele după-amiezii ardea. Jur împrejur coame pline de stânci fulgerate; ici şi colo se zărea câte un tufiş; era secetă, iar depărtările fumegau aducând miros de mirişte arsă. Se apropiară de o duzină de case vechi; o tăbliţă indica, la marginea drumului, numărul locuitorilor. La o răscruce, câţiva inşi cu nişte cealmale albe pe creştet, nebărbieriţi şi cu chipuri soioase, aşteptau să-i ia careva. Nu departe păştea o turmă de oi.

— Ţi-aduci aminte de bătaia de la *Vechea Europă*? întrebă deodată Andrei.

— Parcă numai o dată ne-am bătut? Puţin îmi pasă mie de ea! De ce mi-aş aminti? întrebă în cele din urmă Alekso.

— Iar o să fiţi laolaltă! Ha, ha! Bătăuşul şi cel bătut! strigă Pero şi izbucni în râs.

— Tu vezi-ţi acolo de volan! Nu vezi cât am întârziat? îl certă Andrei.

— Am înţeles! răspunse Pero speriat, aranjându-şi şapca. Chiar dacă am râs, eu nu vă urăsc! adăugă el mai apoi, slugarnic.

— La bătaia aia au luat parte toţi cei din generaţia noastră! Ţi-e clar? i se adresă Andrei lui Alekso. Toţi craii şi divorţaţii, ştii? Dintre toţi numai tu n-ai divorţat! E-adevărat că în curând te desparţi şi tu? întrebă consilierul întorcându-se cu spatele la şofer.

— Şi dacă divorţăm crezi că noi suntem oameni de două parale? întrebă tulburat şi Alekso Ivanov.

— Nici vorbă! Nu suntem străini de nimic ce-i omenesc! Noi suntem o generaţie aparte, trimisă de providenţă. Faptul că noi avem în mână puterea, nu-i deloc întâmplător! O să vezi cât de sus vom urca! se făli, radiind de bucurie, Andrei.

— Eşti un demagog! Dintotdeauna te-am bănuit! ţipă la el Alekso Ivanov.

— Aşa l-au născut! zise Pero, scărpinându-şi un pic gâtul.

— Cine te-a-ntrebat pe tine ceva? strigă Andrei ameninţător la şofer.

Soarele se revărsase peste munţi. Imediat se ivi o rezervaţie cu păsări de baltă, apoi un motel cu un parcaj enorm. Alekso zări o turmă de cai păscând buimăciţi iarba pârlită a fermelor. Nişte zilieri îşi lăsaseră uneltele şi mâncau pe pietre harbuji.

Alekso tremura din tot trupul: drumul acela, până-n Posoki, îl istovise. Deodată îl cuprinse disperarea. Norocul meu e plin de păduchi, se gândi el în maşină. Şi viaţa mea pute a mucegai, iar ideile mele nu fac nici doi bani. Într-o bună zi am să-nghit şi scoruşa, ca micii burgheji, lucrând împotriva dorinţelor mele. Conştiinţa îi spunea că-şi trădase ideile de tinereţe şi lucrul acesta reuşi să-l sperie. Ura şedinţele la care lua parte; îl dispreţuia şi pe poponarul de lângă el. Îl iubea pe Viktor, pe curajosul său fiu, îşi diviniza toate cele trei fete. Descoperi unele asemănări între caracterele lui Simon şi Viktor. Şi totuşi planurile de viitor îl legau de cei pe care-i ura: Andrei Pagiov şi Tanas Saveski. Se minţea singur că ei îi vor înlesni succesul. Şi de aceea se înfricoşa că viitorul îi va fi plin de păduchi, iar norocul ca un dinte ştirb. Blestemate ambiţii: aştepta ziua în care să-i latre câinii în cap şi să-i ţipe fazanii, iar bucuria să-i fie împlinită. Dar ce putere îl târâse spre aceşti oameni pe care-i dispreţuia? Dacă nu cumva se înşela, la prima-i tinereţe şi el fusese aidoma lui Viktor: nu-l interesase nici puterea, nu jinduise nici după bogăţie.

În timp ce treceau de casele unei mahalale, îşi aduse aminte de-un vis pe care-l avusese în urmă cu patru luni. Lucrurile se petreceau într-un oraş de pe ţărmul Mării Negre, acolo unde era născută maică-sa, Iaglika. Parcă toate femeile se prefăcuseră în fiare; târâte de forţe supranaturale îşi căsăpeau în pripă şi fără să le pese bărbaţii. În vis Alekso le ruga să arunce cuţitele şi să se-ndure de atâtea ţipete, dar ele erau în culmea nebuniei, cu spume la gură şi alergau să pună mâna şi pe el ca să-l taie. Era atât de înfricoşat încât se urcase într-un cireş bătrân şi, de sus, le lămurea că nu-i bine să-şi ucidă bărbaţii, fiindcă vor rămâne fără urmaşi. Ele îşi ascuţeau cuţitele şi răspundeau că aşa e porunca de la Dumnezeu. O mare forţă de sub pământuri le dădea ghes şi acum trebuiau să-l omoare şi pe el. O fată frumoasă deja se urcase-n cireş. Alekso o rugă să-şi vină în fire, dar ea se apropia cu un cuţit între dinţi. El căzu din cireş şi aici se termină şi visul. Acum, în maşină, se întreba din nou ce-o fi fost cu aiureala aceea de la ţărmul Mării Negre şi dacă în oameni există, într-adevăr, puteri care nu pot fi îmblânzite. Poate că de aceea adeseori oamenii făptuiesc lucruri pe care nici cu gândul nu le gândesc şi nici n-ar dori să le făptuiască! Deodată îl fulgeră un gând, dar el nu văzuse sânge, aşa că toată

povestea nu putea să însemne nicidecum vreo nenorocire. În aceeaşi lună se certase cu Iana Ivanova care, furioasă, blestemase tot neamul bărbătesc. „Să dea Domnul nici sămânţă să nu mai rămână”, zisese la ceartă nevastă-sa. Dar mai mult ca sigur că nu gândea aşa.

— Nu cumva încurci lucrurile cu bătaia? Eu cred că asta a fost la *Armonia*! strigă Alekso de cum îşi uită de vis.

— Ba la *Vechea Europă*! Îmi aduc aminte ca şi când ar fi fost ieri! Chiar am să-l întreb la şedinţă pe Tanas Saveski! se grăbi Andrei să răspundă.

— La ce şedinţă mergem? De ce-oi fi atât de uituc? se miră Alekso Ivanov.

— Sunt multe pe ordinea de zi; chiar ai uitat? Formarea fondurilor fluide în societate, urmările pozitive şi negative ale reformelor, apoi îmbogăţirea indivizilor, justificarea diferenţelor sociale, urmările părăsirii satelor, fenomenul muncitorilor plecaţi temporar peste mări şi ţări! Într-adevăr, ordinea de zi a şedinţei de după-amiază întrece măsura! Se va îndruga şi despre manipularea fondurilor în interes personal, apoi despre corupţie în formele clasice şi-n alte forme, despre favoritism ca evidentă pricină a diferenţierilor sociale; va fi vorba şi despre sursele neprevăzute de îmbogăţire, cum ar fi loteria, despre diferitele abuzuri în servicii şi despre planificarea familiilor musulmane! termină Andrei pieptănându-şi părul moale şi bine îngrijit.

— O să se aducă oare vorba şi despre micile noastre venituri? se interesă şoferul.

— Ordinea de zi mai poate fi schimbată şi în ultima clipă! Ştii doar că Tanas e bun de surprize! continuă Andrei să i se adreseze lui Alekso. Fac pariu că se vor căuta ţapi ispăşitori în urma feluritelor abuzuri în serviciu ca şi pentru pagubele masive înregistrate în economie.

— Dar veniturile noastre? se amestecă şoferul.

— Întoarce maşina-ndărăt! porunci deodată Alekso şi se întinse din nou pe banchetă.

— Încotro? întrebă surprins şoferul.

— Spre Santara, să frigem un miel! răspunse Alekso.

— Aşa m-am gândit şi eu! se însufleţi Andrei Pagiov.

— Cunosc un ins care ne aduce lapte; o să ne-aducă iute şi-un miel, născut acuma, vara! Ia-o îndărăt! porunci şi mai tare Alekso.

— O să vină cu noi şi şoferul? întrebă în bătaie de joc Andrei.

— N-am spus nimic! N-am auzit nimic! se apără Pero.

— Gura! Te cunosc după cum respiri! îl mustră Andrei.

— N-ai dat niciodată nici doi bani pe mine, şi câte treburi personale nu ţi-am dus eu la bun sfârşit! Să intru eu în pământ dacă bârfesc! se jură Pero ridicându-şi şapca.

— Tu eşti plătit tocmai ca să conduci! Nu cumva te mai doare capul şi de altceva? Până acum te-am înghiţit cu sforăriile pe care le tot tragi, dar, ori îţi bagi minţile-n cap ori o să treci la tractor! Maşina asta are nevoie de-un şofer discret! Vrei să te pun portar de noapte?

— Nu, tovarăşe Andrei, se sperie şoferul.

— Ce-l tot înspăimânţi? Termină odată! urlă Alekso.

— Ştii tu ce vorbeşte ăsta despre noi? C-am fi cei mai depravaţi inşi din lume! ţipă şi consilierul.

— Ai martori? Scoate-i, să văd şi eu cine mă sapă! se supără şoferul.

Pe drum se vorbiră ce să facă la moşia din Santara. Până va sosi de la munte omul cu mielul, Alekso îi va arăta lui Andrei dormitoarele, pe care le pusese la punct în vara asta, baia şi robinetele aurite, apoi căruţul din onix, pentru servit la masă, pe care i-l dăruise frate-său Iorgo din Vardaria Salonik-ului. Dacă va fi cald vor înota un pic în lac. Îi vor telefona lui Tanas Saveski să grăbească plictisitoarea aia de şedinţă şi, spre miezul nopţii, să se arate în Santara.

— Poate că dealurile astea ascund petrol! zise Andrei, uitându-se la nişte arbori ce semănau a cedri.

— Pur şi simplu rămâi cu gura căscată ce poate face natura! încuviinţă Alekso.

— Bogată e ţara asta a noastră!

— Crezi că duce o politică bună?

— Nu mai vorbi aşa de faţă cu şoferul!

În curând maşina se şi afla parcată în apropierea balconului, sub steagul unduit de o briză uşoară. Acasă îi aştepta Aniţa. Iana Ivanova şi Solza erau pe plajă, iar Viktor telefonă din cartierul brigăzilor de tineret. Frumoasa zi se apropia de asfinţit; Alekso şi Andrei sorbeau un scoci cu gheaţă în faţa televizorului. Telefonul sună de două ori; nişte glasuri bărbăteşti o căutau pe Vida. Ornicul de perete bătu orele şapte din seară. Obosit de şederea în Posoki, Alekso se chinuia să se ţină treaz. Privi cu

dispreţ hainele consilierului său. Pesemne că le are de la gingaşii săi frăţiori, se gândi înghiţind lichidul din pahar.

•

De ce s-o fi lăudând că e ca o nucă pe care n-o poţi sparge uşor? Păi e plăpând ca un stânjenel, medită încruntat Alekso. Mâna stângă a lui Andrei era împodobită cu un ceas de mare preţ, bătut pe margine în diamante şi legat cu brăţară de aur. Purta inele de opalin, iar la gât îi spânzura un lanţ de aur. Nu prea arăta a fi îmbrăcat ca pentru şedinţa comitetului industriei poligrafice, ci ca pentru o întâlnire în prag de seară: despre asta vorbeau şi cămaşa sa de mătase cu găurele şi pantalonii albi, şi cureaua înzorzonată. Mersese atâta cu mercedesul şi, uite, abia acum simţi parfumurile în care Andrei îşi scăldase trupul. Da, şi ochii îi luceau de mulţumire. Fin, cu un aer feminin în îmbrăcăminte, trup îmbăiat în pomezi, miros aproape brutal. Lui Alekso i se făcu teamă de consilierul său. Îşi şterse sudoarea de sub bluza tip helancă şi abia aştepta să se ivească lăptarul cu mielul.

— Ai făcut jar pentru grătar? îl întrebă în curte, întinzându-i banii.

— Asta mi-e în sânge! Cel mai mult pe lume îmi place să fac focul! răspunse ţăranul care umbla descheiat la cămaşă.

— O să vedem ce ştii! se îndoi Alekso.

— Dă-mi nişte haine vechi! ceru lăptarul.

— Mai vechi decât ale tale? se miră Alekso.

— O să fie nevoie de vin alb şi de bere! adăugă lăptarul.

În timp ce focul se înteţea, Iana şi Solza se întoarseră şi ele. Lumina stelelor prinse să se reverse peste munţii din jurul lacului care fremăta. Alekso, împreună cu fetele, servi băutura; Andrei tăie mielul în bucăţi; Pero, şoferul, luă câteva îmbucături şi se duse la maşină să se odihnească. Carnea îi atrase şi pe vecinii mai apropiaţi. Pahar după pahar, pe neştiute, se încropiră şi cântecele; Solza dădea tonul; ea era membră a ansamblului *Hora,* aşa că nimeni nu putea s-o întreacă.

Pe moment Iana Ivanova se bucură din nou. Uitase de durerile de stomac şi de toate certurile cu soţul ei. Cântă nebuneşte, uitând să-i mai amintească şi de inspectorul care-i vizitase dis-de-dimineaţă. Alekso îşi învinse repulsia pe care i-o trezea propria-i nevastă, ciuguli câte puţin, dar bău zdravăn din vinul alb pus la gheaţă. Cântă şi el din vârful buzelor, dar gândurile

deja îi rătăceau la îmbrăţişările amantei. Cu totul furat de gânduri, sub cerul înstelat, se trezi mângâind-o pe Iana; când îşi dădu seama îi aruncă o privire sălbatecă, retrăgându-şi mâna de parcă ar fi atins o urzică.

Spre miezul nopţii se întoarse şi Viktor. Era istovit de munca la ziarul brigăzii, aşa că tiptil urcă spre balconul de sub steagul ce se unduia. Ochii tatălui său se aprindeau în lucirea razelor de lună; băutura deja îl ajunsese; limba i se împleticea din pricina vinului. Îl zări pe Viktor şezând sub steag şi-l chemă lângă foc. Dacă ar fi fost singuri în curte, Viktor, neîndoielnic, i-ar fi întors spatele. Se apropie fără nicio plăcere, zvelt şi tăcut şi rămase mut, cu cărţile-n braţe. La început Alekso se interesă de examenele din toamnă, la jurnalistică. Andrei Pagiov îi întinse o bucată de miel, pe care Viktor o refuză. Solza îi umplu un pahar cu vin, iar el îl sorbi însetat. Oaspeţii cântau un cântec despre nu ştiu care eroină din vremea ultimului război. Suflă o boare mai răcoroasă care făcu crengile să se legene şi păsările adormite să forfotească.

Alekso Ivanov, ca ieşit din minţi, sări, abia ţinându-se pe picioare, şi prinse să-şi lovească fiul. Palmele i se lipeau de gâtul, de obrajii, de umerii lui Viktor care rămăsese ca o statuie, strângând din dinţi şi îndurând. Iana Ivanova dădu fuga şi sări între ei; Solza izbucni în plâns şi-şi îmbrăţişă fratele, apoi o luară spre casă. Andrei Pagiov se apropie de Alekso şi-l întrebă ce se întâmplase. Alekso tremura ca un mesteacăn în ploaie şi înjura:

— Fiu de căţea! Auzi, să-mi zică burghez roşu! Averea asta e adunată numai din sudoarea mea curată! Da’ ce, o s-o duc cu mine în groapă? mormăi el în noapte.

2.

A doua zi la tipografia *Doi mai* nu-i servi nimeni cafeaua. Mai întâi culegătorii refuzară colaborarea, apoi îi întoarseră spatele şi ceilalţi. Până şi femeile de serviciu se ascundeau prin closete, ca să nu dea ochii cu el pe coridoare. Adjunctul său Eţo Paskov nu venise la lucru din pricina vechii sale spondiloze, iar consilierul Andrei Pagiov se vântură prin secţii, văitându-se de urmările beţiei din noaptea trecută şi apoi intră într-o şedinţă de sindicat. Alekso Ivanov se simţi ca un conducător nedorit, cu toate că încă nu-l părăsise curajul. Într-adevăr azi noapte se-mbătase mai-mai să-şi piardă minţile, dar fizic îşi revenise destul de iute. Iana Ivanova îi făcuse până după miezul nopţii limonade cu ierburi chinezeşti; vomitase în cadă şi adormise pe la trei către ziuă, fiindcă ştia că în zori îl aşteptau la lucru. Care o mai fi uneltit ca să-i distrugă cariera? Într-adevăr firma înota în datorii, dar n-avea de gând să-şi ia pe umeri toate ipotecile. Numărul sabotorilor cine să-l ştie, hoţii nu fuseseră prinşi, iar în actele legale era prevăzută răspunderea colectivă.

Sună la cabinetul lui Tanas Saveski, să-ntrebe de ce nu venise ieri noapte în Santara. I se răspunse că preşedintele Comitetului industriei poligrafice e undeva, pe teren, pentru scurtă vreme. Privi pe fereastră, afară, în curte; şi trandafirii erau singuri. Se apropia vremea micului dejun, dar semnalul încă nu se auzise. Ce i-o mai fi apucat şi pe tipografii ăştia, se întrebă; doar n-or fi hotărât nimicirea lui. Să nu fi ştiut nici consilierul, nici şoferul ceea ce i se pregătea la tipografie?

Tulburat, ascultă vechile maşini cum scârţâiau de parcă ar fi plâns. Se tipăreau cărţi, ziare, formulare, necroloage şi ambalaje. Nu se mai aştepta de la nimeni să-i mai întindă o mână prietenească; în faţă parcă i se căscase o prăpastie, dar simţea că va trece şi peste acest hop. Ultimii zece ani şi-i petrecuse cu aceşti oameni şi, chiar dacă firma aproape dăduse faliment, partidul avea încă, despre el, aprecieri pozitive. În primăvară, de sărbătoarea muncii, i se decernase până şi ordinul cu eşarfă, iar aceasta era cea mai înaltă distincţie. Aşa

că, deşi în toiul a cinci decenii de viaţă, avea încă destulă energie ca să-şi ia asupră-i şi riscuri. Deja ştia ce avea de făcut.

•

Îi trecură prin minte ideile unor inovaţii tehnologice. Înainte de orice, să se termine cu duhoarea din barăci. Să se înnoiască parcul de maşini, să se cumpere matriţe şi aliaje de plumb. Să se ridice standardul de viaţă al tipografilor, în câteva cuvinte: trai bun pentru toţi. Odată cu motivaţia unor norme mai mari, *Doi mai* va putea concura cele mai bune firme din oraş. Se va promova şi autoconducerea: fiecare să participe la împărţirea beneficiului. Atunci muncitorii nu vor mai da pe gât băuturi ieftine şi nu vor mai mânca brânză viermănoasă şi varză stricată la restaurantul *Armonia.* În ateliere vor primi lapte proaspăt, bogat în grăsimi; nu vor mai avea cum să se plângă de boli profesionale, de hemoroizi şi de otrăvirea sângelui. Alekso se jură că va angaja chiar şi un medic şi-şi pironi privirile pe zid, la portretul unui revoluţionar. În cabinetul său va putea să intre oricine după un sfat; va îmbunătăţi relaţiile interumane, acum stricate rău de tot. Va garanta fericirea şi progresul, dar mai întâi va trebui să-i descopere şi să-i pedepsească pe purtătorii microbului acestui climat nesănătos din întreprindere. Natural că trebuiau smulse din rădăcină rămăşiţele vechii mentalităţi. Trebuie să înţeleagă fiecare că numai prin muncă îşi clădeşte propriul viitor. Şi astea nu-s vorbe goale, rostite de vreun demagog, se îmbărbătă Alekso Ivanov, ci cuvinte rupte din experienţa unui încercat conducător comunist.

Dar curajul i se preschimbă iute în teamă. Tipografii erau deja revoltaţi, nu mai credeau în nimeni, îşi căutau alinarea în alcool. De câte ori nu dăduseră foc barăcilor datorită nepăsării lor; sabotau oare producţia din pricina măruntelor incorectitudini? Într-adevăr, acum se hotărâseră să-i găsească nod în papură, gândi el, învârtindu-se de colo-colo prin cabinet. Îşi aduse aminte de cei şase colegi, din industria chimică, aflaţi deja în închisoare datorită speculaţiilor cu avuţia ţării. Ieri lăudaţi, astăzi uitaţi, îşi spuse Alekso. La proces depuseseră mărturie şi secretarii lor personali, aşa că fântâna se dovedi şi mai adâncă. Ferească Dumnezeu să nu-l închidă şi pe el! tresări în mers. De partea cui ar fi atunci Maia Arsova? De ce şi această credincioasă colaboratoare a sa nu venise astăzi la lucru? Unde sunt devotamentul şi fidelitatea ei? Ce crede fata asta? Dacă

începe ghemul să se deşire, dacă-l vor priva de libertate, Maia, neîndoios, o să-şi salveze obrazul. Îşi trosni degetele şi se holbă la portretul revoluţionarului, de parcă l-ar fi rugat să-l ajute. Aseară, după ce se întorsese din Posoki, fusese atât de sigur de puterea lui, iar acum simţea că se unelteşte împotriva sa; cabinetul nu-l mai încăpea. În cele din urmă sună şi acasă la adjunctul său Eţo Paskov. Fiică-sa, Nevena, îi dădu ştirea că bătrânul, din păcate, se află la doctor; avusese o noapte de groază, cu mari dureri de mijloc şi de şira spinării. Către amiază îşi va face obişnuita-i plimbare prin Pădurea Roşie, se auzi Nevena în telefon, şi abia după aceea se va întoarce să prânzească. Glasul ei era calm, dar Alekso se nelinişti şi mai tare; alergă în hol şi-l strigă pe şofer:

— Ce prăpădenie oi fi făcut azi noapte? îl întrebă în şoaptă, dar cu o mânie care-i urcă tot sângele în obraji.

— Nimic; pe copiii mei! Mielul l-aţi plătit din buzunarul dumneavoastră! răspunse Pero cu glas de slugă fricoasă.

— Dar ce-i cu liniştea asta?

— Sunt în şedinţă; nu ştiu ce vor hotărî!

— Cine să hotărască?

— Culegătorii! Virgil Piseski. Toţi sunt în şedinţă! ridică Pero din umeri.

Ei, iar întorsul ăsta din Australia, tresări Alekso Ivanov. Ce tot o fi vrând Virgil? Or fi încetat lucrul? Metode apusene, capitaliste, în apărarea drepturilor? Îi porunci şoferului să-l cheme la el. Şi, în timp ce aştepta în cabinetul său, puse la cale să se răzbune. O să-i roage pe prietenii săi de la sindicate să-i găsească lui Virgil vreun loc în vreo cancelarie, numai să nu mai dea de el la tipografie. Culegătorul cel grăsun bătu imediat la uşă şi intră; pe faţă i se citea batjocura; parcă jubila.

— Ce se-ntâmplă cu noi? întrebă Alekso împăciuitor, cu un tremur în glas.

— Miroase a primeneală! Pregătiri de despărţire! răspunse guralivul Virgil şi, nepoftit, se aşează în fotoliu.

— Ce primeneală?

— N-o să ne mai vedem la faţă! Aşa vom fi ca nişte noi născuţi! răspunse, foarte sigur pe el, culegătorul.

— O să pleci? Ai găsit altceva mai bun? întrebă Alekso.

— Eu cred că tu ai să pleci!

— Nu fi atât de sigur! Misiunea mea aici nu s-a terminat încă.

— Glumesc, ce te superi aşa iute? râse Virgil.

De vreme ce-i făcuse cunoscut faptul că organele autoconducerii plănuiesc o şedinţă în care îşi vor exprima neîncrederea în director şi în colaboratorii săi apropiaţi, înseamnă că el, totuşi, nu glumise, ci-l sfătuise să părăsească tipografia şi să-şi caute leacuri legale pe la avocaţi. Alekso îl muştrului pentru obrăznicie şi-i atrase atenţia că problema votului de neîncredere trebuie pusă în Comitetul industriei poligrafice. Culegătorul îl informă că totul fusese făcut acolo unde trebuia şi când trebuia. Aminti şi de nu ştiu ce cuţit până la os şi de nu ştiu ce apă până-n buză. Alekso întrebă cum de şi-au permis să fixeze şedinţa fără să-l invite şi pe el. Culegătorul râse din nou cu cinism, răspunzându-i că lucrul acesta era cel mai neînsemnat pe care şi-l permiseseră muncitorii. Îl ameninţă că ei îşi vor permite cu mult mai multe dacă el va continua să rămână în acel cabinet. Nişte inşi supăraţi îl vor întreba de ce *Doi mai* înregistrează în ultimii şapte ani numai pierderi, iar veniturile personale nu pot hrăni nici câinii. Unde se topiseră marile credite luate pentru înnoiri şi extinderi, de vreme ce încă se lucrează cu maşini uzate? În cele din urmă culegătorul îi aduse la cunoştinţă că tovarăşii săi vor examina şi notele de plată pentru petrecerile de la *Vechea Europă,* apoi călătoriile fără niciun rezultat în străinătate şi aşa mai departe.

— Îţi ordon să-ncetezi! strigă Alekso.

— Atunci de ce m-ai chemat?

— Până acum n-aţi luat cunoştinţă de notele de plată? întrebă Alekso tremurând de furie.

— De ce ţi-e teamă, dacă nu eşti vinovat? se miră Virgil.

— Te consideram prieten!

— Pe tine nici fiul tău nu te-nghite! sări peste cal culegătorul.

— Marş afară!

Tipografii îşi îngăduiseră să ţină şedinţa fără încuviinţarea lui, şi faptul acesta nu mai putea fi schimbat. N-au decât să decidă ce vor, dar, ca să le iasă pasenţa, era nevoie de majoritate de voturi. Cu mâna pe clanţa uşii, culegătorul îl sfătui să nu incite şi mai mult spiritele, fiindcă maşiniştii se pregăteau de ceva şi mai rău. De ce să fie aruncate toate mizeriile în capul directorului, de ce să se despartă ca nişte duşmani? N-are decât să ia exemplu de la fiul său, de la Viktor care lucrează la ziarul tineretului şi pe care-l divinizează toţi tipografii fiindcă iubeşte

dreptatea şi ştie să pună preţ pe muncă. Dacă el crede că e nedreptăţit, n-are decât să i se adreseze juristului primăriei cu problemele autoconducerii, tribunalelor, parlamentului sau primului ministru. Acolo există avocaţi mai ceva decât el, iar dreptatea, oricum, va învinge. De ce s-a speriat dacă nu-i vinovat? Astfel, mulţumit de faptul că-l făcuse de două parale, Virgil Piseski se-ntoarse în secţia sa. Potolim noi revolta asta, gândi Alekso, încredinţat că va ieşi învingător ca de-atâtea ori până acum.

Dar vedea negru în faţa ochilor, aşa că nu mai vru să rămână în cabinet. Revoltă – respiră el din greu –, încercare de schimbare! Îl durea mai mult faptul că Virgil, atacându-l pe el, îi lăudase fiul. Trânti uşa în urma lui şi deja grăbea pe hol. Şoferul îl pofti în Mercedes, dar Alekso Ivanov urcă în Mustang-ul său şi plecă s-o caute pe Maia Arsova. De ce oare n-o fi venit la serviciu? Dacă Tanas Saveski s-ar afla în oraş poate că i-ar da nişte sfaturi folositoare. Ce-i debandada asta, se întrebă în timp ce grăbi cu maşina fără să-şi poată aduce aminte care ar putea şi fie acel prieten adevărat în stare să-l mângâie. Cei doi adjuncţi, ia-i de unde nu-s: unul bolnav, celălalt la şedinţă. Totuşi îi mai rămăsese s-o caute pe Maia Arsova în acel apartament comun, la al nouălea etaj al blocului turn din faţa hotelului *Kontinental.* Conducând, parcă se mai linişti puţin, mângâindu-se la gândul că întreruperea lucrului la tipografie nu era un fenomen nou, şi totdeauna se aflase o rezolvare de ultim moment. Şi alţii traversează aceeaşi criză, conchise el laconic în holul blocului turn.

Apartamentul era pus la punct, dar acasă nimeni. Citi biletul de pe măsuţă şi înţelese că Maia plecase la masă la un restaurant din apropiere. «Ieri n-ai venit tu la lucru, azi e rândul meu», scria în post-scriptum-ul biletului. Căţeaua, după cum îi e interesul! Câtă lipsă de morală la o fată ca ea: niciun respect pentru serviciu, se gândi Alekso şi decise s-o caute. Neîndoios, ea nu-i amestecată în intriga asta împotriva lui; aşa i-a dictat încăpăţânarea ei muierească. În curând ea trebuie să-şi schimbe locul de muncă. O să-i facă un copil şi o să râvnească o viaţă liniştită cu un bărbat cinstit. Nimic ciudat în toată povestea, gândi el, câte secretare nu s-au măritat cu şefii lor! Şi poate că ea nici nu-i femeia interesului, se autolinişti în timp ce-o căuta. Îşi vor împărtăşi totul şi până la sfârşit se vor bucura. Acum

avea nevoie de un prieten căruia să i se destăinuiască. Voia să fie încredinţat că revolta de la tipografie se va stinge, iar tipografii vor renunţa la votul de neîncredere. Cu cine să se sfătuiască în clipa asta? Să-şi caute fiul în cartierul brigăzilor de tineret? Azi noapte îl bătuse, iar acum cum să ceară să-i întindă o mână prietenească?

Era aproape amiază când intră în barul de la *Kontinental* şi comandă un pahar de vin negru. Îl răci cu gheaţă şi-l sorbi până la ultima picătură. Barmanul chel, care-l cunoştea, îi aduse ouă bine prăjite şi o farfurioară cu muşchi afumat, întrebându-l, cu un surâs, dacă nu-i cumva prea devreme pentru vin. Alekso ridică din umeri neavând de gând să i se spovedească. Cu greu îşi înghiţea îmbucăturile. Îl speria gândul că nu are şi el un prieten cu care să-şi împartă chinurile. Îl neliniştea şi cele petrecute azi noapte cu Viktor. Se simţi singur; în subconştient îşi promitea să înceapă o nouă viaţă, mai plină de căldură şi de cinste. Numai să-l ajute Dumnezeu să-şi găsească amanta. Pe nevastă-sa, care se afla în Santara, o uitase cu totul, de parcă nici n-ar fi existat.

Afară se înnorase; se făcuse un pic mai răcoare când porni din nou cu maşina. Nervos, se strecură prin aglomeraţia traficului, cu ochii în patru la trecători, râvnind să descopere chipul Maiei. În cele din urmă, parcă într-un pasaj subteran şi ieşi iute în stradă. Căută, în gând, de altfel cu destulă superficialitate, să descopere neajunsurile muncii sale, dar de găsit nu-şi găsi nicio vină. Chiar aşa: ce păcat e să ai o amantă? Fără îndoială, de greşit mai greşise, conducător perfect nu există, dar avusese şi bune rezultate! Ordin cu eşarfă nu i decernează orişicui! Aşa că, în tainiţele sufletului, spera ca, totuşi, comitetul muncitorilor să nu-şi aplece urechea la presiunile culegătorilor. Dar chiar şi dacă s-ar întâmpla ce e mai rău, tribunalul tot va respinge decizia. Dacă acum s-ar fi aflat lângă el amanta, pe dată i-ar fi vorbit despre planurile sale şi ar fi împărţit cu ea supărarea. Împreună ar fi fost mai puternici; întocmai ca la serviciu.

•

Ce caut eu în cartierul studenţesc? se întrebă el tulburat. Şi iute îi trecu prin minte că numai subconştientul îi mânase acolo. Maia Arsova era studentă la fără frecvenţă la ştiinţele naturii, la fel ca şi fiica sa, Vida. Iar răzvrătitul ăla de Viktor studia jurnalistica. Încă nu era vremea examenelor, cu toate că în jur

roiau o mulţime de oameni tineri şi frumoşi. Of, dacă şi-ar întâlni aici şi iubita! Se simţea ca săgeata în arc; şi îi înjură pe toţi: pe Tanas Saveski, manechinul ăla închipuit, pe Andrei Pagiov, demagogul ăla şi tot comitetul muncitoresc de la *Doi mai.* Ieri, Simon Ivanov recunoscuse că avusese o copilărie plină de greutăţi şi-i urase ca Dumnezeu să-i dea şi pe viitor tot cea ce-i poftea inima. Nu cumva toată povestea asta o fi vreo magie a bătrânei ţestoase din Posoki? Îl cuprinse teama că totul nu-i nimic altceva decât un complot împotriva fericirii sale. Acum bat alte vânturi, uite, o mulţime din colegii mei sunt deja la închisoare; vina iese totdeauna la suprafaţă! Dar din punctul acesta de vedere nu vedea niciun motiv de teamă.

Şezând în grădina restaurantului studenţesc şi, în timp ce bea un suc de căpşuni, lua aminte la acea lume tânără din juru-i. Îi veni din senin să vomite, imediat ce sucul i se amestecase în stomac cu vinul, dar strânse din dinţi şi se holbă prostit. Văzuse o tânără care-şi sorbea leneş limonada, muşcând din când în când dintr-o plăcintă. Avea gâtul prelung şi frumos, ca al iubitei lui. Prin fusta răscroită i se zăreau chiloţii albi şi fini, în timp ce-şi sucea trupul; iar trupul îi clocotea de tinereţe şi farmec. Avea buzele bine conturate, ochii îi scânteiau deasupra nasului drept, iar sânii, ca nişte jivine, i se jucau sub rochie. Mânca şi surâdea; pentru o clipă reuşise să-i alunge grijile. Uitase şi de problemele de la tipografie; fata îi amintise de fiică-sa, de Vida. S-o fi dedând şi ea la plăcerile iubirilor pasagere, se trezi Alekso întrebându-se, luând în râs moralitatea tineretului.

•

Un timp, soarele străluci la apus. Alekso se încălzise preumblându-se în parc printre studenţi. Dar în piept îi rămăsese totuşi un bulgăre de gheaţă. Ca prins într-o capcană, se tot socotea ce avea să-l aştepte: căderea sau succesul? Pe cine-o fi căutând aici: fiica, fiul, sau, totuşi, amanta? Chipuri şi caractere felurite: bărboase, golaşe până la scârbă; tot soiul de tineri forfotind pe alei. De vreun prieten nici vorbă. Oare se va putea vreodată înţelege cu această lume vijelioasă? se întrebă scuturându-se la amintirea bătăii de azi noapte. Dar unde s-o fi aflând acum revoltatul său fiu? se tângui Alekso şi-l cuprinse disperarea. L-ar strânge în braţe şi i-ar demonstra că, practic, nu poate să existe o burghezie roşie. Dacă-i e un prieten adevărat, atunci Viktor îl va înţelege. În locul fiului, pe lângă el trecu un

negru în costum albastru, cu o cravată vişinie; cămaşa îi era veche, dar curată; mâinile şi le ţinea în buzunar. Ochii îi erau întredeschişi, părea căzut pe gânduri, trist şi rătăcit. Mai mult ca sigur şi el o fi având niscaiva griji ascunse, se gândi Alekso şi acum nu i-o fi arzând de prieteni. Imediat mai apoi întâlni o tânără cu nişte sâni cu totul uriaşi, cu buze cărnoase, ca ale Videi, dar brunetă şi cu părul scurt, îmbrăcată într-o bluză de mătase fumurie; ţinea în mână o farfurie plină şi căuta o bancă liberă unde să se aşeze. Eh, suspină Alekso, câtă deosebire între anii ăştia şi anii lui de studenţie! Cât de modest şi cât de decent era, cum umbla el încopciat până-n gât, ce educaţie patriotică şi cât curaj avea! Numai Tanas Saveski făcea notă aparte, fiind mai extravagant şi mai avut; zilnic îşi schimba costumul; toţi ceilalţi din generaţia sa erau exemplu pentru tineretul proletar. Dar acum veniseră alte vremuri pentru tineri; libertăţile în universităţi sunt neîngrădite; ce-o fi în mintea lor? se întrebă plin de invidie. Ăştia şi-ar vinde până şi ţara pentru o distracţie pe cinste. Prinse să-i judece pe aceşti tineri atrăgători şi plini de voioşie, uitând că, de fapt, tocmai printre ei ar fi vrut să-şi găsească un prieten.

Dădu fuga până la primul telefon public şi sună din nou acasă la Tanas Saveski. Glasul destul de neprietenos al văduvei Sintia răspunse că nu ştie nimic de fratele ei. «Cine sunteţi dumneavoastră?» întrebă tărăgănat Sintia. «Alekso Ivanov, oare m-aţi uitat?» răspunse el mirat, dar discuţia se întrerupse. Şi acum ce să facă; unde să-şi găsească un prieten căruia să-i împărtăşească grijile? Ieşi din cabina telefonică şi privi cerul. Îi trecu prin cap să telefoneze în Santara să vadă ce-i face familia. Iana, sigur, gătea ceva la bucătărie şi-l aştepta cu cina, iar Solza şi Aniţa, mai încape vorbă, o ajutau, ca totdeauna. Ideea de a-i pune şi pe ai casei pe gânduri nu-i plăcu, aşa că renunţă. Dacă o să sune, o să audă cine mai ştie ce, neplăcut, despre Vida, şi bulevardista asta o să-l aducă într-o stare şi mai disperată.

Se hotărî să grăbească spre Pădurea Roşie; poate că, acolo, îl va întâlni pe adjunctul său, pe Eţo Paskov. Lângă fântâna arteziană se jucau nişte copii, iar o fată murdară îşi curăţa părul de insecte. Nu-i mare lucru să fie plină de păduchi, mizerabila, sudui el dispreţuitor. Aici, în apropiere, zări un tânăr ras în cap, înveşmântat ca sectanţii, într-o cămaşă lungă şi albă. Lumea se duce de râpă; fără ordine nu există nici sistem social, gândi

scârbit Alekso. Fanaticul ăsta ar ucide cu sânge rece pentru bani, iar după crimă ar cânta la ghitară şi ar medita, drogat, mai mult ca sigur. Într-însul nu întrezări un prieten tocmai bun să i se plângă de culegătorii de la *Doi mai.* Nu-şi dădu seama nici când îşi scosese maşina din parking pentru a se îndrepta spre Pădurea Roşie. Prinse a se îndoi de toată lumea şi-i veni să plângă. Amanta nu şi-o va pierde pentru totdeauna, atâta timp cât putea să-şi recâştige funcţia pe calea legii, asta în caz că va fi destituit. Şi dacă îi este scris să aibă parte de o soartă şi mai neagră, precum a colegilor săi din industria chimică? Un fior îi trecu prin tot trupul; privea înfricoşat. Trecu pe lângă ferme, cafenele, pe lângă reclamele de pe tablele de pe marginea autostrăzii, iar la radio se auzea un cântec despre un brav gaucio. Din când în când, la ultimele ştiri, veşti despre războaiele de pe mapamond, ultima afacere cu devize libere, un hoge din Macedonia plătit pentru activităţi ilegale, anunţa spikerul, iar acum un grup de nouă parlamentari îi cercetează faptele. Îl vor închide oare, se întrebă Alekso ţinând strâns volanul, oare îl vor condamna? Dar ce-i pasă lui de hogea ăla; îşi alungă gândul Alekso, cu toate că ar fi plătit mult mai mult decât paralele acelea libiene, numai să dea de un prieten adevărat. Unde o fi acum Maia Arsova? Şi-ar fi vândut până şi palatul din Santara pentru fetiţa asta plăcută. Îi venea să înnebunească.

•

Drumul făcu o cotitură şi maşina intră în Pădurea Roşie. Dar pe cine căuta acolo: pe Maia, amanta, sau pe Viktor, propriul său fiu? se întrebă uitându-se la arbori. Poate că sub un arbore mai înalt îl va întâlni pe adjunctul său Eţo Paskov, îşi zise. O adiere mai răcoroasă venea dinspre munţi, curată şi numai bună pentru odihnă, dar lui Alekso i se făcuse silă de toate. Ce căuta el printre aceşti sequoia cu vârfurile nevăzute? Citi despre originea lor pe tăbliţele de pe trunchiuri, dar toată povestea aceasta îl enervă şi mai tare. Acum îi era gândul la amantă sau la un prieten, fie el şi de rând dar cinstit. La întoarcere, luă un prospect din care află că sequoia se înmulţeşte numai şi numai pe bază de sămânţă, iar arborele roşu din lăstarii iviţi din rădăcini. De câtă răbdare e nevoie ca să trăieşti o mie de ani! se miră el, gândindu-se cine ştie unde. Un paznic îl rugă să nu calce pe lângă potecă, fiindcă ar putea frânge mlădiţele abia

răsărite. Arborele sequoia rezistă la foc, începu să-i explice paznicul, nu-l năpădesc insectele şi ciupercile, conţine multă apă, creşte şi dăinuieşte cu veacurile. Îi spunea toate aceste lucruri de parcă Alekso atât ar fi aşteptat să afle, că e vorba de cel mai înalt şi mai vechi vieţuitor al planetei. Dar paznicul se lipise de el şi prinse a se lăuda că acolo trăiesc cele mai frumoase animale, de departe cel mai cunoscut fiind cerbul cu coadă roşie, apoi micul călugăr de care-i plină iarba, veveriţa, rakumul şi bursucul şi atâtea păsări care cântă pe ramuri. Alekso fu nevoit să afle că, dintre toate jivinele pădurii, salamandra e cea mai de preţ. Nervos, îl îndepărtă puţin pe paznic, fiindcă pe sub arborii de sequoia zări apropiindu-se un grup de tineri cu însemnele de brigadieri. Ar fi jertfit totul pentru o discuţie prietenească, atât de greu îi venea în după amiaza aceea. Ochii îi luciră şi se apropie grăbit de grupul de tineri:

— Ce noroc, Viktore, să te întâlnesc aici! se bucură Alekso revenindu-şi ca dintr-un şoc.

— Colegii mei n-au călcat niciodată în pădurea asta, răspunse Viktor, despărţindu-se de grupul de prieteni. Sunt din diferite părţi ale ţării, iar parcul le-a plăcut la nebunie!

— Cred şi eu! răspunse Alekso sunându-şi cheile maşinii în palmă şi amintindu-şi de întâmplările din noaptea trecută de la Santara. Te-ai supărat? îndrăzni el în cele din urmă.

— De ce-aş fi supărat?

— Pentru azi-noapte! Cred că am întrecut măsura, se justifică tatăl.

— Am şi uitat! Şi mie, ieri, mi-a mers rău! zise Viktor cu privirile aplecate în pământ. În loc să te întreb ce mai face bunicul din Posoki, te-am învinuit! Aşa că am primit ceea ce am şi căutat!

— Vrei să ne întoarcem împreună acasă? Să înotăm în lac ca odinioară? Să-i facem maică-ti o surpriză? propuse Alekso.

— Astă seară trebuie să rămân până mai târziu în cartierul nostru. Mai bine, totuşi, să nu mă aştepţi. O să vin eu şi cu autobuzul! răspunse Viktor.

— Te pregăteşti probabil de examen?! Se apropie sesiunea!

— Cine mai are timp să se gândească şi la asta?! râse Viktor şi privirile îi fugiră spre o fată din grupul de brigadieri.

— Aşa-i, facultatea n-o s-o ia la picior. Văd că ţi se duc colegii. Numai ea a rămas să te-aştepte, zise Alekso căruia îi plăcuse brigadiera.

— Ce-i cu voi? Mai adineauri şi nenea Eţo Paskov mi-a pus aceeaşi întrebare! Iar acum, hop şi tu! se zburli Viktor, şi plecă spre fata care-l aştepta.

— Unde e Eţo? strigă Alekso.

— Acolo, la marginea parcului! arătă cu mâna Viktor. Totu-i în regulă cu tine? întrebă el oprindu-se-n loc.

— Ce-mi poate lipsi? se supără tatăl. Am obosit tot căutându-l pe nebunul ăsta de adjunct. Firma e în găleată, toţi sunt la lucru, iar el prin parc! Unde e, că-i arăt eu lui? şi Alekso o şi porni în direcţia arătată de fiul său.

Îl căută îndelung şi tot nu dădu de el. Obosit şi mâhnit, se aşeză din nou la volan, luând-o spre oraş. Prânzi la restaurantul pensionarilor: un soi de biftek suedez şi piure de cartofi. Întâlnirea cu Viktor îi trezi şi mai multe bănuieli. De ce-l întrebase dacă totul e-n regulă cu el? Poate că el o fi ştiind mult mai multe lucruri despre ce se petrece la *Doi mai*; fără-ndoială şezuse de vorbă cu maiştri care tipăreau ziarul tineretului. Nici povestea de azi noapte din Santara nu-i întâmplătoare, îi trecu deodată prin minte lui Alekso, în timp ce-şi înghiţea în silă biftekul. Cu toţii sunt puşi pe uneltit împotriva mea, până şi bătrânii ăştia din restaurant, care mă invidiază. Păi sigur, tot eu sunt vinovat şi pentru că n-au strâns şi ei un pic de cheag, fiindcă norocul nu le-a surâs şi lor şi pentru că viaţa şi-o termină ca nişte accidente sociale, cu un mic ajutor din fondurile de stat. Adevărat că şi ei sunt constructori ai ţării, cu merite în progresele obţinute până acum, dar, din păcate, cu ce-ar putea el să-i ajute? Şi, la urma urmelor, ce-i pasă de ei; cum veniseră pe lume, n-au decât s-o şi ia din loc. Sigur, soarta lor era tristă şi te putea înfiora, dar şi el era rupt în şapte de problemele lui personale. De ce n-or fi stând şi ei pe creste ca şi taică-său, să le vadă lumea sărăcia? Ieşi din restaurantul pensionarilor, cumpără câţiva ciorchini de struguri, acri; păşea pe uliţele-n pantă şi rupea câte-o boabă. Trecu de Muzeul recordurilor, ascultând hodorogeala tramvaiului. Prostituatele, pe la colţurile străzilor, te îmbiau la amor şi masaj, promiteau neuitate clipe de dragoste. Minciuni pentru naivi şi bogătaşii din sudul Macedoniei, îşi zise Alekso scârbit.

•

Avea de ales una dintre următoarele patru direcţii: să se întoarcă la tipografie şi să vadă ce hotărâseră tipografii, să urce la etajul nouă al blocului unde locuia amanta, să se îndrepte spre casa din Podgorie şi se să culce scăpând de ziua asta groaznică ori să alerge cu maşina spre Santara şi apoi să cineze împreună cu Iana Ivanova.

Soarele trăgea să moară deasupra zgârie-norilor când Alekso se hotărî să se întoarcă la blocul turn. Încă din vremea studenţiei ştia că în preajma Bit-Bazarului găseai femei frumoase şi ieftine, dar el acum avea nevoie de amanta lui. Întâmplările de la *Doi mai* păreau uitate, iar la Iana Ivanova nici nu se mai gândi. Grăbit, aruncă o privire la vitrina magazinului *Fantezie în roşu,* în faţa căruia se aflau nişte bărbaţi cu căciuliţe. Pe acolo tăiau frunză la câini şi adolescenţi curioşi, doritori să se deprindă mai repede cu o astfel de viaţă. Scenele ce i se perindau prin faţa ochilor i se arătară respingătoare; numai soiul acela de femei care trăiesc în felul pisicilor, tolănite în pat.

•

De cum trecu de prăvăliile aurarilor, se trezi deja în zona drogurilor, care i se păru ca o vale înceţoşată, unde hălăduiau tineri veseli, plină cu tot soiul de localuri în care înfloreau perversiunile. Ce lucruri umilitoare, gândi Alekso uitându-se la un marinar care tocmai vâra o fată îmbrăcată în galben într-un combi. Deodată se înroşi ca un rac, şi rămase prostit de ceea ce văzuse.

— Vida! Ce cauţi aici, Vida! strigă şi o durere îl fulgeră în piept.

— Dama nu se numeşte Vida, domnule, ci Vanesa! îi răspunse o femeie care făcea trotuarul.

— Te omor, Vida! urlă Alekso Ivanov.

Combi-ul dispăru iute înspre port. Alekso deja nu mai era sigur dacă-şi văzuse sau nu chiar propria-i fiică. Istovit, voi să-şi astâmpere setea cu un pahar de vin; îşi roti privirile, mângâindu-se cu gândul că fata aceea nu era Vida. În subconştient, din cauza acelei blestemate gelozii i se nelinişti întregul trup, de parcă se trezise într-o capcană. Nesigur, se întrebă dacă nu l-ar ucide pe eventualul iubit al Maiei. Fără-ndoială, amanta i-a fost răpită din apartamentul de peste drum de *Kontinental,* îi trecu lui prin minte în timp ce mergea. Să nu-şi

fi vârât coada negustorii ăia din Bit-Bazar! Carnea albă încă mai e la mare preţ, mai cu seamă în Orient, socoti Alekso Ivanov.

Uliţa pe care se întoarse spre maşină era veche, murdară, hidoasă. Întâlni un tânăr cu pălărie gen Texas pe capu-i ras, cu un şirag de mărgele roşii la gât; avea în mână un casetofon şi îşi unduia trupul după ritmul muzicii. Lângă el un alt tânăr cu obrajii şi buzele rujate, cu mici cercei de fildeş la urechi, cu pantofi coloraţi ţipător, ridicaţi pe tocuri, se fâţâia mândru, elegant îmbrăcat, ca să atragă luarea aminte; purta o pereche de ochelari negri de soare ca să-şi dea şi mai multă importanţă.

Zăpuşeală, zgomot, forfotă, muzică. Dar totul nu-i decât o născocire pentru turiştii străini, se mângâia în gând Alekso. Oraşul are nevoie de dolari, de importuri fără vamă, îşi zise şi mai tulburat. De la cel mai apropiat telefon public sună în Santara. Glasul Ianei Ivanova îi insufla linişte, cu toate că venea ca din nori.

— Fetele sunt acasă? întrebă cu suflarea tăiată Alekso.

— Solza şi Aniţa sunt pe terasă. Brodează o faţă de masă! răspunse Iana.

— Vida e-acasă? grăbi cu întrebarea Alekso.

— N-a venit nici azi-noapte. A uitat să mai se-ntoarcă! răspunse ironic Iana.

— Cască bine ochii şi ai grijă de copii! Pe străzi e o golănie groaznică! o sfătui Alekso la telefon.

— Ce trebuie să fac? se miră Iana.

— Fetele să rămână acasă! Moralitatea străzii e foarte scăzută! răspunse tăios Alekso trântind telefonul.

Grăbea spre blocul turn cu gândul să tragă un pui de somn. Îşi găsise destul de greu mustangul şi la fel de greu se strecură pe străzile cu sens unic. Privea din nou femeile acelea despuiate şi pudrate care rămâneau în urma maşinii. Maia, sigur, nu bate străzile astea şi nu se expune privirilor acestor negustori pisălogi, se socotea el la volan. Dar înţelese destul de iute că se amăgeşte singur şi trase adânc aer în piept. Ce zi scârboasă! îşi zise în clipa când zări firma hotelului. Conducea cu capul în nori şi puţin lipsi să nu calce un copil care alerga neatent.

Îşi pusese în gând s-o mai sune încă o dată pe văduva Sintia, în Mantovo, ca să-ntrebe dacă fratele ei sosise acasă. Apoi îşi va înfrânge ruşinea şi-i va face o vizită Persei Arsova; nu era exclus ca Maia să se afle la maică-sa. Seara îl va căuta pe Virgil Piseski

la *Hora,* poate că se va nimeri să-l găsească. Mai mult nici Dumnezeu nu avea cum să facă! Cum va trăi el fără tipografie şi fără amantă? Ajunse în grabă în faţa blocului turn, vizavi de *Kontinental,* parcă pe trotuar şi dădu fuga spre lift. O, de-ar fi acum Maia Arsova acasă, îşi zise, plin de dorinţe, ascultând zgomotul unei maşini de făcut gheaţă; i-ar împlini toate poftele, i-ar dărui tot ce şi-ar visa o femeie tânără ca ea. Ar plimba-o să vadă cele mai frumoase ţări din lume, ar adora-o ca pe un înger. S-ar despărţi de Iana Ivanova cât ar putea mai iute, se jură el în timp ce aştepta liftul. Atunci, cine ştie de unde, se ivi şoferul său, gâfâind, dar cu surâsul pe buze.

— Gata, v-au dat din nou votul de încredere! Dracii împieliţaţi; nici ei nu ştiu ce vor! se hlizea Pero cu şapca în mână.

— Ce încredere? Care draci? se miră Alekso.

— S-a ales praful de uneltirile lor! răspunse bucuros şoferul şi prinse a imita glasul piţigăiat al lui Virgil Piseski.

— Ia, bea şi tu în seara asta! zise Alekso mototolindu-i în palmă o bancnotă.

— Mâine dimineaţă viu să vă iau! mulţumi servil Pero, urmărind liftul care urca.

•

Tare ciudat şoferul ăsta, îşi zise Alekso Ivanov în drum spre cel de al nouălea etaj. Se înşală dacă i-o fi trecând cumva prin minte că-l cred. Toţi subalternii ăştia sunt nişte prefăcuţi; te slujesc numai când te simt stăpân şi puternic, apoi sunt primii care dau din clanţă. Alergă spre uşa apartamentului, plin de dispreţ faţă de această ciudată loialitate a şoferului, jurându-se ca, de acum înainte, să nu mai aibă încredere în nimeni. Dar teama că în apartament nu va fi, din nou, nimeni, îl înnebunea. Pentru el nici bogăţia adunată în Podgorie şi Santara, nici cei patru copii, nu mai însemnau nimic. Parcă-i luase Dumnezeu minţile.

Trebuie să încep o viaţă nouă, să schimb totul din rădăcini, îşi zise el cu disperare. De vreme ce mi-au dat iarăşi votul de încredere la tipografie, acum voi introduce un regim dur; să vedem noi dacă îndrăzneşte sindicatul să spună că sunt un dictator! În afara adevăraţilor prieteni, pentru ceilalţi oameni voi fi inaccesibil. Doar o dată în viaţă trăieşti! De femeia aceea din Santara nu mai am nicio trebuinţă. Adevărat, mi-a educat şi crescut copiii, găteşte mâncăruri gustoase, dar în pat mă ia cu

friguri lângă ea. A îmbătrânit prea iute şi seamănă cu o babă, pe când tinereţea mea încă mai atrage luarea aminte puştoaicelor.

Deja de câţiva ani viaţa împreună cu Iana devenise un infern, o prefăcătorie; se îndepărtaseră tot mai mult şi mai mult de ceea ce se putea numi dragoste. Păi aşa ceva nu mai e de suportat, îşi plânse Alekso de milă, frânt de oboseală, atingând clanţa uşii. Divorţul e rezolvat pentru amândoi, iar dacă ea se va împotrivi, va trebui s-o înghită întunericul.

3.

Era un amurg plăcut, cu toate că pe ceruri grăbeau nori greoi, iar vânturile îşi umflau pânzele. Alekso Ivanov aţipise puţin, dar Arsova îl trezise din somnul în care căzuse – şi acum părea întors dintr-o luptă grea. Simţise când îl mângâiase prin păr, pe lângă urechi, când îşi trecuse, lin, degetele lungi peste pieptul său. Căţeaua asta cu trup frumos, gândi Alekso şi se răsuci în pat, fără s-o întrebe pe unde bătuse câmpii de dimineaţă.

— Trezeşte-te, lupule! La noapte iar o să numeri oile! Uită-te pe fereastră, norii sunt ca nişte scame de vată! şopti Maia aplecată peste trupul său obosit.

Oricât era de frânt, Alekso simţi totuşi sânii atingându-i pielea, cum şi mireasma de trandafiri a fetişcanei. Acum ea voia să se alinte, era fericită de parcă şedea în grădina raiului.

— Ce vrei de la mine? întrebă bărbatul frecându-se la ochi.

— Putere, lupule, energie! Mă întreb dacă vom ajunge să trăim în bună înţelegere! răspunse Arsova şi, înduioşată, se întinse lângă el.

O tulburase vestea despărţirii lui Alekso de Iana. Uneori se simţea ca vrăjită, tremura de emoţie, dar nu mai puţin o şi speria acest gând. Diferenţa de vârstă dintre ei era de netăgăduit pentru viaţa lor intimă. Ea era de vârsta lui Viktor; mai mult, şcoala elementară o terminaseră împreună. Cu toate că el avea energia unui tânăr, era doar cu puţin mai tânăr decât mama ei. Când făceau dragoste, adeseori ea îi spunea că e un lup pornit după pradă, iar apoi îl lua în râs şi uita de sufletul lui blând.

— Pe unde ai cules de dimineaţă miere? nu se mai abţinu Alekso Ivanov foindu-se în pat.

— Nu cumva eşti gelos, lupule? Abia am aşteptat să te întorci acasă! minţi Maia Arsova şi-l strânse dulce în braţe.

Reuşi destul de iute să-i trezească simţurile, să-l înaripeze, să-l înflăcăreze ca la primele zvâcnituri ale tinereţii. Apoi el capitulă cu totul, iar discuţia continuă plăcută şi neserioasă. La întrebarea dacă era mulţumită şi fericită, răspunsul veni afirmativ. Iar fetişcana chiar arăta o neobişnuită bucurie. Sigur îi

plăcea faptul că el avea grijă de ea, împlinindu-i până şi cele mai mărunte dorinţi. Ea îi şopti că-i pare rău de cele întâmplate la tipografie. Simţise că se pune ceva la cale împotriva conducerii, dar nu credea că, până la urmă, culegătorii vor cere un referendum. Îi jură lui Alekso că niciodată nu-l va mai lăsa singur şi că nu va mai lipsi de la serviciu fără voia lui.

Afară se înteţi o furtună care ţinu cam o jumătate de oră. Ploaia se prefăcuse în potop şi picăturile grele loveau în fereastră. Din timp în timp norii erau brăzdaţi de fulgere, o lumină lăptoasă strălumina cerul.

— Apă pentru lacuri şi câmpuri! zise Maia uitându-se când la bărbat, când la ploaie.

— Prea era mare seceta; potopul ăsta e cu noroc! o întrerupse Alekso dând din mâini.

— De ce eşti trist? Culegătorilor de la tipografie nu le-a reuşit nimic! Ţi-a spus şoferul? Dar de ce eşti trist? Îţi pare rău că ai spus că divorţezi? Ce-i cu tine? se încăpăţâna Maia Arsova, speriindu-se la fiecare fulgerătură.

— Am problemele mele, dar le dau eu iute de cap! Aş vrea să uit ziua asta! răspunse Alekso oftând din rărunchi.

— Nu vrei să le-mpărţim?

— Ce anume?

— Problemele, lupule!

— Uită chestia asta! Ia stai! O să ţi se ia de atâta-mpărţit! şopti el cuprinzând-o cu amândouă mâinile.

— Nu crezi că ar trebui să aerisim? întrebă ea, ocolind un răspuns şi scăpându-i printre degete.

— Aş mai trage un pui de somn! zise Alekso şi din nou se trânti în aşternut.

— Promite-mi că ne vom plimba pe malul fluviului!

— Mai pe seară, promit! zise Alekso prinzând-o de poalele combinezonului.

— O să mi-l rupi! ţipă Maia.

— Demult ţi l-a rupt cine ştie cine! Acum vii sau nu vii lângă mine? întrebă trăgând-o de-un picior sub cearceaf.

— Ce eşti atât de repezit? Aşteaptă să mă spăl! ţipă Maia şi, încetul cu încetul, i se furişă din braţele lungi şi butucănoase.

— Am uitat că nu-mi eşti încă nevastă! răspunse Alekso cu ochii la chiloţii pe care şi-i dezbrăca.

— Eşti un necioplit! Uită o dată de culegătorii aceia! Linişteşte-te! îl sfătui Maia când se întoarse în aşternut.

— Ce frumos miroşi! Ai închis uşa?

— Ţi-e teamă în propria ta casă? râse Maia Arsova. Gustă încă un pic! Hi, hi, hi!

— Poftim?

— O să-ţi pofteşti tu copilul! Cât eşti de necioplit. Oh, mâinile astea ca de gorilă! Hi, hi!

Cu gura deschisă, cu toată căldura, îl strânse puternic pe după gât. Astfel fericită, gâfâia pe pernă desfăcându-şi larg picioarele şi un dulce, transparent surâs îi juca în ochi. Acum lui Alekso îi veni la îndemână să se arate puternic şi dur, să se răzbune pe toate necazurile dimineţii; îi muşcă sânii, dar Maia nu se văicări de durere. Căţea pentru plăceri, îşi zise Alekso, e atât de frumoasă încât ar trezi şi un mort în aşternutul ei. Din îmbrăţişările cui s-o fi întors acasă? Era nemulţumit şi, din răzbunare, o muşca de umerii goi. Acum n-o să mai aibă cum să i se strecoare ca o anghilă printre mâini, îşi zise înduioşat; de cum se vor căsători, ea va trebui să ţină cont de toate. Şi poate că nu va fi ca-n poveşti, fiindcă, sigur, căţeaua iar va râvni să se ducă la măcelărie, dar el va şti cum să-i bage minţile-n cap. Îi va oferi ce-i va trebui unei femei tinere, dar de încredere nici pomeneală. Alekso Ivanov se umplu de transpiraţie, dar tot nu era sigur dacă e fericit sau numai se răzbună. Jocul în aşternut poate că nu dură mult, dar când se-mbrăcară, Maia Arsova se simţi înfometată şi însetată.

Ieşiră din apartament şi se-ndreptară spre cheiul fluviului. Fetişcanei aerul îi mirosi a reziduuri de petrol; ochii îi ardeau de-o arşiţă ciudată. I se făcu silă văzând cât de murdare erau trotuarele. Pungile cu gunoaie şedeau încă neridicate; pretutindeni plutea o miasmă de rămăşiţe de mâncare şi de fecale, iar pisicile cotrobăiau prin pungile de nailon, sfâşiindu-le. Mai întâi se plimbară pe bulevardul Oktombrie, apoi cotiră pe Evreiască, o stradă care venea dinspre nord-vest şi se ducea spre sud-est. Celelalte străzi erau drepte, tăiau de la nord, de la chei, către sud, în direcţia Expoziţiei; acolo se încrucişau cu Industriska şi se terminau în vreo mahala.

•

În seara aceasta Alekso voi să se răzbune. O conduse pe Maia pe uliţele negustoreşti din Bit-Bazar, unde avusese parte să

vadă toate umilinţele. Se rugă la Dumnezeu să nu dea din nou peste Vanesa, fata aceea cu combi-ul, şi ocoliră prăvăliile cu mărfuri erotice. Prostituatele se postaseră pe la colţuri. Pe toţi i-aş închide, gândi Alekso dezgustat, şi i-aş trimite pe câmp, la muncă! Deodată îşi aduse aminte una dintre discuţiile avute cu Andrei Pagiov, consilierul său, cum că Persa Arsova, mama fetişcanei de lângă el, curvăsărise şi ea ca şi maimuţele astea, sulemenite, numai piele şi os de cât erau de muncite. Dar minţise, demagogul. Alekso îşi alungă aducerea aminte şi se uită la un tânăr ras în cap care vindea amorul în odăi à la sultani.

•

Intrară într-un magazin cu aparatură electronică. Lângă vânzător, un tânăr negru; Arsova recunoscu un prieten. Un ins cu părul lins, cu obraji fini şi bucălaţi, destul de scund şi foarte elegant, cu toate că era îmbrăcat sportiv. În timp ce vânzătorul îi pălăvrăgea şi-i arăta lui Alekso ultimele tipuri de dighitroane, propunându-i mari reduceri de preţ, Maia şi cel cu părul lins purtară o discuţie destul de ciudată.

— Rafail, ce cauţi tu aici? surâse fetişcana, întinzându-i mâna.

— I-am făcut o vizită fratelui meu; nu-l mai văzusem de-o vară întreagă! răspunse insul şi salută călduros.

— Ai fost pe la mama? Vezi că o să se supere pe tine!

— Am sunat de m-am săturat, dar poarta era încuiată! ridică el din umeri.

— Am auzit că te-ai angajat! Ei, cum ai reuşit, Rafail?

— Oho, îmi ajunsese cuţitul la os! răspunse Rafail în timp ce un surâs ironic îi porni de pe buze spre ochi.

— Îţi mai rămâne doar să te-nsori, îl provocă Arsova.

— Şi cine crezi că o să mă ia?

— Oho, doar să mişti un deget! zise Maia, roşind.

Alekso Ivanov nu putu să-şi ascundă curiozitatea şi fetişcana trebui să-i povestească totul. Faptul că prietenul ei se numea Rafail Burov, inspector superior. Făcuse dreptul vreo şapte ani, cu toate că toţi cei de vârsta lui terminaseră studiile doar în patru. Şi, ceea ce era mai important, Maia recunoscu faptul că Rafail îşi petrecuse toţi cei şapte ani în casa maică-sii. Plătea o chirie de nimic; e dintr-o familie de ciobani, mai adăugă Maia păşind lângă Alekso. Apoi povesti cum Persa îşi făcuse planuri s-o mărite cu el şi să şi-l ia de ginere.

— Dar eu am crescut cu un cap mai înaltă ca el! Ce mai puteai face? se destăinui Maia dând din umeri.

— Domnul e sodomit! zise Alekso când se depărtară de magazin.

— Cine, Rafail? o apucă râsul pe Maia.

— Nu el, fratele său! răspunse Alekso.

— Dar nu-i este frate adevărat! zise Maia.

— Tu te uitai la dighitroane, când el mă pipăia! Dar ia stai, de ce a minţit?

— Vrei să ne întoarcem? propuse Arsova.

Caldarâmul îi purtă, printre vechile hanuri, până la clubul *Concordia* care era deschis, ca de altfel tot timpul. Maia se uita uimită la afişele cu femei frumoase şi cam golaşe. «Deschis tot timpul, dar numai pentru maturi», scria pe tăbliţe. Peste drum de *Hanul vizirului,* pe o străduţă luminată ca ziua, ţi se oferea o exotică bucăţică din Tahiti.

Alekso deja se enervase: toată această strălucire mincinoasă era etalată la fiecare pas pe afişe şi-n fotografiile revoltătoare de pe ziduri. Deci aşa, muieruşca să te alinte, să te slujească precum o roabă, şi tu să uiţi de viaţa asta plină de plictis, în timp ce la *Doi mai* se pun la cale revolte împotriva şefului care cu trei luni în urmă fusese decorat cu un ordin pentru merite excepţionale, în timp ce în Santara o bătrânică aşteaptă, o bătrânică în al cărei aşternut e rece ca dracu.

— Ofertă a tot ce e intim! scuipă scârbit pe trotuar Alekso Ivanov.

— N-ai intrat în prăvăliile astea până acum? îl întrebă deodată Maia. Poate că Vida ţi-a povestit cum e!

— Ce să caute fiică-mea aici? întrebă tulburat Alekso.

— Dar de ce mă porţi pe mine aici? Ca să mă umileşti?

— Să te umilesc? se văzu Alekso prins în laţ.

— Ascultă, lupule! Viaţa maică-mii a fost destul de grea! Ea a fost nevoită să pupe opincile tuturor. Într-adevăr ea s-a târât pe uliţele astea; nişte tâlhari au dus-o chiar şi pe Bosfor! Dar asta n-are nicio legătură cu mine, pricepi? strigă Maia Arsova şi-o luă cu câţiva paşi înaintea bărbatului.

— Mă jur pe Solza: nu ştiu nimic despre maică-ta! Dar de ce ai amintit de Vida?

— Nici eu nu ştiu nimic de fiică-ta! Scoate-mă mai iute din porcăria asta! Mi s-a făcut foame! se supără Maia.

— *Vechea Europă* e-aproape! O să cinăm acolo!

Alekso o îmbrăţişă mângâios şi prinse a-i explica pe-ndelete cum stau treburile cu toată negustoria asta cretină care nu-i pentru oameni normali şi sănătoşi, ci pentru cei care nu mai ştiu cum să-şi cheltuiască banii.

— Vreau să cinăm undeva unde să fim numai noi doi! ceru Maia.

— Poate că va trece pe acolo consilierul meu, Andrei Pagiov! Noi ne întâlnim adeseori acolo! O să ne spună care mai e politichia oraşului. Condamnări, închişi, afaceri; el e la curent cu totul; mormăi Alekso Ivanov.

— Cât sunt de flămândă! Hai să ne grăbim! Dar Andrei nu ţi-e prieten, lupule! i-o tăie Arsova.

— N-are importanţă. Cei ca mine nici nu au prieteni! E acolo o orchestră de jazz care cântă minunat, iar de bucătărie, ce să mai vorbim! zise Alekso.

•

Restaurantul *Vechea Europă* se afla la răscruce. Între Epirska şi Bulevardul Soarelui. Partea aceasta a oraşului avea case minunate, construite în stil colonial. Pretutindeni cântau orchestre de jazz; programe pe bandă rulantă se derulau în înserare. Imediat lângă *Vechea Europă,* vreo zece restaurante cu scenă pentru orchestră ocupau şi o parte din stradă, astfel că, vara, muzicanţii puteau să improvizeze, cu trompetele lor, la vedere şi să atragă înlăuntru trecătorii. Pretutindeni strigăte şi forfotă. Vor păcăli vreun ţăran cu cheag şi ţăranul va plăti şi, apoi, pe câmp se va gândi cât de minunat petrecuse. Dar Maia nu avea chef să asculte toate perversităţile de pe lume, îi era foame şi-l îndemna să se grăbească. Cine nu se teme de vreo boală mai de Doamne-ajută se culcă, prostul, cu ele, se gândi Alekso Ivanov, cu ochii la casele vechi, pline de podoabe. Era aproape sigur că iubita lui ştie ceva mai mult decât el despre viaţa de noapte. Dar nu cumva şi Vida s-o fi vânturând pe străzile astea? tresări el ca ars.

La *Vechea Europă* li se oferi o masă lângă orchestră şi astfel, în timp ce aşteptau cina comandată, se apărară de zgomot cu mâinile la urechi. Restaurantul era plin de fum; aerul mirosea a băutură şi a droguri, a tutun şi a transpiraţie. Cânta o negresă grasă al cărei glas răsuna în ton cu sunetele orchestrei. Oaspeţii aplaudau frenetic, unii căzuseră în transă, fluierau înnebuniţi

cerând să se repete cântecul. Cei mai zgomotoşi erau marinarii unui vapor pripăşit în rada portului Salonik, care şedeau la două mese lipite una de cealaltă, în apropierea lor. Ei cunoşteau şi numele cântăreţei şi, în repetate rânduri, aruncară pentru ea bani pe tăvile chelneriţelor. Iar chelneriţele în fuste mini, cu şorţuri albe şi mici, legate peste mijloc, abia se strecurau să servească. Marinarii le ciupeau şi le plesneau veseli peste fund; ele se uitau galeş, apoi grăbeau spre tejghea, cu tăvile-n mâini. La o masă, lângă ieşire, se iscă o bătaie. Doi inşi beţi se legaseră de fetişcana unui marinar care plătea consumaţia.

— Vida! sări înnebunit Alekso Ivanov.

— Ce ţi-e, omule? Păi aia nu e Vida! zise Maia şi încercă să-l domolească.

— Am să-ţi frâng gâtul ca la o pisică!

Lui Alekso i se urcase sângele în obraji; se ridică furios de la masă.

— Stai jos! porunci glasul gros al unui marinar cherchelit de la masa vecină. Şi cumpără-ţi ochelari! Aia nu e Vida, ci Vanesa! adăugă şi izbucni într-un hohot de râs.

— Ştiţi cine e fata de care trag ăia? îl întrebă întârâtat Alekso Ivanov.

— Ha, ha, ha! Ţi-e greu s-o recunoşti pe Vanesa? i-o întoarse marinarul râzând în hohote.

Oameni tocmiţi pentru ordine săriră între bătăuşi şi rezolvară totul pe dată. Marinarul îşi plăti nota, apoi ieşi cu fetişcana. Cântăreaţa se ivi în faţa orchestrei, luă microfonul în mâna dreaptă şi stârni iute aplauzele în restaurant. Glasul ei îi cucerise pe toţi; marinarii de la cele două mese lipite, la fel ca şi ceilalţi, amuţiră.

Alekso înţelese că negresa cântase pentru marinari, iar în cântec era vorba despre un vapor care plutea pe mări, despre oamenii frânţi de oboseală, în căutarea unui port unde să arunce ancora. Ei se luptau cu uraganul care-i târa în largurile apelor, dar ei totuşi reuşeau să se apropie de ţărmuri. Cântăreaţa punea toată pasiunea, fiind sigură că în cântecul ei marinarii vor învinge uraganul. Deci aşa, în cele din urmă, ei sunt mai puternici decât toate vânturile care bântuie mările; nu se tem nici măcar de musoni; uite, de-aceea femeilor le plac marinarii. Terminând de cântat, aşeză microfonul la loc pe suportul de metal şi făcu o reverenţă. Marinarii se ridicară cu

paharele-n mână, tulburaţi, trimiţându-i bezele, bătând cu lingurile şi cuţitele în farfurii, chemând-o pe nume şi rugând-o să cânte din nou. Orchestra continuă cu muzică de dans şi zgomotul se înteţi. Atunci, Maiei şi lui Alekso le aduseră cina: muşchi în sânge făcut pe jar, şi răcuşori bine copţi, două salate de fasole, un bocal cu vin negru şi o sticlă de pepsi cola. Chelneriţa cu şorţuleţ făcu pe loc nota de plată, scuzându-se că nu va putea veni încă o dată. Cineva, în apropiere, sparse un pahar, apoi izbucniră aplauze; parcă un cazan dăduse în clocot.

— Ce ne-o fi trebuit să intrăm aici? surâse Maia.

— Vrei să dansăm? şopti Alekso şi îşi încordă auzul.

— Marinarii s-au îmbătat! zise Maia şi arătă în jurul lor.

— Vrei să-i caftesc?

— Cum aşa? Mai bine taci! îl sfătui, veselă, Maia.

— Simt o putere nebună care nu mă mai încape! Aş frânge totul în mâini! se lăudă Alekso strângându-şi pumnii.

— Iute te-ai mai afumat! E bun vinul?

Maia întinse mâna peste masă.

— Gustă un pic! zise el oferindu-i paharul.

— Vinul e prea tare pentru tine! trase concluzia Maia, strâmbându-se, de cum gustă din pahar. De ce n-ai comandat berea aceea din rădăcini?

— Ce rădăcini? Te gândeşti la tipografii ăia care s-au revoltat? O să-i pun pe toţi cu botul pe labe! Smulg eu totul din rădăcină; urmă n-o să mai rămână! Pe mine m-au decorat sau pe culegătorul ăla?

Alekso Ivanov făcuse spume la gură.

— Mai bine să ne întoarcem acasă. De acord? îl rugă Maia Arsova.

— Ştii că simt cum îmi cresc aripi când suntem împreună? insistă Alekso golind pe fugă încă un bocal cu vin. De nimic altceva n-am nevoie! De ce să mă încred în oameni când răul zace în ei? Mă simt atât de bine cu tine! Hi! Hi!

Abia ceva mai târziu prinse să i se amestece totul în cap. Dar era bine dispus şi nu mai voi să se ridice de la masă şi să plece de la *Vechea Europă.* Mai comandă încă două bocale cu vin şi începu s-o convingă pe Maia că oraşul se duce de râpă. Nu numai că oamenii se vor hăitui între ei, hi, hi, dar în curând îşi vor lua şi pielea unii altora. Hi, hi! Cei cinstiţi vor înfunda puşcăriile, hi, hi, iar tâlharii vor da banchete. Grădinile zoologice

vor fi pline de animale domestice, iar afară vor rămâne fiarele! Hi, hi! Nu mai poate fi nicio surpriză, hi, hi!

Parcă nişte mâini bărbăteşti îl ridicaseră în slăvi; Maia Arsova îl rugă să se întoarcă spre casă, dar el se simţea ca un emir drogat şi nu dădea semne că ar vrea să părăsească masa. Generaţia lui are acum hăţurile-n mâini, hi, hi!

Cântăreaţa nu mai apăru, iar orchestra cântă în surdină muzică de dans. Consumatorii prinseră să se rărească, îndrăgostiţii dansau încă, iar marinarii povesteau în gura mare ceva despre siluirea unei femei. Alekso era cu totul în alt şaptelea cer, beat turtă; începuse s-o ia razna, gura îi duhnea acru, râgâia de ţi se făcea greaţă. În privirile sale se clătina întregul restaurant, iar urechile îi zumzăiau ca un stup. Nu-şi putu aduce aminte dacă doar cu puţin mai înainte vorbise cu demagogul de Andrei Pagiov sau nu şi nici ale cui braţe de bărbat îl ajutaseră să se ridice-n picioare. Frânturi de imagini ale întâmplărilor din zilele trecute prinseră să-i treacă prin faţa ochilor. Mai întâi de la nunta fiicei lui Paskov, la *Kontinental,* nunta fostei lui amante, Nevena. Apoi hoinăreala aceea pe stâncile din Posoki, noaptea petrecută în coliba tatălui său, când se temuse să nu-l năpădească păduchii, cearta cu Virgil Piseski în cabinetul său, când culegătorul îi pomenise cuvântul înnoire. În cele din urmă un glas îl chemă în apa tulbure a Lacului Lung. În curând oraşul se va duce de râpă, hi, hi! Nevinovaţii prunci vor pătimi! Hi, hi! Sări pe masă ca o gorilă dresată; trupul îi tremura, năclăit de sudoare. Doar mai târziu, când îşi recăpătă luciditatea, îl cuprinse disperarea. Se trezi lângă marinarii care-şi băteau joc de el.

— Ştii că Vanesa n-are părinţi? îi strigă careva. Nici mamă, nici tată! Mai mare ruşinea! Om în toată firea să mintă.

— Dar unde a dispărut Maia? sări ca muşcat de şarpe Alekso.

— Ia nu mai răcni, că am nişte urechi gingaşe nevoie mare! îl ameninţă un marinar care cânta tânguios.

— Care Maia? S-a prefăcut în maiá! Ha, ha, ha!

•

La *Vechea Europă* se aşezase la masă împreună cu Maia Arsova şi mâncase carne de vacă. Şi atunci cum de apăruse la mesele acelea lipite-ntre ele, laolaltă cu marinarii? Fiarele pe stradă, hi, iar animalele domestice în cuşti! Hi, hi! Ce se-ntâmplase azi noapte cu el? Era speriat, rătăcit, îl durea capul

of, ceafa, se zgâia în juru-i ca nebunii; întrebă de iubita lui. Un marinar îi smulse fire albe din păr.

— Maia s-a cărat de aseară! îi strigă cel care lălăise.

— Cum şi-a permis? Cu cine? tresări Alekso.

— Dacă vrei să ştii, cu doi poponari! îi răspunse lălăitorul şi ridică paharul să toasteze.

— N-ai văzut când ţi-au furat muierea? îl împinse careva din grup.

— Cât e ceasul acum? întrebă speriat Alekso.

— Ehe, de mult e trecut de miezul nopţii! glumi lălăitorul.

— Zori de aur! Bună dimineaţa!

— Deja au dat drumul fiarelor din cuşti, ha, ha, ha! Să râzi să mori de babacul! izbucni altcineva în râs.

— Ce ştiţi voi, hi! mormăi Alekso!

Apoi se sprijini în coate şi, istovit, ascultă povestea cu femeia siluită, învăţătoare, mamă a doi copii. «Unde s-a mai întâmplător şi asta?» şopti cu gura căscată. «În blestematul ăla de Salonik!» răspunse lălăitorul şi prinse să-i turuie în amănunt. «Lasă înfloriturile şi treci la fapte!» îl îndemnă careva din grup, pe care muzica începuse să-l deranjeze.

— Nu pricep încotro a luat-o lumea! continuă lălăitorul. Îţi laşi nevasta, singură, acasă, şi străbaţi mările, şi vine un mucos şi ţi-o siluieşte! Într-adevăr, încotro a luat-o lumea? repetă el, dând pe gât încă un pahar.

— Vrei să-ţi spun încotro? Hi, hi! Spre război, ascultă-mă pe mine! De râpă se duce! sări Alekso Ivanov.

— Ce război, bre, moşulică! Cui îi arde să se războiască? se supără lălăitorul.

— Popoarele sărace, uite cine! răspunse sigur pe sine Alekso. Şi culegătorii nemulţumiţi s-ar război! Hi, hi!

— Cine e deşteptu ăsta? De ce l-aţi adunat la masa noastră? se înfurie lălăitorul.

— De unde să ştiu cine e? Cât a fost beat s-a tot lăudat că e tatăl Vanesei! Poate că a minţit ca să-i plătim vinul! Zicea că ăi de-un leat cu el au puterea în mână în oraşul ăsta! Pe cuvânt de onoare, habar n-am cine e pisălogul ăsta, se apără un marinar chel.

— Fie el oricine-ar fi, da’ conştiinţa nu-i e fără pată! râse unul de la masă.

— Hai, fă-i vânt de la masa noastră! D-alde ăştia ne siluiesc femeile! ţipă lălăitorul.

— N-o fi cumva căpitan de vapor?

— Vezi ce-nseamnă mintea limpede? Păi el voia să se războiască! se potoli lălăitorul şi-l plesni pe Alekso peste frunte.

— Voi habar n-a veţi de nimic! Hi, hi!

Rupt de oboseală, beat, buimăcit, îşi plimba privirile când spre orchestră, când spre mese, când pe feţele marinarilor care-şi băteau joc de el. Încă nu pricepea cum ajunsese în compania lor şi nu putea să-i lămurească de faptul că s-ar fi luptat cu toate armatele. Şi din nou îl cuprinse teama, iar trupul i se-nfrigură. Ce-or fi făcut hoţii ăştia de marinari cu amanta lui? Nu cumva pe ea or fi siluit-o azi noapte? Dacă ar fi avut un pistol, pe loc i-ar fi cosit la masă.

— Noaptea asta ţi-ai petrecut-o cu noi, de ce te miri? Deja se crapă de ziuă! Iar dama aia a ta doarme în pat, numai că nu ştiu cu cine! A şters-o de cum te-ai îmbătat! zise lălăitorul.

— Vrei să fii mai clar? îi ceru Alekso.

— Nu mai ţii minte ce cuvântare ai ţinut? Ţipai cât te ţinea gura împotriva statului şi a sistemului! Cine e ăla care vrea să te bage la zdup? glumi chelul.

— Vrei să fii şi tu mai clar? i se adresă Alekso şi lui.

— Pe dracu mai clar! Dacă nu te luam noi de pe masă, te lua miliţia! Ştii ce-ai spus! Hi, hi, hi! Mi-e şi frică să repet! Şedeai acolo singur ca un corb la ananghie şi ni s-a făcut milă; erai beat mort! Acum ai putea să ne cânţi ceva, okei? zise chelul şi-l îmbrăţişă cu mâna-i osoasă.

— Să povestească mai bine despre războaie!

— Despre Vanesa! Despre popoarele sărace! Despre tipografi!

— Mai duceţi-vă dracului! le aruncă Alekso supărat şi se ridică iute-n picioare. Voi sunteţi ca nişte căpuşi, hi, hi! le zise, băgându-şi cămaşa în pantaloni şi luând-o, pe două cărări, spre ieşire.

— Ei! Încotro ai de gând s-o iei? Încă nu s-a deschis niciun restaurant! Întoarce-te, frăţioare, că aici e cel mai bine! îl rugă lălăitorul.

— Te-ngrijim ca pe copilul nostru, iar tu fugi când ne e mai greu! Hi, hi hi! se puse chelul pe râs.

— Crezi că ţi-ai plătit ce-ai băut? întrebă un alt marinar.

— Dama te-a părăsit, dar noi o să-ţi purtăm de grijă! Of. Cât eşti de nerecunoscător! îi strigă chelul, printre hohotele de râs.

— Hai, povesteşte despre războaie, povesteşte! auzi Alekso glasul lălăitorului.

Porni ca săgeata şi în curând se şi trezi în blocul turn, la etajul al nouălea. Camerele erau goale, patul neatins. Căută pe masă vreun mesaj, ca şi ieri, dar acum nu găsi nimic. Unde o fi dispărut fata, se întrebă el, şi capul şedea să-i plesnească. Să n-o fi luat-o pe urmele maică-sii! Şi, urcându-se iar în lift, ajunse iute pe trotuar. Intră în barul de la *Kontinental,* şi chelnerul îl servi cu o cafea expres. Apoi ieşi s-o caute pe Maia prin oraş. Era transpirat şi istovit; bătu străzile până nu mai putu. Se opri şi mâncă, la restaurantul *Kukuş,* papanaşi cu zahăr şi o cană cu lapte. Îi veni să vomite, în timp ce deasupra creştetului transpirat i se-nvârtea un enorm ventilator care abia aducea o picătură de răcoare. Chelneriţa servea cu un surâs blând care i se citea şi în ochi şi pe buze. Dar în dimineaţa aceasta îi era silă de tot şi de toate; îl cuprinsese greaţa până şi de fetişcanele astea. Îi trecu prin cap să se-ndrepte spre tipografia *Doi mai* ca să-şi intre în pielea de director. Va urmări producţia, se va lupta pentru un venit mai bun, pentru ca firma, în sfârşit, să poată ieşi din noroi. Îi veni să vomite. Femeile sunt necredincioase şi de-aceea omul nu trebuie să sufere prea mult după ele, hrana e rea şi otrăvită, şi însăşi viaţa e scârboasă, îşi zise ameţit. Ce-ar fi dacă s-ar întoarce în sânul familiei, în Santara, să se răcorească un pic în lac? Uite, acum şi stomacul i se-ntorsese pe dos, plin de aciditate, din pricina vinului, iar în ochi simţea o mie de împunsături care-i înceţoşau privirea. Şi-ar fi desprins capul cu un satâr, atât de tare îl durea şi-i vuia. Aşa-i, într-adevăr femeile sunt necredincioase, iar viaţa nu-i decât o blestemată de suferinţă, gândea el plin de amar. Maia e cu două feţe, la fel ca şi lana; mai mult ca sigur, s-a dus cu primul bărbat care i-a ieşit în cale. Neîndoios, duce o viaţă dublă, ca şi maică-sa; face dragoste cu cel puţin doi inşi. Aşa că gândul la o căsătorie fericită s-a dus pe apa sâmbetei: visuri de neîmplinit; nălucire, nebunie curată. Cine a reuşit vreodată să fie fericit cu o femeie imorală? Afurisita asta de Maia, îşi zise, înghiţindu-şi ultima îmbucătură; îţi azvârle cenuşă în ochi şi nimic altceva. Te duce de nas cum vrea ea; îţi dă câteva clipe de fericire şi zile întregi de chinuri. De s-ar arăta acum, la *Kukuş,* i-ar frânge gâtul cu

mâinile lui, aici, de faţă cu lumea. Îndârjit, îşi privi degetele lungi, şi le împreună ca nişte cleşti şi doar atunci îl apucă frica. Ar fi ucis toate femeile, până şi pe fiică-sa, pe Vida, gândi pătimaş.

Dus pe gânduri o luă pe chei, amintindu-şi de anii de studenţie. În parc ai fi zis că aceiaşi porumbei din vremurile acelea romantice îşi văd de vânzoleala lor, iar prin magazine parcă lucrau aceiaşi vânzători de la care odinioară cumpăra pateuri, lapte la pachet şi haine ieftine. Hoinărea la întâmplare, fără niciun ţel, ca toţi oamenii fără căpătâi ai oraşului. Bău nişte bere din rădăcini pentru a-şi potoli setea, dar durerea de cap i se înteţi. Femeile sunt necredincioase, repeta el ca un papagal. Începu să numere femeile ce lucrau la *Doi mai* şi care îşi înşelaseră bărbaţii. Astea fac amor chiar lângă maşini, prin closete, prin barăci, îşi zise cu scârbă şi scuipă pe trotuar. Nici Maia Arsova nu-i mai brează ca ele. Fără-ndoială că şi Iana Ivanova duce o viaţă dublă, poate cu măcelarul ăla pieptos din Santara sau cu lăptarul. De ce ar merita ăia jertfa ei? Le dăruise celor două femei ultimii ani ai tinereţii ca să le asigure existenţa materială.

Voi să-şi mai aerisească mintea, să se odihnească un pic. Se apropie de port. Vasul *Morfoza* tocmai pleca; Alekso Ivanov urcă, iar vasul porni pe fluviu spre Lacul cel Lung. Sus, pe a doua palubă, cânta un soi de armonică dublă, un instrument ciudat botezat *caliop.* Muzica îl linişti. Cu toate că era prea tare. Vasul ducea vreo trei sute de călători; se târa încet pe fluviu, pentru a nu se lovi de stânci, în timp ce sirenele îi vesteau prezenţa. Apa murdară mirosea a peşte stricat. Când, în cele din urmă, după vreun ceas de mers pătrunseră în Lacul cel Lung, întâlniră vapoare care aşteptau să fie încărcate sau descărcate. Greva docherilor din delta Salonikului semănase peste tot dezordinea. Ceea ce vedea acum nu mai avea nimic comun cu lacul; aici era un port împuţit pentru vapoarele care cărau minereuri. Crapi şi eleni ameţiţi se zbăteau la suprafaţa apei.

Trecură pe lângă o uriaşă fabrică de zahăr. Din ceea ce rămâne de la fabricaţia zahărului se face mai apoi rachiul acela vestit, îi trecu prin gând lui Alekso. Şi totuşi materia primă este adusă din străinătate, râse în sine, în timp ce plutiră prin dreptul cimitirului ce se înălţa pe mal. Armonica de pe palubă cânta încă, iar vântul fierbinte risipea sunetele peste Lacul cel Lung. O

mică ambarcaţiune cu motor purta marinarii până la vapoarele ancorate la ţărm. Alekso îi recunoscu pe glumeţii de la *Vechea Europă* şi, ruşinat, îşi plecă privirile. De cum dispărură, se apucă să citească numele vapoarelor; spera ca, în felul acesta, în cele din urmă, să-i treacă durerea de cap. Pe ţărm zări o stradă, plină de magazine, care se pierdea în pădurea luxuriantă. În depărtare se zărea clădirea înaltă a hotelului *Mavrovo,* unde, în vremurile fericite, dădea cocteiluri pentru partenerii de afaceri ai tipografiei. Acolo oraşul se lărgea, înfăşurat într-o ceaţă cenuşie, pe când aici, lângă lac, se vedeau numai casele părăginite ale foştilor ţărani.

Simţea că-l doboară oboseala. Transpirat tot, se retrase în barul de pe puntea de sus. Comandă o sticlă de bere şi se mai răcori puţin. Pe un balansoar, lângă el, şedea un bătrân zdrenţăros şi murdar care cânta la vioară şi strângea ceea ce i se dădea de pomană. Alături un călător gras, încălţat cu sandale, îmbrăcat într-o cămaşă înflorată şi pantaloni de catifea, mânca pepene galben şi struguri dintr-o farfurie; năduşise tot în timp ce înfuleca. Alekso îşi dădu seama că vagabondul care cânta lucrase cândva la *Doi mai,* dar îl dăduse afară fiindcă furase. Tapaj lung la tribunal; hoţul voia să dovedească faptul că la tipografie toată lumea fura, dar tribunalul nu l-a crezut.

Fugi cât mai departe de el şi se aşeză lângă două femei frumoase. Sută în sută sunt suedeze, se gândi Alekso. Cea mai în vârstă ţinea un prunc în braţe şi-l tot săruta; cea mai tânără îşi rotea privirile pe lac într-ascuns şi, de ochii lumii se extazia în faţa dărniciei naturii. Ei nu-i păsa nici de greve, nici de războaie; se distra şi, mai mult ca sigur, ar fi vrut să fie atacată de tâlhari aşa cum i se întâmplase şi misionarei Mis Stone, sau să dea nas în nas cu cine ştie ce semisălbatic trib eurasiatic. Dar vremurile s-au schimbat pentru totdeauna, gândi Alekso, n-au rămas decât legendele. Iar legendele sunt pentru ţânci, râse apoi prosteşte, golind sticla. Amândouă femeile îl priviră cu compătimire. Acum există tâlhari ce se plimbă în limuzine de lux şi fură poporul pe faţă, îşi zise Alekso. Păi, nu-i aşa, celor două doamne nomade nu le mai rămaseră decât să se fotografieze pentru a avea o amintire din vechea Macedonie. N-au decât să se gândească la vremurile misterioase de demult! Dar vremurile acelea or fi fost ele mai frumoase decât cele moderne, se întrebă Alekso, cu ochii la zdrenţărosul care cânta la vioară. Îl

luă cu frig la gândul că s-ar fi putut întâmpla să fi trăit în alte vremuri, de robie. Uf, poate, că măcar atunci femeile le-or fi fost credincioase bărbaţilor, îşi zise cu îndoială, uitându-se urât la barman. Acum nu mai există credinţă, fiindcă în dragoste totu-i minciună. De ce să se încreadă el în Maia Arsova când nu se deosebeşte cu nimic de celelalte femei. Câţi bărbaţi n-o fi avut ea până acum şi de câte ori i-o fi căzut în păcat, aidoma maicăsii, pe vremea când îşi câştiga pâinea în Bit-Bazar. Şi cine i-ar putea garanta că ea poartă în pântec copilul lui? Cine să se încreadă în jurămintele ei, de vreme ce dispărea când îi venea cheful şi se întorcea când avea poftă. Se înţolea bătător la ochi ca să placă hoţilor; îi zicea că-l iubeşte şi prin asta îl minţea şi mai cu neruşinare. De ce o fi închizând ochii când se culcă împreună? Nu, nici vorbă să creadă minciunile ei.

Fără îndoială e o fiinţă cu două feţe, continuă să se amărască în bar. Trăia cu el, dar şi cu alţi bărbaţi. Mai mult ca sigur că în curând o să se şi care de la tipografie. Aseară îl lăsase la *Vechea Europă* cu mizerabilii ăia de marinari, ca să-şi facă mendrele cu vreunii mai tineri. Îşi poate oare permite o adevărată femeie să facă una ca asta? În sfârşit i se deschiseseră ochii şi nu mai avea de gând, în ruptul capului, să mai plutească în ceţurile acelei iubiri. Acum îl mai chinuia numai întrebarea: cu cine o fi fugit de la *Vechea Europă*? Fără să vrea îşi aduse aminte de Andrei Pagiov, şi nu numai de el ci şi de cumătrul acela al lui, Rafail Burov, pe care-l întâlnise în magazinul de aparate electronice. Dar cine mai ştie, poate că greşesc, îşi zise.

Încet-încet, se îmbătă din pricina berii calde şi căzu în tristeţe ca într-un puţ adânc. Nu mai auzea nici cântecul armonicii fiindcă prin cap începură să i se perinde imagini din copilărie. Ce-o fi făcând acum Simon în Posoki? Ori o fi stând lângă pârâiaşul murmurător ori o fi curăţind piatra de pe mormântul Iaglikăi, ori l-o fi prins moţăiala amiezii şi o fi stând în colibă. Când era copil, Alekso bătea dealurile, răsturna cuiburile de prepeliţă sau prindea mrene în Posociţa. «Dar acum acolo nu se mai naşte nimeni!» îşi aminti vorbele tatălui său. Atunci de ce, el, Alekso Ivanov, nu s-ar întoarce pe stâncile acelea? Ce idee minunată, se entuziasmă cu berea în mână. Toate ziarelor ar scrie despre fapta sa. Ce gest, hi, hi! Mai întâi s-ar duce la şeful partidului, i-ar preda cheile casei din Podgorie şi ale palatului din Santara şi, apoi, mândru, cu fruntea sus, s-ar întoarce în ţinutul

natal. Atunci fiul său, Viktor, n-ar mai avea de ce-l învinui că face parte din burghezia roşie, în plus, şi conştiinţa i-ar fi curată. Gândul e absolut excelent, hi, hi. La cea dintâi ocazie favorabilă, hotărî Alekso Ivanov, am să-l duc la împlinire! Apoi se întoarse iar cu picioarele pe vapor; în jurul său roiau copii şi femei parfumate care comandau câte ceva barmanului, pe punte. Îi ura pe toţi, nu fiindcă în Posoki nu mai existau copii, ci din pricina tristeţii că Maia e o femeie necinstită. «N-am noroc în dragoste», îşi zise căinindu-se de unul singur. Şi chiar ar fi plâns dacă nu şi-ar fi adus aminte de un popă dintr-unul din satele de pe lângă Posoki. «Cine are muiere frumoasă, pe ăla o să-l doară mai tare capul», zisese popa atunci. Hâtru ins şi într-adevăr avea dreptate, se convingea singur Alekso, stând în barul de pe puntea vaporului.

Bere după bere, se îmbătă din nou. În spatele tejghelei, în barul de pe puntea de sus, televizorul transmitea cuvântarea unui lider sindical. «Cine nu-i în stare, n-are decât să părăsească prima linie de bătaie!» zicea glasul din cutie. Dar aparatul avea pesemne vreun defect fiindcă ecranul deforma chipul vorbitorului, iar călătorii din faţa tejghelei râdeau în hohote de plăcere. Liderul asudase pe ecran; crispat îi ameninţa pe oportunişti şi pe toţi cei care puneau interesul propriu mai presus de cel al obştii; declară că, în sfârşit, stabilizarea economică trebuie să reuşească şi, în cele din urmă, pomeni de un viitor mai luminos pentru noile generaţii. După ce termină, îşi şterse fruntea cu o batistă albă şi, alături de el apărură şi trei ziarişti. Acum liderul aştepta întrebările lor. Cel mai tânăr dintre ei se ridică un pic nervos, apoi se întoarse în fotoliu, se apropie de microfon şi-l întrebă pe lider: «De unde putem şti că de data asta nu minţiţi?» Aşadar, mai minţise şi până atunci, gândi Alekso în aburii beţiei şi se arătă încântat de ziaristul care dovedise curaj. În bar se iscară aplauze şi aprobări, dar tocmai atunci emisiunea fu întreruptă de o reclamă făcută unor sucuri naturale şi a unor săpunuri parfumate. Apoi Alekso văzu aşezându-se lângă el un tip beat şi bărbos care înghiţi nişte whisky cu apă şi mormăi ceva, neclar, ca şi când ar fi vorbit cu propria-i barbă; cenzura, spuse el, e o treabă scârboasă. E supărat pe cineva care l-a păcălit; pesemne că acum se gândeşte la răzbunare, presupuse Alekso. Într-adevăr, uite pe cineva asemeni lui; încă un om păcălit, încă unul care pune la

cale o mare răzbunare. Îl mai privi încă o dată pe insul cel beat şi hotărî, totuşi, să nu aibă de a face nimic cu el.

Imediat i se adresă barmanului, rugându-l să-i dea o cabină, dacă exista ceva liber pe vas. Barmanul ridică din umeri, chipurile îi părea rău că toate cabinele erau ocupate. Atunci îi mai ceru încă o bere rece şi, astfel, mâhnit, se îndepărtă de tejghea. În semiîntuneric, în spatele violonistului care strângea banii daţi de pomană, îi zări din nou pe marinarul şi pe fata care stârniseră incidentul de la *Vechea Europă.* Sângele i se sui la cap: care Vanesa, când vedea bine că fata nu era alta decât fiică-sa? Văzu negru înaintea ochilor.

— Vida, ce cauţi tu aici? ţipă şi dădu fuga spre uşă.

— Pe mine mă strigi? întrebă marinarul, ciufulit şi înfoiat ca un păun, de cum fata dispăru pe uşă.

— Nu, pe fiică-mea, pe Vida! răspunse Alekso strângând în mâna care-i tremura sticla de bere.

— Nu cunosc nicio femeie cu numele ăsta! i-o tăie marinarul şi porni decis către uşă.

— Dar pe Vanesa? întrebă neputincios Alekso, ţinându-se cu greu să nu cadă pe podea.

— Nici pe Vanesa, nici pe Venera! Bea-ţi tu berea aia şi cară-te cât mai departe de mine! îi aruncă marinarul cel încrezut şi pe-aci ţi-e drumul în căutarea fetei.

— Până unde mergi? se interesă barmanul care urmărise totul.

— Până-n Santara, hi, hi! Ce-ţi pasă ţie de mine? Hi, hi! răspunse Alekso şi se întoarse legănându-se la tejghea.

— Păi Santara e la apus, iar noi plutim spre mare! îi strigă barmanul. La ce-ţi trebuie cabină! Să mor dacă pricep! Că aşa cum arăţi nici măcar o curcă chioară nu s-ar culca cu tine! râse el.

— Pot să dau şi eu un telefon, îl rugă Alekso, frânt şi copleşit de durerea de cap şi de stomac.

— Cabină fără femeie! Ciudat tip mai eşti! Ascultă, îţi dau o cheie de la o cabină de clasa întâi. Dar îţi trece prin minte de ce? îl întrebă în şoaptă, batjocoritor, barmanul.

— Hi, hi! izbucni Alekso Ivanov. Păi sigur, ţi-e milă de mine! Hi, hi!

— Ai nişte fete frumoase, uite, d-aia! Ha, ha, ha! îl luă peste picior barmanul şi se aplecă peste tejghea.

— Şi ce dacă am? Hi, hi! Cine mai eşti şi tu? Dracu? se interesă Alekso, fixându-şi privirile în părul său cenuşiu.

— Sunt şi eu acolo un marinar obişnuit, un barman. Dar nu pot să-ţi explic acum! Ia cheia, odihneşte-te un pic, în cabină ai televizor, baie, telefon şi frigider. Ai s-o duci domneşte! Fă ce ai de făcut, da' ţine-ţi gura! Mai dăm noi ochii! încheie barmanul şi, surâzând, îi vârî cheia în mână.

Vasul se legăna pe valuri şi din nou pe Alekso îl luă cu ameţeli, în timp ce căuta, prin strâmtul coridor, uşa cabinei. Întâlni şi alţi călători care-o feşteliseră ca şi el, dar se petrecu şi cu marinarul acela ce se umfla în pene. O vreme domni tăcerea; se afla deja într-o odaie care semăna cu apartamentele de la *Kontinental.* Scoase o bere rece de la frigider, dădu drumul televizorului şi se aşeză într-un fotoliu adânc. Prinse să urmărească un film despre viaţa fermierilor. Aşadar, în curtea unei case dărăpănate, şedea gârbovit un bătrânel ca şi taică-său; arunca grăunţe găinilor şi le chema. Se iviră grohăind câţiva grăsuni, un bou zbiera pe deal, un cocoş cânta pe gard, iar pe drumul plin de noroi grăbea o căruţă trasă de cai. La fel ca în satul meu, ca-n Posoki, gândi Alekso Ivanov. Chiar atunci îi atrase atenţia un ţipăt de femeie din cabina vecină. Dădu mai încet televizorul şi se apropie de perete ca să priceapă mai bine ce se-ntâmplă la vecin. Şi din nou domni tăcerea. Dar nu după multă vreme, în aceeaşi cabină, auzi suspinele unei femei. Dar suspinele acelea erau dulci suspine, iar gâfâielile, fără-ndoială, de plăcere; femeia se afla sub trupul unui bărbat puternic. Deodată îi trecu prin cap că bărbatul nu putea fi decât marinarul acela înfoiat, iar femeia nimeni alta decât acea ciudată Vanesa. Dar capul îi crăpa de durere, iar stomacul îl ardea de atâta aciditate. Femeia continuă să ţipe isteric şi apoi se domoli. De ce trebuise să facă marinarul ăla chestia asta pe vas, se întrebă enervat Alekso. Şi ce zid o mai fi şi ăsta care desparte cabinele? N-o fi făcut cumva din hârtie tipografică: şi din pricina asta oaspeţii pot fi deranjaţi până şi de cele mai mici zgomote? Totul îl enerva aici; voi să-i strige ceva femeii care îşi făcuse mendrele: «De ce dracu nu faceţi chestia asta acasă?» urlă el în cele din urmă, bătând cu pumnii în perete.

Se întoarse în fotoliu, în faţa televizorului, după ce mai luă încă o bere din frigider. Se chinui să nu mai ia în seamă ţipetele acelei femei înnebunite de plăcere şi începu să urmărească pe

ecran o emisiune despre cosmos. Alte planete, lumi necunoscute, fantezii, galaxii mult mai civilizate şi mai umane decât pământul. O fi oare posibilă în viitor cunoaşterea lor? se întrebă stingându-şi setea cu o înghiţitură de bere. Apoi se ridică şi se apropie cu paşi de pisică de pat. Smulse telefonul şi după o îndelungă apăsare pe buton, rugă să i se dea legătura cu consilierul său, Andrei Pagiov, la tipografia *Doi mai.* La început telefonista nu-i recunoscu glasul şi nu voi să-i dea legătura, dar mai apoi, slugarnic, strigă: «Rămâneţi pe fir încă un pic, vă rog!»

Demagogul nu se aşteptase să fie chemat şi se miră. Îl întrebă pe Alekso de ce nu venise la lucru, povesti ceva şi despre tipografi care aveau de gând să ceară scuze conducerii. Apoi îi aminti şi de câteva probleme ce nu puteau fi rezolvate fără el. Controlul financiar de stat va face iarăşi o trecere în revistă a felului cum fuseseră întrebuinţaţi banii. Banca naţională deja investighează destinaţia folosirii creditelor. Alekso Ivanov fu nevoit să asculte şi faptul că nu le ajungea hârtia tipografică, şi problema şoferilor care se plângeau că nu mai au piese de schimb. De şapte ori până acum am avut parte de restricţia de curent, i se jelui Andrei; treaba nu merge, au izbucnit noi certuri între tipografi «Ce să fac în viesparul ăsta?» striga înfricoşat Demagogul. „Să te...» oftă Alekso din greu. «Poftim? De ce nu eşti mai clar?» întrebă în şoaptă consilierul.

— Cu ce aş putea să vă fiu de ajutor? strigă Alekso.

— Vino încoace, să ţinem o şedinţă, să ne sfătuim! propuse Andrei Pagiov.

— Nu mai vreau să mai aud nimic despre voi, hi, hi! Mâine o să-mi dau demisia, hi, hi, nu ajunge hârtia, hi, hi, piese de schimb, păi ce, nervii mei cât crezi că mai pot fi întinşi! Hi, hi!

Lui Alekso îi veni să vomite.

— Da’ de ce nu eşti mai clar, Furnicarule? Cum o să se descurce *Doi mai* fără tine? întrebă, făţarnic, Andrei.

— Hai, gata cu linguşelile! Hi, hi! Spune-mi ceva de Maia! Hi, hi! N-a venit la lucru? sări în sus Alekso.

— Da’ ce, nu sunteţi împreună? Ha, ha! triumfă Andrei Pagiov. Nici Maia n-a venit la lucru. Ea crede că *Doi mai* e propria ei prăvălie şi că tu eşti la comanda ei! Ha, ha! Şi-o fi răcorind trupşorul pe undeva! încheie cu cinism Demagogul.

— Vezi că prea îţi iei nasul la purtare, hi, hi! Ascultă, Demagogule! Dacă-mi bagi intrigi, să ştii că te rad! Eşti sigur că Arsova nu-i acolo?

— Mă jur pe Isac şi pe Natalia, pe cuvânt de onoare! Pun mâna în foc că e acasă la maică-sa! răspunse cu glas potolit Andrei.

— Să ştii că am să verific dacă nu cumva ai minţit, hi, hi! şopti istovit Alekso Ivanov.

— Hei, Furnicarule, aşteaptă! De unde suni? N-ai nevoie de maşină? Ai cumva de gând să vii încoace?

— Du-te dracului, hi, hi! îi răspunse Alekso mort de beat.

— Stai, nu închide! Casiera, Tania, vrea să te întrebe ceva! Contul ne e gol, lovele ioc; au să ne lichideze! urlă Andrei Pagiov.

— Eu am nevoie acum de Maia, nu de Tania! Bou încălţat, hi, hi! se enervă Alekso urlând în microfon.

— Ţi-am spus doar, caut-o acasă! La maică-sa! Ha, ha! Cuiburi de îndrăgostiţi, inimi frânte, păi fiecare fuge de malul care se surpă! se semeţi din nou Demagogul cu un hohot de râs care-i aprinse urechile lui Alekso Ivanov.

— Ce ştii tu despre dragoste? Crezi că aia se poate cumpăra cu bani? ţipă Alekso, gata, cu preţul ultimelor puteri, să-l facă zob la telefon.

— Nu se cumpără, ci se vinde! Ha, ha! Ascultă, trebuie să ne vedem! Ţi se pune ceva negru la cale! Diseară Comitetul industriei poligrafice se întâlneşte iar în şedinţă! Trebuie să mergem acolo! Dacă nu reuşim să obţinem amânarea creditelor, fă-ţi crucea pe frunte! Culegătorii au să ne spânzure, mă auzi? întrebă glasul panicat al Demagogului.

— Crezi că aşa se moare? oftă Alekso Ivanov. Fiul se va întoarce în Posoki, hi, hi, înapoi nu mai calc!

Microfonul îi căzu pe pernă, continuând să şuşotească înfundat. Atunci o durere amarnică îi cuprinse capul, ca şi când cineva i-ar fi frânt coastele. Privirea i se înceţoşă, simţi un fulger în creier, apoi un şuierat ucigător în urechi. Parcă plutea într-o încăpere unde nu mai exista gravitaţie; se topi, îşi pierdu şi puterea şi cunoştinţa, leşină.

Spre amiază, cineva îl luă din portul Lacului cel Lung şi-l duse în Santara, la ai săi.

4.

Peste noapte, când se trezi, capul îi plesnea de durere; în stomac îl ardea ceva ca o coclează, privirea-i era încă înceţoşată, dar îşi dădu seama că afară ploua. Iana Ivanova şedea lângă el şi-i punea batiste umede pe frunte, în timp ce afară tunetele bubuiau căzând în lac. Cum o fi ajuns în Santara şi cine l-o fi culcat în aşternut?

— De ce plângi? A murit cineva? îşi întrebă nevasta.

— Praful s-a ales de casa noastră; nimic n-a mai rămas! răspunse Iana întinzându-i un pahar cu apă.

— Copiii dorm? se interesă el în şoaptă.

— Vida tot nu s-a întors! Iar Viktor a sunat din Podgorie. Solza şi Aniţa sunt neliniştite; nu ştiu ce-i cu ele în noaptea asta! zise Iana schimbându-i batista de pe frunte. Nici Aniţa nu mai e de acum un copil, Alekso! pricepe totul! adăugă plângăreaţă.

— Vida mai are şi alt nume?

— Cum adică alt nume?

— Niciun cum adică! se supără bărbatul. Dar cum am ajuns acasă?

— Doi bărbaţi au sunat la poartă şi s-au făcut iute nevăzuţi în întuneric! Cum să-i vezi? era furtună şi, când am ieşit în verandă, te-am găsit doar pe tine, azvârlit ca o zdreanţă! Ai vomitat, m-ai înjurat şi turbai împotriva uneia, Vanesa! Solza şi Aniţa plângeau, bietele fetiţe: câte n-au auzit de la tatăl lor! spuse Iana oftând şi iar se puse pe bocit.

— Despre copil?

— Despre care copil? Vorbeai de nişte fete care fac trotuarul, le ziceai boarfe şi te jurai că ai să omori nu ştiu ce marinar! răspunse Iana îngrijorată.

— Ce fel de marinar? Unu băţos?

— De unde să ştiu cum? Unul de pe vasul *Morfoza*, izbucni din nou în plâns Iana.

Blând îi prinse palma stângă, cu privirile pierdute la fulgerele de afară. Prin ochii înroşiţi, îi pluteau fărâme de imagini din ziua trecută. Întâmplările, mai mult ca sigur, îl tulburaseră atât de tare şi îndeosebi acele întâlniri cu Vida. Ceea ce nu mai ştia era

dacă nu cumva apucase să strângă, în cele din urmă, de gât pe cineva cu degetele acelea lungi şi osoase. Iana Ivanova îşi puse capul pe pieptul său şi suspină adânc; se folosea de ultima-i şansă ca să-şi menţină căsnicia.

— Nu ţi se pare că ne-am dus de râpă? întrebă în şoaptă, aşteptând ca Alekso să răspundă ceva contrar.

— Ia nu mai cobi, femeie! o ameninţă el.

— Şi Vida a luat-o pe urmele tale! îndrăzni Iana.

— Ce urme?

— Spre beznă! se puse Iana Ivanova din nou pe plâns.

Ei îi era teamă de orice: de viaţa destrăbălată dusă de Alekso prin cafenele, de divorţul anunţat de două ori, de inspectorii care cercetau rapida lor îmbogăţire şi, mai mult decât de orice, de greşelile în care puteau să cadă copiii ei. Se perpelise de grija Videi, care nu se mai întorsese acasă de două nopţi. Se rugase la Dumnezeu să dăruiască linişte şi noroc familiei sale. Acum nici nu se mai gândea prea mult la boala care o rodea. Adusese pe lume patru copii, îi făcuse mari şi-i educase atât cât putuse. Dar acum totul îi zburase din mâini. Ştia că şi bărbatul şi-l pierduse în îmbrăţişările unei femei mai tinere şi mai frumoase, dar se străduia ca pierderea s-o suporte cu fruntea sus. Suferea nu numai din pricina ulcerului stomacal, ci şi din cauza infecţiei renale, a măririi tensiunii arteriale, şi a unor chisturi; îşi aştepta pensia de invaliditate şi, cu ultimele puteri, se străduia să-şi menţină familia. Trupul ei era ros de boli, pe când el, Alekso Ivanov, cu toate că păşise în al patruzeci şi cincilea an, rămăsese cu o înfăţişare cumva tinerească, foarte atrăgător pentru femei. Şi poziţia în societate îi înlesnea să întâlnească fetişcane frumoase. Nu-l invidia; se temea numai.

Alekso o mângâie pe păr şi aţipi din nou. Se visă cerând ajutor fiindcă toţi creditorii, fără nicio milă, îi hărtăneau averea ca să acopere datoriile care trecuseră de termen. Mai apoi, în vis, se făcea cum că-i luaseră şi casa din Santara. Deodată se văzu şezând pe hotarul grădinii, cu capul sprijinit în mâini. Avea sufletul amar fiindcă nimeni nu-i întindea o mână de ajutor. Recunoscu în cele din urmă că, pe drumul îmbogăţirii personale, făcuse destule greşeli; din lăcomie, făcuse pesemne uz de funcţia sa, dar promise să îndrepte totul. «Voi plăti, voi înapoia, daţi-mi încă un mic răgaz!» mormăia disperat prin somn. Îi era teamă s-o ia de la capăt.

Îl trezi o bubuială în apropiere; se ridică din pat şi privi afară. Ploaia se oprise; Iana nu se mai afla în odaie, iar în depărtare lătra un câine. Gura îi era uscată şi-amară; abia se târî până în bucătărie, după apă.

— De ce te-ai ridicat? Îţi aduceam eu la pat! îl dojeni Iana care făcea cafea.

— Nu vreau nimic de la tine! îi răspunse tăios Alekso şi dădu pe gât o cană plină cu apă.

— Iar cauţi ceartă, ca să pleci de acasă? întrebă femeia, închizând fereastra de la bucătărie.

— Să-mi spui cinstit: ai avut amanţi?

Alekso începu cearta umplând o nouă cană cu apă.

— Până când ai să-mi mănânci tu ficaţii? Ţi-e teamă ca nu cumva să te învinuiesc eu de imoralitate? De-aia ataci?

— Ai uitat ce mi-ai promis înainte de căsătorie? Că te voi găsi totdeauna acasă neatinsă de alte mâini bărbăteşti! Ce femeie credincioasă! Ia zi-i; cu măcelarul sau cu lăptarul? N-oi fi luat-o şi tu pe urmele fiică-tii, pe urmele Vanesei! urlă Alekso deschizând uşa bucătăriei.

— Care Vanesa? se miră Iana Ivanova.

— Curviştină sub acoperişul meu!

— Doamne Dumnezeule, salvează-mă de fiara asta! Sângele mi l-a supt fără să fiu vinovată! Priveşte ce face din casa asta! strigă Iana după ce puse ceainicul pe aragaz.

— După faptă şi răsplată! răspunse Alekso şi trânti uşa după el.

— Dar ce-s de vină copiii? ţipă Iana în urma lui.

— Sunt vinovaţi, vinovaţi! Du-te în Bit-Bazar şi caută-ţi preferata acolo!

Vântul de nord se umfla în foale; pe verandă era frig şi deodată braţele lungi şi goale prinseră să-i tremure. Ca şi când cineva îi luase toată puterea, se clătină şi dori să iasă soarele. Dimineţile în Santara erau de obicei răcoroase datorită lacului şi munţilor din apropiere. În minunea aerului transparent, în timp ce pasările se foiau pe crengile cele mai înalte, frânte de trăsnete, iar nişte vaci mugeau în depărtare, îl cuprinse din nou moţăiala care se dovedi mai puternică decât dorinţa de a porni la lucru. Pe poteca umedă îl zări pe lăptar, leoarcă de ploaie. Îşi opri căruciorul în curte, iar bidoanele se loviră cu zgomot între ele; îşi urară «bună dimineaţa.» Lăptarul umplu sticlele şi, cu

priviri piezişe se uită spre steagul care flutura. Rareori avea prilejul să-l vadă pe stăpân la ceasurile dimineţii, dar auzise atâtea despre el prin vecini de-i venea şi lui să creadă că ştie totul. Pesemne că nu mai are mult până când va fi închis. Impozitele îl hăituiesc fiindcă nu are cum justifica averea pe care a adunat-o; agenţii fiscali îl strâng cu uşa din pricina pagubelor aduse statului, ce mai încolo şi-ncoace, prinse să-l deplângă lăptarul. Ce i-o fi trebuit să-şi părăsească femeia pe care şi-o luase pe vecie şi să se lase amăgit de puştoaice, se miră cu bidoanele-n mână. Cândva plănuise să-l roage să-i facă un mic hatâr; fata mai mare îi şedea acasă, în sat, fără serviciu. Lasă să facă şi el un bine până nu intră la pârnaie, îşi zise lăptarul legând bidoanele la loc, iar apoi nici el nu-i va rămâne dator. Pentru faptă bună se ridică troiţă.

— Ziua o să fie acum ca spălată la faţă! glumi Alekso.

— Sus, la târlă, s-a frânt cerul, nu alta! Trăsnetul mi-a ucis trei oi! se plânse lăptarul.

— Nu le-aveai asigurate? întrebă Alekso Ivanov.

— Pă dracu! se prinse lăptarul în joc.

— Şi pielea le-ai belit-o?

— Le-am îngropat, ce era să fac! Abia am coborât, domnule, să mă ia viiturile cu bidoane cu tot, nu alta! zise lăptarul urcându-se pe bicicletă.

— Sfântul Ilie şi-a făcut plimbarea azi noapte! surâse în silă Alekso.

— Nu te-am întrebat de miel, domnule!

— Se topea în gură! Păi nu l-ai fript tu? se miră el.

— L-am fript, dar nu l-am gustat! ridică lăptarul din umeri.

— Vrei să guşti o bucăţică? îi propuse Alekso Ivanov.

— Să-ţi dea domnul sănătate! blagoslovi lăptarul, plecând.

— Nu cumva te chinuie vreo problemă? îi citi Alekso gândurile.

— Eh, problemă! se opri lăptarul. Întreabă-mă de vreo bucurie, nu de probleme! O puicuţă, acasă, îmi stă fără lucru. Rochie, pantofi, palton; cere ca o fată de la oraş! Iar impozitele sunt mari. Ăluia care o să mi-o ia de pe cap, la fiecare sărbătoare naţională, o să-i aduc în dar câte un miel! zise el, ştergându-şi gâtul cu o batistă mototolită.

— Nu-i nevoie de niciun miel! adu-o tu doar pe fiică-ta! îl îndemnă Alekso.

— Gura să-ţi fie aurită! mulţumi lăptarul şi apoi dispăru spre casa vecină.

Alekso Ivanov se dezmorţi şi oasele îi pocniră. Îl aşteptau drumul spre metropolă şi discuţii importante cu partenerii de afaceri, o şedinţă extraordinară a Comitetului pentru industria poligrafică, vizite la bănci şi alte probleme, dar de grăbit nu-i venea să se grăbească. Începu să facă vreo câteva exerciţii ca să-şi pună sângele în mişcare, dar amintirile din ziua trecută îl obsedară din nou. De ce nu-şi vedea el de drumul său de conducător bine apreciat? Nu-şi va păta oare astfel ordinul care i se decernase? Un roi de întrebări îi bâzâia în cap, în timp ce asculta zgomotul depărtat al automobilelor. Vecinul îşi arase o parte din grădină cu motocultivatorul şi, în urma sa lăsase brazdele proaspete care se întindeau până-n ceţurile orizontului. Văzu un cârd de ciori care scormoneau prin pământul afânat din care ieşeau aburi. De ce n-o fi aşteptat oare vecinul să se usuce pământul, se miră Alekso, gândindu-se la potopul de azi-noapte.

Soarele se alese dintre ceţuri şi, încetul cu încetul, reuşi să învingă puterea vântului de miazănoapte. Pe lac se iviră primele bărci, iar prin apropiere trecu un elicopter. Alekso îşi privi nervos ceasul de la mână şi grăbi spre baie să se radă. Şi, în timp ce se bărbierea, prin uşa întredeschisă auzi muzica unui aparat de radio pe care-l deschisese cineva la bucătărie. Deodată cântecul fu întrerupt de o reclamă, chipurile leacul pentru reumatism se prepară din frunzele galbene ale unei plante ciudate care mai creşte numai în Macedonia. Spikerul zise că planta era de mare viitor pentru medicină. «Cu cât o calci mai tare, cu atât creşte mai mare!» râse cu gura până la urechi Alekso, iar râsul său se amestecă pe clipă cu acordurile care continuară. Şi Iana ar fi vrut să râdă. Dar nu ştiu pricina; îşi pusese şorţul şi pregătea ceva pe aragaz.

— Când să te aştept acasă? întrebă ea.

— Cum o să mă mai eliberez puţin, cum vin acasă! răspunse cu jumătate de gură Alekso.

— Deja şi copiii suferă! se plânse Iana Ivanova.

— Dacă apare Vida, sună-mă la lucru!

— Pe ea am şi pierdut-o! oftă Iana. Dar mi-e teamă pentru Solza.

— Ce-i cu ea? întrebă grăbit Alekso.

— Suferă de inimă rea, biata fetiţă. Ieri a auzit că au să te condamne şi a crezut! A plâns toată ziua, zise îngrijorată Iana.

— Pe mine să mă condamne? se trezi Alekso.

— Solza crede orice clevetească, ştii şi singur! Vino la prânz şi vorbeşte-i şi tu ca un tată.

— Până peste cap sunt de ocupat astăzi! se plânse Alekso.

— Mă tem. Tare mă tem! Şi copilul ăsta o să ne scape din mână! oftă îndurerată Iana Ivanova.

— Dacă am să pot, am să vin! răspunse rece Alekso.

Astfel, îngrijorat şi tulburat de clevetelile auzite de fiica sa, se îmbrăcă, urcă în mustang şi plecă. Pe drum se bucură de brazdele lăsate în urmă de motocultivatorul vecinului. Se întreba cine i-o fi adus acasă maşina şi privea la urmele pe care le lăsa automobilul. În oglinda retrovizoare o zări pe Iana Ivanova, cum şedea înciudată lângă stâlpul deasupra căruia flutura steagul. Sigur, ea aşteptase să ia împreună micul dejun, dar el nu-şi luase nici măcar rămas bun. N-are decât să aştepte vreo câteva zile, îşi zise ţinând strâns volanul: cum să rezolv în acelaşi timp toate problemele? Ce femeie ciudată! Toată căldura şi-o revărsase asupra copiilor, iar ei îi fugeau din mână. Nimic nu-i mai rămăsese pentru aşternut. Într-adevăr e cea mai bună gospodină din Santara; toate femeile îi recunosc priceperea, dar asta nu e de ajuns pentru fericirea lor. Ce să facă el cu o femeie cu atâtea boli, pe care n-o poate scoate în lume, la banchete şi întâlniri? Cândva era mort după mâncarea pe care i-o pregătea, cum era mort şi după trupul ei ce mirosea a mesteacăn tânăr. Dar Iana îmbătrânise iute, în timp ce lui îi rămăsese şi tinereţea şi puterea. De aceea azi dimineaţă trecuse prin casă ca printr-un cimitir; îl lovise drept în faţă mirosul cărnii fripte de miel care mai rămăsese, iar din cauza tortului de fructe lăsat la vedere, îi venise să vomite. Acum trupul său puţea a transpiraţie şi a bătrâneţe şi-l îmboldea să grăbească spre tipografie sau spre blocul turn. Maia Arsova deja face cafeaua de dimineaţă cu frişcă, iar în cabinet se răspândeşte mireasma trandafirilor. Alekso, zi de zi, descoperea frumuseţile tinereţii şi nu avea de gând să se întoarcă la o viaţă mai potolită. Dar la întrebarea: cum să se dezlege din laţul celor două femei, trebuia să găsească, pe cât mai iute posibil, un răspuns. Ceea ce auzise Solza, cum că îl vor condamna, n-are nici în clin, nici în mânecă, se ştie, cu adevărul, îşi zise îndreptând volanul maşinii. Ca să fie

condamnat trebuie mai întâi să fie învinuit. Acum, mai important decât orice, era să-şi găsească amanta şi să pună cap la cap întâmplările.

Deodată, în timp ce-l urmărea ca pe o pată ce dispărea din raza vederii sale, pe Iana Ivanova o cuprinse o nelinişte ciudată. Ulcerul o fulgeră mai tare şi, cum ducea sticlele cu lapte la piept, îşi aduse aminte cum îi dăruise fecioria. Prima oară făcuseră dragoste în mansarda unda locuia Alekso, care pe atunci era student. De întâmplarea aceasta o despărţea aproape o veşnicie, dar amintirea se dovedi, în clipa aceea, mai puternică decât timpul. Atunci Alekso o umpluse de-o nemăsurată fericire, iar ea parcă plutea prin grădinile raiului. Mult mai târziu, când copiii crescuseră, el îi întorsese spatele. Nici nu-şi mai aducea aminte când o îmbrăţişase ultima oară în pat, şi lucrul acesta o supără cel mai tare. Adesea, fără să-şi dea seama, când îşi dorise să fie mângâiată, se temuse până şi la gândul că trebuie să-l invite pe măcelarul din Santara măcar la o cafea.

Amintirile o asaltau în valuri. Era o iarnă timpurie când se întâmplase să facă dragoste pentru prima oară. Nu-i părea rău: aceasta fusese cea mai mare fericire a ei şi, atunci, se jurase să i se dedice până la capăt în această viaţă pământească. Pentru ea, lucrul acesta fusese o nemaicunoscută şi nemaivisată trăire; o fericire atât de mare nu mai simţi niciodată, cu toate că-i născuse şi patru copii sănătoşi. Şi uite, de-atunci cursese destulă vreme! îşi zise Iana punând laptele la fiert. Astfel, pregătind micul dejun pentru Solza şi Aniţa îşi alungă amintirile, de parcă ar fi vrut să le şteargă cu un burete umed. În faţa ei se afla realitatea: avere cu carul şi fericire pe sponci; un bărbat care îşi face de cap cu femeile din lumea largă, o fată dedată desfrâului. O oarecare mângâiere îi era fiul, Viktor, dar şi el începuse să se înstrăineze de ea. Acum îşi petrecea concediul în casa aceasta cufundată în verdeaţă; lacul i se vălurea la doi paşi şi, cu toate acestea, din nou îi veni ideea să găsească o frânghie şi să se spânzure de sculptura aceea de lângă cămin care-l înfăţişa pe Isus. Liniştea bucătăriei fu tulburată de nişte zgomote surde, de nişte bocănituri ce veneau din şantierul de pe rivieră. Grea zi va mai avea de îndurat şi nu doar din pricina bolilor trupeşti, ci şi din cauză că nu mai voia să lupte. O cuprinsese neputinţa.

Bolile, care n-aveau de gând să se lecuiască, le-ar fi dus ea cum le-ar fi dus, dar la ce bun când nu mai era nicicum respectată? Ar fi oare posibil, se întrebă, ca Alekso să-şi schimbe firea? O lacrimă îi alunecă în oala cu lapte. Deznădăjduită îşi scutură capul şi aruncă laptele în chiuvetă; luă o altă sticlă. Unde o fi blestemata aia de Vida, ca să-i smulgă părul din cap, amenințe ea ştergându-şi lacrimile. Totul i se amestecă în gând. Îşi aduse aminte o discuţie avută cu socru-său în Posoki, în vara aceea când se născuse Aniţa. «Viaţa e un lung chin!» zisese Simon atunci. De parcă ar trebui să ne scârbim şi noi de viaţă. Şi Ianei îi licăriră lacrimile-n ochi; ieşi din bucătărie pe verandă şi privi cenuşa ceţii de pe lac.

Se înnorase din nou. Se auzeau bubuiturile valurilor care se spărgeau de ţărm: aidoma vieţii ei frământate. Aşteptând să se pornească din nou ploaia, o cuprinse o teamă ciudată; simţi că alunecă într-o prăpastie. Solza şi Aniţa încă mai dormeau când Iana se hotărî să spele mai întâi vasele din bucătărie, iar apoi ori să se ducă să se înece în lac ori să se spânzure de sculptura de lângă cămin,

O măcina deznădejdea; rămase ca împietrită în balcon. Dacă i-ar răsări acum Alekso în faţă şi i-ar surâde, fericirea i-ar cuprinde din nou întregul trup. Frumuseţea divină a grădinii şi-ar recăpăta din nou întreaga-i valoare, iar bătrâna vegetaţie a ţărmului ar cânta. Închipuita privire pătimaşă a lui Alekso îi cutremură întregu-i trup şi-i dărui o nesperată putere. De unde ştie Simon că viaţa e un lung chin? De ce să se scârbească omul de el însumi? Viaţa e o mare fericire! Îi devenise mult mai clar acest lucru. Alekso ştie să trăiască! Pe verandă amintirile izvorau mai vii din uitare. Iana se închipui la anii tinereţii, când se pregătea să ajungă învăţătoare şi când îi dăruise lui Alekso, în mansarda aceea, fecioria.

Totul se întâmplase într-o zi ploioasă, rece, ca toate zilele de iarnă. Îl căutase pe Alekso în amfiteatru şi atunci făcuse cunoştinţă şi cu prietenii lui: Tanas Saveski, poreclit Manechinul şi cu Andrei Pagiov, poreclit Demagogul. Toţi viitorii jurişti aveau porecle. Alekso fusese botezat Furnicarul. Ştia ca nimeni altul să se linguşească, uite, parcă acum îi şoptea că chipul ei, atât de gingaş şi de fără ajutor, are nevoie de un bărbat care să i-l apere. Iar Iana îl iubea nebuneşte. Parcă în transă, Alekso îşi adunase hârtiile de pe banchetă şi împreună, ca nişte smintiţi, o

luaseră la fugă pe scări. Afară cădea o ploaie amestecată cu lapoviţă; el îi mângâia fruntea umedă şi ţopăia de fericire. Ţinându-se aşa de mână, puţin mai târziu o luară pe uliţa întunecoasă, către odăiţa strâmtă de la mansardă. Ei îi era teamă ca nu cumva, pe drum, vreun ins cu inima rea, să citească fericirea din ochii ei şi s-o blesteme, pentru că aceea era ultima ei zi de feciorie. Tremurând ca firul ierbii în vânt, se ascundea sub paltonul lui.

Poarta micii curţi era deschisă; gazda şi soţia lui, amândoi ucraineni, priveau cu invidie prin fereastra udă. Ori îi invidiau ori îi urau. Un student atât de sărac, care face foamea şi care abia îşi putea plăti chiria, să închidă în odăiţa lui o fată atât de frumoasă! Cei doi n-aveau de unde să ştie că ea era nebună după Alekso. Uşor, ca într-un ritual, Alekso o trecu pragul. O boteză *ruaha,* ceea ce în arabă însemna *suflet,* iar Iana îi mulţumi cu un: *eşnuruh.* Începuse s-o cuprindă frica; cum va fi împreunarea aceea? Oare nu va durea? Părinţii o crescuseră în severitate, în duhul vechilor obiceiuri macedonene: să i se dăruiască numai mirelui, iar nu iubitului. Dar în suflet i se învârtejeau propriile-i sentimente, aşa că atunci venise rândul şi pierderii fecioriei şi învăţăturilor în frica de Dumnezeu. Se grăbise să se topească în braţele bărbătuşului, aşa cum ar fi zis tovarăşii din Palestina, şi să mângâie trupul studentului. El o ridicase în braţele-i lungi şi osoase, şi în câteva clipe o şi făcuse fericită. O dorise cu nesaţ, cu toate că era speriat de atâta bucurie care-l năpădise ca un pârâu. Şedea lângă ea tulburat, o îmbrăţişa, apoi îşi puse capul pe pieptul ei. Iana uitase de sine, iar Alekso, cu o mână îi mângâia părul, iar cu cealaltă îi descheia flanelul. Îi cunoştea prea bine acei sâni durdulii şi, fericit de cât erau de ţanţoşi, îi muşca. Ochii îi scânteiau, îi ardeau în timp ce o adulmeca. Iana tremura ca o ciută în mâinile sale, temându-se parcă de apropierea bărbatului, dar dorinţa de a i se dărui era mai puternică decât frica. Degetele lui alunecau mângâioase. Îmbujoraţi de emoţie, acum îşi trăiau clipa, fără să le mai pese nici de gazdele din Ucraina, nici de larma de pe uliţă. El era vrăjit de trupul ei bine-mplinit, de albeaţa lui, de gâtu-i mândru şi lung, tupilat printre zulufii aurii; o muşca înnebunit. Doar chiloţii negri stricau albeaţa trupului. O ridică numai atât cât să-i dea la o parte cosiţele-i lungi şi prinse din nou s-o sărute.

•

Era goală-goluţă şi tremura de ruşine, speriată de ceea ce avea să urmeze. Nici nu simţi când Alekso îşi lepădă cămaşa transpirată de pe trupul său păros. O muşca în continuare, nebuneşte, lăsându-şi urmele dinţilor. «Tanas Saveski n-o să aibă în viaţa lui parte de o asemenea plăcere!» îi şopti încrezut. Îi îndoi mijlocul şi ridicându-i şoldurile o acoperi cu trupul său. Şi ea îl sorbea din priviri, şi se simţea în al nouălea cer. Auzi când îi spuse: «Vei fi a mea acum şi în veci!» îi răspunse iute: «*Habibi, sauja bahaibek*!», ceea ce după cum o învăţase o palestiniană însemna: «Iubitule, cât te voi iubi!» Apoi adăugase: „*Daşmek*", ceea ce însemna: «Pe totdeauna». O cuprinse lin şi Iana nici nu ştiu când îi pătrunse în pântec. Fusese un pic cam brutal când îi înlănţuise mijlocul, dar ea tremura îmbătată în braţele sale. Extazul li se-ngemănase; el reuşise s-o facă întrutotul fericită, iar ea atinsese culmea desfătării. Se purtase cu blândeţe până când îi luase fecioria, străduindu-se ca să nu se simtă bruscată. Transpirat, lăsându-se în voia trupului de fecioară, se încredinţă de nevinovăţia iubitei sale. Doar cu puţin înainte crezuse că în oraş nu mai exista nicio fată mare, că toate femeile sunt nişte curviştine. Cu mâna pe inimă, Alekso recunoscu faptul că pentru prima dată în viaţă avusese un asemenea noroc. De aceea i se jură că va fi a lui şi numai a lui, la bine şi la rău, şi că va trăi numai ca s-o vadă fericită.

Pesemne că amintirile îi erau naive, dar atunci totul i se păruse minunat. Plânseseră unul în braţele celuilalt din cauza fericirii care dăduse peste ei. Când Alekso se ridică, urma sângelui îl înnebuni. Poate că nu pricepuse întrutotul bucuria lui, dar fiindcă fusese primul ei bărbat, Iana îi jură că va fi şi unicul care îi va mai ţine vreodată trupul în braţe. Ea îi promise că-l va desfăta totdeauna. Alekso îşi aduse aminte apoi de unele ritualuri: îşi pătă cu sânge batista albă, de mătase şi se jură că o va păstra până la moarte. Se îmbrăţişară, în timp ce gazdele din Ucraina ciuleau urechile la hârjonelile lor. Vremea trecea, iar Ianei nu-i mai venea să se ridice din pat. Alekso se ruga lui Dumnezeu ca totul să ţină o veşnicie. Dar în el se trezi destul de iute gelozia. Cu adevărat, ea îi jura o dragoste veşnică, şi l-ar fi urmat şi în moarte, dar el oare ar fi urmat-o pe ea? Oare şi moartea i-ar fi fost tot atât de dulce împreună cu el. Cu toate că în odăiţa friguroasă ea îi adusese focul, el tot n-o credea.

Ciudată gelozie; adevărată boală! Poate că unii îl urau, îl dispreţuiau, alţii, fără îndoială, îl invidiau, dar Iana îl iubea ca-n poveşti. Se va ţine pe urmele sale şi va trece toate râurile şi toţi munţii şi-i va încălzi trupul. De ce ura să nu fie mai slabă decât dragostea, se întrebă sfâşiată de gânduri, stând pe verandă şi privind vasul cu pânze care tăia valurile lacului.

O pasăre ţipă deodată pe una dintre crengile mai joase ale arborilor atrăgându-i privirile rătăcite. Dar pe poteca asfaltată dădu cu ochii de insul acela cu părul lins care-o vizitase nu de mult; cu geanta în mână, el îi surâdea, dar ea se sperie. Ceea ce îi spusese Solza despre Alekso nu-i mai ieşise din cap. În oricine s-ar fi apropiat de palatul din Santara, ea vedea un duşman. Rafail Burov făcea semne stăruitoare cu mâna, în timp ce Iana Ivanova voia să fugă în casă.

— Până la amiază soarele va învinge totul! Şi norii şi vântul! Vom avea din nou o zi călduroasă! strigă Rafail surâzând.

— Aşa e, vara încă ne ţine partea! răspunse Iana.

— Viktor doarme?

— Fiul meu nu-i acasă! Să-i transmit ceva?

— Nu! în curând o să merg în Posoki; aş fi vrut să-mi ţină companie. Dar, dumneavoastră, doamnă, nu vă mai aduceţi aminte de mine? întrebă Rafail apărându-se cu mâna de razele nesperate de soare.

— Creşteţi atât de repede! Cine să vă mai poată recunoaşte! ridică Iana din umeri şi îşi întinse gâtul spre curte.

— Dar eu nu prea am crescut; poate că glumiţi!

— Intraţi, am să vă fac o cafea! îl pofti, fără niciun chef, Iana.

— Am să trec altădată, să mă văd cu Viktor! răspunse Rafail şi continuă discuţia cu vecinul care-şi ara grădina.

•

Ce s-o fi punând la cale? se întrebă Iana, uitându-se după Rafail. Nu voia să i se întâmple nimic rău soţului ei. El e atât de cinstit şi de drăguţ! Amintirile din mansardă îi roiră din nou prin minte. Oftă adânc şi se depărtă iarăşi de realitate. Îşi aduse aminte de-o întâmplare din tinereţe. Ploaia şiroia, vântul şfichiuia; Alekso o însoţea în autobuz spre casa părintească. Intraseră în zona industrială a oraşului, când el i se plânse că nişte derbedei îl ameninţaseră că-l vor bate măr când îi va fi lumea mai dragă. Nu se urcase cumva în autobuz vreo namilă de bărbat? Era gata să-şi dea viaţa pentru ea, dar totuşi de unde

să aibă Alekso putere s-o salveze? Lângă ei şedea o femeie şi se uita dispreţuitoare la Alekso, de parcă el ar fi fost vinovat de faptul că Iana avea buzele umflate de atâta sărutat, iar obrajii rumeni de zbenguială.

Se nimerise a fi o iarnă geroasă, continuă să-şi aducă aminte, cu plăcere, Iana Ivanova; îngheţase până şi lacul din Santara. Serile îndeosebi erau tare friguroase, dar, nu ştiu cum se făcea, că ei îi era totdeauna cald. Şi acestea nu erau semnele vreunei boli, ci naturale fierbinţeli femeieşti. Bunda scurtă şi-o purta descheiată, iar sub ea numai bluza fină, de mătase. Alekso murea de plăcere când mătasea bluzei îi foşnea în mâini trezindu-i bărbăţia. Dar adeseori era gelos şi-i cerea să nu se mai umfle atâta în pene cu sânii ei, ca să nu-i aţâţe pe bărbaţi. Dar ei îi era cu adevărat cald. Se opreau la fiecare colţ întunecos de stradă, pe chei, în spatele Muzeului recordurilor, sub streşini, pe lângă chioşcuri. Sărutări, mângâieri, plăcerea de a-l şti gata, cu orice prilej, s-o facă să i se dăruiască. Se opreau printre blocurile întunecoase şi el îşi vedea visul împlinit pe furate, iute, puternic, minunat. Îi venea greu numai când se furişau pe sub poduri, fiindcă era terorizat că-i urmărit de derbedeii aceia, care puteau să-l stâlcească-n bătaie şi să-l arunce în apele tulburi. În zadar îl îmbărbăta Iana; Alekso era într-adevăr speriat. Iar iarna nici nu era prea plăcut să stai pe sub poduri.

În parc intrau adeseori. Pe lângă cei care făceau glume pe seama Ianei, erau şi destui care-o plăceau; vorbele vulgare aruncate lui Alekso o dureau, dar dragostea ei neschimbată îi lecuia rănile. Batjocura colegilor lui îi era însă cel mai greu de suportat; căţeii ăia erau cei mai răi. Chipurile ea îşi alesese un băiat care îşi va face poftele cu ea, un fătţarnic care o să-i dea papucii. Timpul era preţios, zilele prea mici pentru dragostea lor. Strâmta odăiţă de la mansardă le devenise cuibul cald şi intim. Din Liban îi sosise blana pe care i-o comandase Alekso. Într-însa Iana arăta ca o tânără doamnă de-o vrăjită frumuseţe. Iarna îşi vedea de drumul ei cu zile ploioase, înnorate şi ceţoase, care-i aduceau dureri de cap, dar aceste dureri Alekso parcă i le lua cu mâna. Prin aceeaşi supapă prin care i se goleau emoţiile, i se şi întorcea sănătatea în trup. Se lăsau în chip şi fel furaţi de dulceţile amorului, iar în aşternut nu mai existau nici interdicţii, nici stingherealã. Ianei îi era un pic teamă doar de iuţeala cu

care creştea în el gelozia. «Nu cumva s-a dedulcit pe sub poalele tale careva?» o întreba adesea.

Pe amândoi îi cuprinsese dorinţa unei căsătorii din dragoste. Iana se întreba numai cum să facă să capete şi încuviinţarea părinţilor ei. Într-o bună zi îşi luă inima-n dinţi şi-l duse acasă, în zona industrială. Alekso radia de fericire, dar inima îi era cât un purice. Se salută cu părinţii ei, cu maică-sa, Elena, cu taică-său, Ilia, le sărută mâna după vechiul obicei, dar ei la început se arătară cam neliniştiţi. Îi arătară toată ospitalitatea lor simplă, puseră pe masă tot ceea ce aveau, apoi, cu vorbe măsurate, îi dădură de înţeles că Iana e unica lor bucurie, şi că n-ar vrea să aibă parte de un viitor nefericit. După toate socotelile sale pricepu că-i făcuse să creadă că aveau de a face cu un tânăr la locul lui care, fără tăgadă, o va iubi totdeauna pe Iana lor. El rămase până seara târziu şi, după ce cinară se şi înţeleseră asupra viitorului. După o lună, făcură iute logodna, dar de nuntă încă nici pomeneală. Părinţii Ianei, cu toate că trăiau la oraş, erau mult mai săraci chiar decât părinţii lui Alekso în Posoki; de aceea se şi amânară cheltuielile.

Dragostea, oricât era ea de puternică, lumea reuşi să le-o tulbure. Nişte curviştine îl minţiră pe Alekso cum că Iana ar iubi un alt bărbat, astfel că deveni insuportabil de gelos. Chiar şi Ianei îi scriau în bătaie de joc, cum că va trăi ca în deşert, iar distracţia ei va fi aceea că Alekso o va purta pe măgar prin Posoki, iar viitorul îi va fi plin de stânci şi de secete care-i vor acoperi chip şi trup. Încetul cu încetul, Iana se obişnui cu clevetelile, dăruindu-i, aşa cum se juraseră, toată dragostea ei. Târziu, în primăvară, după ce se căsătoriră, dragostea ei deveni şi mai tare, ca de granit. Mi-am luat un flăcău ca-n poveşti, îşi cânta fericită. Bărbăţelul meu poate fi mai dulce ca smochina, se amăgea ea. În curând, cum în capul lui Alekso gelozia tot stăruia, un cariu începu să le roadă căsnicia. Alekso ura orice bărbat care-şi arunca privirile spre Iana lui şi prinse să-şi facă de cap, alergând după alte femei. La serviciu îi înfloreau trandafirii: generaţia lui se strecurase la conducere şi avea mână liberă să facă tot ceea ce voia. Şi cu cât averea lor creştea, cu atât mai neagră era viaţa Ianei. Se născuseră copiii şi, după ce-i puse cât de cât pe picioare, începu să se şi ofilească, iar bolile să-i macine trupul; acum îi mai rămăseseră doar acele frumoase

amintiri din tinereţe. De dimineaţă, pe verandă, şi le răscoli încă o dată, ca totdeauna când îi era mai greu.

Aşa, bolnavă şi obosită, Iana era totuşi însetată după dragoste ca un pustiu după apă. Îi dăruise lui Alekso din toată inima tinereţea ei, iar el o răsplătise cu dispreţ, întorcându-i spatele. Ultimii doi ani fuseseră plini de certuri; în acelaşi timp Alekso era şi gelos şi-şi făcea şi de cap. Iana râvnea ca Alekso să facă dragoste cu ea, s-o aducă în pragul exaltării, să suspine şi să geamă de plăcere, trupul să-i dogorească în flăcări. Chiar şi azi noapte, când se desfăcuse din beţie, ea dorise s-o facă fericită, cu toate că el puţea a băutură. În zadar îl mângâiase, în zadar îl rugase; în cele din urmă o apucase disperarea. Îl alintase din nou, îi pusese batiste umede pe frunte, îl mângâiase pe păr, îl sărutase pe urechi şi pe gât, îi amintise de mansarda tinereţii lor. Dar Alekso Ivanov era ca o stană de piatră: nici nu dăruia nimic, nici nu primea. Poate că Iana i-ar fi iertat toate aventurile azi-noapte, în timp ce fulgerele spintecau valurile lacului. Dar el nu voise să-i dea atenţie nici cât unui obiect. În zori el plecase lăsând-o să caute alţi bărbaţi în Santara. Măcelarul, uite, cu plăcere i-ar fi făcut hatârul acela atât de mărunt. Şi de ce n-ar proceda aşa, se întrebă ea trezindu-se, îndârjită, la realitate. Şi aşa bolile ei erau fără leac! Căsnicia îi ajunsese chin şi povară, dar totuşi trebuia să-şi trăiască în vreun fel şi ultimele zile. Trupul ei încă nu era de azvârlit; încă mai putea lua minţile unui bărbat zdravăn. Îşi va pune cea mai frumoasă rochie de vară, va lua două doze din pastilele pentru ulcer, se va parfuma ca un mesteacăn în floare şi se va duce să cumpere carne. Spera ca măcar pe stăpânul satârului să-l vrăjească şi să-l atragă în împărăţia ei. Se va dărui acelui ins musculos şi mustăcios; astfel jură să se răzbune.

•

— Mamă, laptele dă-n foc! strigă Aniţa din bucătărie.

— Of, ce soartă pe capul meu! gemu Iana alungându-şi din cap amintirile.

— Nu-ţi fă griji, mămicuţo! Vida a şi pus apa de ceai! Nu te necăji, o să punem din ceaiul de la bunicu! o linişti Solza pieptănându-şi părul.

— Vida! Unde e făptura asta care bântuie trotuarele, ca s-o văd şi eu? strigă Iana şi se-ntoarse în casă.

— Stai, mămicuţo, hai, iart-o de data asta! o rugă Solza apărând-o pe Vida care pregătea sendvişurile pentru micul dejun.

— Când te-ai întors, neruşinato? întrebă ca turbată Iana.

— Cu primul autobuz de dimineaţă! — N-am putut ajunge mai iute! se apără Vida ascunzându-şi vânătăile de pe gât.

— Câte zile te-am căutat, nenorocito! Unde umbli şi de ce nu suni? întrebă mai potolită Iana cu ochii la vânătăi.

— N-am putut să sun! Aşa au stat treburile! Mă jur că n-am putut! ridică din umeri Vida, aşezând sandvişurile pe masă.

— Şi cine ţi-a făcut rănile-acelea pe gât?

— Nu pot să-ţi spun! Scuză-mă dar multe mai vrei să ştii! răspunse Vida prinzând curaj.

— Neagră o să-ţi fie soarta, fetiţo! Ai luat-o pe-un drum greşit! se enervă din nou Iana Ivanova.

— N-o să-mi fie mai neagră decât a ta! îi aruncă Vida şi se aşează la masă.

— O să-ţi pară rău, fata mea, o să-ţi smulgi tu şi părul din cap! înghiţi Iana.

— Nu mai ţipa! Măcar tu ai putea să mă înţelegi! Atâta poţi face şi tu pentru fosta ta preferată, zise Vida printre înghiţituri.

— Cu câţi bărbaţi te târăşti, amărâto? Cine crezi că o să te ia de nevastă?

— Nu s-a născut ăla care să mă aleagă pe mine! De ce te alarmezi, mamă?

— O cunoşti cumva pe una Vanesa? întrebă Iana cu glas îndoit.

— Cum să n-o cunosc? răspunse Vida în bătaie de joc. O să se mărite peste două săptămâni. O să facă o nuntă ca-n poveşti în salonul alb de la *Kontinental.* Veţi fi invitaţi cu toţii, în frunte cu tata, iar cununiţa va fi dusă de Aniţa. Oaspeţii or să mănânce numai trufandale, muzica va cânta în draci, zece marinari vor juca mireasa! Or să moară toţi duşmanii când vor vedea acel lux! O să le rămână osul în gât, şi-or să pomenească nunta ei! Vechile obiceiuri se vor îmbina cu cele noi!

— Încetează odată, Vida, mama a îngălbenit! ţipă Solza.

— Aşa, să ştiţi cu toţii! Vechile obiceiuri se vor amesteca, da, cu cele noi, iar tortul, tortul va avea patru caturi! După ce se vor sătura, oaspeţii vor dormi ca godăceii! termină batjocoritoare Vida şi o îmbrăţişă pe Aniţa care se afla mai aproape de ea.

— Avea dreptate taică-tău! Deci tu eşti Vanesa! Măiculiţă, fetiţo, cât eşti de stricată! gâfâi speriată Iana şi prinse să se închine şi să se întindă spre masă.

— Nuntă lux a-ntâia! Şi asta chiar c-o să fie!

— Încetează, Vida, nu vezi că mama moare? o rugă, deznădăjduită, Solza.

— Se preface, nu moare! Să-i spun numărul rujului pe care-l foloseşte amanta lui tata? Sau numărul de la chilot? întrebă provocatoare Vida, cu ultima îmbucătură-n gură.

— Ce-nseamnă tăcerea asta de mormânt, Doamne, să nu fi surzit cumva!? şopti extenuată Iana Ivanova şi căzu jos.

— Dă iute apă, mamei i s-a făcut rău! Vida, umple-un pahar! ţipă Solza speriată, sărind s-o ajute.

— Viktor unde e? Frăţioare!

Vida se speriase şi mâinile îi tremurau în timp ce umplea paharul cu apă.

— Să-l sunăm pe tata! propuse Aniţa plângând.

Chiar în clipa aceea Alekso Ivanov se întorsese de la palatul de justiţie, după ce întrebase ce se întâmplase cu cererea lui de divorţ. Deja se îndoia că făcuse tocmai ceea ce trebuia să facă. Îşi presimţi graba cu care mergea spre pierzanie. Multe probleme rămâneau nerezolvate atât la lucru cât şi în particular. Era conştient că el conducea o firmă falimentară, al cărei cont bancar era gol, şi că se apropia cu paşi repezi şi timpul să se caute vinovatul. Investiţiile de stat parcă fuseseră supte de nisip, fondurile se evaporaseră. Tipografii erau cu totul împotriva conducerii tipografiei *Doi mai*; sindicatul nu-l mai sprijinea nici el şi, colac peste pupăză, veniseră astfel de timpuri că nimeni nu mai avea încredere în nimeni. Ca să fim drepţi, el nu mai avea încredere nici în colaboratorii mai apropiaţi. Simţea o ruptură în eul său, pe drum vorbise de unul singur; îl apucase o stare depresivă. Şi-n timp ce grăbea pe uliţele strâmte, bătute de un vânt tare dar fierbinte, se gândi la noua sa situaţie. Averea din Santara i-o va lăsa Ianei Ivanova, îşi zise, iar el va rămâne cu ceea ce avea în Podgorie. Sau poate că asta nu-i cea mai bună rezolvare în cazul că şi copiii ar rămâne cu Iana. Unde vor locui ei până-şi vor termina şcoala şi studiile universitare? În vreo mansardă ca şi el? Nu! Să le propună apartamentul în care se instalase cu Maia Arsova, în blocul turn de peste drum de *Kontinental*? Ori să-l roage pe Tanas Saveski pentru încă un

apartament? Îşi poate permite oare aşa ceva? În acele momente nu putea cântări dacă aşa ceva intră sau nu în limitele bunei cuviinţe, dacă nu va bate prea tare la ochi. Situaţia lui devenise disperată doar în ultimele luni, de când fusese decorat. Hotărî să încerce dacă ţinea cu Manechinul; dacă nu-i va reuşi, va vedea el ce are de făcut. Bulevardul care ducea până la Comitetul industriei poligrafice se întindea în faţa lui.

O să stau eu de vorbă cu Tanas Saveski, îşi zise în cele din urmă, el cunoaşte cursul tuturor lucrurilor în ţară. Astfel, grăbind pe trotuar, se strădui să nu-l cuprindă cu totul deznădejdea. De dimineaţă culegătorii îl jigniseră zicându-i: egoist, imoral, obosit, neputincios, făţarnic, duşman al orânduirii, iar el nu putea să rămână nepăsător la toate astea. Deja se simţea ca un măgar prea împovărat şi plin de râie.

Bulevardul care ducea spre cabinetul lui Tanas făcea parte din zona lumii politice şi culturale şi era flancat de frumoasele clădiri ale companiilor şi de hoteluri. Acum de pe aleile strâmte şi îndreptate spre râu, sufla un vânt cald care se-nvârtejea aducând tot soiul de resturi şi gunoaie. În spatele său veneau doi inşi care vorbeau despre acţiunea tipografilor din faţa *Noii democraţii.* «Dacă ai curaj, ai să lupţi pentru adevăr!» zise unul. «Cine ar vrea să fie tratat ca un câine?» întrebă celălalt. «Vor trebui să le dea norme mai mari, dar şi venitul personal va fi mai bun!» conchise primul. «Nu numai asta! Pariez că se vor decide pentru o adevărată autoconducere! Sindicatul va fi de partea lor!» zise şi-al doilea.

Alekso mergea în faţa lor; era căzut pe gânduri şi trist de parcă el ar fi fost cel dispreţuit, dar, ciudat lucru, adânc în sinea sa se bucura de revendicările celor care lăsaseră lucrul. Încetă să se mai grăbească; din când în când se opri în faţa vitrinelor magazinelor în care abia vedeai câte un cumpărător. Maldăre de rămăşiţe în pungi negre, ferfeniţate de pisici, aşteptau să fie luate de gunoieri, dar ei nu dădeau niciun semn că s-ar învrednici să facă aşa ceva. Bulevardul era plin de mirosuri dezgustătoare: resturi de mâncare stricată, fecale, otrăvuri. Oraşul parcă murise în zăpuşeala de vară.

Într-o vitrină îi atrase atenţia o bluză. Tare drăguţă, îi trecu fulgerător prin minte; aş putea să-mi permit o mică cheltuială, ziua de naştere a Solzei se apropie. Se răzgândi iute; păi el se întorcea de la palatul de justiţie unde se interesase de divorţ. Un

timp Solza nici nu va mai voi să-l vadă. Dar deja se trezise în faţa clădirii pe care o căuta.

— Cum aş putea să intru la cabinetul lui Tanas Saveski? îl întrebă pe miliţianul de serviciu.

— Pe picioare! Anunţă-te la poartă! i se răspunse.

Speriat, se opri la coada din faţa clădirii de marmură, cu toate că în buzunar avea carnetul de liberă trecere. Lângă el se aflau doi inşi bărboşi; povesteau despre tot soiul de călătorii nebuneşti prin Orient. Cel mai înalt se lăuda că vrea să strângă ceva parale şi să zboare peste ocean, dar că mai întâi va traduce două cărţi, una din sanscrită, alta din suedeză. «Lenea nu duce niciodată la bine! Dacă eşti leneş cu propriu-ţi ogor, cum să poţi să-l ari şi pe-al altuia?!» răspunse cel mai scund. «Dar eu nu vreau să scot din asta o capodoperă! Eu nu, nu mă amăgesc!» răspunse cel înalt. «Dintotdeauna te-a caracterizat modestia! Dar nici eu nu sunt un exaltat!» râse cel scund. Vorbeau călduros, ca nişte oameni de mare cultură şi astfel, stând la coadă, câte nu discutară! Cel mai scund începu să spună ceva despre imoralitatea unor mari scriitori şi despre convingerile lor politice. În cele din urmă glasul de la ghişeul porţii îi umplură de bucurie, era un glas prietenos, plin de respect, care-i blagoslovi pe bărboşi cu titlul de profesori; le ceru scuze pentru că aşteptaseră şi, servil, îi pofti să intre. «Scuzaţi formalităţile? În împrejurări ca astea am întărit securitatea!» îi lămuri glasul.

Ce împrejurări, se miră Alekso enervându-se. De-o mie de ori intrase până acum fără să aştepte. Ce o mai fi şi gluma asta? La ghişeul porţii se aflau doi inşi pe care nu-i cunoştea; şedeau la palavre despre nu ştiu ce mâncare gătită cu carne de raţă, în stil macedonean. Încă nu aveau de gând să-i dea atenţie. Cel mai scund dintre ei se jelui că fiul său mai mic nu mănâncă aproape nimic, nici găină, nici raţă, numai plânge şi întoarce casa pe dos. «Nu cumva îi dau dinţii?» întrebă cel mai gras. «Aş, dinţii i-au ieşit dar s-a ales praful de ei! Da’ ştii cum l-am botezat pă ăl mic?» zise insul mai slab. «Nu i-aţi dat un nume străin?» se interesă cel mai gras. «L-am botezat Korab, după numele unui munte!» se lăudă insul mai slab cât ai zice peşte. «De acolo vă trageţi?» întrebă cel mai gras. Dar de răspuns, cel mai slab nu-i mai răspunse şi de unde se trăgea, ci deschise ferestruica şi, strâmbându-se dispreţuitor, îl întrebă pe Alekso ce vrea.

— Sunt membru al Comitetului! tresări Alekso.

— Care? Cel vechi sau cel nou? întrebă cu un ton răspicat insul mai slab.

— Merg la Tanas Saveski! Nu mă cunoaşteţi? se miră Alekso Ivanov, ţinându-se cu mâna de ferestruică.

— Dacă-ţi dă drumul colega! zise insul.

— Care *colega*? întrebă pierzându-şi firea Alekso.

— Ăsta care seamănă cu un butoiaş! râse insul mai slab şi arătă cu mâna spre tovarăşul său.

— De ce-l iei peste picior? De ce nu-i spui adevărul?! îl mustră insul mai gras.

— Ăla pe care-l cauţi nu mai lucrează aici! L-au priponit! se hlizi insul mai slab.

— De ce-l minţi? îl mustră din nou insul mai gras.

Alekso Ivanov renunţă să-l mai asculte. Înnebunit, o luă la fugă pe trotuar. Râsul batjocoritor al portarului îl urmări până la prima răscruce.

5.

Deschise cu mare atenţie uşa odăii şi o lumină ciudată îi fulgeră ochii. Tresări de bucurie. Maia se afla în pat şi dormea, mângâiată de ultimele raze ale zilei care era pe ducă. În sfârşit îi surâdea norocul, îşi zise oftând adânc. Maia aţipise, goală, sub cearceaful alb. Rochia roşie, combinezonul, ciorapii îi şedeau aruncaţi pe un fotoliu şchiop. Chiloţii căzuseră pe jos. Dădu peste sandale tocmai la intrarea în baie, într-o cutie de carton. Aproape neauzit îşi dezbrăcă pantalonii, se descălţă, îşi trase brutal bluza peste cap, îşi aruncă şi ciorapii transpiraţi şi, în tăcere, se vârî sub cearceaf. Trupul adormit al Maiei Arsova îl îmbătă de bucurie şi de o neţărmurită fericire, aţâţându-l. Duios îi strânse şuviţele răzvrătite ale părului care-i mirosea a tutun şi-a lichioruri, apoi îi îndepărtă un fir de pe frunte, o sărută pe nas simţindu-i respiraţia egală, îi atinse, cu degetele sale lungi şi tremurătoare, buzele, iar în cele din urmă săltă cearceaful dezvelindu-i trupul. O sărută din nou pe nas, apoi cu stânga o mângâie pe obraji, oftă mulţumit, lăsându-şi capul pe pernă. Alekso era fericit până la Dumnezeu în clipa aceea: dăduse uitării până şi batjocura portarilor. O iubea până la nebunie pe Maia şi pentru ea ar fi jertfit până şi salamandrele din Pădurea Roşie; din pricina acestei fetişcane ar fi vândut şi tipografia *Doi mai* şi, la urma urmelor, s-ar fi dezis şi de familie. Ar fi înstrăinat toată averea şi ar fi ucis pe oricine ar fi vrut să i-o fure. Ea s-a ivit din basme şi are un suflet ca pâinea caldă şi un trup divin, îşi zise surâzând pierdut, cu privirile ţintă-n tavan. Ar fi vrut s-o trezească şi s-o mângâie, să-i dovedească o dragoste cum nu mai există alta pe lume. Era sigur că lucrul acesta are să-i placă. Încet, temător, cu toate că ura gimnastica, se amăgea cu faptul că, la anii lui, arăta cu totul atrăgător.

Deodată-l cuprinse o durere nebună de cap; sări de parcă fusese înţepat cu un ac. Privi sălbatec spre fetişcana adormită. Şi totuşi, pe unde-mi umblase ea atâta timp, se întrebă enervat şi-n faţă îi apăru acea lume-a desfrâului de pe trotuarele dintre Bit-Bazar şi restaurantul *Vechea Europă*; toată imoralitatea pe care-o văzuse în zilele din urmă i se arătă aievea în faţă,

prefăcându-i în fărâme fericirea. Într-adevăr, astăzi omul poate să viseze în van la femeia cinstită, îşi zise încruntat şi mâhnit de moarte. Fata asta, neîndoios, nu-i floare s-o ţii în glastră, de vreme ce dispare când îi e placul şi se-ntoarce când i se face somn. Unde să fi umblat până acum decât cu un bărbat? Şi-a făcut el careva poftele cu trupul ei! Sigur şi ea fusese fericită în braţele acelui ins, târfa dracului, îşi zise Alekso oftând din rărunchi, strângându-şi mâinile ca nişte cleşti. Avea degetele neobişnuit de lungi şi de osoase, din care cauză, în vremea studenţiei, îl şi porecliseră Furnicarul; acum, cu aceste degete voia s-o ucidă. Cât e de nerecunoscătoare şi de rea! Îi făcuse rost de un acoperiş şi-o salvase din sărăcia în care familia ei se zbătea, îi dăduse un serviciu pe sprânceană la tipografie şi, doar un bob zăbavă, s-ar fi şi căsătorit cu ea. Şi, după toate astea, drept răsplată, ea-l înşela! Astfel de femei găseşti pe toate drumurile, nişte cârpe aruncate în stradă! Doamne Dumnezeule, puţin îi mai trebuia ca să creadă că amanta lui era ca-n poveşti. Nu mai încape îndoială, se culcase cu acel Rafail Burov, chiriaşul de-altădată: făcuse ceea ce fac toate femeile şi de-aceea acum doarme fără nicio ruşine în acest pat, de parcă ar fi fost la arat. Trebuie să se schimbe ceva aici, îşi spuse Alekso nehotărât, aplecat peste trupul ei care duhnea a ţigări şi a lichior. Ce-i trebuie lui o amantă necinstită care să-i frângă inima şi să-l nefericească în veci? Mai bine s-o ucidă cu mâinile lui, acum, fără martori. Cu adevărat, unde umblase ea prin oraşul ăsta al stricăciunii, unde, dacă nu se culcase cu fostul chiriaş? O fi el scund, dar e bărbat frumos, şi nu încape îndoială, încă-l mai place. Ea îi jura lui Alekso că e cinstită, dar deja îşi călcase cuvântul, pătându-i numele şi onoarea. Acum trebuia pedepsită. E frumoasă ca o icoană, îţi stârneşte toate simţurile trupeşti şi te face cu adevărat bărbat, dar totuşi trebuie să moară. Lumea e plină de femei necinstite; o să fie cu una mai puţin care să pângărească pământul, îşi zise înnebunit, strângându-şi degetele în jurul gâtului Maiei Arsova.

Îi tremura întreaga fiinţă, un ţipăt bolnav i se opri în gâtlej, o sudoare rece îl podidi, pe neaşteptate îşi pierdu puterea. Astfel, cu mintea rătăcită, îşi luă mâinile de pe gâtul Maiei, respiră agitat şi-şi lăsă iarăşi capul pe pernă. Îşi agăţă privirile tulburate de lustra de pe plafon; abia mai desluşea zgomotele din faţa *Kontinentalului* şi slaba lumină ce se strecura prin fereastră. Era

atât de istovit de parcă ar fi arat un întreg ogor pietros; frânt, aţipi.

— De ce n-ai venit la lucru? întrebă în şoaptă Maia.

— Ne-am petrecut, asta e! răspunse Alekso ca prin vis.

— N-aş mai vrea să mă întorc acolo! Groaznici oamenii ăia de la tipografie! Totdeauna se găseşte careva gata să te jignească! Virgil ăla nu ştie deloc ce vorbeşte! A zis că-s o uşuratică fiindcă mă ţin cu tine! şopti galeş Maia.

— Mai rabdă încă un pic! răspunse fără chef Alekso.

— Caută-mi în alt loc un serviciu, salvează-mă, şopti stăruitor Maia Arsova.

— Lasă-mă să aţipesc un pic! M-aşteaptă o întâlnire foarte importantă! Of, ce nenorocire pe capul omului obligaţiile astea! răspunse Alekso căscând şi se-ntoarse pe partea cealaltă.

— Şi unde te-ai obosit atâta? îl sâcâi Maia, mângâindu-l prin păr.

— Căutându-te pe tine! Ajunge! Ce vrei să faci tu din mine? O fleandură? întrebă picotind Alekso.

— Hai, culcă-te, lupule! Hâm, crezi că interesul mă leagă de tine? se supără, chipurile, Maia.

Vise, vise goale. Un soi de letargie, groaznice presimţiri; Alekso se trezi în puterea nopţii, adormi din nou, realitatea amestecându-se cu închipuirea. În vis oraşul era inundat de soare; câţiva nouraşi se fâţâiau în ceaţa depărtărilor, iar pe zare se conturau locuri din vremea studenţiei. Forfotă mare de maşini pe toate străzile. În vis hotărâse să-şi întrebe amanta despre întâmplările pe care nu le putea lega între ele. Îl rodea un vierme să ştie unde se făcuse nevăzută şi de ce se întorsese din nou, dar deja nu mai era sigur cum se petrecuseră lucrurile. Dacă plecase sau nu cu *Morfoza* spre Lacul cel Lung, dacă Maia Arsova fugise sau nu de la *Vechea Europă,* dacă o-ntâlnise pe fiică-sa, pe Vida, sau doar pe o oarecare Vanesa. Poate că toate întâmplările acestea nu erau decât născociri ale fanteziei sale bolnăvicioase. Dacă ar întreba-o acum pe Maia, va fi, sigur, luat peste picior. Ea e tânără şi are o bună ţinere de minte şi poate să-i arunce în faţă că e un bătrân ramolit. Între vis şi trezie îl cuprinse iarăşi bănuiala că Maia face dragoste şi cu fostul ei chiriaş, Rafail Burov, care îi luase, neîndoios, şi caimacul. O mulţime de gânduri îl răscoleau; dacă nu cumva fiică-sa, Vida,

se droga, dacă Manechinul fusese într-adevăr închis. Totul i se îmbulzea în minte.

Încetul cu încetul se trezi pipăind prin întunericul care-l speria. Dar, mai înainte de a aprinde veioza, atinse tremurător o mână de femeie care-l linişti. Acum singurul adevăr era prezenţa fetişcanei în pat. Furia aproape-i trecuse; îl cuprinse o nebună poftă de a face dragoste şi voi s-o trezească. Deodată, privind ceasul, îşi schimbă gândul. Îl fulgeră gândul că Andrei Pagiov îl aşteaptă de multă vreme la *Vechea Europă.* Îşi dădu în fugă cu apă pe faţă, îmbrăcă o cămaşă şi un pulovăr, îşi puse pantalonii pe el, îşi trase pantofii-n picioare. Puţin mai apoi coborî cu liftul şi auzi zgomotul maşinii de făcut gheaţă. Se gândi ca, în drum, să se oprească la un telefon public şi să sune în Santara, să-i ceară iertare Ianei Ivanova şi să-i spună că s-ar putea să i se-ntâmple ceva, şi că tocmai de aceea o iartă şi el.

De ce se grăbea să-şi întâlnească oare consilierul? El risipise o groază de bani de provenienţă dubioasă. Nu demult se despărţise de soţia sa Ivona şi, cum făcuse cum nu făcuse, reuşise să nu plătească pensia alimentară pentru Isac şi Natalia. Muncitorii de la *Doi mai* îl urau, miliţia era cu ochii pe el, dar totuşi imoralitatea lui nu fusese clătinată. Făcea şi el parte din Comitetul industriei poligrafice cum şi din alte organisme obşteşti. Mergând pe trotuar, Alekso Ivanov recunoscu faptul că se grăbea să audă veşti despre Tanas Saveski, poate că-l va mai prinde în restaurant. Dacă într-adevăr l-au închis pe Tanas, o să fie o grea lovitură pentru toată generaţia. Dar Demagogul ştie el şi gârliciurile dracului, se încredinţa Alekso, se va găsi ea o salvare de ultimă oră.

La *Vechea Europă* era linişte. Un casier cocoşat, cu ochelari pe nas, şedea cu coatele pe măsuţă şi scria ceva într-un carnet. Nici tu marinari, nici cântăreaţă. De-afară abia se-auzeau sunetele unei blânde muzici de jazz; pe stradă trecu maşina zgomotoasă a unei fabrici de pâine. În restaurant dacă erau vreo zece oaspeţi cherchelţi, pe care-i servea o chelneriţă bătrână, nervoasă şi plină de negi. De fetişcanele cu şorţuleţe de-o palmă, nici urmă. Alekso se zgâi, prin lumina roşiatică, peste mese, căutându-şi companie. Un grup de tipografi de la *Doi mai* şedeau la tejgheaua de la bar. După ce-i salută, Alekso recunoscu pe dată glasul piţigăiat al lui Virgil care, de la o masă apropiată, strigă că, pentru o vreme, criminalii stau la răcoare.

Dar că mult mai periculoşi decât toţi sunt impotenţii ăia care au pus laba pe funcţii, ca manechinul ăla de Tanas şi demagogul de Andrei, se piţigăia el îndârjit. Ăia au uitat-o şi pe mă-sa. Cearta se înteţi şi mai tare de cum careva spuse că, din păcate, ei sunt vlăstare ale clasei muncitoare.

— Dar cine e garanţia prosperităţii? întrebă un glas repezit dintr-un colţ.

— Nimeni! Examenul are loc în fiecare zi! răspunse glasul piţigăiat.

Repezitul nu fusese nimeni altul decât Andrei Pagiov, Demagogul. Alekso se bucură ca un copil; lângă Andrei se afla şi Tanas Saveski, Manechinul. Ţipătorul de Virgil Piseski nu-i menajă deloc: îi făcu albie de porci, prinzând şi mai mult curaj, dar fără să se gândească la urmări. Manechinul dădea ameninţător din mână, se pregătea să plece, discuţia, pesemne, părându-i-se suburbană.

— Habar n-aveţi de nimic! Cine moare din pricina infarctului, cui îi albeşte părul? întrebă pătimaş Andrei.

— Taci, bă, conte! Toată viaţa ţi-ai petrecut-o la umbră! Ce ştii tu despre prosperitate? întrebă dispreţuitor Virgil.

— Vrei să-mi faci pantofii? întrebă Andrei, cherchelit, cu paharul în mână.

— Aici suntem persoane particulare, nu facem pantofii! se amestecă un ins burduhănos din grup.

— În ce gaură te mai ascunzi dacă ai să rămâi din nou în stradă? întrebă provocator Andrei Pagiov.

— Doamne iartă-mă, în aia a doamnei Ivona! Ha, ha, ha! răspunse fără perdea piţigăiatul, făcând-o să râdă până şi pe chelneriţa plină de negi.

Alekso Ivanov ceru un bocal de vin vărsat, ceafă de porc şi plăti imediat. Chelneriţa îi şopti discret că între doi prieteni ai săi şi un grup de tipografi s-a pornit o ceartă de mai mare dragul, care ţine de câteva ore, acolo în faţa barului: se jignesc fără minte, dar totuşi n-au ajuns să se bată.

Andrei şedea cu coatele sprijinite pe masă şi cânta. După cum împărţea cuvintele în silabe, astfel se şi lovea cu degetele în frunte, bătând tactul: «Am visat un vis azi noapte şi în el noi amândoi! M-a muşcat un şarpe negru, între ochi el m-a muşcat!» termină el de cântat şi o luă de la-nceput.

— Cam târziu ai venit, Furnicarule! N-ai avut noroc să urmăreşti partida! îi strigă Tanas Saveski şi-l bătu pe umărul stâng.

— Totu-i în regulă cu tine?! făcu ochii mari Alekso, pe cât de bucuros, pe atât de buimăcit. Înseamnă că portarii m-au minţit. Văd că nu eşti la răcoare!

— Ce-nseamnă asta, Furnicarule? Ce răcoare?

— Nimic! Groaznică zi! M-aţi aşteptat mult? întrebă Alekso turnând vin în pahare.

— Atât cât era nevoie! Chiar că eşti un furnicar! Eu mă lupt pentru tine, iar tu, ioc! Am fost mai întâi la tipografie şi Demagogul mi-a zis că răsculaţii ăia ai tăi sunt în schimbul doi; voiam să-i pun la punct şi să-ţi dau o mână de ajutor! îi zise Tanas Saveski.

— Am adormit, pe cuvânt de onoare!

— Recunoaşte ce-ai făcut şi te iert!

— De ce te-aş minţi?

— Îţi ascunzi iubita de parcă ar fi de opal!

— De ce-aş ascunde-o?

— Cum de ce? Ţi-e frică de alţi vulturi, râse Tanas.

— Lasă tu gândurile astea necurate! Într-adevăr portarii au minţit? se miră Alekso bucuros.

— Ce ţi-au spus, Furnicarule? Că a început vânătoarea de vrăjitoare? Ha, ha, ha! Criminala manipulare a averii obşteşti? Greşeală! Abuz de putere datorită funcţiei?! Iar greşeală! Liberalism, incompatibilitate?! Greşeală după greşeală! Ha, ha, ha! râse Tanas nebuneşte.

— Noaptea e în faţa noastră! Noi o să râdem la urmă! Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, prieten pentru prieten, se amestecă şi Demagogul.

— În faţa noastră sunt zorii noii zile! Trebuie s-o luăm din loc! propuse calm Tanas.

— Ascultă! i se adresă Andrei lui Alekso. Ieri am ieşit învingători. Dar războiul e declarat pe toate fronturile! Îi vezi pe porcii ăia? şi arătă cu degetul spre tipografi.

— Lasă-i în pace, sunt de-ai noştri, n-au decât să se veselească! îl îndemnă Alekso.

— Nu sunt toţi de-ai noştri! Pe ăla grasu nu-l cunosc! E un provocator! sări în sus Andrei.

— O fi de la vreo altă tipografie! dădu din umeri Alekso.

— Şi l-ar saluta ăla care behăie ca oaia?

— Cine, Virgil? Păi, pe fiică-mea, pe Solza, el o instruieşte. Lasă-l în pace, că nu ştie ce face! dădu din mână Alekso.

— Nu ştie! Dacă m-aţi fi întrebat pe mine, Solza n-ar fi avut ce căuta la el. Dacă ţi-aş spune că trăia cu Ivona mea, mă crezi? Şi behăie ca o oaie! sorbi din paharul cu vin Andrei, care se-mbătase.

— Las-o moartă! Ivona de mult nu mai e a ta! îl sfătui Alekso Ivanov.

— Aşa e! Să ne vedem de masa noastră! Am venit împreună cu ei aici, dar ce să-i faci, ne-am certat imediat. Alte vederi, alte interese! filosofă Tanas Saveski.

— Virgil al mamii crede că sunt beat! Dacă-l mai găsesc o dată priponit în patul meu am să-i bag o sticlă în... Îmi cade el mie în labă! ameninţă Andrei Pagiov.

— Hai, nu mai trăncăni! Nu numai că sunteţi veri, dar şi lucraţi împreună! De-acum îţi interzic să te mai atingi de el! îl admonestă Saveski.

— Ştii ceva! Tu-i urăşti pe muncitori! zise Alekso.

— Iar ţie îţi cresc hemoroizii din pricina lor! răspunse celălalt, arogant.

— Doamne Dumnezeule! Păi tu habar n-ai ce vorbeşti! Bine ţi-a zis Manechinul: lucrăm împreună! ridică Alekso tonul.

— Bea, dar nu poate duce! râse Tanas.

— «Am visat un vis azi-noapte şi în el noi amântrei. Ne-a muşcat un şarpe negru, între ochi el ne-a muşcat!» cânta Andrei, agăţându-se de Alekso. Să vă întreb eu ceva: puteţi voi amândoi fără mine? Cine să vă ducă la capăt treburile voastre-mpuţite? adăugă tărăgănat.

— Ce ţi-e astă-seară? Există ceva mai împuţit ca tine? se supără Tanas şi voi să se ridice.

— Deci, nu puteţi! se răcori Andrei. Până când am să vă tot scot din noroi? Vrei o prognoză! Din noroi Manechinul ajunge direct după gratii! zise bătându-l cu mâna pe umăr. Dar tu, Alekso... există două rezolvări! Dacă nu te bagă în colivie, atunci te leagă la nebuni! Şi tot aia e! Hi, rânji el.

— Mai bine să mergem! propuse Alekso şi strigă după chelneriţă.

— Nu te mişca! urlă Demagogul. De ieri, îmi eşti dator toată cariera ta. Şi tu şi Manechinul ăsta care mă dispreţuieşte. Hi!

Am fost la două şedinţe şi am salvat două capete! îl lovi pe Tanas de parcă ar fi încercat un harbuz. Nu e cap, e dovleac! Hi! Mâine o să-mi plătiţi voi cât am să vă cer! Hi! Dar spune-mi acum, Alekso, geografic vorbind, unde se află satul tău, Posoki? Din Macedonia e basmul ăla pe care mi l-ai povestit mai demult, sau l-ai adus din străinătate? întrebă Alekso sughiţând.

— Nu e basm, ci adevăr care trăieşte!

— Hi, hi! Femeile acolo nu poartă chiloţi nici vara, nici iarna. O.K., să te cred! Dar nu le e teamă să se aplece? Aici, dacă te apleci, într-o clipă ţi-o fluieră! Hi, hi, miresele în Posoki poartă veşminte care seamănă a samar! Iar să te mai cred, hi?

— N-am ştiut cât poţi fi de măgar! se supără Alekso.

— Am tânjit după o nevastă din Posoki! Acolo nu te omoară prin împresurare? continuă să întrebe Andrei.

— Unde s-a îmbătat ăsta azi? La Comitet? întrebă Alekso privindu-şi ceasul.

— În cabinetul tău, hi, hi! Convingând oile să nu ridice praf! Hi, hi!

— Crede că a făcut o faptă eroică! Of, nu am de gând să mai mănânc din acelaşi blid cu tine! oftă Tanas aprinzându-şi luleaua.

— Ce, ţi-am ştirbit autoritatea? Ha! Ai uitat cine e zidarul prestigiului tău?

— Dar astă seară te-ai îmbătat! Eşti iertat! dădu din mână Manechinul.

— Păi nu s-ar zice că e aşa! Nu meritam eu să sufăr din pricina ălora! arătă Andrei nesigur, cu mâna spre grupul tipografilor. Pe Dumnezeul meu dacă ăluia care behăie ca oaia n-o să-i bag o sticlă în...

— Lasă-i în pace să bea! Nu vezi ce bine se simt? Ce-i tot provoci?

— Şi chestia aia pe care a pus-o la cale în patul meu? Hi, hi? Să-l iert? Păi o să vrea să-mi bage mâna şi-n buzunar!

— Îmi vine să vomit! zise Tanas punându-şi coatele pe masă.

— Hai, mai povesteşte ceva despre Posoki! se agăţă Andrei de Alekso! Ăsta n-are decât să vomite, că tot e plin de venin!

— Ce să-ţi spun, că doar ştii totul! zise Alekso liniştit. Lângă sobe se usucă putregaiurile acelea ca tine! Peste ele se pun ţoalele umede, obielele, scutecele, opincile din piele de porc şi

ciorapii de lână! Dar tu nu mă auzi, Andrei, tu eşti ca pământul, ţipă Alekso.

— Aud, că doar nu sunt surd! Dar acolo de crescut creşte ceva pe ogoare?

— Climă de munte, floră slabă! Dar ştii tu ce e aceea floră? întrebă în bătaie de joc Alekso.

— Dacă ar fi fost femeie, aş fi schimbat-o pe Ivona cu ea! Hi, hi! răspunse Demagogul şi sorbi din pahar.

— Nu crezi că ăia au de gând să ne bată? De mult adună în ei veninul! zise Alekso cu ochii la tipografi.

— Ha, ha! Hâc! Capul răutăţilor e ca o oaie! Dacă-mi dai voie o să-i micşorez plata! Hâc! Într-adevăr sărăcia în Posoki e-ndurată cu fruntea sus? întrebă tărăgănat Andrei, şi ceru un bocal cu vin.

— Ceva-ceva-i adevărat, ceva-ceva e scorneală! răspunse Alekso.

— Dar vinul cum e acolo? Hâc! Deja îmi vine şi mie să vomit. Hâc, Tanas ăsta a şi adormit!

— Acolo nu-mi amintesc de beţivi! Oamenii sunt sănătoşi şi cinstiţi!

— Da’ ce te superi acum? Crezi că nu vreau eu să fie sănătoşi şi cinstiţi? Chiar atât de stricat mă socoteşti? Hai să ciocnim pentru oamenii ăia frumoşi! Şi pentru taică-tău! zise Andrei ridicând paharul. Da’ cum o să ducem noi hoitul ăsta la Mantovo? Hâc! şi-i trăsni una în cap lui Tanas.

În restaurant se iviră două femei pudrate; aşteptau să le comande careva de băut. Tanas Saveski se întinse şi, mângâindu-şi barba, propuse să le cheme la masa lor, dar Andrei respinse ideea; îl numi bolnav mintal, iar pe femei le înjură. Păi femeile caută rochii de mătase şi de bumbac, combinezoane şi chiloţei, cămăşi de noapte transparente şi smacuri din import pentru întreţinerea trupului. După el, muierile pudrate sucesc minţile bărbaţilor. Lui, exemplul Ivonei îi va fi învăţătură de minte toată viaţa.

— Să te-ntreb ceva; o să-mi răspunzi deschis? i se adresă Tanas strâmbându-şi gura într-un soi de surâs.

— Când te-am mai minţit eu? Hâc!

— Acum n-ai amantă?

— N-am, recunosc, hâc!

— Aşa am crezut şi eu!

— Pun mâna-n foc că n-am amantă! Am eu pe cineva, dar despre asta nu m-ai întrebat! Hâc! răspunse Andrei golindu-şi paharul.

— Iar inventezi! îi aruncă în scârbă Alekso. Te cunosc de treizeci de ani!

— Nu inventez, astă seară o să vă arăt! O fiinţă de zahăr! Poartă mărgele... Nu mă credeţi? Hi! întrebă Andrei.

— Aşa am crezut şi eu! triumfă Tanas.

— Deranjează pe cineva ceea ce spun? Hâc! Păi îmi face toate mendrele. Da' să vă-ntreb cinstit, puteţi voi să găsiţi o fiinţă asemeni? întrebă Andrei sărind în sus. M-a muşcat un şarpe negru, între ochi el m-a muşcat! Da' ce, ţie nu ţi-a fugit nevasta? M-a muşcat un şarpe negru! cânta în bătaie de joc Andrei, atrăgând atenţia grupului de tipografi.

— Mi s-a luat de cântecul ăsta! Altul nu mai ştii? întrebă tipograful cel rotofei.

— Of, măi şarpe, negru şarpe! Nu-i fă rău iubitei mele! ridică glasul Andrei. Ei, ăsta îţi place?

— Neagră şi grea e soarta ta! Dar nouă deja ne-au înmugurit zorii! sfâşie aerul glasul lui Virgil.

— Vom vedea noi dacă bucuria va fi de partea oilor sau a Domnilor! Hâc! răspunse Andrei ridicându-se de la masă.

— Poporul ştie să aleagă grâul de neghină! zise Virgil ridicând ţapul de bere.

— Îmi tai eu urechile dacă tu ai vreo legătură cu poporul! Beee! Acum ţi-am spus unde e locul tău! răspunse ţâfnos Demagogul.

— Ăsta nu ştie să se oprească! îi şopti Alekso lui Tanas. Hai să mergem! Mâine m-aşteaptă o zi grea. Ce zici, îmi dai o mână de ajutor cu băncile?

— Dar când te-am mai refuzat? Hai să ne vedem înainte de prânz; de acord? Şi eu am nişte planuri cu tine! spuse Tanas Saveski şi continuă să urmărească schimbul de cuvinte dintre Andrei şi tipografi.

— Vorbeşti cam mult, domnule; îţi umblă gura ca o morişcă! izbucni grăsunul, răsucindu-se spre Andrei.

— Cine te-a-ntrebat de vorbă pe tine? mormăi respingător Andrei.

— Ăştia au să ne bată! Îi cunosc eu! i se adresă Alekso lui Tanas. Nu ţi-am zis să ne cărăm?

— Nu mă mişc de-aici; am să-aştept cafeaua! răspunse Andrei în locul lui Tanas şi se aşează pe scaun.

În restaurantul *Vechea Europă* domni o linişte ciudată. În timp ce Alekso se întreba de ce orchestra n-o mai fi cântând şi-n noaptea asta, îşi dădu seama că vreo trei inşi care şedeau lângă uşă se făcuseră nevăzuţi. Din grupul lui Virgil Piseski se desprinse apoi şi grăsunul, şezu o clipă în cumpănă, apoi, suflecându-şi mânecile, se îndreptă spre tejgheaua barului. Luă un bocal cu vin negru, plăti imediat şi se îndreptă spre masa lui Andrei Pagiov. Chelneriţa îl rugă să nu sară la bătaie fiindcă va plăti toate oalele sparte, dar grăsunul făcu a lehamite cu braţul său musculos. Virgil se bucura ca un copil, arătând cu pumnul ce soartă-l aştepta pe Demagog. Chelneriţa încă se ruga să nu înceapă bătaia, jurându-se că altfel va chema şi oamenii de ordine.

— Zici că nu m-ai întrebat de vorbă? gâfâi, furios, grăsunul.

— Absolut nimic! Tu, pentru mine, nu exişti! răspunse băţos Andrei şi sorbi din pahar.

— N-ai auzit că sunt frânge-coaste? întrebă grăsunul.

— Cară-te şi nu-mi mai face umbră! răspunse enervat Andrei.

— Ia-i bijuurile! Inelele nu-s ale lui! îl îndemnă fericit, Virgil.

— Nu sunt ale lui? râse grăsunul.

Totuşi, păru speriat. Ridică din umeri, mângâie lanţul de la gâtul Demagogului, se uită la chelneriţă, apoi spre grupul de susţinători. Se socoti dacă să-i frângă ori nu coastele sau dacă nu cumva-i mai bine să se întoarcă la masa lui, dar, cum fusese lovit în amorul propriu, ca ieşit din minţi, ceru să se decidă odată ce-l socotesc: oaie sau domn, apoi prinse să-şi toarne, tacticos, vinul în capul lui Andrei Pagiov. Alekso, cu jumătate de gură, îl sfătui să înceteze şi să nu se mai expună şi la necazuri mai mari, dar grăsunul, cu toate că păru speriat, nu mai putu da înapoi.

— Acum mă cunoşti? întrebă satisfăcut. Lucrez la *Noua democraţie* şi sunt prost plătit!

— Nu vreau să te cunosc! se încăpăţâna Demagogul.

— Ha, ha! Parc-ai fi un ou de Paşte! Hi, hi, hi! Costum de import, ai? De ce nu spui? Dar gura ţi-e ca o morişcă! urlă grăsunul, turnându-i tot vinul în cap.

— Beee! Cară-te la oile tale şi nu-mi mai face umbră! zise Andrei abia reuşind să se mai abţină, ştergându-şi gâtul cu o batistă albă.

— Fraţilor! Aţi auzit ce zice domnul? Că noi suntem oi! Voi lucraţi împreună cu el şi başca paşteţi iarba! ţipă grăsunul punând bocalul pe masă şi luându-şi o poză de bătăuş. Trebuie să frâng nişte coaste! dar apoi dădu din nou a lehamite din mână.

Andrei îşi şterse cu palma ceasul umezit, scrâşni din dinţi şi privi scurt spre uşă. Acolo îl zări pe tinerelul cu lanţ la gât despre care-i povestise lui Tanas; ca şi când îi crescuse aripi, se ridică de pe scaun şi, fulgerător, puse mâna pe bocal. Grăsunul era cu totul furat de isprava sa şi de laudele celor din grup care-l îndemnaseră să-i smulgă lui Andrei bijuteriile, aşa că nici nu văzu când fu lovit, fulgerător, cu boxul între vintre; în timp ce se zvârcoli de durere, ţinându-se cu mâinile de boaşe, cocoşându-se şi văicărindu-se, Andrei îi sparse bocalul în cap. Îl mai trăsni încă o dată, în bărbie, apoi îşi luă scaunul în braţe şi porni spre Virgil Piseski. Alekso Ivanov îl rugă să nu-şi murdărească mâinile, iar Tanas Saveski, rămas cu gura căscată, căuta speriat vreun mod de a se face nevăzut. Virgil îşi ridică mâinile şi, neputincios, rămase înlemnit. Simţi că e luat de urechi de tinerelul care apăruse mai adineauri. Scaunul se frânse sub el şi Virgil căzu jos, în timp ce tinerelul se pregătea să-i taie o ureche.

— Pe grăsun nu-l cunosc, vericule, dar pe tine te-am prins în aşternutul meu! tremura Andrei în timp ce lovea.

— Ce faci, nebunule? O să-l omori! Vrei să te odihneşti pe-a moaca la închisoare? strigă la el Alekso Ivanov cât putu de tare.

— Lasă-l să călătorească în lumea minunilor şi a fantaziei! răspunse Andrei făcând spume, continuând să-l lovească pe Virgil. Lasă-l să vadă el şi lumea aia de mâine! Îi arăt eu pe cine a jignit el în noaptea asta: domn sau oaie, ai? Hâc! Acum o să-i ard una mai zdravănă ca să-l trimit în pustiuri şi savane, iar de-acolo n-are decât s-o ia pe mări cu corăbiile piraţilor, hâc, şi să se plimbe prin dispărutele cetăţi ale pământului! Oaie s-a născut, că d-aia a trăit în Australia! Ce dacă am împărţit patul cu el? Hâc! O să-l trimit la târlă! Beee! Visează, Virgile, zorile îţi strălucesc în faţă: visează un viitor mai bun! Îţi zobesc creierii cu

lemnul ăsta, o să uiţi de tipografia în care lucrezi, acum te trimet pe lumea ailaltă, unde ai mai fost după câştig! sfârşi Andrei şi prinse a-şi şterge năduşeala de pe frunte.

— De ce nu eşti mai milos! Un pic mai lipsea şi-l omorai! ţipă la el, îngrijorat, Tanas, sorbindu-şi vinul din pahar.

— De ce nu i-ai sărit în ajutor? îi răspunse Andrei.

— Nu te-am ştiut aşa! răsuflă Alekso.

— N-ai pic de milă în tine! repetă Tanas.

— Ha, milă? Nu era mai bine dacă-l omoram? Ce crezi că lui i-ar fi fost milă de mine? Puneţi mâna pe cuţit, fraţilor! Ori ei ori noi! urla ca o fiară Andrei, ştergându-şi cămaşa udă şi pătată.

— Căraţi-vă de-aici, făceţi-vă nevăzuţi! ţipă Tanas uitându-se scârbit la tinerelul cu lanţ la gât care-l ajutase pe Andrei. Să vă fie ruşine! N-aveţi deloc niciun respect faţă de cinul meu! şuşoti ridicându-se.

— Să mai împartă el iar aşternutul cu mine! urla gâfâind Andrei.

— Fugi cât mai e încă buimăceala asta! îl sfătui Alekso Ivanov pe Tanas Saveski! Eu o să-l ajut pe culegător.

Andrei şi tinerelul lui se făcură iute nevăzuţi; chelneriţa strânse cioburile cu mătura pe un mic făraş şi se retrase în spatele tejghelei. Piţigăiatul de Virgil îşi veni încet-încet în fire, strâmbându-se de durere, masându-şi grumazul. Pe Alekso îl apucase mila şi după ce se înţelese cu Tanas să se vadă înainte de prânz, se duse să-l ajute pe Virgil. Dar Virgil se ridică pe fugă, îşi privi directorul cu ură, apoi se-ndreptă spre masa lui, dar prietenii săi dispăruseră fără urmă şi grai, târându-l de subsuori pe grăsun; mai mult ca sigur n-aveau chef să dea ochii cu miliţia. Virgil îşi luă ţigările şi bricheta de pe masă şi-i ceru chelneriţei nota de plată pentru ţapul de bere. Ea răspunse că insul cu barbă plătise totul, chiar şi bocalul spart, şi continuă să spele vasele în chiuvetă. Culegătorul se îndreptă spre uşile batante, dar îşi pierdu iute cunoştinţa şi căzu la podea. Alekso îl ajută să se ridice şi astfel îl sprijini cum putu, luând-o pe stradă în jos, către staţia de autobuz, fără a-şi mai arunca nicio privire spre restaurant, întrebându-se neliniştit cât poate fi ceasul.

— Ah, ce mi-o fi trebuit toată chestia asta? se văita Virgil în timp ce Alekso îl ajută să urce în autobuzul roşu. Spune-mi cu cine te însoţeşti ca să-ţi spun cine eşti, zicea maică-mea, Dumnezeu s-o ierte!

— Eşti într-adevăr rudă cu el? întrebă Alekso Ivanov.

— Veri primari, de la doi fraţi! Dar el s-a cocoţat sus! răspunse piţigăiat Virgil. Şi numele de familie şi l-a schimbat! Aş vrea să-l văd când o să cadă! adăugă oftând.

Lângă ei, muncitori care mergeau la lucru pe la fabricile din zona industrială vorbeau în gura mare şi pătimaş. Alekso cunoştea linia aceasta de autobuz din anii studenţiei, când o conducea pe Iana acasă. Îl auzi pe un tinerel dintr-un grup spunându-le celorlalţi că, în curând, va termina ingineria şi, astfel îşi va mai uşura părinţii, izbăvindu-i de greutăţi. N-avea de gând să emigreze în căutare de lucru, ci să găsească în oraş un loc bine plătit şi, cât era tânăr, să strângă o sumă mare de bani. Poate că mai târziu, la anii maturităţii, va pleca în vreo ţară occidentala ca să strângă ceva devize, dar cine mai ştie ce va mai fi, se destăinuia tânărul.

Dar discuţia luă iute sfârşit, fiindcă şoferul anunţă că ajunseseră în zona industrială, iar autobuzul se goli. Alekso îl ajută pe Virgil să coboare; Virgil tremura tot, dar încetul cu încetul, îşi mai reveni. «Ce nevoie aveam de bătaia asta!» ofta pe drum, văicărindu-se cu glasul său piţigăiat: «Ai păţit-o de la ruda cea mai apropiată!» glumi Alekso şi-l bătu pe umerii care-l dureau. «Nu mai mă face nebun acuma!» se supără Virgil. «Pe-aproape ţi-e casa?» întrebă Alekso. «De atâta timp am grijă de fiică-ta, de Solza, iar tu habar n-ai încă unde mi-e casa! A doua stradă la dreapta! Nu cumva eşti supărat de activitatea mea la tipografie?» se interesă Virgil Piseski. «Când eşti cinstit eu te stimez!» minţi Alekso Ivanov. «Nu crezi că am dat faliment?» întrebă în cele din urmă Virgil. Dar nu mai primi răspuns.

Puţin mai târziu se şi aflau într-o odaie în dezordine, urât mobilată, plină de muşte care bâzâiau. Beau rachiu de strugure şi mâncau murături dintr-un ceaun. Virgil se lăuda că ardeii şi castraveţii sunt culeşi din grădina lui. Una peste alta, se purtă ca un adevărat gospodar. Alekso se miră cât de puţine lucruri ştia despre cel mai bun lucrător al său. Virgil povestea cu tristeţe despre problemele pe care trebuie să le rezolve în fiecare zi, despre lipsa presantă de bani, despre necazurile pe care i le aduce salariul prea mic, singura lui distracţie fiind activitatea în cadrul asociaţiei folclorice *Hora*: când îi e mai greu se-apucă şi cântă sau joacă. «Dacă n-ar fi asta, aş crăpa ca un câine.» Apoi schimbă discuţia. «Aici casele sunt în buza

fabricilor!» În timp ce făcea cafeaua, îi arătă cu mândrie fotografiile îngălbenite agăţate pe perete: fiul şi fiica ţinându-se de mână şi surâzând ruşinoşi, apoi un grup de liceeni, maturanţi, în curtea şcolii, o distracţie familială, femei şi bărbaţi cu paharele ridicate sus de tot, amintiri din viaţă. În cele din urmă Alekso privi câteva fotografii color cu fete îmbrăcate în costume populare; surâse când îşi recunoscu propria-i fiică. «Mare talent, dar ciudat caracter!» strigă Virgil, gândindu-se la Solza Ivanova.

Capul îi plesnea de durere, dar se străduia să glumească pe seama lui însuşi. Deja se căia că stârnise toată cearta aceea de la *Vechea Europă* şi socotea că, în cele din urmă, avusese totuşi noroc. Vărul Andrei într-adevăr îi spărsese el ţeasta, dar puţin mai lipsise ca tinerelul ăla să-i taie o ureche. «Păi cum ar fi fost să mă mai prind în horă, fără o ureche? Ha, ha, ha! Aş fi renunţat la toate!» râdea Virgil cu toată tristeţea din el. «Am ajuns târziu şi n-am văzut tot ce s-a petrecut!» ridică Alekso din umeri. «Totul a-nceput ca între prieteni!» începu să se spovedească Virgil. Cam pe la sfârşitul turei schimbului doi, la *Doi mai* au apărut Tanas Saveski şi Andrei Pagiov. Preşedintele Comitetului industriei poligrafice declarase că va trece pe la unitate fără să anunţe, ca să scape de orice protocol. Discuţia se înfiripase spontan, tipografii se plângeau, el îi îmbărbăta. Îi sfătui să caute să suporte atât noile greutăţi cât şi căderea standardului de viaţă. «În curând şi pe dumneavoastră o să vă încălzească soarele!» promisese solemn Tanas Saveski. Vorbă după vorbă, tipografii se îmbunară şi l-au crezut. Au hotărât să se veselească; preşedintele a vrut să-i cinstească, invitându-i la un pahar de băutură. Îl căutaseră pe Alekso la telefon; pe drum îl întâlniseră pe grăsanul de la *Noua Democraţie* şi, în cele din urmă, se înfiinţaseră la *Vechea Europă.* Dar cearta se stârnise destul de iute, fiindcă Andrei nu-l putea suferi pe Virgil din pricina unor socoteli nelămurite. Andrei îl jignise; chipurile, Virgil era un parazit care-şi ştie numai drepturile, dar nu şi datoriile. «De aceea tipografia se va duce de râpă!» îl provocase Andrei Pagiov. Totuşi, diferenţele de câştig erau cauzele principale ale discordiei. Grăsunul se plângea că, luna aceasta, greva îl va duce în sapă de lemn, că venitul i-l mâncaseră creditele neplătite la vreme. «Unde-i solidaritatea între voi? întrebase

Tanas Saveski şi plătise un nou rând de băutură. Asta e, tipografilor le fulgerară ochii.

— Dar sistematic luăm împrumuturi! continuase Virgil să lămurească lucrurile. Până acum solidaritatea a funcţionat!

— Îţi sângerează capul! Va trebui să-ţi iei concediu medical! îl sfătui Alekso cu ochii la sângele care i se scurgea pe grumaz.

— Să mă duc la doctor? se miră culegătorul. Durerile mele nu le poate lecui niciun doctor.

— Odihneşte-te vreo câteva zile! îi propuse Alekso Ivanov.

— Nu cumva tu vrei să mă cumperi? întrebă Virgil.

Sângele i se prelingea pe grumaz, pe sub maieu; se vedea clar că nu era în stare să meargă la lucru, dar nu căzu de acord nici cu menajamentele. Va dormi până la amiază, dar mai înainte va pune un leac pe răni. La amiază va fi prezent la lucru; obosit şi mahmur, va lucra vreo câteva ore, apoi se va duce pe la ansamblul *Hora.* Se plânse directorului că are nevoie de bani ca de pâine şi, fiindcă nu voia nimic de pomană, nu-i putea câştiga decât lucrând. Alekso Ivanov îl asculta cu luare aminte şi, în clipa aceea, se ruşină la gândul că-şi cunoştea atât de puţin muncitorii de la *Doi mai.* Culegătorul aştepta ca, prin muncă, să câştige mai mult, dar firma îi dădea peste nas. Nevastă-sa zăcea de doi ani într-un spital de psihiatrie, abia se mai lupta să trăiască. Virgil se chinuia.

— Acum s-a făcut mai bine!

— O vizitezi des?

— Pe cât e posibil! răspunse Virgil.

De cum se va pune pe picioare, spera s-o aducă din nou acasă şi să-i găsească o slujbă la vreo fabrică de textile. «Dar cu bolile psihice nu-i niciodată uşor!» oftă culegătorul şi se duse să se spele de sânge. Deodată întoarse capul şi-l întrebă pe Alekso dacă e adevărat că şi el o dusese cândva foarte greu. Alekso încuviinţă dând din cap şi voi să-i împărtăşească şi lui Virgil câte ceva, dar culegătorul dispăruse în baie. Unde i-or fi acum copiii, se întrebă Alekso, aşteptându-l să se întoarcă. Voia să-l sfătuiască pe Virgil ca, totuşi, când soţia lui se va înzdrăveni, să n-o trimeată la lucru la fabrica de textile, ci s-o ţină acasă. Dar, mă rog, doctorii neîndoios îi vor recomanda bolnavei să ducă o viaţă liniştită. Cine să ştie cum e mai bine? I se făcu scârbă din pricina mirosului greu din odaia murdară şi dori să iasă cât mai iute în grădină, printre ardeii care începuseră să se-nroşească.

Virgil apăru din baie, unde se ştersese pesemne cu vreun ştergar murdar; se privi în oglinda spartă de pe perete şi, gemând, îşi pipăi cucuiele. Dar bine l-a mai aranjat ăla, surâse în sine Alekso.

— Deci tu aici trăieşti? întrebă cumva fără niciun rost Alekso.

— Nu ţi-a spus Viktor? îi răspunse Virgil.

— A fost fiul meu aici?

— Mi-a adus nişte manuale pentru fiică-mea, se lăudă Virgil.

— O duci destul de greu!

— Creditele m-au mâncat! Cu un singur salariu, şi ăla mic, cum s-o duci bine? zise culegătorul turnând rachiu în pahare.

— Încearcă să faci altceva! Deschide o prăvălie de papetărie! îi propuse Alekso Ivanov.

— Nu ştiu nici eu ce să mai fac! Casa asta veche trebuie şi ea reparată! Mâncarea e scumpă şi-o să fie şi mai şi! îşi sorbi el rachiul din pahar făcând o mutră acră. A dracului viaţă. Trebuie să mănânci şi să te-mbraci totuşi omeneşte.

Culegătorul înălţă din umeri, de parcă suferinţele i se amestecaseră cumva cu un soi de speranţă. Îşi turnă din nou un păhărel. «Bere la restaurant şi tescovină acasă; da' ştiu că merge una cu alta!» glumi Virgil strâmbându-se, şi-şi duse mâna la gâtlej fiindcă rachiul îl arsese. Turnă din pahar în palmă şi-şi trecu degetele peste rănile din păr şi de pe gât. «O să-mi treacă, ce mai încolo, ca la câini!» adăugă şi se puse pe râs.

— Ia zi-i, chiar te-ai cocoţat în pat străin? schimbă Alekso, în glumă, conversaţia.

— M-am. Nu ascund, dar dorinţa n-a fost a mea! se apără Virgil surâzând mulţumit. Dacă te interesează adevărul gol-goluţ, să ştii că le-am fost ca un rob Pagiovţilor ăia! Meşter bun la toate în casă! Vărul-meu e un zgârcit şi jumătate, dar nevastă-sa era darnică! Şi, în afară de asta, ea ştia că nevastă-mea va sta mai mult timp în spital! Suflet bun! Mă tachina, mă măsura, îşi cerea dreptu! Eu nu eram rudă cu ea, ci cu bărbatu-său! Iar ea pe Andrei nici nu voia să-l vadă în ochi; nici n-o merita. Foarte frumoasă şi simţitoare muieruşcă! Să-ţi spun, da' să rămână între noi! Asta s-a-ntâmplat în primăvară! Nu se despărţiseră încă, hi, hi, hi! Cum de n-ai cunoscut-o pe doamna Ivona? mai zise Virgil roşind.

Apoi ieşiră-n grădină. Soarele urcase deja de-o suliţă. Lui Alekso acum îi părea rău că nu oprise bătaia aceea de la *Vechea*

Europă. Îi plăcea felul de a fi al culegătorului şi se miră cum de nu băgase până acum de seamă că Virgil e un om cinstit şi dintr-o bucată. La despărţire, chiar îi împărtăşise speranţa că vor veni ani mai buni şi pentru familia lui. Va strânge din dinţi până când băiatul şi fata lui vor fi pe picioarele lor, se destăinui Virgil, apoi va vinde casa asta veche ca să cumpere una mai mare şi mai frumoasă, în vreun cartier mai curat al oraşului. Iar pe băiat îl va sfătui să nu se însoare de tânăr, fiindcă o căsătorie e mare povară. «Cu destrăbălarea asta de pe străzi, ei, să se însoare ceva mai târziu!» repetă culegătorul. «Poate că ne-om îmbogăţi şi noi, că doar n-am dat cu pietre în Dumnezeu!» râse el cu de-a sila.

— Ne vedem la tipografie! îi strigă Alekso Ivanov.

— De ce nu vii la o repetiţie la ansamblu? Fiică-ta o să fie acolo! îi propuse Virgil Piseski.

— Ştiu! i-o tăie Alekso. O să vin împreună cu Solza.

— Ai grijă de fetiţa asta ca de ochii din cap! începu să filosofeze Virgil conducându-l la autobuz.

— Dar când l-ai cunoscut pe fiul meu? se interesă Alekso, ocolind orice discuţie despre preferata lui.

— Când, când? Păi nu la noi se tipăreşte ziarul tineretului? Ai un băiat tare deştept, iar tu habar n-ai de nimic! Viktor trece adesea şi pe la ansamblul nostru, mai ales în lunile de iarnă, când ziua e mai scurtă; o ia pe Solza de la repetiţii! E nevoie să aibă grijă cineva de fetiţa asta! mai zise Virgil Piseski.

Autobuzul sosi plin cu ţigani care grăbeau să facă ordine şi curăţenie prin casele din Podgorie. Discutau despre sport şi muzică. Şi, în timp ce se depărta de zona industrială, Alekso rămase cu ochii la casa şubredă a socrilor săi; acolo trăiau părinţii Ianei Ivanova. Ideea de a le face o vizită o respinse de cum îi venise. Astfel, în autobuz îşi aduse aminte de anii de sărăcie ai studenţiei. De asemenea se înveseli gândindu-se la piţigăiatul de Virgil care, acum, mai mult ca sigur, se culcase. Mahmureala pe care o simţea după noaptea pierdută o luă drept o lecţie la şcoala vieţii. De n-ar fi fost bătaia de la *Vechea Europă*, n-ar fi ştiut nici unde, nici cum trăieşte cel mai bun culegător al tipografiei *Doi mai.* De aceea îşi promise să fie mai omenos cu toţi cei din subordine, să se lupte pentru a le asigura un viitor mai luminos. Dar, gândi Alekso, lucrul acesta va fi cel mai greu: chiar astăzi îl aştepta un examen urât; să capete o

amânare a returnării vechilor credite şi să împrumute ceva parale pentru plata salariilor. Spera ca Tanas Saveski să-şi pună la bătaie autoritatea sa şi să-l ajute în chestiunea aceasta. Dar banca va fi ea dispusă să investească noi capitaluri într-o firmă falimentară, se întrebă el, coborând din autobuzul roşu.

În apropiere de *Vechea Europă* se strecură într-o cabină telefonică şi făcu numărul din Santara. Auzi glasul Solzei şi, imediat, se lăudă că fusese în casa coregrafului ei. Hotărârâ să meargă împreună la *Hora,* dar nu mai înainte de a cina. Alekso voise să-i spună că e mândru de ea, dar nu reuşi. Solza începuse să-i povestească despre boala maică-sii; acum se afla la controlul obişnuit la policlinica din Santara. Alekso se interesă şi de celelalte fiice. Solza îi făcu o bucurie spunându-i că Vida se întorsese acasă încă de ieri dimineaţă, iar apoi trebăluise fără pic de răgaz prin casă, şterse toate geamurile de la catul de jos, şi după aceea învăţase pentru examene până la miezul nopţii. Acum Aniţa avea grijă de lapte, să nu dea în foc, iar Viktor se dusese să înoate în lac.

— Tati, de ce ne laşi singuri?

Glasul Solzei era rugător şi plângăreţ.

— Am de rezolvat grele probleme, fetiţa mea! Vremuri tare grele au venit! minţi Alekso şi, pe urmă, o întrebă ce şi-ar fi dorit să-i cumpere de ziua de naştere ce se-apropia.

— Te vreau doar pe tine, tati! Şi pe mama!

Solza era gata să izbucnească în plâns.

— Diseară punem totul la cale; de acord? Tu eşti fetiţa tatii cea vitează şi mă mândresc cu tine! prinse să se înduioşeze Alekso Ivanov. Am o zi tare grea; nu ştiu dacă-mi va mai rămâne timp şi pentru masă! Dar diseară o să ne ospătăm ca la masă împărătească, bine?

— Ştii ceva, tati? Te iubesc mult, mult de tot, dar deja nu te mai pot suporta aşa! prinse Solza curaj la aparat.

— Ce tot spui, fetiţo? se supără Alekso.

— Mama s-a-ntors, vrei să-i auzi glasul? întrebă Solza în gura mare.

— N-am timp! Salut-o din partea mea! mai zise Alekso şi trânti receptorul, înjurând-o apoi pe Iana Ivanova, de parcă ea era vinovată de obrăznicia Solzei.

Nu-i mai ardea de glumă; trebuia să se grăbească, fiindcă era aşteptat.

6.

Oraşul se-ntinde în strâmta căldare şi pe malurile povârnite; aci urci pe ulicioare, aci cobori ca-ntr-o prăpastie. Clădirile din centru sunt înalte, trotuarele destul de murdare, cu toate că un vânt puternic le bate dinspre fluviu. Astfel, în timp ce Alekso Ivanov grăbea către bancă, bucurându-se la gândul noii întâlniri cu Tanas Saveski, căută un telefon public de unde să telefoneze în Santara, s-o întrebe pe Solza ce voise de fapt să zică atunci când îi spusese că-l iubeşte foarte tare, dar că nu-l mai poate suporta. După discuţia cu Virgil, în casa acestuia, începuse a se teme că lumea ştia despre el că duce o viaţă dublă şi se poartă ca un făţarnic. Cuvintele Solzei îl arseseră ca nişte răni deschise. Când crescuse oare preferata lui? Auzi, să-l iubească, dar să nu-l mai suporte?!

Diseară ea va veni încoace şi va dormi în Podgorie. După ce va termina repetiţia la ansamblul folcloric, îşi zise din nou, o va duce să cineze la restaurantul *Pir*; la o discuţie prietenească, el va cântări de ce se purtase ea atât de tăios. Îl iubea, dar deja nu-l mai putea suporta! Avea dreptate Virgil, conchise Alekso mergând, are un caracter ciudat. N-o să mai telefoneze acum în Santara dar, diseară, o să caşte bine ochii. Gândul la întâlnire îl înduioşă: grăbea spre Tanas Saveski şi era preocupat de copii! Începuse să se amăgească singur că ei sunt educaţi aşa cum trebuie; nu-i venea să creadă că ar fi apucat pe drumuri greşite. Până şi Vida nu-i neapărat să aibă vreo legătură cu stricata de Vanesa; iată, se-ntorsese acasă, muncise, învăţase, fiindcă sesiunea de toamnă se apropia. Cât despre Viktor, o să ajungă să-i înţeleagă el opera, îşi zicea Alekso, o să-i treacă repede tinereţea aceea revoluţionară. Păi el e un adevărat erou dacă găsise timp să-i aducă fetei lui Virgil manualele. Şi Aniţa va fi ca el, sufletistă, muncitoare şi isteaţă. Toţi copiii îmi sunt grozavi, îşi zise, şi surâsul îi înflori în colţul bubelor; îi iubea şi se mândrea. Dar de ce, adânc, în subconştient, o ura pe mama lor, pe Iana Ivanova? Parcă nici nu i-ar fi născut ea, parcă nici nu i-ar gospodări două case. Iar se trezi prins în cursă. Păi el îl ura şi pe Tanas Saveski, la care mergea ca să-l roage. Se bucura de-

ntâlnire, dar şi pe el îl ura. Nu era sigur de cine-i era mai scârbă: de Tanas sau de Iana. Dacă ar fi putut, i-ar fi ucis pe amândoi. Nu cumva asta-i din pricina celor spuse de Solza, că poţi iubi fără a suporta pe cineva? Grăbi pasul, speriat de propriile sale gânduri, lovindu-se de trecători.

Tanas îl aştepta într-un restaurant grecesc numit *Graizos.* Înăuntru era linişte; din bucătărie răzbăteau sunete de buzuki; un ins, lângă uşa de la intrare, mânca un gulaş; în spatele tejghelei, două bucătărese frământau aluat de plăcinte. Manechinul se ridică în semn de salut, se lumină la faţă, ca-ntr-un surâs, apoi îşi şterse buzele cu un şerveţel. Şi, în timp ce-şi netezea barba-i neagră, bine îngrijită, presărată însă cu destule fire albe, spuse că pauza de prânz şi-o luase mai târziu, iar de azi-noapte toate mergeau pe dos: «Stomacul îmi cerea ceva de mâncare» spuse, sperând că va scăpa de starea de vomă. Comandase un copan de curcan, o prăjitură şi bere. După drama de azi-noapte, de la *Vechea Europă,* spera ca prânzul acesta să-l mai pună pe picioare. Mâncare orientală cu tot soiul de condimente, gustoasă şi servită în farfurii curate, se lăudă Manechinul, plătind consumaţia. Stăpânului restaurantului îi spuse că, pe viitor, va considera *Graizos* drept localul său preferat, alături de *Armonia.* Stăpânul, un grăsan, se înclină servil; obrajii îi roşiseră de mulţumire că-şi atrăsese în localul său un oaspete atât de preţuit. Îi conduse mulţumind pentru bacşiş apoi, dispreţuitor, se apropie de masa de lângă fereastră unde nişte inşi obosiţi sorbeau o cafea albă şi, mai mult ca sigur, se gândeau la ziua grea din cale-afară.

— Nu pot să uit ceea ce mi-a făcut Andrei la *Vechea Europă*! se plânse Tanas, curăţindu-şi dinţii cu o scobitoare şi uitându-se la o vitrină cu blănuri.

— Prea e răsfăţat Demagogul! Într-o zi o să ne ardă de-o să ne usture! Cum o să mai dea ochii la lucru cu Virgil? se întrebă Alekso Ivanov.

— Ce fel de om e culegătorul? se interesă Tanas.

— Suflet blând, bun ca pâinea caldă! Şi eu l-am apreciat greşit! De dimineaţă am fost la el acasă şi-am văzut cât o duce de greu! explică Alekso.

— Merită să-i dai o şansă?

— Poate că mai târziu! Cred că ne-am împrietenit! Închipuieţi, fiul meu i-a dăruit manualele chiar fetei lui Virgil, se lăudă Alekso.

— Ha, ha, ha! Viktor o să-ţi poarte samarul ca măgarii! râse Manechinul.

— Dacă te-ai pus să mă jigneşti..., zise Alekso, dar nu-şi termină gândul. Mie îmi ard călcâiele, iar tu ţi-at găsit să-ţi baţi joc!

— Dar şi mie îmi arde velinţa, Furnicarule! Ha, ha, ha! Trebuie să râdem şi atunci când ne vine greu! Un infarct şi gata! Ha, ha, ha! Vrei să mergem în portul pescăresc? Ai uitat cât de des mergeam noi acolo? Vrei? Nu e nevoie să mai trecem pe la bancă; totul e aranjat! Ha, ha, ha! Râzi, ca să nu mori prost! îl bătu pe umăr Tanas.

— Nu-mi pot ieşi deloc din minte portarii ăia! De ce au minţit că eşti închis? şopti Alekso simţind o gheară în piept.

— Ha, ha, ha! Ţi-au spus adevărul! hohoti Tanas Saveski. Greşeală după greşeală! Sigur, te interesează epilogul. Mi-au cerut scuze, am băut câte o votcă, m-au rugat să-i iert şi, în cele din urmă, ne-am despărţit prieteni.

— Nu pricep nimic! se supără Alekso.

— O să treacă un timp şi totul o să-ţi fie clar! Ha, ha, ha! Mergem sau nu în portul pescăresc? îl prinse Tanas pe Alekso de braţ.

— Dacă n-ai altceva mai important..., încuviinţă Alekso.

— Plimbarea n-o consideri tot muncă? Tu crezi că nu ne mai vin idei dacă ne plimbăm? Inima, circulaţia sângelui, totul e în funcţie de ideile mele! Mă plimb, râd, îmi conserv sănătatea! Dar tu încă nu ai probleme cu circulaţia sanguină? întrebă Tanas mai apoi şi începu să se închidă la nasturii hainei de vară, la două rânduri.

În timp ce se plimbau prin faţa vitrinelor se stârni şi vântul, silindu-i să se grăbească. Alekso păşea în urma lui Tanas şi se gândea la firea lui, la însuşirile care-l osebeau de alţii. Tot aşa era şi în vremea studenţiei; fetele îl divinizau, băieţii să nu-l fi văzut în ochi. Se iscaseră glasuri că, chipurile, face abuz de putere, că, în timp ce îşi înmulţeşte averea, nu face mare diferenţă între ce-i al său şi ce nu-i, între banii săi şi ai statului, că n-ar şti nici el singur ce-i al său şi ce-i al obştii, aşa că şi delegaţii aleşi pentru a face parte din Comitet erau surprinşi de

ideile sale. Se răspândiseră tot soiul de poveşti, de la aceea cum că orice ar atinge s-ar preface în aur, până la aceea, că, vezi Doamne, profita de scaun ca să-şi realizeze planurile sale reacţionare. Iată la ce gândea Alekso pe drum, şfichiuit de vântul fierbinte, fixând cu privirile chelia Manechinului împreună cu care astă noapte se îmbătase la *Vechea Europă.*

Deodată simţi ceva ca o fulgerătură în creieri; durerea îl făcu să îngheţe, pielea i se încreţi din pricina unei temeri ciudate şi el îngălbeni în plină stradă. Nu cumva Tanas Saveski era membru al lojii masonice? O fi existând aşa ceva în oraş sau nu era decât o născocire a lătrăilor? Îşi punea tot soiul de întrebări nefericite, lipsite de şansa de a primi vreun răspuns franc, păşind în urma sa ca un câine în lesă. Orice ar fi Manechinul, conchise în cele din urmă Alekso, acum e nevoie de ajutorul lui. În caz contrar, în cel mult două săptămâni va trebui să-şi dea demisia de la tipografie, iar deficitul îi va face zile negre.

— Relaţiile interumane la tipografie sunt tulburate; greu îţi va fi să-ţi mai conduci oamenii! zise Tanas oprindu-se sub un arbore.

— Totul a luat-o la vale! oftă Alekso.

— Dracul nu-i chiar atât de negru! începu să-l liniştească Manechinul. Şi eu am fost ieri la strâmtoare, dar azi mă simt bine! Râzi, mă, ha, ha, ha! Tot mai ai amantă? Nu ţi-e teamă de scandal! hohoti Manechinul.

— Văd că ştii şi singur; mă gândesc să mă-nsor cu în ea! recunoscu, un pic ruşinat, Alekso.

— N-ai înnebunit cumva? Dar cu Iana ce-ai să faci? Aia nu va fi de acord să piardă nimic; o cunosc eu destul de bine! îl bătu pe umăr Tanas.

— Ce mă doare pe mine de ea? Copiilor nu ştiu cum să le explic! se strâmbă Alekso.

— Vrei să te-ajut?

— O să mă căznesc şi singur!

Urcară într-un tramvai şi se îndreptară spre portul pescăresc. «Ăsta e cel mai periculos tramvai din lume; spaimă şi tremurici pentru fricoşi!» mormăi Tanas până se mai obişnui cu zguduielile. Era de fapt un tramvai cu un singur vagon hodorogit, condus de un tânăr musculos; se căţără pe uliţele în pantă, prinse să alunece îngrozitor în jos, spre Bulevardul Soarelui. Călătorii se simţeau ca peştii într-o conservă; când

trecură peste râpă, ţipară înfricoşaţi; cuprinşi de teama că ori frânele ar putea să cedeze ori vatmanul s-ar putea pierde cu firea. Tramvaiul acesta era păstrat ca atracţie turistică, primăria acoperindu-şi astfel pierderile.

În cele din urmă, după ce coborâră înfricoşaţi pe strâmtele uliţe, ajunseră-n port. Puţin mai apoi se şi plimbau prin faţa restaurantelor şi prăvăliilor cu profil de vânat pescăresc scos din apele mării; erai îmbiat să cumperi: raci, peşte, ţestoase, ciudaţi câini de mare. Apa clocotea în cazane: puteai cumpăra ceva şi, aceiaşi negustori, să-ţi şi prepare la repezeală mâncarea. Strigau lăudând marfa ca să-şi atragă muşterii, dar vântul care sufla când fierbinte, când rece, parcă-ţi lua orice chef de fructele mării.

Vântul se înteţi pe fluviu, Alekso Ivanov se adăposti sub streaşina unei prăvălii. Începuse să se enerveze, dându-şi seama că-şi pierde vremea în zadar. De ce l-o fi târât până aici Manechinul ăsta când lui îi ard tălpile? Îl cuprinse dorinţa să-l scuipe în ochi şi să-şi urmeze propriul său drum. Dar porni iarăşi în urma lui Tanas. Pe celălalt trotuar văzu nişte ţigani care dansau în tactul muzicii unui tranzistor. Lângă ei se afla o pălărie vânătă în care strângeau pomenile, dar acum nimeni nu se mai gândea la aşa ceva. În faţa lui Tanas se ivi un ţăran care, la colţul străzii, cânta la cimpoi aşteptând şi el să i se arunce vreo monedă pe o hăinuţă ponosită, trântită pe jos. Ceva mai încolo se arătă şi un clovn, neobişnuit de înalt, care vindea baloane pe care le tot umfla, făcând tot felul de giumbuşlucuri ca să înveselească trecătorii; la fel ca şi ţăranul, aştepta ceva pomană. Trecură şi trei fete în rochii albe, de bumbac, cu semnul crucii pe frunte, care strângeau ajutoare pentru construirea unei biserici.

— Nu ţi se pare că s-au cam înmulţit cerşetorii? întrebă Alekso Ivanov cu ochii la ţăranul care cânta la cimpoi.

— Miliţia doarme! Ar trebui să-i strângă cu un combi! răspunse Tanas Saveski.

— Iute se schimbă oraşul! Prostituţie, cerşetori!

— Sătulul trebuie să-i creadă săracului, dar asta-i prea de tot! se oţărî Tanas. Fii sever, dar fii şi uman! zicea taică-meu. Poţi să mă-nţelegi ce vreau să zic? Politica socială nu-i bună! se mai potoli el.

— Şi străzile sunt foarte murdare! adăugă Alekso.

— Ţie nu-ţi place oraşul! De-aceea vara ţi-o petreci în Santara? surâse Tanas.

— Deja totul mă scoate din sărite! oftă Alekso.

— Poţi să fii sincer? Dacă o fi să mi se întâmple ceva, ai să rămâi de partea mea? întrebă pe nepusă masă Manechinul.

— N-am încotro! ridică din umeri Alekso. Noi suntem ca nişte fraţi gemeni.

— Aşa mi-am zis şi eu, ha, ha, ha! se însufleţi Tanas Saveski.

— Ascunzi de mine vreo taină? se grăbi Alekso Ivanov.

— Cine nu se dedublează! răspunse laconic Tanas şi pufni într-un râs gâlgâitor.

Alekso Ivanov se ţinu după el.

— Am nişte planuri în ceea ce te priveşte, zise Tanas confidenţial.

— După evenimentele de ieri?

— Cât eşti de slab de înger! îl dojeni Tanas. Ziua de ieri s-a dus fără întoarcere! Acum să ne gândim la ziua de mâine! Dacă vrem să conducem, optimismul trebuie să ne lucească-n priviri!

— Ce planuri? întrebă curios Alekso.

— Serviciu contra serviciu! Poţi să tipăreşti la repezeală o carte? întrebă Tanas în şoaptă.

— Pentru asta m-ai târât până aici? se stropşi Alekso.

— Nu! răspunse Tanas. Am vrut să te plimb pe coridoarele tinereţii! prinse el să râdă. Eşti prea îngândurat; o să mori repede! Semeni cu un corb cu penele smulse! Ha, ha, ha! Sus fruntea! Doar n-ai adus tu criza în tipografie! Râzi şi tu ca un om mândru! Eşti aşteptat la bancă!

— Dar luna-i pe sfârşite, iar salariile nu sunt asigurate! se plânse Ivanov.

— Dar ai să capeţi bani; eşti aşteptat la bancă! îl îmbărbătă din nou Tanas Saveski.

— Ce carte-i aia?

— Ai să citeşti! Părerile mele referitoare la stabilizare! Ce zici, ai să poţi? se interesă Tanas.

— Depinde de mărime! Şi de cât de grabnic vrei!

— Zece coli! Cât se poate mai grabnic! răspunse Tanas.

— De ce n-o tipăreşti în altă parte? se încăpăţână să întrebe Alekso. Calitatea tiparului la noi e foarte slabă!

— Dar tu de ce nu ceri ajutor de la alţii? se supără Tanas Saveski. Poţi sau nu poţi? îl prinse el de umăr.

— Să-ncerc! răspunse Alekso.

— Aşa te vreau! izbucni Tanas mulţumit. Ascultă, ţi-a plăcut seara aia în casa mea din Mantovo? Soră-mea, Sintia, va fi fericită să prepare ceva gustos! propuse el în cele din urmă.

— Nu ştiu; mi-e tare teamă! Parcă simt tot timpul pe cineva pe urmele mele! se plânse Alekso.

— Cunoşti drumul spre casă? Să-ţi explic: o ţii tot pe lângă lanuri!...

— Dar ce, n-am fost eu la tine în Mantovo? îl întrerupse Alekso şi-l prinse de mânecă. Spune-mi sincer, ţie nu ţi-e frică? îl întrebă abătut.

Se opriră în faţa Muzeului recordurilor; printr-un megafon oamenii erau poftiţi să intre în sala în care erau expuse tot soiul de ciudăţenii ale naturii; dar rareori se hotăra cineva să viziteze sala cu pricina. Tanas îi propuse lui Alekso să se despartă acolo, fiindcă la cabinet îl aşteptau treburi ce nu sufereau amânare. Se vor vedea mâine seară la cină, în casa lui. Şi, în timp ce era bătut pe umăr şi încredinţat că «toate problemele se vor rezolva, numai că noi nu vom mai fi», lui Alekso îi veni să-l scuipe şi să plece. Dar în loc s-o facă, primi invitaţia în Mantovo, promiţând să vină cu amanta.

Cină la Tanas Saveski, prietenul cu fire de păduche, dar cu putere de vrăjitor! Se înveseli iute din pricina invitaţiei şi deja îşi făcea planuri mari. Tipografia sa e un atelier pentru tipărirea necroloagelor, vechi şi nerentabil. Dar în cel mult două zile va tipări cartea preşedintelui Saveski, iar în programul stabilizării economice va cere să fie prevăzută şi înnoirea tipografiei. Ce rezolvare simplă, se iluzionă Alekso. Serviciu pentru serviciu, îşi aminti el vorbele Manechinului. Cât de superficial e, şi totuşi cât de bine îi merge omului ăsta. De vreme ce îl roade propriu-i interes, poate că va asigura şi nişte parale nereturnabile pentru cumpărarea unui nou parc de maşini tipografice care ar deschide pentru *Doi mai* noi perspective. Pune el la cale ceva Manechinul, altfel de ce l-ar fi invitat, dacă n-ar avea veşti bune pentru el! Cei de teapa lui Saveski nu-şi iau ei obligaţii aşa fără un plan şi fără un ţel foarte precis, se înţelege; arată ei superficiali, dar ştiu bine ce fac. Nu degeaba se şuşotea prin oraş că Tanas e şeful lojii masonice, cu toate că lucrul acesta nu poate fi dovedit. Lui Alekso Ivanov puţin îi mai păsa acum de toate argumentele; ar fi intrat în horă până şi cu dracul, numai

să nu dea faliment. Îi sfârâiau călcâiele; băncile de mult nu mai dădeau doi bani pe tipografia *Doi mai,* ca de altfel pe toate firmele împovărate de datorii. Organizarea muncii slabă, productivitatea disperantă. Pe de altă parte, culegătorii şi sindicatele stăruiau în a-i arăta neîncredere, voiau să-l împingă în noroi! Astăzi îi apăruse totul clar în faţa ochilor; ieşiseră la iveală pricinile care-l sileau să-l urască pe Tanas. «Serviciu contra serviciu», zisese atotputernicul cu bărbuţă. Alekso cu adevărat credea că rezolvările sunt simple, numai ţelul e complicat.

Grăbea spre centrul oraşului. În drum cumpără două bucăţi de cârnaţi dintre cei aşa numiţi «câine în călduri»; în punguţă mai fuseseră puse nişte chifle, o roşie şi sare. În cele din urmă se opri în staţia de tramvai unde, bătut de vânt, aşteptă îndelung vagonul acela hodorogit. De ce n-o fi făcând cu mâna vreunui taxiu, se întrebă stând la coadă printre călători. După un timp, din nou îl cuprinse teama că e urmărit de cineva. Se gândi şi la familia din Santara; la Solza care, neîndoielnic, se afla în drum spre Podgorie. În cele din urmă sosi şi tramvaiul, iar vatmanul anunţă că vor face un ocol, fiindcă nişte turişti dintr-o ţară nealiniată, Bahrein, îşi exprimaseră dorinţa să ajungă până-n zona industrială. Cineva spuse că aşa ceva e un abuz, dar vatmanul nu auzi. Alekso plănui să caute în zona industrială vreun telefon public şi să sune în Santara pentru a întreba-o pe Iana Ivanova de sănătate. Şezând lângă beduini uită repede totul. Îl interesară numai veşmintele acelea arabe, numite *galabii.*

După o jumătate de oră se zări şi hotelul *Kontinental.* Amiaza s-a dus, se gândi el, grăbind spre blocul turn. Făcuse vreo ispravă sau nu? Tresări. Parcă era însetat şi dus peste o apă. Auzi vântul lovindu-se de blocurile vecine, topindu-se, apoi şuierând înspre râu. Se simţi de parcă era zdrobit. O fetişcană cu tuleie îl îmbia să se distreze în maşina ei parcată în apropiere. Dar Alekso grăbi spre liftul în care urcă împreună cu doi pensionari care se-ntorceau de la piaţă.

Maia trândăvea în pat, cu părul pus pe moaţe, strâns într-o eşarfă transparentă; citea o carte în timp ce la televizor se transmitea un film despre religiile terei. Alekso aşează cârnaţii pe măsuţă, lângă telefon şi dori s-o sărute, dar ea se trase îndărăt din braţele lui şi deschise din nou cartea.

— Mi te-ai supărat? întrebă umil.

— Aştepţi să mă bucur?

— Iar nu te-ai dus la lucru?

— Nu mă mai duc acolo! Toţi mă jignesc; găseşte-mi ceva în altă parte! se oţărî Maia şi continuă să citească.

— Şi ce citeşti acolo?

— Ceva despre pasiuni!

— Pot să mă-ntind lângă tine? o rugă în şoaptă.

— De ce mă ţii aşa, agăţată de-un fir de păr? se ridică Maia în coate. Că tu n-ai de gând să te desparţi de familie! Fiică-ta, Solza, mi-a spus totul! zise, făcându-i loc în pat.

— Te-a sunat fiică-mea? se miră Alekso Ivanov.

— A fost atât de obraznică! Să-l las pe tăticu în pace, să nu-l mai zăpăcesc! Mă stimează, dar nu mă suportă! Ce obrăznicie! Oricine poate să ţipe la mine! De ce mă ţii ca la închisoare? Nu se trăieşte de două ori în viaţă! Cine crezi că o să-mi mai dea o altă tinereţe? Acum plac şi eu bărbaţilor, mai târziu aleluia! De aceea, hotărăşte-te o dată: cu nevastă-ta ori cu mine! se burzului Maia.

— Aşteaptă şi-o să te convingi! zise spăsit Alekso.

— Dar ai îngheţat în toiul verii! Unde ţi-e forţa, lupule! se întinse Maia.

— Vânturile astea care suflă dinspre fluviu! Ştii cum e Manechinul. Te ajută, dar nu se lasă până nu te duce de nas. Nu-mi ardea mie de plimbări, dar el e ca păianjenul. Îşi ţese plasa şi abia după un an îţi dai seama că eşti prins în ea!

Alekso o luă în braţe pe Maia.

— Crezi că o să-ţi meargă uşor cu mine? se aplecă Maia apăsându-l cu sânii.

— Să-mi trag un pic sufletul! zise Alekso uluit de întorsătura lucrurilor.

— Te-au căutat de la bancă!

— Când? sări ca ars Alekso Ivanov.

— Au sunat de două ori! îl privi mirată Maia. Totul e mai important decât mine! se plânse ea.

— Mă-ntorc repede! îi promise pieptănându-şi părul.

— S-o înveţi pe fiică-ta cum să se poarte! Şi să te decizi odată! Nu vreau să ajung la nebuni! Mi-e foarte frică, fiindcă nu ştiu ce-o să fie cu mine! se văicărea Maia cu cartea în braţe.

— O să-ţi placă de Solza, crede-mă! O să-i explic şi-o să te iubească! o sărută el şi plecă pe fugă.

Clădirea băncii *Makedo* îi era cunoscută încă din vremea studenţiei. Lângă ea se afla un chioşc unde se vindeau sandvişuri şi hamburgeri. Iar peste drum se aflau mai multe firme pentru import-export. Faţada băncii era placată cu marmură cafenie; avea ferestre din profile de oţel şi geamuri mate. La parterul ei se afla o librărie bine aranjată din toate punctele de vedere. Directorul creditelor pe termen scurt, Niazi Osmanov, îl primi în cabinetul său roz. O fată blondă se grăbi să le aducă sucuri. «Intervenţii din toate părţile, iar pe dumneavoastră a trebuit să vă căutăm de două ori!» glumi Niazi. Apoi se interesă de situaţia de la *Doi mai*; cum de le ajunsese cuţitul la os aşa încât salariile trebuiau plătite din fondul de împrumuturi în cazuri de urgenţă? mai voi el să ştie. Dar Alekso nu-i putu da vreo explicaţie. Chipurile toată lumea pusese la cale ceva împotriva tipografiei sale. Adăugă că la el nu-s nici tu greve, muncitorii nu cer nici tu coajă de pâine mai mult, dar cu toate astea situaţia-i neagră. O analiză pe ramură va lămuri problemele: unde s-a greşit, de ce nu le reuşeşte nimic etc. Discuţia nu dură prea mult fiindcă Niazi Osmanov îl întrerupse cu observaţia că politica de îndrumare a unităţii nu-l interesează, el fiind un creier care judecă lucrurile la rece şi logic şi, drept pildă că nu se lasă înşelat de sentimentalisme, se lăudă că nici măcar nu-i membru al partidului de guvernământ. Toţi cei ajunşi în funcţii de conducere săvârşeau, după el, abuzuri. Banca trebuie să lucreze cu profituri, filosofa Niazi, altfel ajunge în sapă de lemn. În vremurile de criză, unde dai fuga după ajutor decât la bancă? Nu uită să se laude, în treacăt, că el nu poate fi cumpărat cu nimic; că el spune pe şleau ce gândeşte, lucrează corect şi nu se teme de cei care sunt la putere. Alekso era în sinea lui sigur că nu există nicăieri bancheri cinstiţi, dar nu avu curajul să-l contrazică.

— Sunteţi cumva rudă cu Tanas Saveski? întrebă Alekso.

— Nu recunosc niciun soi de rude! răspunse spilcuitul bancher, râzând fără jenă.

— Dar creditul? Ştiţi, de anul trecut mă tot zbat să ajung la dumneavoastră! se miră Alekso.

— Acum nu am timp să vă explic! Contractele sunt clare, acolo e totul scris negru pe alb! îşi privi Niazi Osmanov ceasul

său de buzunar. Semnaţi sau renunţaţi! Situaţia dumneavoastră e grea, de aceea condiţiile de returnare a creditelor sunt şi mai grele!

— Altă alternativă nu avem! ridică Alekso din umeri şi, simţindu-se luat prea de sus, făcu o grimasă şi mototoli contractele, vârându-le în buzunarul hainei.

— Dacă veţi trece acest examen, o să trăiţi mult şi bine! Aş vrea să ne vedem încă o dată! termină el cu o nuanţă ciudată de mister în glas şi, întinzându-i lui Alekso o mână flască, dispăru imediat.

La ieşire, Alekso întârzie câteva clipe în librărie. Cumpără două cărţi despre păsările şi sălbăticiunile din Macedonia, apoi cu paşi iuţi, se îndreptă spre blocul turn. Totul i se tulburase în minte; nici nu-şi mai putea aduce aminte cum arăta Niazi Osmanov. Cămătarul ăsta, îşi zise pe cale, lucrează pentru toţi şi împotriva tuturor. Îl invidia pe acest bancher bizar, nu atât pentru felul său chibzuit, cât pentru puterea pe care-o avea. Răsfoi contractele şi, văzând care era valoarea cametei obişnuite, plus a celei de penalizare, mai să leşine. Se gândi să se întoarcă la bancă şi să-l scuipe în faţă, dar coti până la primul chioşc şi cumpără o pastă de dinţi. Se jură să nu mai intre niciodată pe uşa băncii *Makedo*; a-facerea asta murdară o s-o lase, ca şi până acum, în seama Demagogului. Se apropie de un telefon public, cu intenţia să-i sune pe ai săi în Santara. Dar o forţă nevăzută îl trase înapoi. La ce bun să mai sune, când între el şi nevastă de mult nu mai încăpea nicio tandreţe? Era însă obsedat de propunerea bancherului; uite că vizitase şi un bancher neruşinat. Amiaza trecuse, slujbaşii mergeau la masă ori se-ntorceau la lucru; oraşul vuia de maşini. Vântul mătura străzile, iar claxoanele răsunau neîncetat. Pe cât se depărta de bancă, pe atât îi creştea şi neliniştea. Îi trecu ceva prin minte şi din nou îl cuprinse disperarea. Întâlnirea cu Niazi Osmanov îl încredinţase că picioarele îi sunt ca de sticlă; toţi îl urau. Era răvăşit, totuşi cineva îi atrase atenţia: un marinar îmbrăcat în nişte haine murdare şi jerpelite grăbea către *Vechea Europă.* Fudulul, gândi furios Alekso tăindu-i calea.

— Ce te dai, bă, mare?

— Domnul pofteşte ceva? se interesă marinarul împărţind cuvintele în silabe.

— De ce eşti îmbrăcat ca marinarii?

— Pe domnul îl deranjează hainele mele? se miră fudulul marinar.

— Da’ ce, să mă fi înşelat? N-am studiat împreună dreptul? căută să scape Alekso.

— Să nu-ţi baţi joc de mine! urlă marinarul.

— Nu eşti Perikle! dădu Alekso, pas cu pas, înapoi.

— Da’ tu nu eşti Claudiu nebunu? ţipă fudulul cotrobăindu-se prin buzunare.

Apoi Alekso urcă la etajul al nouălea şi se aşează pe pat. Un canal al televiziunii transmitea un film despre un rege care abdicase din cauza unei iubiri. În clipa aceea, cu toate că era răvăşit după întâlnirea cu bancherul şi marinarul, credea fără tăgadă că omul trebuie să i se dedice, toată viaţa, iubirii. Curajul şi frica i se amestecară în suflet. Îi era totuşi teamă pentru viitorul său. Îşi jertfise familia, soţia, fetele, fiul, ascunzându-se cu amanta în apartament. Cele mai negre presimţiri îi dădeau ocol. Şi nu vedea nicio ieşire. Bancherul acela, Niazim, îi salvase luna aceasta cariera, ca să i-o distrugă în cea următoare. Şi Manechinul îşi bătea joc de el; îl împingea spre stâlpul infamiei. Îi risipise fericirea tocmai în clipa când era gata să pună piciorul în grădinile raiului. Situaţia sa fusese şi până acum disperată, dar de priceput abia astăzi pricepuse acest lucru.

Dezbrăcându-se, aştepta înfierbântat să se deschidă uşa băii şi să vadă trupul atât de iubit. Doar o singură dată trăieşti, restu-i minciună, îşi zise clătinând din cap şi alungându-şi grijile ca şi când nici n-ar fi fost. Se zgâia la uşa băii închipuindu-şi cum va arăta iubita sa. Se va ivi cu sânii ei ţanţoşi şi încă îmbrobonaţi, cu obrajii şi buzele rumenite de apa fierbinte, cu părul strâns, cu gâtu-i prelung, păşind agale în sandalele-i cu toc. Şi va uita cu totul de cămătarul de la bancă. Astfel de evenimente îl înnebuniseră totdeauna, istovindu-l până la ultima picătură. Era încă sigur că Maia se fericea şi-n braţele altora; însă o aştepta, tremurând de dorinţă. Dar de data aceasta ea întârzia în baie, iar filmul despre regele care abdicase era pe sfârşite. Ce-o fi făcând acolo în cadă? Nu cumva fata asta capricioasă o fi citind ca să-şi omoare timpul şi să nu se mai enerveze de faptul că el întârzia? Dar ea promisese să-l aştepte-n cameră şi nu în closet.

Vru să bată în uşa băii, dar se răzgândi iute; îşi trecu nervos degetele prin păr şi-şi aruncă privirile pe fereastră. Departe, la

orizont, strălucea hotelul *Mavrovo,* iar zona industrială era acoperită de smog. Acolo undeva se afla casa Ianei Ivanova, rana lui vie. Cu ochii la norii de fum îşi aduse aminte că-i promisese Maiei Arsova o plimbare prin Belomorska Macedonia. O aventură cu o fetişcană cu mult mai tânără ca el, nimic altceva, îşi zise răvăşit şi prinse din nou să citească contractul bancar. Un transport combinat, da, o să-i placă Maiei: cu un automobil închiriat, cu avionul, cu vaporul; vor fugi de monotonia acestei vieţi. O să-şi permită şi el o mulţumire, acolo, apoi o să vadă ce mai e de făcut.

Simţea că-l părăsesc puterile. Maia se afla încă în baie. Furios, se întinse pe pat şi adormi cu gândul la Posoki. Visă un zidar care zidise, ani de-a rândul, o casă mică dar tare frumoasă. Zidarul tuşea înăbuşindu-se în flegmele amestecate cu sânge; cu greu mai ridicase şi ultimul zid. Alekso voise să-l ajute şi se urcase pe schelă, dar chiar atunci se porni potopul. Nu se mai putea lucra în ploaie, aşa că, amândoi, se aciuară sub streşina unei colibe. Îşi aprinseră câte-o ţigară; zidarul adusese o sticlă cu horincă, şi începuse să-şi povestească necazurile. Dar potopul şi tunetele îi alungară visul. Alekso Ivanov se ridică neliniştit, cu contractele bancare în mână, se frecă la ochi şi privi în jur.

Maia dormea lângă el; sânii i se ridicau şi-i coborau în ritmul respiraţiei; televizorul fusese închis, iar în odaie domnea liniştea. Soarele asfinţea lin, ultimele-i raze înroşite se strecurau, prin geam, până-n pat. Cearceaful care servea de velinţă de vară era tras lăsând gol sânul stâng al Maiei. O mângâie cu gingăşie simţindu-i dogoarea pe care trupul ei o emana; pentru o clipă Maia dădu semne că s-ar trezi, dar se linişti din nou. Atunci îi trase cearceaful până la genunchi, desfătându-se cu miresmele pielii ei. Ar fi oare mai bine s-o trezească, se întrebă, să se desfete împreună, sau să nu mai aştepte? Dar acest lucru nu însemna cumva că-şi siluia amanta, că-i încălca sentimentele? Dilema nu dură prea mult; prinse s-o sărute pe Maia şi simţi mirosul atrăgător al şamponului de urzici; Maia îşi mişcă picioarele, apoi suspină, un suspin care i se prelinse pe buze, dar continuă să doarmă. Frumuseţea ei îl prinsese în mreje; aruncă pe măsuţă contractele bancare.

Indecis, se ridică din pat şi o luă alene spre baie. Pe stativul pentru prosoape zări combinezonul alb de satin, apoi chilotul de

mătase cu floricele, sutienul cu margini brodate. Bău apă de la robinetul de deasupra căzii. Şi din nou simţi aciditatea aceea neplăcută a stomacului, fapt care-i aduse aminte că nu mai era chiar atât de tânăr. Cumpănind ce să facă îşi pocni degetele, se opri în faţa oglinzii şi se văzu tras la faţă şi îmbătrânit. Mahmur şi însetat, se simţi deodată singur. Apoi îşi aduse aminte că se apropie vremea întâlnirii cu fiică-sa.

Se-ntoarse în cameră, dădu drumul televizorului şi se uită puţin la o emisiune despre noile descoperiri din lumea medicinei. Căută pe alte canale ceva în stare să-l atragă şi să-l liniştească, dar în zadar tot atingea senzorii. În cele din urmă îl închise la loc, se hotărî să se îmbrace şi să bea ceva, la barul de la *Kontinental.* Dar în aceeaşi clipă se şi răzgândi şi se vârî din nou sub cearceaf, lângă amantă. Dulcea şi blânda ei respiraţie îl aprinse şi mai tare. S-o trezească şi să-i spună că o doreşte sau să coboare cu liftul la bar? Dilema nu-i mai dădea pace; nu mai ştia ce să facă nici cu degetele sale lungi, de furnicar. Socoti că prima idee nu-şi mai avea niciun rost; un om civilizat nu-şi putea permite să siluiască o femeie care doarme.

Îşi frecă fruntea şi privi îndelung buzele roşii, tinere, ale fetei. Se hotărî să i le sărute aşa, din zbor, atâta doar cât să-i simtă respiraţia. Maia se destinse în somn şi oftă adânc, iar cu mâinile îşi aruncă cearceaful de pe piept. Obosită de lunga aşteptare ea dormea nepăsătoare, fără să simtă atingerea bărbatului. Iar el îşi lăsă mâinile să-i alunece pe pântecul ei, o sărută pe urechi, apoi pe gât, iar îi atinse buzele, apoi îi cuprinse sânul stâng. Lin, cu gesturi dibace, trase cu degetele de la picioare cearceaful, iar trupul Maiei se ivi în toată splendoarea lui până la pulpe. Se aplecă atent, şi prinse s-o sărute pe pântec; deja nu mai putea să dea înapoi.

Se simţi ca un nou născut; aştepta ca Maia să se trezească. De câteva ori îşi cutremură şoldurile, ridicându-şi pe neaşteptate picioarele, începu să respire mai agitat, deschise gura de parcă ar fi căutat mai mult aer, dar totuşi continuă să doarmă. Pe Alekso îl cuprinse o neaşteptată tristeţe şi în aceeaşi clipă-şi pierdu pofta de a rămâne întins peste trupul ei adormit, îşi strâmbă gura într-o grimasă şi se ridică pe-ndelete. Acoperi cu tandreţe trupul fetei, se spălă pe fugă în baie, îşi trase o cămaşă sport, pantalonii şi pantofii, apoi, hoţeşte, coborî în

barul de la *Kontinental.* Ziua i se păru neaşteptat de lungă: nicicum n-avea de gând să se însereze.

Coborând se gândi ce vor fi făcând ai lui în Santara. Îl cuprinse o amarnică tristeţe; i se întâmplau lucruri de necrezut. La bar comandă un cocteil ca să se răcorească şi ascultă discuţia dintre patru vameşi care vorbeau despre importanţa războaielor. Chipurile războaiele aveau darul de a reîmprospăta lumea, care astfel devenea mai înfloritoare şi mai frumoasă. Îşi sorbi în fugă băutura, plăti barmanului cel chel, mai luă un pahar de coca de la automatul cu băuturi răcoritoare şi se îndreptă din nou spre blocul turn. În faţa liftului dădu cu ochii de şofer care-şi învârtea şapca în mână. Alekso îl întrebă dacă nu cumva se întâmplase vreo nenorocire, dar Pero surâse, vrând să spună că nu-i un poştaş care să aducă veşti proaste. Venise să spună că la tipografie sunase fiul său Viktor care voise să discute cu taică-său nişte chestiuni personale şi-l rugase pe Alekso ca, neapărat, seara să treacă pe-acasă, în Santara. Şoferul coborî scările de parcă s-ar fi simţit vinovat cu ceva că-i încurcase planurile directorului său. Alekso apăsă pe butonul de la lift şi abia atunci îşi dădu seama de toată încurcătura. Astă seară va rămâne în Podgorie, ca să cântărească de ce Solza nu-l mai putea suporta. Iar i se învârti totul în cap. Vameşii ăia beţi vorbeau despre costul armatelor, după ce mai întâi căzuseră de acord asupra preţului aurului, iar el, mai adineauri numai, îşi siluise amanta. De ce nu s-a putut înfrâna, se întrebă. Ar fi fost mai omeneşte s-o trezească, oricum, ea nu l-ar fi dezamăgit. Astfel, nemulţumit, bătea coridorul voind să uite cât mai iute ziua aceea cu totul ciudată. Se auziră sirenele unei salvări, oraşul clocotea, pe străzi era furnicar, uşile magazinelor nu mai ştiau ce-i liniştea.

O găsi pe Maia îmbrăcată, şezând în faţa televizorului. Se plânse că e obosită şi adăugă că ar vrea să se ducă la maică-sa. Alekso o îmbrăţişă, mângâind-o drăgăstos şi-o întrebă dacă nu-i cumva supărată pe el. Abia şoptit, Maia răspunse că e supărată pe ea însăşi, că înţelesese că lucrurile nu mai puteau merge aşa. Poate că era mult mai bine să se despartă pentru totdeauna şi trecutul să-l ia amândoi drept un vis urât. Mângâind-o pe gât, pe Alekso îl năpădiră cele mai negre presimţiri. Nu cumva s-o fi agăţat de alt bărbat?

Îi propuse să meargă la un restaurant ţinut de nişte macedoneni musulmani, aici, în apropiere de *Kontinental.* Maia se rujă în câteva clipe şi se ivi gata de plecare. Pe drum îi privi chipul, alungându-şi bănuiala că Maia ar trăi şi cu alţi bărbaţi. Mari schimbări aveau loc în mintea sa. Cu toate că era obosit şi nedormit, o răcoare asemeni vântului de pe fluviu îl lovi în piept. Fata asta îl umplea de fericire. Ce puternică şi încăpăţânată, ce tânără. Şi cât de prezentabilă e Maia Arsova! Va fi invitat cu ea la toate banchetele şi seratele din oraş. Bogătaşilor şi potentaţilor zilei le place frumuseţea, îşi zise, şi au ochi pentru aşa ceva. Dar, tot gândindu-se că Maia e o frumuseţe rară, îl luă cu frig şi gelozia îl umplu de teamă. Cine are nevastă frumoasă, ăla are şi dureri de cap, îşi aduse aminte cu cinism. Dar mai întâi să se căsătorească, apoi va mai vedea el dacă o s-o scoată sau nu din casă.

Deodată se puse pe un râs nebun, îşi îmbrăţişă iubita şi abia se mai putu abţine să nu arate ca nebunii în strada mare. Iana Ivanova nu-i femeie atrăgătoare, dar are grijă de copii în Santara şi-şi apără căsnicia ca pe o cetate de nebiruit. Cum îl îndemnase taică-său, Simon, să fie în căsnicie, aşa era Iana. Îl vor invidia din pricina amantei, dar asta era la fel ca şi când i-ar scuipa în fereastră. În curând va călători împreună cu ea, atât cât să se mai destindă; vor vedea galerii de artă, muzee şi biblioteci, va avea întâlniri cu personalităţi, va vizita şi cele mai vestite morminte faraonice, apoi muzeele zborurilor cosmice, dar de divorţat nu va divorţa. Îşi va retrage cererea de divorţ şi va tăcea din gură ca toţi oamenii cu scaun la cap. Se jură ca, de acum încolo, să-i mintă pe toţi şi astfel să se răzbune. Deodată îl puse pe gânduri întrebarea amantei, dacă peştele mare îl înghite pe cel mic. El îi răspunse încurcat că peştele mic oricum ar da-o tot e înghiţit. Dar gândul la Tanas Saveski şi la bancherul Niazi Osmanov avu darul să-l neliniştească întrutotul. În comparaţie cu ei se văzu ca un peşte mic. Pesemne că Maia Arsova se gândea la aceleaşi lucruri.

Deodată se porni o ploaie măruntă, vânturată de o boare caldă, de sud. Cumpără de la restaurantul macedonenilor musulmani sandvişuri cu carne de pui, apoi, la braţ cu Maia, se întoarse iute acasă. Ea îl strângea puternic şi el îi simţi toată tinereţea clocotindu-i sub bluză. Voi să se spele de ruşinea după-amiezii. Dar, încetul cu încetul, gândul îi zbură la

ansamblul *Hora.* Înghiţi pe drum sandvişurile, dar tot nu se săturase. Maia Arsova se plânse de ameţeli. «Am dormit prost; m-a trezit ţipătul unei pisici: parcă-i smulgea cineva pielea» şopti ea în timp ce se aşezară în grădina de la *Kontinental* ca să bea ceva. Îi servi o chelneriţă tânără şi atrăgătoare. Maia se uită la picioarele ei lungi, încălţate în sandale albe, ca ale surorilor de la spitale. «Fac pariu c-a avut o noapte grea!» zise Alekso sorbindu-şi apa din pahar. Se întinse cu neruşinare, iar oasele îi pocniră. «Te gândeşti la cearcănele de sub ochii ei? Parcă ar fi lăcustă!» îşi dădu cu părere Maia, trosnindu-şi degetele. Alekso voi să adauge că trupul chelneriţei lasă impresia unei femei nesătule după dragoste, dar Maia i-o luă înainte: «Chiar că n-ai niciun pic de gust! Astea ca ea n-au niciun dram de sensibilitate!»

— Îi vezi pe ăia doi de acolo din colţ? arătă cu degetul Alekso.

— Ăia cu vestele colorate? se interesă Maia.

Doi bărbaţi blonzi îmbrăcaţi cu veste ţipător colorate, împodobiţi cu lanţuri la gât, şedeau la masă, în spatele unui grup de fete machiate din plin. Pe cel ras în cap, Alekso îl cunoştea deja; luase parte la bătaia de la *Vechea Europă.*

Chelneriţa aduse bere de rădăcini şi coca, apoi, ruşinată, se-ntoarse în bucătărie. Alekso dădu băutura pe gât şi se uită la ceasul de la mână. Maia trebuia să se ducă la maică-sa, plănui Alekso, iar el o să i se dedice în astă seară Solzei. Chelneriţa trecu din nou prin grădină ducând un ambalaj de bere la depozitul de gunoaie. «Parcă ar fi singura care slujeşte aici!» şopti compătimitor, cu ochii la ea. «A început să mă enerveze lăcusta asta!» ţâţâi Maia sorbindu-şi coca.

Încălzită de ultimele raze de soare care cădeau sorbind picăturile de ploaie rămase pe mesele din grădina de vară, Maia se căznea să se uite la cei doi bărbaţi. Dar deja totul o enerva. De undeva se auzi o muzică în surdină, iar din bucătărie se auzea o maşinărie care bătea frişca. Aruncă o privire spre fetele acelea boite care mâncau clătite cu căpşuni. «Chiar că sunt negre ca tăciunele. Natura le-a sluţit, iar ele se umflă în pene. Se cred frumoase!» şopti Maia plină de invidie. Lui Alekso îi plăcuseră: cochete, golaşe, fuste scurte şi cu şliţ adânc; sporovăiau şi mestecau gumă, iar râsetele lor erau molipsitoare. «Dacă nu mă-nşel cumva, fetele aniversează ceva!» zise Alekso.

«Cine se uită la ele? Numai ţie îţi curg ochii după ele!» îi reproşă Maia, pregătindu-se de plecare.

Alekso Ivanov lăsă banii deasupra notei de plată şi se ridică. Maia îşi şterse buzele cu o batistuţă scoasă din poşetă. Cunoştea şi ea pe cineva care lucra la tipografia *Doi mai* şi care venea pe la ei pe acasă în vizită la chiriaşul lor, Rafail Burov. Alekso voi să-i ştie numele, dar ea se porni pe râs, refuzând a-i satisface curiozitatea. «Nu-i şi Rafail d-alde ăştia?» se interesă Alekso. «Prostii! Ăla e bărbat, nu glumă!» răspunse Maia. În gândul lui Alekso se trezi ura împotriva «bărbatului nu glumă». «Prea mult îţi lauzi fostul chiriaş!» îi aruncă pe drum. «Mama l-a poftit la cină! El trăieşte undeva prin provincie, dar serviciul îl mână mereu în oraşul ăsta! Mama abia aştepta să-l invite la cină!» turui Maia cu vizibilă intenţie de a-i trezi gelozia. Dar Alekso Ivanov, cu toate că era neliniştit şi înfuriat pe Rafail Burov, pe care nici nu-l cunoştea personal, trebui să se grăbească. O conduse pe Maia de mână până afară, o lipi la pieptul său şi-i propuse să ia a doua zi prânzul împreună. «Vreau să-i ţii o lecţie Solzei!» prinse ea curaj în cele din urmă.

— Mâine o să prânzim împreună! strigă el de cum se depărtă câţiva paşi. Saşlîk, supă, un pic de vin, ok?

— La *Armonia*? întrebă Maia Arsova.

— Nu! Într-o cârciumă siriană care se numeşte *Efoloku Lokoku*! răspunse Alekso, şi adăugă că strămoşii cârciumarului veniseră dinspre râul Bolenţa, pe vremea osmanlâilor.

— Dar râul acela nu se află în Siria! Până când ai de gând să mă tot minţi? Cât o să mă mai iei drept o gâsculiţă? Pentru asta ai să-mi plăteşti!

Maia rămase cu supărarea ei pe stradă.

7.

Soarele începuse să se ascundă după vineţii munţi când Alekso şi Solza grăbeau să cumpere un inel. Lui i se părea că ţine de braţ o desăvârşită, eterică şi tânără femeie căreia trebuia să-i cumpere o amintire pentru aniversarea celor şaptesprezece ani. Dar fiică-sa ştia că băieţii n-o socoteau frumoasă şi de aceea o ocoleau. Acum trecătorii nu băgau de seamă că, din pricina dioptriilor destul de mari, purta lentile de contact. Trăsese singură următoarele concluzii: după soră-sa, Vida, bărbaţii alergau cu limba scoasă, pe când pe ea nici n-o băgau în seamă. Dar reuşise, în cele din urmă, să-şi învingă complexele, învăţa mult şi, cel puţin la gimnaziu, era prima.

Străzile fremătau pline de lume veselă ieşită la plimbare, oameni care nu se gândeau la greve, cu toate că greutăţile economice se simţeau din plin dacă priveai preţurile mărfurilor. Zumzetul era adesea sfâşiat de urletul sirenelor. Văzduhul se umpluse de zăpuşeală, iar soarele se pierduse printre clădirile înalte; mirosea a asfalt topit. Doi tineri bărboşi ţineau o pânză în patru colţuri: alături, al treilea ţinea o cuvântare. Strângeau ajutoare pentru construirea unei şcoli macedonene în Noua Zeelandă. Grămada de bani adunată pe pânză era destul de mare, trecătorii arătându-se darnici. Ceva mai încolo un grup de fete făceau reclamă hotelului *Mavrovo,* minunea minunilor: cocteiluri, atmosferă intimă, fără smoking, fără consumaţie, de luni până duminică, totdeauna minunat, iar la miezul nopţii soare tropical. De când s-o fi pus oraşul ăsta pe reclame, se întrebă Alekso şi se simţi vinovat din cauză că despre tipografia *Doi mai* nu ştia nimeni. Undeva, în apropiere, sirenele urlară din nou: mirosea a incendiu. Nişte fete alergau aruncând fluturaşi pentru reprezentaţiile unui circ. O seară nebună, se gândi Solza strângându-şi tatăl de braţ, uitându-se la un cerşetor şchiop care îşi imprimase la un magnetofon glasul gros şi strângea banii din pomeni într-o conservă de peşte. Se opri şi ascultă înregistrarea care spunea că omul care ţine conserva în mână e orb, îşi pierduse o vreme cunoştinţa şi acest lucru nu însemna decât epilepsie, urmare a războiului civil din Belomorska

Macedonia. Puţini erau cei ce se opreau în faţa şchiopului cu glasul gros; conserva lui răsună de monedele puse de Solza. Oamenii parcă nici nu voiau să-şi aducă aminte de urmările războiului, parcă îi atrăgea numai lăsarea serii. Viaţa e scurtă, fiecăruia îi este dăruită numai o singură viaţă, îşi zise liceanca, dar unde o să ajungem cu nepăsarea asta? Pentru anii ei Solza era mult prea sensibilă.

— Cum se simte mama? întrebă Alekso după ce Solza se întoarse lângă el. O mai doare stomacul?

— Durerile apar valuri, valuri, nu ştii, tati? se miră Solza. Dar de ce vă certaţi atât de des?

— Dar Viktor? fugi Alekso de răspuns.

— Se pregăteşte de plecare în armată. Te-a căutat să-ţi spună!

— Ce-o să mă fac eu cu fratele tău? Doar ne-am înţeles să facă armata mai târziu! Să termine mai întâi facultatea şi să nu mai depindă de nimeni, oftă nemulţumit.

— Mi-e teamă pentru noi, tată! Ce-o să se-ntâmple în cele din urmă? tremură Solza punându-şi capul pe umărul lui Alekso.

— De ce ţi-ar fi teamă? Tu eşti copil încă! o linişti tatăl.

— Ce copil? La vârsta mea ţigăncile au câte doi copii! Crezi că nu ştiu ce se-ntâmplă în casa noastră? întrebă Solza cu lacrimi în ochi.

— Toate vor fi la locul lor! minţi Alekso, mângâindu-i gâtul.

— Vreau să fim împreună! De o lună suntem despărţiţi unii de alţii! zise Solza.

— O, porumbiţa mea! Când ai crescut şi te-ai făcut mare? râse îndurerat Alekso. Îţi promit că totul va fi aşa cum vrei tu!

Căutarea unui inel, cu unul sau două diamante, se dovedi a fi un lucru îngrozitor. Şi nu din pricină că ar fi existat un număr prea mare de modele, ci pentru că preţurile erau enorme, iar buzunarul lui Alekso destul de gol. Tot cheltuind cu Maia Arsova, iar câştigurile nesosindu-i la timp, dorinţele i se dovediră mai mari decât posibilităţile. Aşadar, pe de o parte, nu putea să-şi permită să cumpere un inel cu multe diamante, iar pe altă parte se temea că negustorii oricum îl vor păcăli. Îi vor lua o mulţime de bani, pentru un lucru de nimic, iar apoi vor râde pe sub mustaţă. De aceea se şi învârti de câteva ori pe Evreiska, amânând cumpărătura, cu toate că se ruşina în faţa fiică-sii. Mai bine, totuşi, Solza să-şi aducă aminte de el ca de un tată darnic,

aşa că se hotărî să-i cumpere un cadou tipic pentru o femeie în toată firea; poate că viaţa n-o să-i fie prea uşoară, îşi zise. Nu uitase datoriile care-l strângeau de gât la toate băncile, dar încăpăţânarea şi prestigiul îl sileau să cumpere acel inel frumos cu care voia să-şi facă fiica fericită.

— Iar Vida s-a adunat de pe drumuri acasă! continuă deodată Alekso.

— Trebuie să stai de vorbă cu ea, tati! îl sfătui Solza.

— Mi-a pătat onoarea! mormăi tatăl.

— Dar dacă i-am cumpăra un cadou? Ştii cât o să se bucure, tati? Te va ruga s-o ierţi, pe cuvânt! strigă bucuroasă Solza, trăgându-l de mânecă.

— Dar acum e ziua ta, Solzuţa! Vreau să-l pomeneşti pe tăticul tău! răspunse Alekso. O să transpirăm puţin, dar tot alegem un inel.

— Vida o să se mărite! murmură Solza.

— Prea multe noutăţi mi-ai spus pentru seara asta! Viktor pleacă în armată! Vida se mărită! Nu cumva încurci treburile? se împotrivi Alekso, uimit şi-ngrijorat.

Se opriră în faţa prăvăliei *Gomel* unde se vindeau ceasuri încrustate cu diamante, lanţuri de aur şi inele. Alekso Ivanov roşi de ruşine fiindcă inelele erau superbe, dar peste suta de mii bucata. «Nu suntem de nasul acestei prăvălii!» zise în şoaptă, de parcă şi-ar fi vorbit în gând. Solza îl rugă din nou să renunţe la ideea lui şi s-o ducă la ansamblu. Dar el se încăpăţânase; voia ca fiica lui să arate ca o fată din lumea bună. Videi îi interzisese că umble cu băieţii, pe când Solza fugea de ei. «Să ne mai uităm încă puţin!» îi propuse surâzând acru. «Altfel cum putem să ştim ce există prin prăvăliile astea?!»

La *Nina* îi propuseră să cumpere un inel cu garanţie de calitate, dar preţul şi aici era de neatins. Vânzătoarea dădu din umeri, îi propuse o mare reducere de preţ, îi arătă şi alte inele, mai ieftine însă frumoase, dar se vedea că nu-s acelaşi lucru. În prăvălia *Salim* tânărul cu tichie scoase zece modele de inele, dar preţurile din nou se dovediră inaccesibile. Micşoră preţul acolo, în faţa lui, se trudi să-l câştige, îi propuse în cele din urmă să încalce legea, să cumpere fără a plăti taxa de stat. Tânărul îl trase şi de mânecă, dar Alekso Ivanov ieşi ruşinat în stradă.

— Nu te recunosc, tati! De ce te umileşti? întrebă îngrijorată Solza.

— Taci acum, ce-ţi pasă? îi şopti blând tatăl şi o cuprinse pe după umeri.

— Pe degetele mele şi aşa diamantele tot nu strălucesc! Tati, ai uitat că sunt mioapă? Nu vreau să faci din mine o păpuşă împopoţonată! se revoltă Solza.

— Aşa am promis, aşa va fi! i-o tăie Alekso.

— Eşti la fel ca bunicu!

Dorise să-i cumpere un inel fiicei sale şi, peste patru zile, la sărbătorirea zilei de naştere, să i-l dăruiască. Astfel ca Vida să roşească de ruşine, iar Solza să se bucure. Căuta un inel de lux, dar în seara aceasta nu avea bani de ajuns pentru aşa ceva. Toate cărţile de credit îi fuseseră retrase din pricina lipsei de bani lichizi înregistraţi în conturile bancare. Merse mai departe; la dugheana *Peres,* aidoma ca şi până acum, fu îmbiat cu aur, argint, diamante. La colţul unei străduţe, două femei le arătară inele de aur pentru degete gingaşe, bătute în diamante care îţi luau ochii, lucru manual, dar, când auzi preţul, Solza mai-mai să leşine.

— M-am săturat de gluma asta, tati! şopti Solza. Cumpără-mi ceva mai modest, dacă te-ai hotărât să-mi faci o bucurie!

— Mai suportă încă un pic! se îndârji Alekso.

Atunci femeia mai tânără îl întrebă cât îl ţine punga. «Nu mai mult de zece mii!» recunoscu ruşinat Alekso, cu ochii la diamante. Femeia scoase din sertare exemplare mai ieftine, cum le vindea ţăranilor, dar mai înainte îl lămuri că preţul totuşi nu-i o garanţie a calităţii. Făcu noi reduceri, dar Solza îşi trase tatăl în stradă.

— Am uitat să-ţi spun, te-au căutat de la bănci! se strădui Solza să-l facă să dea uitării inelele cu diamante.

— Asta-i deja rezolvată! Altcineva m-a mai căutat? întrebă Alekso, trecându-i ca un fulger prin minte întâlnirea cu bancherul care-i asigurase bani scumpi pentru plata salariilor muncitorilor.

— Cum să nu! Telefonul a sunat fără răgaz! De dimineaţă ne-a vizitat din nou inspectorul Santarei pentru proveniența averii. I-am spus să te caute la tipografie! Dar tu nu cumva trăieşti în mai multe case? îl surprinse Solza.

— Doar taică-tău n-o fi vreun balaur! se încruntă Alekso.

— Glumesc! Păi unde să trăieşti decât în casă? râse Solza.

— Ştii de ce avem noi nevoie? Să se însănătoşească mama!

Intrară în prăvălia *Iakşi* care, pe lângă inele, mai vindea şi alte podoabe de provenienţă străină. Un timp stăpânul se strădui să le vorbească în ruseşte. Voia să-i convingă de calitatea obiectelor şi rostea tot soiul de mărci sonore, parcă descoperise nu ştiu ce minune. În privinţa inelelor, mai reduse din preţuri, dar pe tejghea scosese doar un număr mic de modele, pe când preţurile rămâneau încă de neatins.

Drumul îi purtă mai încolo, prin zgomotul străzii, la *Martin*; vânzătorul era un tânăr tare plăcut la-nfăţişare; avea unghii îngrijite şi încă nu folosise briciul. Cald, frăţioare, se gândi Alekso, cu ochii când la el, când la ceasuri. Tânărul le arătă câteva modele în exclusivitate, care străluceau atât din cauza aurului, cât şi din pricina diamantelor, dar rosti nişte preţuri cu multe cifre, de neînchipuit pentru Alekso Ivanov. Ca de altfel toţi negustorii, tânărul mai făcut nişte reduceri, cu alte cuvinte voia să-i tragă pe sfoară. Îl lăsară în plata lui Dumnezeu şi intrară la *Rubin.* Ca şi când ar fi înghiţit nişte ghiulele, aşa privi Alekso diamantele şi podoabele pentru înfrumuseţarea trupurilor femeieşti. Uşa de la intrare era prevăzută cu un dispozitiv electronic, ca şi al casei sale din Santara. Aici preţurile erau de-a dreptul îngrozitoare, chiar şi după ce vânzătoarea făcu obişnuita reducere de preţuri. Ieşi ca opărit cu apă fiartă: i se făcu ruşine şi datorită banilor pe care-i mototolea în buzunar şi datorită Solzei pe care o iubea din toată inima. Nu degeaba se zice despre el că se încăpăţânează ca măgarul pe punte. Ce soi de director de firmă era el, dacă nu putea să facă cadou nici măcar un inel cu diamante, se întrebă înnebunit.

— Ce-mi trebuie mie o astfel de bijuterie?! se supără iarăşi Solza.

— Ca să ai succes la şcoală! începu să-i explice Alekso. Meriţi şi un inel cu zece diamante! Dar dacă nu pot să-l cumpăr acum, asta nu înseamnă că n-am s-o fac în curând! O să vină şi ziua asta cu soare, ai să vezi! se lăudă el cu o lucire nebunească în ochi.

— Banii ăştia dă-i mai bine lui Viktor! propuse Solza îngrijorată.

— Dar ce, el n-a avut ziua lui de naştere?

— Numai că el pleacă la armată! ridică glasul Solza. Au să-i trebuiască de ţigări!

— Fiecare cu ce i se cuvine! E bine? i-o tăie Alekso.

Se mai lăsă ispitit şi mai încolo pe uliţă; intră la *Leon*, iar guralivul bătrân se dovedi expert în inele cu pietre scumpe. Îi propuse să cumpere un inel din aur vechi austriac, dar, cum nu căzură la învoială, îi conduse îndatoritor până la uşă. «Vă gândiţi chiar serios să cumpăraţi un inel?» Alekso roşi auzind întrebarea aruncată în bătaie de joc. Blestemaţi negustori, nu se înclină în faţa nimănui, îşi zise el cu ură. În cele din urmă trecu şi pragul micii prăvălii *Edelman*; îl luă în primire o femeie grasă şi politicoasă, care scoase la repezeală din sertare o duzină de inele, încurajându-l că, pentru el, va face un preţ special. Diamantele străluceau montate în aur, luându-i orice speranţă că ar putea să-şi împlinească dorinţa. Dar de ce o fi alergând el după lux? Nu mai departe de azi dimineaţă îşi arătase slăbiciunea, când cămătarul Niazi Osmanov îi întinsese acel contract umilitor! Solza avea dreptate să-i propună să renunţe la acest gând. De ce dorea el să se arate darnic şi generos în faţa unei copile? Ea doar ştia bine în ce situaţie materială se aflau, văzând-o pe maică-sa frământându-se din cauza datoriilor neachitate. Şi, în afară de asta, Solza era o fată atât de modestă; ar fi bucurat-o mai mult fericirea familiei; cu toate că era încă tânără, n-ar fi pregetat să împartă cu ceilalţi şi binele şi răul. De unde i-o fi venit jinduiala din seara asta, se întrebă singur alarmat. Deodată îşi aminti de-o ceartă avută cu Maia Arsova, care, la supărare, îi spusese să se ducă la psihiatru. Şi alţii îi preziseră că va ajunge la spitalul de nebuni, dacă nu va fi băgat la răcoare; ei, şi? Dădu din mână şi continuă să meargă convins că nu-i bolnav.

Luă un sandviş cu nişte carne de pui şi un suc de căpşuni. Solza nu voi să mănânce înainte de a termina repetiţia. Şi, în timp ce-şi înghiţea, trist, îmbucăturile, se gândi iarăşi la preumblarea prin împărăţia diamantelor. Nu, nici vorbă, n-o să-i mai calce piciorul pe Evreiska, îşi zise; văzuse atâtea diamante cât pentru tot restul vieţii. De-aceea le-o fi lucind negustorilor de aur atât de tare ochii şi de-aceea le-o fi atât de frică de hoţi? Îşi punea tot felul de întrebări clătinând neîncrezător din cap, ca nebunii. Cu cât mai mult ura diamantele inelelor, cu atât mai tare le dorea. În acelaşi timp, din adâncurile subconştientului, îl podideau alte şi alte idei, care îi înflăcărau ambiţiile. Succesul trebuie să fie total, îşi zise; îi va dărui fiicei sale Solza un inel aidoma celui cumpărat Maiei. O să strălucească bătut în

diamante! O să pomenească ei prăvăliaşii ăştia; încă o dată au să i se ploconească, respectuoşi, până la pământ.

Spre amurg intrară în sala ansamblului *Hora.* Tinerii de felul Solzei, care nu iubeau modernele diskocluburi, îşi petreceau timpul liber aici. «Tipografia se poate să dea faliment, dar folclorul e fără moarte!» strigă Virgil Piseski, care-i aştepta la uşă. Era vesel şi proaspăt, de parcă nici nu luase parte la bătaia de astă noapte. Nici tu vânătăi, nici zgârieturi, se miră Alekso. Oare nu-l lăsase chiar el, buşit bine, în casa aceea veche? Repetiţia era în toi; tinerii învăţau noi cântece şi dansuri. Mâna dreaptă a lui Virgil era tocmai grăsanul de la *Noua democraţie,* dar mai erau ajutaţi şi de trei albanezi. Solza se prinse fuga-fuguţa în horă, iar Alekso se aşează lângă patefon. Zgomotul era aproape de nesuportat, o lume de culori, căreia îi ardea de joc şi căreia acum nu-i păsa de grevele ce bântuiau Europa. Cei mai numeroşi erau studenţii din vreo zece ţări nealiniate. Începură să joace dansul cunoscut sub numele *Ca pe Belasiţa*; melodia şi ritmul îţi luau minţile; dansatorii erau emoţionaţi. Urmă un dans american, numit *Strada numărul doisprezece*; nişte arabi căzură în transă.

— Oază a folclorului! glumi Alekso, care nu prea înţelegea entuziasmul tipografului.

— Treci mai des pe aici, aşa cum face Solza! îi propuse Virgil.

— Cu ăl care te-a buşit? râse Alekso.

— Să nu-i mai văd mutra!

— Arabii ăştia se dau în vânt după folclorul nostru? continuă în bătaie de joc Alekso Ivanov.

— Joacă de parcă ar fi coborât acuma din munţi! răspunse Virgil încântat.

— De ce nu formezi tu un ansamblu şi la tipografie? râse Alekso.

— Doar nu sunt nebun! răspunse Virgil. Cine mi-ar plăti munca?

— Cum de-ai reuşit să-i atragi pe oamenii ăştia? îl luă din nou peste picior Alekso.

— Idea e plină de umanism, distracţia asta nu costă; ce vrei mai mult? Aici se nasc marile prietenii! îl lămuri Virgil Piseski.

— Aici e de mine; am să trec mai des! strigă Alekso Ivanov, iar râsul său molipsitor se contopi cu îndrăcitele ritmuri ale muzicii.

— De ce-ţi baţi joc de mine? îl întrerupse Virgil. Omul, apăsat de beton şi de oţel, vrea să şi joace un pic. Ce-i rău dacă se păstrează folclorul şi obiceiurile?

— Nu ştiu ce-i cu mine astă seară; mă hlizesc ca nebunii! Nu trebuie să te superi! Râsul clocoteşte în mine, ha, ha, ha!

— Şi eu aş râde, dacă lucrurile n-ar sta aşa cum stau! recunoscu Virgil.

— Ceva veşti despre nevastă-ta? întrebă Alekso.

— Ce se poate schimba acolo? dădu din umeri Virgil.

Alekso Ivanov îşi privi fiica; Solza conducea acum hora. Virgil Piseski începu să spună că, după amiază, la tipografie sosise manuscrisul cărţii lui Tanas Saveski. *Stabilizarea economică, acum sau niciodată*! strigă Alekso gândindu-se la titlul lucrării şi din nou izbucni în râs. Virgil se chinui să-i explice că tipărirea va merge foarte greu, dar tropotul dansatorilor se dovedi mai puternic decât glasul său. «Am mai cârpit-o încă o dată!» zise Alekso printre hohote de râs. Pomeni de contractul bancar, camăta mare, dar Virgil nu pricepu nimic. «Doi paşi înainte, unul înapoi!» îi sfătui grăsunul pe dansatori. Alekso se simţea ca drogat; râsul îl făcuse să asude. Îl privi pe cel mai bun culegător al său, de parcă i-ar fi văzut pentru prima dată obrajii rumeni şi proaspeţi, gâtul scurt în jurul căruia îşi legase o năframă de mătase. În picioare avea nişte pantofi uşori, împletiţi; colcotea de sănătate şi de energie, iar îmbrăcămintea lui mirosea a rufă proaspăt spălată, de parcă n-ar fi ieşit din tipografia aceea-mpuţită, de parcă n-ar fi fost bătut măr astă noapte. Pe Alekso îl cuprinse invidia cât de iute se refăcuse Virgil; începuse chiar să-l urască. «Totu-i în regulă cu tine?» îl întrebă Virgil când se despărţiră.

Alekso o duse pe Solza să cineze la restaurantul *Pir.* Acesta arăta ca un vechi vas părăsit, ca în basmele cu corăbiile piraţilor: scări de lemn, odgoane, catarg, cârmă şi plase. Îi întâmpinară două fete frumoase care-i conduse, cu plecăciuni, până la masă. În faţa Solzei se afla o turbină de vapor, curăţită şi montată lângă zid. Pe lista de bucate era fotografiat un marinar bărbos întors dintr-o lungă călătorie; fuma dintr-o lulea, purta nişte haine ponosite şi o pălărie de paie ferfeniţată, iar în mâini ţinea o torbă şi alte bagaje. Alekso îşi aminti de marinarul care-l poreclise Claudiu nebunul.

— N-ai fost până acum aici? o-ntrebă pe Solza.

— Ce să caut eu aici? se miră ea.

— Ciudată lumea asta care cinează!

— Cunoşti pe cineva?

— Numai din vedere! Dar moralitatea e cam îndoielnică, răspunse Alekso.

— De ce-am venit aici, dacă-i aşa?

— Ca să vezi cum se trăieşte pe picior mare! spuse plin de invidie Alekso.

Comandară nişte salate din verdeţuri, apoi el dori o ciorbă cu multă ceapă iar Solza o plăcintă cu brânză şi lapte bătut. După aceea sosiră şi fripturile: carne de viţel bine rumenită, stropită cu ceai rece. Fericit, Alekso îşi sorbea clin priviri copila, iar ea, după repetiţia de la *Hora,* înfuleca fără să se uite nici în stânga, nici în dreapta. De ce nu s-o fi dând şi ea în vânt, ca Vida, după dansurile moderne de la discoteci, se întreba Alekso numărându-i îmbucăturile. Poate că-i moştenire din satul lui natal. Posoki, astfel Solza continuând tradiţia Iaglikăi, bunica ei, care n-avea egal când se prindea în horă. Sângele apă nu se face, conchise, în cele din urmă, încântat. Simţea o infinită dragoste pentru Solza. La gândul că băieţii n-o băgau în seamă îl cuprinse un râs pe care nu şi-l putu strivi între buze.

— Ce vezi aşa de râs la mine? întrebă Solza.

— Bunică-ta a fost cea mai bună horitoare, ha, ha, ha! râdea Alekso.

— Şi ce-i de râs în asta? se supără Solza. Tati, totu-i în ordine cu tine? repetă ea întrebarea lui Virgil.

— Cum să nu! Maică-ti nu-i place muşchiul de vită! Ha, ha, ha! se strădui Alekso să dreagă lucrurile.

— Dar ea găteşte mult mai gustos decât aici! sări Solza.

— Ce-aţi mâncat azi?

— Fasole la tavă! răspunse Solza printre înghiţituri.

Seara târziu, în timp ce grăbea cu mustangul său spre casa adjunctului Eţo Paskov, Alekso se gândi la neobişnuita dragoste faţă de fiica sa. De ce să n-o bage băieţii în seamă? se întrebă. E destul de frumoasă ca să poată atrage ochii cuiva; era sigur de acest lucru şi, în afară de asta, căsătoria cu ea va fi tare ca o cetate. Ce-i cu această nedreptate a naturii? După Vida toţi aleargă ca ogarii, iar după Solza nu se uită nimeni. El se gândea acum că Solza suferă din această pricină şi de aceea stă dusă pe gânduri lângă el, în maşină. Ca s-o înseninеze, prinse a-i

povesti detalii din viaţa privată a lui Virgil Piseski, coregraful de la *Hora.* «A fost prins în aşternutul Ivonei Pagiova». «Ştiu totul!» îl întrerupse, în şoaptă Solza. Apoi adăugă că nevastă-sa se află la spitalul de nebuni. «Ştiu totul!» răspunse scurt fiică-sa şi se plânse că lentila de contact de la ochiul stâng i se desprinsese.

Casa lui Paskov se afla departe, în direcţia Pădurii Roşii, iar Alekso nu mai ştia cum să-şi alunge plictiseala în timp ce conducea. De la tipografie nu avea cum povesti ceva roz, despre amantă nici atât n-ar fi îndrăznit; pe colaboratorii săi apropiaţi îi dispreţuia, rănile familiale îi era teamă ca nu cumva să le deschidă iarăşi.

— Nu crezi c-ar fi nimerit să vorbim despre noi? oftă Solza ca o femeie în toată firea.

— Dar ce nu-i natural la noi?

— Nu vezi cât de greu îi e mamei?

— Păi ce mai vrea de la mine? Are două case, patru copii, ce-i mai trebuie? micşoră Alekso viteza.

— Mama crede că ai o amantă! îndrăzni Solza.

— Şi tu? întrebă Alekso îngrijorat.

— Eu am nevoie de voi amândoi! răspunse cu tristeţe Solza.

— Mă iubeşti, dar nu mă suporţi! îşi aduse aminte cu cinism Alekso.

— Fă un efort să-i explici, tati! Trebuie să faci ceva! Mama moare sub privirile noastre! oftă cu durere Solza.

— Munca la tipografie mi-e amanta, uite aşa să-i spui! Ştii tu cât e de greu să conduci o firmă pe drojdie în vremuri grele cum sunt astea? Nimeni nu mă înţelege! se plânse Alekso.

— Explică-i şi ea o să te-nţeleagă! se înmuie Solza.

— Lasă-mă să mă gândesc! Dar ce vrea Iana de la mine?

Alekso îşi aduse aminte că, luna trecută, deja vorbiseră despre divorţ. Parcă lângă casa lui Paskov, o luă de gât pe Solza, o sărută pe obraz şi vesel îi promise că o să facă totul pentru armonia familiei. Cu dragoste şi bunăvoie viaţa lor va fi ca odinioară, în tinereţe. Se va gândi astă seară, când se vor întoarce în Podgorie; poate că chiar îi va telefona Ianei în Santara, îşi zise cu privirile pierdute în întunericul pătat de lumini.

Casa lui Paskov era ascunsă de rămurişul copacilor. Cândva aici se afla studioul cinematografic, iar prin odăi foiau actorii. De cum Solza şi Alekso intrară, proaspătul ginere al lui Paskov îi

îmbie la o cafea. Discuţia se înjghebă la iuţeală şi fără protocol. După ce Alekso spuse care era pricina vizitei sale, adică de-a-l ruga pe bătrânul Eţo să vină mai devreme a doua zi la tipografie şi să se îngrijească de cartea lui Tanas Saveski, ginerele deja îi împuie capul cu planurile sale pe care voia să le realizeze peste noapte. Cuvintele i-o luau înaintea gândurilor, fapt care Solzei i se păru caraghios. Şi, în timp ce pălăvrăgeau aşa, soţia lui, Nevena, cu sânii ţanţoşi ca nişte balcoane, îmbrăcată într-o rochie decoltată revoltător, pe buze cu un surâs cald şi natural, îi servi cu bomboane, apoi le aduse şi ceai cu lapte. Solza nu mai băuse aşa ceva, iar Alekso se temu să n-o doară stomacul. Voi să-i atragă atenţia, dar nu mai apucă, fiindcă Solzei îi era sete şi băuse pe nerăsuflate. Apoi Nevena le aduse nişte prăjituri din morcovi şi plăcinte aromâneşti, făcute după o reţetă procurată în Kruşevo. Alekso Ivanov se interesă unde-s acum Eţo Paskov şi nepoţii de la fiica mai mare şi de ce tinerii sunt singuri acasă.

— Soră-mea e la şedinţă de partid, cumnată-meu la o întrunire, iar taică-meu în parc cu ţâncii, răspunse, veşnic surâzătoare, Nevena. Asta-i, acasă ne certăm dacă suntem cu toţii!

— O să plecăm iute! se scuză Solza.

— Dar ne simţim bine cu voi! să pregătim cina? propuse Nevena, sfredelindu-şi cu privirile bărbatul.

În cameră era zăpuşeală; Solza transpirase deja. Se simţea stânjenită şi, fără voie, îşi trecu privirile peste tabloul de pe perete, apoi peste bibliotecă şi peste căminul cu felinar roşu fixat sub butucii de lemn. Frumoasa, golaşa gazdă observă transpiraţia de pe fruntea-i înaltă şi aduse de undeva un ventilator mare şi vechi. «Ai o fată foarte ruşinoasă!» îi şopti lui Alekso. «Afară s-a încălzit din nou!» râse el. «Păi e încă vară! filosofă ginerele lui Paskov». «Aţi văzut ce zi plină de vânt a fost azi?» întrebă Solza. Ginerele lui Paskov răspunse ceva, muşcând din plăcintă, dar Alekso nu-l înţelese. El era furat de tânăra nevastă care-l îmbie încă o dată cu lapte şi ceai. Şi-o dorea trupeşte, ca şi pe vremea când nu era măritată. Unde şi-o fi găsit bărbatul ăsta pocit, se întrebă sorbind-o din priviri. Cu surâsul pe buzele-i groase, ea aduse pe o tavă nişte biscuiţi, poftindu-l să se servească singur. Oare pocitul ăsta i-o fi mulţumind poftele acestei femei, se întrebă Alekso îngrijorat

muşcând cu lăcomie dintr-un biscuit. De limbut ce e, pesemne că nu-i mai rămâne vreme să-i mai şi amuşineze fudulele-i balcoane. O fi în stare s-o înfioreze şi s-o istovească în braţele lui? Stând lângă Solza, lui Alekso îi treceau prin cap tot soiul de gânduri drăceşti. Pocitului nu-i dădu nicio atenţie; aproape că uitase până şi de Solza. Iar Solza şedea lângă el şi-l asculta cu atenţie pe limbut, care acum vorbea despre valoarea unei rozete care era fixată în plafon.

— În casa asta nu există înţelegere pentru artă! îi turuia limbutul, Solzei.

— Ce eşti atât de nerecunoscător? Tata munceşte pentru toţi trei, şi-atunci de unde să mai aibă vreme şi pentru artă? îl mustră Nevena.

— Când vrei, totu-i posibil! se încăpăţână bărbatu-său.

O putere nevăzută trezi în trupul lui Alekso pofta de a face dragoste cu Nevena pe care, în gând, o şi dezbrăcase; acum nici pe el nu-l interesa arta. Trebuie neapărat s-o ia din loc din casa asta, îşi zise tulburat şi, uitându-se la Solza, se ridică iute din fotoliu. Îl cuprinseră tot soiul de pofte viclene; o dorea pe Nevena din tot sufletul şi din tot trupul. Ar fi vrut s-o aştepte numai un pic în vreo odăiţă întunecoasă, poate vreo jumătate de oră, ca altădată, când îl trimitea pe taică-său pe teren, în provincie. I se părea că Nevena acum coborâse din basme, fragedă şi dulce ca o smochină dată în pârg; îşi dori, plin de lăcomie, să-i sărute sânii. Dar era destul de târziu, şi pe deasupra avusese şi o zi grea. Îşi privi ceasul. Drumul până în Podgorie o să-i ia o parte din noapte. Ziua de mâine o socotea hotărâtoare pentru cariera sa, de aceea îi şi propuse Solzei să se grăbească.

— Mai rămâneţi încă un pic! îi rugă Nevena.

— Suntem obosiţi, fiică-mea a fost la repetiţii!

— Nu sunteţi în concediu de odihnă? mai întrebă Nevena.

— Numai soţia se odihneşte în Santara. De unde odihnă pentru mine? explică Alekso, mângâindu-şi pieptul. Dar, cum va veni toamna, vom fi cu toţii în Podgorie.

— Frate-meu pleacă la armată, soră-mea se mărită! îi aduse aminte Solza.

— Viktor în uniformă! se miră Nevena. Vida mireasă! Păi când au crescut copiii ăştia?

— Să mi-l salutaţi pe Eţo! rugă Alekso din prag.

— Mai mare ruşinea să cobesc, dar bătrânul miroase a sapă şi lopată! îşi dădu importanţă ginerele lui Pasko, proptindu-se de un copac din curte.

— Muşcă-ţi limba! îl dojeni Nevena.

— Dar asta-i ceva natural, ce te superi? Toţi o să murim, care mai devreme, care mai târziu! Numai că eu n-am de gând s-o sfârşesc în casa asta pentru muţi! zise aţâţând lucrurile bărbatul Nevenei.

— Gura, că totul are o margine! îl ameninţă Nevena, iar Alekso pricepu că erau certaţi.

— Nu vă place aici? întrebă Solza coborând scările.

— Oraşul e frumos pentru cei bogaţi şi acceptabil pentru clasa de mijloc! răspunse ţâfnos ginerele lui Paskov.

— Santara are o climă mult mai plăcută! încercă Alekso să dreagă situaţia.

— Aceiaşi inşi împuţi şi-acolo locul! răspunse ginerele lui Paskov, ajutând-o pe Solza să urce în maşină.

— Dar casa voastră are o poziţie minunată. La marginea Pădurii Roşii! zise Solza.

— Am părăsit eu casă mai frumoasă decât coliba asta! Şi-n peşteră să trăieşti, numai să fii fericit! Nu-i aşa, raza mea de soare! i se adresă el în bătaie de joc Nevenei.

— Aşa o să şi fie! ameninţă ea. O dată cu divorţul se duce de râpă şi casa! Zidurile nu înseamnă nimic fără dragoste şi căldură! zise ea nervoasă.

— Noi trebuie să ne grăbim! V-am deranjat liniştea! zise Alekso învârtind cheia de contact.

— Mai veniţi pe la noi! îi pofti din întuneric Nevena, făcând cu mâna semne de rămas bun.

Miezul nopţii adusese răcoare, iar călătoria spre Podgorie se dovedi destul de plăcută. Alekso alese autostrada, pentru a ocoli aglomeraţia din centrul oraşului.

— Ăştia doi nu mănâncă o pâine albă! scrâşni Solza din dinţi.

— Trebuie să le dea cineva o mână de ajutor! recunoscu Alekso.

— Dar şi tu, la fel te certi cu mama!

— Ce tot inventezi? Când ne-ai auzit tu?

— Nu numai că vă certaţi, dar vă şi bateţi! îşi luă Solza inima-n dinţi.

— Nu ţi-am promis doar că asta n-o să se mai întâmple? recunoscu Alekso.

Deodată ceva îl fulgeră în stomac şi fu nevoit să oprească în parcaj, în spatele clădirii de marmoră a băncii *Makedo.* Şi, în timp ce voma, sprijinindu-se cu mâinile de zid, se plânse că o să-i crape capul de dureri. Se holbă la firma băncii şi, cu ochii în lacrimi, îl înjură pe bancherul Niazi Osmanov. De ce l-o fi jignit el atât de groaznic? Un fătţarnic care ar merita un glonte în ţeastă! De parcă el i-ar fi băgat pe gât contractul acela, făcându-i viaţa şi mai grea decât îi era în realitate. Alekso mormăi tot felul de vorbe cărora Solza nu le putea pricepe deloc sensul. Aici, zicea Alekso, oricine îşi poate găsi un samsar pus pe investiţii, samsar care, mai apoi, ia chip de gropar, fiindcă hardughia de marmoră de alături se mai numea şi trezorerie republicană. În jur domnea o linişte de mormânt. Liniştea de miez de noapte. Paznicii puteau auzi glasul lui Alekso care-i înjura pe proprietarii capitalului acelei bănci. Solza, lângă zidul clădirii, îl ţinea de haină, promiţându-i că-i va face, imediat ce vor ajunge acasă, un ceai care să-i domolească durerile de stomac.

— Să căutăm un doctor, tati! îl ruga speriată Solza.

— Azi-noapte am avut un vis urât! începu să-i explice Alekso venindu-şi un pic în fire. Mă plimbam într-o caleaşcă albă în jurul lacului Ohrid.

— Trebuie să te schimbi, tati! se văicărea Solza pe lângă el. Fără tine mama n-o s-o mai ducă până la sfârşitul iernii! Ea ştie că tu te târăşti cu alte femei! Trebuie să te schimbi! bâzâia.

— Şi aşa, mă plimbam în caleaşcă, şi aveam o idilică bună dispoziţie; în depărtare băteau clopotele, hogea cânta, iar nişte fete în rochii albe aşteptau în parc! Parcă mă aflam în alte vremuri, liniştit şi adormit, parcă mă întâlneam cu oameni mult mai cinstiţi! Of, dac-aş şti cum să tălmăcesc visul ăsta! zise Alekso şi începu să scuipe curăţindu-şi gâtlejul.

— Vrei s-o sunăm pe mama? îl întrebă Solza mângâindu-l cu blândeţe prin păr.

— Fetiţa mea, tare mi-e teamă să nu mor! Cine m-a răstignit pe cruce?! ofta din rărunchi.

— Nimeni, tati, vino-ţi în fire!

— Iar tu promite-mi că vei fi fată cinstită.

— O să fiu, tati, sigur o să fiu! răspunse tristă Solza, ştergându-i gura cu o batistă pe care i-o scosese din buzunar.

Alekso Ivanov simţi că-l dor vinele umflate de la picioare. Tabletele de multă vreme nu-i mai ajutau la nimic, fiindcă le amesteca mereu cu alcoolul. Adormea totdeauna cu mare greutate şi nu-şi găsea nicăieri locul. Uneori îşi zicea că numai Iana Ivanova e vinovată de toate necazurile lui intime; simţea c-o urăşte din străfundurile sufletului. Timpul lecuieşte totul, se alină el, multe lucruri se vor rezolva de la sine, aşa că, odată cu sosirea toamnei, va începe viaţa adevărată.

Surdul miez de noapte trecuse, dar nelinişstea prindea şi mai adânci rădăcini în fiinţa lui. Solza îl rugă să se ridice, propunându-i să caute vreo policlinică de serviciu peste noapte. Dacă e grav bolnav, promise ea, îl va veghea şi-i va uşura durerile şi-şi va da şi viaţa pentru el. Dar el îşi aduse aminte că prin anii studenţiei trecea pe la *Kukuş* chiar şi după miezul nopţii; acolo deschid cu noaptea în cap, înaintea zorilor, iar de cele mai multe ori nici măcar nu mai închid. O va duce pe fetiţa lui acasă, în Podgorie, iar apoi se va întoarce la restaurant. Nişte chifle cu miere, cafea cu lapte, se va răcori cu un pic de apă rece şi abia apoi se va înapoia la culcare. Îşi simţea sufletul greu şi lucrul acesta nu mai putea fi tăinuit.

Solza îl rugă să se-ntoarcă, pe cât poate, mai repede; îi era teamă să doarmă singură într-o casă atât de mare.

Ciudată fată! Îl rugă ca a doua zi, înainte ca el să plece la lucru, s-o ducă până la biserica arhanghelului Gavril, în zona industrială, unde era botezată maică-sa. La apus, voia să aprindă trei lumânări: una pentru odihna morţilor, una pentru sănătatea celor apropiaţi, iar a treia pentru ca arhanghelul Gavril să aibă grijă de viitorul părinţilor ei. Parcă ar fi presimţit ceva îngrozitor: un munte înalt, întunecându-le fericirea, un munte înzăpezit care nu putea fi trecut în această viaţă lumească. Plângea şi şoptea: «Vă iubesc atât de mult, dar cum să fac să vă ţin alături unul de celălalt?»

Alekso o îndemnă să se culce, o acoperi cu o pătură şi apoi o sărută pe frunte. «Dacă într-adevăr eşti bolnav, tati, eu o să am grijă de tine!» îi şopti ea deznădăjduită. Tremura ca varga rugându-l să se întoarcă mai iute acasă. Alekso citi teama în privirile ei: Solza abia se mai ţinea să nu izbucnească în plâns. Îi promise că se va schimba odată cu începutul toamnei, când se vor aduna cu toţii în Podgorie, iar lucrul acesta avea să se întâmple în curând, nu mai era decât o săptămână. Mâine în zori

va telefona în Santara şi-i va spune Ianei Ivanova că petrecuse împreună cu fiica lor o seară minunată şi că discutaseră şi despre fericirea familiei.

Ultimul pas e cel mai greu, îşi zise ajungând sub teii pe sub care o luă spre restaurant. Avea o fată curajoasă şi deşteaptă, presimţise prăpastia ivită între părinţi şi de aceea se temea. Doar încă vreo câteva zile şi se vor rezolva toate tainele, se mângâie Alekso Ivanov. Cu paşi nesiguri grăbea pe stradă la vale şi se gândea la evenimentele din ziua care trecuse. Dacă i-ar fi apărut cineva acum în faţă, i-ar fi sucit gâtul ca unei păsări.

8.

Adjunctul Eţo Paskov, din Nevrokop, era un bătrân cu părul alb, plin de zbârcituri şi de pete pe raţă. Cunoştea munca de tipografie aidoma celor mai buni maiştri. În timp ce Maia Arsova le servea cafeaua, el înşira noutăţile de ieri. Controlul obştesc găsise grave abateri de la disciplina financiară; tribunalul urma să decidă cine poartă vina acestor încălcări. Defecţiunile maşinilor fuseseră remediate, dar sosiseră douăzeci de tone de hârtie tipografică de proastă calitate. Dar acum pe Alekso Ivanov nu-l interesa nimic altceva decât cartea lui Tanas Saveski. Aşa deci, continuă adjunctul sorbind din cafea, una peste alta, problemele sunt rezolvate. Culegerea manuscrisului era pe terminate, iar turnarea plumbului cald, la zeţărie, o preluaseră câţiva meşteri în frunte cu Virgil Piseski. Acum chinul cel mare era o matriţă ciobită la care apăruseră goluri, fiindcă pereţii ei erau mâncaţi. Doi linotipişti, refugiaţi din ţinuturile mării, duceau ultimele rânduri din plumb. Cel mai tânăr, ruşinos, se plânse că maşina pe care lucrează vibrează cam ciudat, de parcă ar plânge. Se încălzea mult prea iute şi acest lucru însemna că i se-nvechise compasul, adică locul unde erau înşirate matriţele. Şi cel mai în vârstă cu sfială în glas, aminti că în tipografie nu mai existau rezerve pentru aliajul de plumb.

— Ce mai e şi asta: aliaj de plumb? De ce nu-mi aduc aminte? întrebă Alekso încă mahmur, cu ochii la picioarele frumoase ale Maiei Arsova.

— Materialul care se topeşte în căzănele; cu el se şpriţuiesc reliefurile matriţei! se grăbi linotipistul cel tânăr.

— Plumb, antimoniu şi cositor, adăugă expert Eţo Paskov, sorbind din cafea.

— Mâine vă aduc şi aliajul acela! promise sigur de sine, Alekso Ivanov.

— Avem nevoie şi de caiele! se plânse Eţo Paskov, cu ochii la linotipiştii care plecau.

— Minte nu vă trebuie cumva? izbucni Alekso.

— Caielele sunt bucăţelele acelea care cad între cuvinte! Nu se poate lucra fără ele! îl învăţă părinteşte Eţo.

— Matriţe, aliaje şi caiele! Altceva? îşi notă Alekso.

— Încă vreo câteva minţi clare ca Andrei Pagiov, răspunse în bătaie de joc adjunctul.

— Iar v-aţi certat? întrebă Alekso.

— Mi l-a bătut pe cel mai bun culegător! se plânse Eţo.

— N-a fost chiar aşa; am văzut cu ochii mei! zise Alekso.

— E greu de suportat un ins care nu munceşte, dar conduce muncitorii! Într-o zi o să-l găsim făcut zob lângă maşini! clătină adjunctul din cap şi, furios, dispăru în hol.

Tipografia *Doi mai* tipărea: cărţi, ziare, necroloage, formulare şi orice altceva mai era de trebuinţă. Într-adevăr problemele nu puteau fi rezolvate în totalitate. Şi hârtia care sosise de dimineaţă era de proastă calitate. Maşiniştii se plângeau că numai cu mare chin putuseră să tragă ziarul organizaţiei sindicale. Numărul rebuturilor era foarte mare, iar imprimarea clişeelor de slabă calitate; titlurile se citeau cu greutate fiindcă lipseau din dotaţie o seamă de litere. Eţo Paskov aştepta în fiecare clipă protestele din partea redacţiei, ameninţări, poate chiar renunţarea la contracte. Dar acum pe Alekso îl interesa cartea lui Tanas Saveski. Timp de stat pe gânduri nu prea era; această comandă specială a Comitetului industriei poligrafice trebuia tipărită. Îl rugă prin telefon pe Eţo să vadă ce fac culegătorii şi când vor căpăta de la secţia de maşini şpalturile primelor coli.

În timp ce aştepta ca adjunctul să sune, o întrebă pe nepusă masă pe Maia cum se simte după întâlnirea de ieri seară cu fostul chiriaş Rafail Burov. «Mă simt mult mai bine acasă!» Arsova nu răspunse provocării, dându-i nişte acte la semnat. În preajma sa plutea o mireasmă de trandafiri şi respiraţia ei îl atinse. Îl tulbură şi lina foşnire a rochiei croite cu gust pe care i-o dăruise nu demult. Dar ea se făcuse deja nevăzută în biroul ei. «Iar eu n-am niciun chef să mă întorc acasă!» se întinse Alekso cu mâinile la ceafă, aducându-şi aminte de promisiunea făcută Solzei. Oasele îi pocniră, sângele îi urcă în obraji, ochii îi rămăseseră furaţi de trupul care dispăruse din cabinet. «Să nu cumva să mai dispari undeva!» o preveni el cu o voce răguşită. «Unde-aş putea să dispar?!» râse Maia Arsova, făcându-se nevăzută cu ceştile de cafea.

Pesemne că matriţele acelea sunt de nefolosit, îşi zise cu lejeritate; mai mult ca sigur că tipografia are nevoie de bani

grei, de aliaje de plumb şi de mai ştiu eu ce! Dar Maia luă, în gândurile sale, locul tuturor acelor mărunţişuri. Cât ar fi plătit Tanas Saveski pentru această tânără făptură! Nu cumva din pricina aceasta îi invitase la cină? Dar răspunsul era clar şi aici nu mai încăpea nicio îndoială: fata nu era de aruncat. Astfel, în vreme ce se frământa ca săracii cu duhul, uitând cele promise Solzei, se întoarse şi Eţo Paskov, supărat şi îngrijorat.

— N-o să meargă după cum ne-am făcut planul! se plânse el dând din cap.

— Trebuie să meargă! urlă Alekso.

— Culegătorii se străduiesc; am stat de vorbă, personal, cu Virgil. Dar mi-e teamă că vom depăşi termenul! Sună-l pe Tanas şi spune-i să nu ne grăbească! îl îndemnă adjunctul cu ochii la portretul revoluţionarului atârnat pe perete.

— Am să-i pedepsesc, să ştii!

— Fă ce vrei! Culegătorii n-au de unde lua material orb, şi gata, ridică Eţo din umeri.

— Să găsească! Ce mai e şi ăla material orb?

— Mai bine să nu-ţi mai spun! răspunse adjunctul.

— Dar ce există în tipografia asta în afara unor bătrâni demenţi? Ascultă, Paskov! Pentru profil, legături, cuadraţi, să demontaţi paginile ziarului sindicatelor pe care l-aţi tipărit azi-noapte! Vezi bine că nu avem bani pentru altele noi! termină Alekso cu glas mai îmblânzit şi-l bătu pe umeri.

— Să-ncercăm şi aşa! fu de acord Eţo şi cu paşi grei se-ndreptă spre culegători. Dar treaba o să meargă la fel de uşor ca şi când ar urca până în satul tău! adăugă din hol.

Curând îl anunţară pe Alekso că secţia maşini primise primele coli puse la punct. Corectoarea citise aproape jumătate din carte, care n-avea nici măcar o sută de pagini, cu clişee cu tot; maşiniştii puseseră totul la punct şi lucrul putea să înceapă la prima presă rapidă. Cele două prese sunt şi neproductive pentru ediţiile de mare tiraj, îşi zise Alekso privind pe fereastră. Şi, în afară de asta, la ele se tipăreau necroloage. Aşa era obiceiul, ca pentru fiecare mort să se tipărească în jur de o mie de necroloage care erau lipite pe stâlpi, pe la ferme şi prin cartiere. Dacă, întâmplător, Iana va muri, îi trecu prin cap lui Alekso, va trebui şi el să procedeze după obicei. Dar oare se putea aştepta la aşa ceva în curând, se întrebă el.

Maşiniştii montau acum colile tipografice, scoteau exemplarele de probă, întindeau grăbiţi culoare în cuvele celor două prese rapide şi, încă şi mai rapid, tipăreau. Hârtia îi enerva fiindcă foile aveau grosimi diferite şi doar cu mare chin puteau fi potrivite peste zaţ. Dar treaba, în cele din urmă, se urnise; cumva-cumva o voi scoate la capăt, căuta să se convingă singur, uitându-se încă pe fereastră, spre mercedes. De la Manechin se putea aştepta la o recunoştinţă mai de Doamne-ajută, la radierea datoriilor, la un loc bun în conducerea politică sau chiar executivă a oraşului ori, în cel mai rău caz, la mutarea lui într-o tipografie mult mai modernă. Şi asta n-ar fi chiar de vise rele, într-o vreme de criză cum e aceasta, când toată lumea se văicăreşte şi pretutindeni se ivesc greutăţi economice. La urma urmelor, ar scăpa de zaţul acela cald de plumb, de otrăvurile care-ţi intră de-a dreptul pe beregată. L-ar aranja o culegere fotoelectronică, aşa cum au toate tipografiile moderne; într-adevăr, bine i-ar prinde să plece de la *Doi mai*; zece ani îi erau de ajuns; fusese decorat, iar aici nu se putea schimba nimic. Faptul că firma se ducea de râpă nu depindea de el, se încuraja Alekso. O analiză făcută de experţi mai mult ar înfierbânta lucrurile: caz de forţă majoră, şantaj din partea partenerilor străini, productivitate scăzută din pricina maşinilor învechite. Nici Dumnezeu n-ar putea să despotmolească tipografia asta, se mângâia el cu nevinovăţie.

Prin cap îi trecură la repezeală câteva idei de inovaţii tipografice. Tanas Saveski ar putea, dacă ar vrea, să-l scoată din haznaua asta puturoasă; dar nu neapărat. Dacă s-ar hotărî să i se ofere un credit gras, ar putea să scoată la pensie acele maşini hodorogite, împreună cu Eţo Paskov. Dacă n-o avea de gând să-i propună o nouă funcţie, n-are decât să-i asigure condiţii de reamenajare a tipografiei *Doi mai.* Să vezi atunci, îşi zise Alekso, cum aş uni toată industria tipografică a oraşului, cu muncitorii ăia de la *Noua Democraţie* care au încetat lucrul cu tot. Va tipări cartea aceasta a lui Tanas, apoi se va întâmpla ceva important. Acum e la preţ generaţia lui, şcolită, demnă de stimă. Adevărat, sunt ei criticaţi că ar fi un pic obosiţi şi cu greu îşi expun motivele, dar încă ţin bine în mână frâiele, trase el concluzia în cele din urmă.

Se anunţară probleme de laborator. «Căţea iute, câinii chiori!» ţipa adjunctul, speriat, în pragul uşii. Fotografiile primite

de la Tanas Saveski erau fotografii originale, cu o ţinută exemplară a liniilor. Fotocopierea la aparat, reuşită, negativul arăta aşa cum trebuie, toate bune, dar ceea ce ieşise pe plăcile de zinc arăta îngrozitor; maşina cu acizi pentru plăci părea defectă, dar încă nu se putea descoperi dacă de vină erau acizii sau aparatul însuşi. Făcuseră şi o probă utilizând o altă formulă; aici un grec se arătase a fi adevărat magician, dar, mai apoi, probele de clişee se dovediră iarăşi proaste. Oamenii de la serviciul foto vedeau stele verzi; Tanas Saveski, preşedintele, arăta acum ca o sperietoare de ciori. Alekso îi trimise să facă alte clişee, în care figurile să iasă mai clare şi astfel îl prinse deja amiaza. Atunci maşinile se opriră din lucru şi, în timp ce tipografii înfulecau pe băncile din curte, care se scăldau în soare, Alekso Ivanov şi Maia Arsova se făcură nevăzuţi într-o odăiţă întunecoasă. Pe Alekso îl cuprinse pe dată o dorinţă puternică să-i strângă mijlocul, să-i simtă sânii, s-o sărute pe gură; apoi totul nu mai depindea decât de capriciile ei. El îi jurase Solzei că se va schimba o dată cu începutul toamnei; acum era o zi plină de arşiţele verii.

Vremea prânzului trecu repede, dar muncitorii rămaseră afară, în curtea cu trandafiri. «Ce-o mai fi şi asta?» se întrebă încurcat Alekso, întorcându-se în cabinet şi pieptănându-şi părul vâlvoi. «Al dracului Virgil, un rahat nu valorează cuvântul lui!» îl învinovăţi Alekso. Îl chemă de îndată pe Eţo Paskov şi-i porunci să facă aşa cum i-o plăcea şi cum o şti, dar sectorul maşinilor să intre în lucru cu toată capacitatea. El ridică din umerii săi osoşi, făcu o strâmbătură şi rămase cu capul în piept ca şi când era vinovat.

— Nici Dumnezeu nu mai poate să ajute aici! Să-ţi dau un sfat: sună-l pe blestematul ăla de Tanas şi cere-i să mai amâne termenul. Aici toţi sunt împotriva lui! încheie el, prinzând mai mult curaj şi se aşează în fotoliu.

— Împotriva lui?

— Şi-mpotriva ta!

— Şi cine o să le mai plătească? bătu Alekso cu pumnul în birou.

— Nu te mai da mare, băiete! prinse aripi Eţo.

— Ce vrei să spui? se încurcă Alekso Ivanov.

— Nimic! Dispari zile întregi şi, atunci când te întorci, imediat spui tot felul de vorbe mari! Nu-mi explica nimic!

— Mă iei drept un nimeni? se înfierbântă Alekso.

Bătrânul îl rugă să nu-şi zdruncine prea tare sănătatea, fiindcă infarcturile sunt cele mai frecvente la anii săi, mai bine cu înţelepciunea unui om cult să privească în faţă adevărul. Sindicatul tipografilor decisese întreruperea lucrului în semn de solidaritate cu *Noua democraţie,* iar aici nu mai era deja nimic de făcut. Asta nu e prima oară şi n-o să fie nici ultima, îi explică prieteneşte Eţo Paskov. Iar faptul că salariile nu le vin la o dată fixă nu-i sperie nici cât găinaţul de pasăre căzut din cer.

— Iar ginerele tău unde e, să-i frâng gâtul? urlă Alekso, aducându-şi aminte discuţia din seara trecută.

— De unde să ştiu unde e? Zgândăre jarul pe undeva! gesticulă Eţo.

— Ce vor ăştia de la mine? ţipă Alekso Ivanov. Mă iau drept duşman de clasă?

— De ce nu asculţi veştile la radio? întrebă cu glas potolit adjunctul.

— Cartea trebuie să apară!

— Trebuie doar să murim!

— Tu eşti de partea lor? Virgil a făcut şi din tine sluga lui? îl învinovăţi fără rost Alekso.

— Crezi că nu vreau să reuşeşti?

— Aşa o să-mi pătez obrazul!

— Dar care obraz? Deja de o jumătate de veac noi suntem o secţie de mărunţişuri! Câtă vreme mor oamenii în oraş, obrajii noştri rămân curaţi! Necroloage, etichete, ziare sindicale; scoatem o pâine neagră pentru bătrâneţe albă! zise Eţo Paskov.

— Dar nu-mi pot permite să pierd şansa asta, pricepi sau nu? se zburli tot Alekso.

— Cum să nu! Dar fii înţelegător, încetarea lucrului e stabilită, în semn de solidaritate, încă de luna trecută, când tu erai în străinătate. Ce să-ţi fac eu acum? Cum să te ajut? Să le dau pielea de pe mine? se enervă adjunctul ridicându-se din fotoliu.

— De ce nu m-ai făcut atent?

— De unde să te iau?

Alekso văzu negru în faţa ochilor. Îl rugă pe Eţo ca măcar să încerce să-i ia cu vorba bună şi să-i întoarcă la lucru. Mâine n-au decât să pună pe tapet problemele autoconducerii, să găsim o limbă comună. Acum nici nu-i timp pentru rezolvarea problemelor de clasă, cugeta cu egoism Alekso. Îl interesa

numai şi numai viitorul său. Cu puţin înainte, fără nicio pricină, ţipase la Maia Arsova, cu toate că, la vremea prânzului, făcuseră dragoste în întunericul odăiţei. Nerăbdător, aşteptă să audă ţăcănitul preselor rapide tipărind cartea. Blestemată soartă! Era gata-gata să-şi atingă ţelul. Mâine ar fi putut să fie avansat şi, astfel, până la sfârşitul vieţii, să nu mai dea ochii cu tot soiul de cămătari de teapa bancherului Niazi Osmanov. În cele din urmă ar fi apucat să se bucure de lumina altor zori; s-ar fi salvat din duhoarea asta. Dar nimic din tot ceea ce-şi închipuise; tipografii ăştia au să-l distrugă. Îi venea să plângă, ca azi-noapte în faţa Solzei. Viitorul îi părea acum mult mai negru decât îi păruse ieri. Se hotărî să iasă în curte în faţa muncitorilor, să le aducă aminte cinstit că-i sunt datori să-l sprijine şi să-i fie solidari în această clipă grea. Sigur că n-au uitat cât de mult i-a ajutat pe cei ce n-aveau un acoperiş deasupra capului, cum a fost alături de ei când le-a fost cel mai greu. Nu vor putea să-l lase în noroi, îşi zicea plin de furie.

Deodată presele rapide trepidară, Alekso auzi bine-cunoscutul sunet al maşinilor: tipărirea începuse. Îşi aruncă privirile pe fereastră, în curte, neputându-şi ascunde mirarea. Acolo nu se mai văzu decât mercedesul. Tipografii se întoarseră în bărăci; pe aleile cu trandafiri o zări pe Maia Arsova cu foarfecele-n mână, tăind rămurelele uscate şi lăstarii strâmbi. «Parcă-i o regină, colaboratoarea mea!» se desfăta Alekso. Maia adunase un buchet, se mişca plină de graţie ferindu-se de spinii lăstarilor. Ochii i se umpluseră de mulţumire şi de căldură, îi veni să sară pe fereastră s-o sărute şi abia apoi să se-ntoarcă în cabinet. Se gândea că ea îi convinsese pe muncitori să se întoarcă la maşinile lor. Atunci se ivi în fugă şi gâfâind şi consilierul său Andrei Pagiov; rânjea cinic şi se scărpina pe burtă.

— O să te duci de râpă fără mine, Furnicarule! se lăudă cu înfumurare.

— Nu te-au scuipat?

— După cum vezi s-au întors la lucru!

— Dar unde ai fost astăzi? îl surprinse Alekso cu întrebarea sa.

— Nu ne-am înţeles oare să-ţi ţin locul la toate şedinţele în oraş? Acuma trebuie din nou să mă-ntorc! Dacă voi auzi ceva primejdios, tu o să afli primul! răspunse Demagogul plimbându-se neliniştit prin cabinet.

— Deci aşa, ai venit şi-ai învins! Nu cumva i-ai promis lui Virgil ceva aparte?

— Care Virgil? Oaia aia? Iar tu nu te bucura prea mult! mai zise prevenitor Andrei.

Începu să se laude cum reuşise să-i convingă pe tipografi. Vor tipări cartea, apoi vor depune o coroană de flori la mormântul lui Avraam. «Vezi că ţi-ai frânge gâtul fără mine?» se iţi Demagogul. În zadar se străduí Alekso să afle cum de-i reuşise toată povestea. «Taina vrăjitorului!» necheza Andrei. Atunci în birou intră şi adjunctul Eţo Paskov. Tremura de emoţie şi nu-i aruncă nici măcar o privire lui Andrei; nu se înghiţeau unul pe altul şi adeseori se învinuiau reciproc. Alekso se străduise să-i împrietenească, dar până acum nu reuşise.

— N-o să te superi dacă o să ies la pensie? întrebă Eţo.

— Eu am să-ţi dăruiesc autoportretul! îl provocă Andrei.

— Ce-ţi veni acum? Mai întâi o să înnoim tipografia, fototipie şi tot ce mai urmează, apoi du-te şi fă ce vrei! îl strânse Alekso de umerii numai oase.

— Dacă m-ai întrebat pe mine, trebuie să ieşi la pensie cât mai iute! se amestecă Andrei. Tu eşti, frăţioare, ca o lămâie stoarsă.

— Cară-te din faţa mea! Puţi ca o fată bătrână! Mai întâi am să te bag pe tine la închisoare! ripostă supărat Eţo Paskov.

— Înnoire cu schelete! Ha, ha, ha! Ăsta viitor! De-aia ne merge atât de rău! râse Andrei şi ieşi repede afară.

— Am să-l ucid pe băţosul ăsta! şuieră Eţo Paskov.

Alekso începu să-i explice că, în curând, *Doi mai* îşi va schimba chipul. Altele vor fi condiţiile de muncă ale tipografilor – afară de igiena absolut necesară, le vor fi cumpărate şi haine de lucru speciale, în aşa fel încât să nu-şi mai expună părţile goale ale trupului. Vor primi lapte proaspăt, cu mare coeficient de grăsimi, pur şi simplu li se vor îmbunătăţi condiţiile de muncă. Atunci n-au să se mai plângă de boli profesionale, explica în dodii Alekso. Fiindcă praful de plumb nu intră în organism numai pe nas, ci şi prin pori. În curând problema aceasta va fi rezolvată, iar la tipografie va fi angajat şi un medic. Organizarea muncii, de asemeni, se va îmbunătăţi, vor fi asigurate şi piesele de rezervă şi materia primă. Acum banca *Makedo* le aprobase un credit cât să le ajungă pentru salarii, le amânase şi dobânda la vechile împrumuturi, dar mâine, Niazi Osmanov va veni singur

să-i roage să facă noi investiţii. Bancherul e om tare, se lăudă Alekso Ivanov, nici nu-i membru de partid, şi totuşi deţine puterea financiară. Aşadar, de ce *Doi mai* n-ar concura cu cele mai bune firme din oraş? În timp ce la *Noua democraţie* continuă greva, ei le vor prelua din mers şi muşteriii. Alekso, patetic şi cu gesturi de om bolnav, îi mai explica adjunctului încă un lucru: că, el, personal va promova autoconducerea, astfel încât fiecare tipograf să ia parte la împărţirea profitului. Atunci muncitorii nu vor mai înghiţi prin cârciumi tot soiul de băuturi ieftine, rachiu şi salată de varză împuţită, brânză cu viermi, vin şi bere. Fiecare îşi va vedea de propriul său interes, iar tipografia o vor iubi ca pe bunul lor propriu. Eţo Paskov, buimăcit, dădu din umeri şi, ruşinat, zise din prag: «Ce harababură e în capul tău. Dar eu nu mai am timp de aşa ceva, băiete; iartă-mă şi consideră că am ieşit la pensie!» Bătrânul nici vorbă să-l fi crezut.

Dar Alekso era acum sigur că lucrarea despre stabilizarea economică se va tipări iute, mai înainte chiar ca soarele să se retragă spre Santara. Cartea va căpăta forma unei broşuri, fără cotor; astfel poate fi tăiată mai repede, deodată cu coperţile. Prinderea şi legarea colilor se va face conform planului, apoi vor urma lăcuirea, controlul de calitate şi expedierea cărţii la Comitet. Chiar mâine, la prima oră, Tanas Saveski va rămâne cu gura căscată, fericit; apoi se va lăuda că un asemenea lucru nu poate fi decât opera unui om din generaţia lui. Şi singur îi va face unele avantaje, se gândea înfierbântat Alekso. Uitase deja de ultima dorinţă a adjunctului său Eţo Paskov – ieşirea lui la pensie.

Nu auzi nici telefonul sunând. Cu mintea în altă parte, luă receptorul din frumoasa mână a Maiei Arsova; un glas de departe voia să-i facă legătura cu închisoarea regională. Mai întâi tresări înfricoşat, dar îşi reveni iute. Închisoarea comandă tipărirea unor ambalaje pentru împachetarea laptelui şi a ouălor produse de ferma proprie. Alekso Ivanov îşi notă comanda, apoi se trânti în fotoliu oftând ca un om frânt de oboseală.

Pe urmă îşi aduse aminte de soţia sa, Iana. Cum se topise oare dragostea lor? Ce era de făcut cu promisiunea pe care i-o smulsese Solza? Într-adevăr, nevastă-sa nu era o desfrânată, ci o învăţătoare patriarhală care conducea cu succes treburile gospodăriei, dar gândul că va trebui să se culce cu ea nu-i

dădea pace. Ea se chinuia atât cât putea, să-l mulţumească, cu toate că era roasă de boală. Dar dădea o prea mare importanţă amintirilor, păstrând cu multă dragoste toate darurile primite de la el. Cândva îi adusese un trandafir alb şi pentru ea acesta fusese un simbol al fidelităţii; îl presase între paginile bibliei şi, chiar şi acum, după atâta vreme, putea fi văzut în camera lor din Podgorie. Nu cumva îşi dăruise toată dragostea ei unui om care n-o merita? Ştia că Iana trăieşte în chip cu totul natural şi că-şi divinizează familia, de aceea îi şi născuse atâţia copii! Dar acum nu-i putea veni cu nimic în ajutor; pe zi ce trecea repulsia faţă de ea îi creştea. Îl enerva şi bigotismul ei, de aceea şi fugea de ea. Azi-noapte îi promisese Solzei că se va schimba, dar lucrul acesta părea a fi imposibil. Mai bine la casa de nebuni, aşa cum îi preziseseră unii. Nu mai voia şi pace să mai trăiască împreună cu o femeie care cântă copacilor din Santara versuri din vremuri păgâne, chipurile să dea rod mai bogat. Cu adevărat, era o gospodină exemplară, simţitoare la durerile altora, dar cărările li se despărţiseră, ce mai putea face! Ea era roaba viselor ei; când el pleca la serviciu îl petrecea binecuvântându-l, iar fetelor le ţinea lecţii de morală, să rămână fecioare până când se vor mărita. Fără doar şi poate, de aceea preacurvea şi Vida, numai ca s-o contrazică, îşi spuse Alekso. Unii bărbaţi s-ar fi topit după o asemenea femeie care că se trudească să facă din casa ei o cetate, dar pe el nu-l mai putea ţine legat de ea nici în lanţuri! Dorinţa unei vieţuiri împreună se dusese fără întoarcere, aşa că se pregătea de divorţ. Dar cum să-i explice acest lucru Solzei, preferatei lui? Ce voiau să însemne vorbele acelea ale ei cum că-l iubeşte, dar că nu-l mai poate suporta, se miră în cele din urmă Alekso.

Ce i-o fi venit tocmai acum să se gândească la Iana Ivanova, se enervă Alekso, când încă mai simţea în nări mireasma de trandafiri pe care o risipea în preajmă rochia Maiei Arsova? Nevastă-sa ştia de legătura sa amoroasă, şi suporta cu bărbăţie faptul că pierduse partida. Poate spera ca aventura să ia sfârşit, fără divorţ, iar copiii să crească alături de amândoi părinţii. Care copii, se enervă în gând Alekso. Acum erau mari cu toţii; până şi Aniţa împlinise doisprezece ani şi gătea la fel de bine şi de gustos ca şi maică-sa; de-ar fi fost ţigancă ar fi şi măritată acum. De ce se chinuise oare cu Iana, dacă dragostea li se

topise ca o bucăţică de zahăr, iar căsnicia devenise insuportabilă? Dar cum să-i explice toate aceste lucruri Solzei?

Trecu şi amiaza tot lăsându-se măcinat de aceste gânduri; cartea lui Tanas se tipărea; colile ajunseseră în legătorie. Telefonul sună din nou; bancherul Niazi Osmanov îi propuse o întâlnire. Mai apoi o rudă îl invită să-i facă o vizită, la o varză cu dovleac dulce. Apoi îl anunţară că îl aşteaptă lăptarul din Santara. Astfel, în timp ce, tolănit în fotoliu, privea pe fereastră nişte nouraşi albi, în cabinet intră Eţo Paskov.

— Scuză-mă că te bat la cap, fiule, dar am să-ţi mai pun o întrebare! îşi luă inima-n dinţi adjunctul, aşezându-se lângă el.

— Despre Tanas?

— Ai citit ce-a scris în cartea lui?

— Crezi că e vorba de afirmaţii mincinoase?

— Păi când, un ins ca el, s-a mai gândit la reforme şi la înnoiri? Când s-a mai luptat pentru prosperitatea obştii? Când a mai luat apărarea celor asupriţi şi obidiţi? În prima tinereţe? Acum el e puntea care uneşte reacţiunea cea mai josnică, protejează mita şi corupţia, strălucirea şi făţărnicia, desfrâul şi abjecţiunea. Ce fel de stabilitate economică poate propune Tanas Saveski?

Pe Eţo Paskov îl trecuseră năduşelile!

— Bătrân nebun, ce tot trăncăneşti? Nu ţi-e frică de puşcărie? Ai vrea să se întoarcă vremurile vechi? se înfurie Alekso, ridicându-se. Păi Tanas mi-e prieten! adăugă.

— Renunţă la un prieten ca ăsta! prinse din nou curaj Eţo.

— De ce-l urăşti?

— De vreme ce tot ies la pensie, n-o să fiu la mila lui! răspunse adjunctul.

Ceru să-i fie aduse primele coli tipărite. Un ins gol până-n brâu, bărbos, tânăr şi gras îi întinse primele patru coli ale cărţii, mototolite şi tăiate grosolan; miroseau încă a cerneală proaspătă. Ăsta e un adevărat parşiv, tresări Alekso dând citire reformelor economice propuse de Tanas în industria poligrafică. «Într-adevăr suntem în criză, dar ieşire există», continuă el cu glas tare, apoi urmări în gând rândurile în care Tanas prevedea totul. Din pricina scumpetei preconiza numai o înnoire parţială a tipografiilor, maşinile fiind cumpărate cu valută forte; tocmai de aceea el propunea statornicirea autoconducerii, fapt care ar fi putut să dea tipografilor posibilitatea administrării producţiei.

De asemeni opina pentru formele parlamentare ale contractelor, pentru reorganizarea sindicatului tipografilor. Astfel spus pe limba lui Alekso, Tanas scria, negru pe alb, că sărăcia va pieri din familiile tipografilor, iar pentru tipografii rămaşi fără lucru se va găsi o rezolvare omenească. Astfel se va termina cu exploatarea, element străin oricărei societăţi înaintate şi, datorită acestui fapt, nu se va mai ascuţi nici lupta de clasă, iar muncitorii nu-şi vor mai vărsa sângele prin tipografii. Activitatea va deveni indestructibilă ca granitul, va da cale liberă inovaţiilor, va fi o garanţie a prosperităţii fiecărui tipograf. Astfel Tanas promitea mai mult decât îl ţineau curelele: o democraţie originală şi o asociere cu capitalul internaţional, productivitate înaltă, belşug, frăţie şi unitate. Prin tipografii vor curge laptele şi mierea, râse Alekso citind mai departe. Îl căută iute pe adjunctul său. Şi natural să promită atingerea unui ţel mai înalt, instaurarea unei democraţii în industria poligrafică, îşi zise aplecat peste pagini. Dar tipografilor le era de mult silă de vorbele goale rostite de la tribună, iar el ştia prea bine acest lucru. Păi, aşa cum procedează Manechinul, ideile din cartea lui pot fi valabile şi în zootehnie, fiindcă ele erau universale. Azvârli cât colo paginile fiindcă nimic nu era clar în cartea asta. Stabilizarea economică, acum sau niciodată, se gândi cu sarcasm. Dacă puseseră mâna pe Manechin şi-l închiseseră, îi veni o idee nebunească, atunci cum de i-au mai dat drumul? Îl apucă frica la intuiţia că un astfel de haos nu poate duce decât la anarhie.

Zgomotul preselor rapide dispăru; în baracă prinse a domni liniştea. Eţo Paskov intră şi-i aduse vestea că volumul e gata tipărit, colile vor fi cusute şi legate, iar comanda de tiraj poate fi ridicată ceva mai devreme decât termenul stabilit.

— Cui să i le ducem? întrebă adjunctul.

— La Comitet! Aici să nu văd niciun exemplar! porunci Alekso Ivanov.

— Aşa te vreau! surâse adjunctul.

— De ce crezi că promisiunile sunt mincinoase?

— Lasă-mă pe mine în pace! dădu înapoi adjunctul.

— Spune ce crezi!

— Cui îi este de folos toată această ipocrizie?

— Ai dreptate! Dar Tanas ridică un număr infinit de probleme! o îndulci Alekso Ivanov.

— Şi eu aş putea să fac declaraţii de dragoste! prinse să-i explice Eţo Paskov. S-o pornim de la tine, dacă vrei! Tu crezi ce spune el? Nici eu nu cred! Să-i minţim din nou pe bieţii muncitori? Le-am dat noi vreo explicaţie până acum? De ce a luat avânt, în tipografia asta, birocraţia? De ce folosim noi maşina blindată? Frică de atentate, securitate personală pentru surmenajul nostru? Şi de ce divinizezi pe colaboratorii de teapa poponarului ăla? Cum să se poată trece de la vorbe la faptă? Cum să ajungem la o societate fără pierderi, boli, criminalitate, mită şi corupţie? Putem să înfăptuim acest lucru noi ăştia, obosiţii, mânjiţii? Cum să crească plăţile mici şi să dispară sărăcia? Citind cartea lui Tanas Saveski? Hai de-a mija, să-ţi fac bau! tremura din tot trupul Eţo Paskov.

— Pe ce lume trăieşti tu? ridică tonul Alekso.

— Într-o lume a surzilor! Ha, ha, ha! îi răspunse sfidător adjunctul, apropiindu-se de fereastră. Uite, ni s-a mai dus o zi pe apa sâmbetei!

— Chiar nu crezi că ni se va da o mână de ajutor?

— Când o să facă plopul mere, da! răspunse Eţo.

— Şi nu eşti mulţumit de ceea ce s-a realizat până acum? se miră Alekso Ivanov.

— De ce mă iei la întrebări ca la judecătorie?

— Dacă nu-ţi bagi minţile-n cap, poţi fi şi judecat! răspunse Alekso.

— Ascultă, fiule! Eu tipăresc cărţi încă de pe vremea când te năşteai tu! Cum le culegeam, aşa le şi citeam! Ştii câte minciuni am citit eu până acum? întrebă Eţo cu glas molcom.

— Dar tu-l urăşti pe Tanas Saveski!

— Urăsc tot ceea ce e stricat!

— Ştii ce-i acela un prieten?

— Eu cu dracu nu sunt frate! răspunse Eţo Paskov.

— Ai vrea să te invit la un prânz la *Armonia*? propuse din toată inima Alekso Ivanov, cu totul schimbat.

— De acord! Vom bea şi o bere de rădăcină! râse Eţo. Numai să nu-mi ceri să citesc şi cartea asta a lui Saveski.

Puţin mai apoi mustangul se şi urni din loc. «Mai bine să luăm un vin!» mormăi Alekso la volan. «Hai s-o facem lată, dacă tot ai înnebunit! se însufleţi bătrânul. Pe drum discutară cum fusese înjghebat restaurantul *Armonia.* Stăpânul său, Petros, care venise din insula Tasos, avusese doi fii; cel mai mare se numea

Filip, iar cel mai mic Ahile. «O duceau bine în mahalaua aia, adunaseră ceva parale după atâţia ani de chin şi hotărâră să deschidă o dugheană. Filip voia să fie cofetărie, dar Ahile, nu, frizerie. Primului îi plăcea să facă prăjituri, pe când al doilea nu visa decât la frizura femeilor!» zise Eţo Paskov şi făcu o pauză ca să tuşească. «Dar cine ţi-a povestit toată chestia asta?» se interesă Alekso. «Nu, a zis Petros, cel mai cu minte e să deschidem o cârciumă! continuă Eţo. În mahalaua asta trăiesc mulţi becheri care caută mâncare gata făcută, aşa că nu-i greu să le luăm bănuţul. Se înţelege, cum se gândise bătrânul aşa făcură şi ăi tineri. Au deschis în curând restaurantul, toate bune, dar începură să se certe ce nume să-i dea. Să se cheme Alexandru cel Mare, propuse Filip, băiatul mai mare. Mai bine Ţar Samuil, sărise ăl mic, Ahile. Aşa s-au certat toată noaptea; până a doua zi la amiază s-au tot certat ce nume să-i pună. Împărăţia lui Alexandru Macedon a fost mare, susţinea Filip, el a cucerit nu numai Persia ci şi India. Dar împărăţia lui Samuil a avut un sfârşit tragic, pe când Alexandru Machedon e o legendă ca atâtea altele, zicea Ahile. De la ceartă, în cele din urmă, au ajuns şi la bătaie, s-au tăiat între ei şi, a doua zi, au părăsit oraşul. Dar pentru cine oi fi făcut eu restaurantul ăsta, se întreba Petros şi s-a îmbătat turtă. Să moară nu alta de durere după feciori; deja se gândea să lase totul baltă şi să se întoarcă în Tasos. Într-o zi a trecut pe acolo Tanas Saveski, rudă apropiată a nevestei lui Petros, a ascultat care era durerea lui Petros şi l-a rugat să fie om cu minte şi să nu se dea bătut, să-i dea cârciumii numele *Armonia,* că în curând au să se întoarcă şi copiii. Când-necând, copiii îi vor cânta în strună, îi prezise Tanas Saveski!» spuse Eţo Paskov cu un surâs misterios.

— Toată povestea asta e o minciună gogonată! îi strigă Alekso în timp ce-şi parca mustangul în faţa restaurantului.

— Ce? Nu crezi că Petros şi Tanas sunt rude apropiate? întrebă Eţo Paskov.

— Filip şi Ahile! Păi aşa îi cheamă pe chelnerii de la *Armonia*! se împotrivi Alekso.

— Ăştia sunt fiii lui Petros! S-au întors acasă, iar acum *Armonia* e adevăratul cuvânt al vieţii lor! Petros la bucătărie, copiii servesc! Hai să probăm mâncărurile lor! îl îndemnă Eţo urcând scările.

— Spui poveşti despre Tanas Saveski! Doar nu ţi-ai pus cumva în minte să-ţi râzi de mine!

— Se poate restaurant fără poveşti? Ce crezi, de ce e mereu plin aici la Petros? oftă Eţo căutând din ochi o masă liberă.

— Mâncare bună, servire ieftină! răspunse Alekso adulmecând miresmele bucătăriei.

— Să-ţi spun între patru ochi: bucătăria e ca o cocină! Iar ăştia ca Petros s-au umplut de bani! Toţi fură de la săraci! şopti Eţo când ciocniră primul pahar.

— Mai poţi aştepta un pic, să mă spăl pe mâini! îl rugă Alekso şi se ridică de la masă.

— Spală-te cu peria! râse Eţo în spatele său, gândindu-se la colile cărţii Manechinului, pe care le ţinuse cu puţin mai înainte în mână.

Alekso Ivanov îşi spălă iute mâinile, iar la întoarcere se opri în faţa telefonului care spânzura pe zid. Glasul Ianei Ivanova parcă ieşea dintr-un puţ adânc. Ea se întristă când pricepu că bărbatu-său o să ia masa la restaurant. Ce era de făcut cu toată carnea aceea de miel care rămăsese? Cine-o să mănânce tortul de fructe, se supără ea. Carnea de miel poate fi pusă în frigider, o sfătui Alekso, să-şi facă, din ea, copiii, sandvişuri, iar tortul poate să-l împartă de pe acum.

— Dar de ce mi-ai făcut viaţa asta un iad? nu mai putu să se abţină Iana. Cu ce am greşit eu în faţa lui Dumnezeu? dădu ea apă la şoareci în telefon.

— Fii mai tare, nu dispera acum! o rugă molcom Alekso, ca să n-audă şi lumea din restaurant. Solza a ajuns acasă? Nu ţi-a spus ce am stabilit? întrebă cu ochii la Petros, care, mai mult ca sigur, trăgea cu urechea, aplecat la tejghea.

— Solza nu s-a întors acasă! răspunse Iana, smiorcăindu-se. Iar tu să stai de vorbă cu Viktor, cât nu va fi prea târziu! Că pe mine nu mă mai ascultă!

— Acum n-am timp, sărută-i pe toţi. Ascultă, nu m-a căutat nimeni pe-acolo? se uită Alekso la ceas.

— Te-a căutat mai multă lume! începu să-i înşire Iana. Trei creditori de la bancă îşi reclamau paralele; au pomenit tot soiul de groaznice încurcături judecătoreşti, confiscarea averii, licitaţie publică şi că o să fii băgat un pic şi la răcoare! Apoi a sunat un ins obraznic şi a întrebat dacă ai treabă cu nevastă-sa! Ca şi când eu ţi-aş ţine lumânarea când nu eşti acasă! Alekso,

de ce te laşi pe panta asta în jos? termină Iana obosită de lungile explicaţii.

— Spune-i că mănâncă... Pe mine nevestele altora nu mă interesează! Dar altcineva m-a mai căutat? întrebă în cele din urmă.

— Doi inspectori încruntaţi! Ăl mai tânăr era deja pentru a treia oară; poate că-l şi cunoşti, Rafail Burov, din satul tău! Te-au căutat şi la servici! Nu ştiu pe unde umbli toată ziua! îl critică Iana Ivanova.

— De ce-mi dai numai veşti proaste? se enervă Alekso Ivanov.

— Doar nu crezi că te mint?! Şi eu văd negru în faţa ochilor, crede-mă, îmi plesneşte capul! Dar acum o să-ţi dau o veste mai plăcută, mă auzi, Alekso? În legătură cu fata noastră, cu Vida! Am stat de vorbă aci, mai adineauri; mi-a adus o veste care m-a bucurat! A luat câteva fărâme din carnea aia de miel şi din crema de tort, apoi s-a lăudat că o să facă un copil! auzi glasul Ianei în telefon.

— Ai priceput cine e Vanesa?

— Numele de artistă al Viduţei noastre! Se va căsători peste două săptămâni! Gândeşte-te, Alekso, au pus la cale o nuntă de pomină în sala albă de la *Kontinental*! Antreuri, muzică, zece marinari vor dansa mireasa! Vechile obiceiuri vor fi împletite cu cele noi, va trebui să-l luăm şi pe socru-meu din Posoki! Să vadă şi Simon un tort pe patru caturi! se lăsase Iana luată de vorbărie, uitând de durerile de stomac.

— Mi-ajunge pe ziua de azi, te rog, mi-ajunge! trânti Alekso nervos telefonul în furcă.

Transpirase de parcă ar fi ieşit dintr-o saună; în ochi i se cuibăriseră o ură şi o mâhnire ciudate. Deja se căia că sunase acasă. Dar de ce n-o fi întrebat cine o mai fi şi ăla care-i cadorisise Videi copilul, tresări mai apoi.

9.

Discuţia din restaurant îl răcori ca un balsam pus pe o rană dureroasă. Prânzul fu udat cu vin negru limpezit, din mica pivniţă a stăpânului casei. Fiul mai mare al acestuia, Filip, adusese ca antreu câte două piroşti, apoi felul doi musaca garnisită cu pătlăgele vinete şi ouă, după care urmară salate de ardei copţi cărora oţetul le mai lua din iuţeală şi, în cele din urmă, spată de căprioară, à la *Armonia.* Astfel, pahar după pahar de vin care aluneca de minune, îi prinse pe amândoi o ciudată, dulce tristeţe. Toată atmosfera din restaurant era plină de farmec, oaspeţii parcă pluteau într-un cerdac spânzurat în ceruri; problemele lumeşti cu greu mai ajungeau acum până la ei. În sunetul de linguri, de furculiţe şi cuţite, cu o servire ca a lui Filip şi Ahile, în cântecul privighetorilor care-şi făceau numărul în coliviile agăţate de ziduri, notele de plată erau onorate cu-nfocare şi mereu alte comenzi se auzeau. Un vechi casetofon japonez cânta între paharele de pe tejghea, în timp ce Petros nu mai prididea să-şi şteargă faţa cu şorţu-i soios şi să-şi răsucească mulţumit mustaţa albită. Mâncarea parcă se lipea de trupul său predispus la-ngrăşare.

Un grup de muşterii veseli, aşezaţi lângă strâmtele uşi ale closetului, cântau în turceşte, atractiv, învăluitor. Trei muncitori tipografi, refugiaţi din insule, erau deja beţi, se bucurau şi râdeau ca nişte copii; închinară în cinstea tuturor din restaurant şi se simţeau ca acasă. La vechiul casetofon se auzeau cântece din Balcani şi din lumea largă, dar oaspeţii, veseli, adesea le acopereau zgomotoşi. «Nespus de plăcut!» zicea acum Eţo Paskov. «Adevărat, rareori ţi se-ntâmplă ca, în acelaşi timp, inima să-ţi şi cânte, să-ţi şi plângă!» Aici se ameţise şi Virgil Piseski, iar glasul său piţigăiat se alegea de celelalte. Clătinându-se, el se apropie de masa lui Eţo şi Alekso şi-i rugă insistent să primească să le facă cinste cu câte un pahar de vin.

— Domnilor, păi nici nu ştiţi cât de bine mă simt eu acum! strigă patetic, cu o anume tristeţe în glasu-i piţigăiat.

— Am dus la capăt o lucrare istorică! Ha, ha, ha! râse în zeflemea Eţo, bătându-l pe umăr.

— Sufletul ţi se-nsenineză fără să vrei! adăugă Virgil şi încuviinţă din cap. Ca eliberat mă simt acum!

Apoi se aplecă pe umărul lui Eţo Paskov şi începu să plângă. De dimineaţă primise veşti de la spitalul de nebuni; nevastă-sa era pe moarte. Doctorii aşteptau ca să se-nzdrăvenească şi să se-ntoarcă la copii, dar cu nebunii nu ştii niciodată ce-o să fie. Alekso Ivanov îl îmbărbătă, îi mulţumi pentru băutura comandată lui Ahile şi-l sfătui să ia neapărat primul autobuz spre zona industrială şi să se ducă să tragă un pui de somn. Ochii îi erau înroşiţi şi urduroşi de parcă s-ar fi beţivit zile întregi. Virgil îi întinse mâna directorului, întrebându-l dacă nu cumva se supărase pe el. Alekso îl bătu pe umăr răspunzându-i că nu-i atât de gomos încât să se supere, că-i e tovarăş de lucru. Se lăudă că azi-noapte se simţise minunat în compania lui şi că-l va vizita mai des. «Ce grozav mă simt acum!» repetă Virgil. «Când lucram aplecat peste paginile cărţii ăleia despre stabilizarea economică, mi se strângea inima de parcă aş fi băut oţet!» mai adăugă înainte de a se face nevăzut în closet.

— Ce i-o fi venit omului ăsta? întrebă mirat Alekso, cu privirile pierdute prin fumul gros de ţigară.

— Armonia, fiule! tihnă sufletească! răspunse Eţo, ridicând paharul şi închinând în cinstea turcilor care se clătinau.

Turcii parcă prinseră aripi, începând un cântec nou, din Anatolia; glasul casetofonului se pierdu. Şi într-adevăr reuşiră să ridice veselia în cârciumă. Muncitorii cântau şi mâncau, toastau cu paharele pline; unii se îmbrăţişau şi se pupau ca nişte vechi prieteni.

— Aşa e totdeauna aici? întrebă Alekso Ivanov!

— Dar ce, ai uitat?

— Ce-i cu oamenii ăştia? Parcă ar fi drogaţi! se miră Alekso.

— Cum să-ţi explic? Tot n-ai avea cum să mă înţelegi! începu să filosofeze Eţo Paskov. Oamenii ăştia au nas bun: adulmecă de departe totul! Pentru ei e clar când lucrurile încep să se-mpută, şi beau fiindcă sunt neputincioşi să facă altceva! Taică-tău cobora doar rareori din Posoki, dar totdeauna făcea la fel, bea până-şi dădea duhul! Nu ţi-l aduci aminte pe Simon beat? Sigur că nu! Acum e ca un sfânt! Dar se-mbăta ca porcii! Ce vremuri de aur! oftă Eţo.

Vinul începu să pună stăpânire şi pe mintea lui Alekso Ivanov. Uitase cu totul de discuţia avută cu Iana, nu-i mai păsa nici de

creditorii care-l ameninţau că-i vor scoate averea la licitaţie, nici de strălucirea sălilor de la *Kontinental,* nici de nunta Videi. Acum, în faţa ochilor, nu vedea decât mesele şi ciorchinii de oameni care se veseleau: fete, bărbaţi, femei, ba chiar şi nişte miri. Poate că era vorba de o masă de nuntă modestă sau de vreo logodnă, cine mai ştie? Tânărul era fericit lângă frumoasa-i mireasă, parcă ar fi vrut s-o soarbă chiar acolo din ochi, în faţa tuturora, tot timpul o săruta pe zulufi şi pe buze. Astfel, invidiindu-i pe miri, se întristă aducându-şi aminte de amantă. Cu adevărat Maia trăieşte vremuri de aur, dar oare va reuşi ea să-i înjghebe un cămin cald? Şi iar îşi plimbă privirile pe la mese. Ce prestanţă, sufletul ţi se topeşte uitându-te la o femeie ca asta, tânji el aiurea, sorbindu-şi vinul din pahar. Mireasa avea un păr castaniu ce-i cădea în inele peste sânii proeminenţi, punându-i şi mai bine în valoare gâtul lung şi gingaş. Purta o rochie de gală din mătase de culoarea colţului de fildeş, lăsându-i la vedere umerii dezgoliţi, pielea înroşită şi puţin arsă de soare, iar trupul mai că ai fi zis că avea să i se topească în braţele bărbatului. Aducea un pic cu Maia Arsova şi începu, în gând, s-o dezbrace. Asta-i imposibil, îşi zise, fiindcă mireasa îi făcea ochi dulci, arătându-i dinţii albi ca laptele şi risipind în jur o gingaşă, transparentă boare de nebunie şi de vrajă. Ochii îi străluceau de bucurie, mâinile ei nu mai ştiau ce-i astâmpărul; se ridică şi, luând-o spre toaletă, sânii începură să-i joace sub mătase. Se întoarse din nou la masă şi sorbi din sucul de lămâie. Era neliniştită, îşi sufoca iubitul ca toate femeile nesătule. Deci încă mai cresc pe lume fetiţe atât de frumoase, gândi Alekso luând o îmbucătură.

— Ştii că tinereţea e nebunie? îi întrerupse gândurile Eţo.

— Ce să fac dacă inima mi-e tânără! se apără Alekso Ivanov. Îmi plac toate femeile frumoase! adăugă pătimaş.

— Tot ceea ce e de valoare vrei să fie al tău! De ce-i încurci ploile băiatului?

— Bătrân nebun ce eşti, dar n-am mai văzut pân-acum femeie mai dulce! oftă Alekso şi-şi goli paharul, la fel de setos şi de pătimaş.

— Tu, la anii tăi, eşti nebun! Nu ţi-au spus-o până acum? ţipă la el Eţo Paskov şi-i ceru lui Ahile nota de plată.

— Ce notă, păi tu-mi eşti oaspete! se supără Alekso şi-i comandă chelnerului un bocal de vin. Să închinăm pentru despărţirea noastră.

— S-a înserat şi mă aşteaptă acasă! se apără Eţo privindu-şi în fugă ceasornicul de buzunar agăţat cu lanţ.

— O să faci un pic de politichie cu ginerele, ai?

— Nu-mi aduce aminte de el, pentru numele lui Dumnezeu! oftă bătrânul.

— De ce? Să nu-l compromit? întrebă Alekso deja ameţit.

— Căsnicia Nevenei mele n-a ţinut nicio lună! S-au bătut ca chiorii azi-noapte! zise cu durere Eţo.

— Dar de ce?

— Păi din pricina ta! Mâna aia dreaptă a ta, Andrei, i-a umplut capul cu bărzăuni! Poponarul dracului! Acum ginere-meu crede că tu te culci cu fie-mea! Biata Nevena, la ce i-a fost de folos frumuseţea! Lasă, uită, aşa a fost să fie! oftă Eţo şi mai trase o înghiţitură de vin.

— O să-l omor pe Demagog! De ce şi-o fi băgat el nasul unde nu-i fierbe oala? întrebă cu făţărnicie Alekso.

— Gata, uită când îţi spun! insistă Eţo Paskov.

— Dar ce-ai vrut să spui cu chestia aia cu anii mei? Că mi-a trecut vremea! îşi aduse aminte Alekso.

— Uneori omului îi plac toate pisicile jumulite! răspunse Eţo, ciocnind cu sete paharele şi râzând în hohote.

— Nu-ţi place mireasa asta? Ai vrea una şi mai frumoasă? întrebă Alekso tolănit pe scaun cu gura căscată.

— Lasă-i-o acolo băiatului, ţi-am mai spus! Ai o familie exemplară, nevastă vrednică, copii minunaţi, bagă-ţi minţile-n cap cât mai e vreme! adăugă vesel.

— Dar bătrâne nebun, e oare interzis să te uiţi la o femeie frumoasă? Doar nu-i vin s-o bei! se supără Alekso.

— Am glumit, ce te-ai încruntat! Nici eu n-am fost mai bun la vârsta ta! Vrei să-ţi povestesc ceva despre mine? Nu ştii cum le-am mâncat eu zilele femeilor? întrebă adjunctul Eţo, apoi îşi şterse cu o batistă gâtul şi obrajii plini de pete.

— Ce făţarnic îmi eşti! izbucni Alekso Ivanov.

— De ce mă jigneşti? Oricine are dreptul să se dedulcească, nu, cu nişte femei frumoase! Vrei să-ţi povestesc? ardea Eţo Paskov de dorinţa să-şi aducă aminte de anii când conducea tipografia.

Ahile veni iute cu un bocal de vin, apoi încasă banii de la veselii turci şi se întoarse în bucătărie. De acolo ieşi Filip cu o tavă în palmă, aducându-le nuntaşilor chifteluţe cu caşcaval, aprinzând cu îndemânare, în faţa lor, spirtul din tas. În timp ce flacăra creştea, iar carnea se rumenea în mâinile chelnerului, mesenii se veseleau pe lângă mireasă, felicitau însurăţeii, cântau şi-i urau ginerelui să-şi vadă copiii mari. La casetofon se auziră sunete de flamengo, iar nişte albanezi, pe la mesele vecine, prinseră să se ciorovăiască din pricina evenimentelor care le zguduiseră ţara.

— Dar asta a fost demult, ce să-ţi mai povestesc, poate că o să fie plictisitor! oftă Eţo Paskov.

— Ce să fie plictisitor? întrebă cu gândul în altă parte Alekso Ivanov.

— Păi ceea ce mi s-a-ntâmplat mie! M-am întors cu avionul acasă; pe-atunci tu încă erai student! Când am coborât, mi-aduc aminte, soarele ardea. Nevastă-mea era de cinci luni în spital, din pricina unor necazuri de pe când o născuse pe Nevena! Am intrat să mănânc ceva în primul restaurant din cale, *Elita* se numea; mi-au adus o friptură numai zgârciuri şi, pe deasupra mai mirosea şi a carne stricată! Am băut o bere de rădăcină, am comandat şi un coniac ca să-mi pun sângele în mişcare, şi, uite-aşa, s-a dus ziua. Dar, deodată, am amuţit: ochii au prins să-mi curgă după o damă aşezată la o măsuţă rotundă lângă geam. O prostituată obişnuită din Bit-Bazar, dacă nu mă-nşel, pocită, văpsită, istovită de prea multă treabă. S-o pun în grădină în loc de sperietoare, îmi ziceam, sau s-o iau ca să ungă maşinile la *Doi mai*? Niciuna, nici alta, îmi ieşiseră ochii din cap. Mă îndrăgostisem! Curvuliţa asta mi-a luat iute minţile, iar ochii îmi ieşiseră din cap ca la bufniţă. Eram încântat, aşa cum eşti tu acum; mai întâi i-am comandat o băuturică, un nu ştiu ce burbon, apoi am adus-o la masa mea. Tremuram de nelinişte, de parcă aş fi stat de vorbă cu o regină. I-am plătit masa, băutura şi i-am propus ca, seara, să ne-ntâlnim în grădina restaurantului *Casa arabă.* Şezusem atâtea luni fără nevastă şi mă apucase teama să nu-mi fi pierdut cumva bărbăţia, să nu mă fi lăsat hormonii! tuşi Eţo Paskov.

— Şi ce s-a mai întâmplat pe urmă? întrebă curios Alekso.

— Nimic! Cerul era înnorat, dar eu vedeam numai stele! Persa, că aşa se numea, îmi făcuse poftă de viaţă; parcă

prinsesem aripi, nu altceva! zise Eţo şi ridică paharul în cinstea stăpânului restaurantului care, pe lângă tejghea, se tot trăgea pe lângă ei. Trebuie să ai ochi ca să vezi frumuseţea, se înveseli bătrânul.

— Care Persa? Arsova noastră! sări Alekso pe neaşteptate, roşu de ruşine.

— Într-o zi am adus-o la tipografie şi, aşa, am făcut-o casieră! Abia mai târziu s-a născut Maia, cred că peste vreo trei ani! mai zise Eţo Paskov şi se plânse că are nevoie să se ducă la closet, aşa că se ridică.

— Nu minţi cumva? Ei, bătrâne nebun, nu cumva Maia ţi-e fiică? înghiţi Alekso cu ochii cât cepele.

— Nu! Asta n-am spus-o! gemu Eţo şi o luă la picior spre closet.

Alekso Ivanov nu pricepuse nimic; povestea îl tulburase; încă nu-i venea să creadă. Oare-i posibil ca Maia Arsova să fie copilul din flori al bătrânului ăsta? De ce-o fi născocind el minciunile astea nesărate? În timp ce-şi punea furios aceste întrebări, chipul plin de osânză al stăpânului *Armoniei* se aplecă spre masa lui.

— Stima noastră! strigă servil şi tărăgănat Petros.

— Şi-a mea! răspunse Alekso cu mintea în altă parte.

— Ce zi! Oare o să mai dureze mult vremea asta frumoasă? întrebă Petros şi, pe clipă, se aşează, nepoftit, pe scaunul bătrânului. Vară să fie asta sau toamnă? mai zise oftând.

— La radio au zis că o să plouă, dar poate că o să fie soare! Nu se ştie niciodată! răspunse Alekso şi-l pofti să bea ceva.

— Da, dar una tare! Da’ o s-o beau mai târziu! Acum să te-ntreb ceva, dar să rămână între noi! Prin oraş umblă tot soiul de poveşti ciudate! Nu pricep de ce lumea nu-şi vede de treburile ei! îl provocă Petros, frecându-şi mâinile cu viclenie.

— Ce fel de poveşti? Scârboase?

— Despre ăi care au în mână pâinea şi cuţitul, ca totdeauna! Se şopteşte că ăştia care ţin acuma frâiele au cam călcat în strâchini şi ar fi adus pagube statului! Păi, mi-am zis, puterea ca puterea, poate să se umfle ca aluatul! Muncitorii care mănâncă aici zic că a venit iar vremea marilor bogătaşi, ca altădată! Păi nu ştiu, tu eşti om cu minte, eşti la toartă cu ăi mari, d-aia m-am şi aşezat lângă tine! Ce-ţi sfătuieşti prietenii, a venit timpul să ne hotărâm pentru vechea orânduire? întrebă în şoaptă Petros.

Sau să rămânem de partea ălora ca Tanas Saveski? Sapă fântână nouă, dar nu scuipa în a veche! Ce zici, e mai bine aşa?

— De ce nu-ţi speli cămaşa? Nu vezi cât îţi e de slinoasă? Ai putea-o folosi ca listă de bucate! Cum de nu ţi-e ruşine, Petros, că doar dormi pe aur! ţipă Alekso, chipurile supărat.

— Of, da' rău mai eşti! N-am înjurat-o pe maică-ta, n-am pomenit de nevastă-ta, şi atunci de ce te superi? Te-am întrebat de ăi de au pâinea şi cuţitul, eşti om învăţat, aşa că am crezut că poate ştii de ce se umplu din nou închisorile! Ptiu! Nimeni nu vrea să fie de partea celor învinşi! zise Petros desfăcându-şi braţele în aer, retrăgându-se. Pas cu pas, spre tejghea.

— Pune-ţi cămaşă roşie, ţi-am mai spus! Alekso surâse cu paharul ridicat. Nu-ţi place sfatul meu? De ce nu iei şi tu pildă de la şerpi?

— Cămaşă roşie? Eşti dat dracului! Păi abia acum am priceput sfatul tău. Eh, smochina nu creşte în păr! Eşti la fel ca taică-tău când cobora din Posoki, ascuns, mintos, un adevărat diavol! Nu pricep de ce-ţi zic Furnicar! Păi tu îi dai gata pe toţi! Bei un vin din partea mea? Nu mă refuza, că doar mai ieri am lucrat împreună! îl rugă înveselit Petros şi, rânjind cu gura până la urechi, dădu drumul mai tare casetofonului; se auziră acordurile unui cântec iute, românesc.

— Unde a dispărut bătrânul?

— Cine? Eţo? S-a dus la closet ca să-şi vomite musacaua! Îl cunosc eu bine; nu suportă vinul şi pătlăgelele vinete! O să se întoarcă imediat ce-o să-şi golească stomacul, zise Petros cu un surâs tainic.

— Ţi-a lăudat bucătăria! îl provocă Alekso.

— Nu ţi-a plăcut musacaua? N-ai gustat şi din mâncărurile celelalte? întrebă Petros şi, pas cu pas, se-ntoarse la masă.

— Am mâncat o ciorbă de urzici crude! Dar altceva ce mai găteşti? se interesă Alekso turnând vin.

— Nu ai probat nişte dovlecei cu carne? Pilaf cu spanac, fasole verde cu ouă, sărmăluţe de varză, miel cu pătrunjel, bame à la Macedonia, maţe răsucite, prapor umplut, iepure copt la tavă? Să ştii, duminecă o să fac o iahnie cu prune uscate, iepure cu stafide, burtă la frigare, tochitură cu mai multe soiuri de carne, păstrăv de Ohrida cu prune uscate, somotei cu ceapă, crap cu vin, apoi tort cu spumă de migdale, baclavale, sarailii, cataifuri şi tulumbe, cât despre salate, mai bine să nu-ţi mai spun! Vii la

prânz duminecă, ei, ce zici? Şi Tanas Saveski o să mănânce aici împreună cu trei miniştri! încheie Petros uluit singur de cunoştinţele sale.

— Miniştrii nu mănâncă aşa ceva! Ai să vezi că-ţi rămâne totul neatins! îi zise Alekso Ivanov serios, dar pus pe şagă.

— O să-mi rămână? apucă Petros momeala. Păi o să dau faliment, pe cuvânt. Ia spune-mi ce să prepar; nu mi-a mai rămas prea multă vreme.

— Mai întâi spune-mi de unde o să iei tu păstrăv de Ohrida? Să vedem de ce minţi! zise Alekso cu ochii la uşile closetului.

— Păi sună frumos, dar peştele e din ăla californian; o să-l aduc de la o crescătorie. Dar învaţă-mă acum ce să gătesc pentru oaspeţi! se linguşea Petros îngrijorat.

— Dacă vrei să mă asculţi pe mine, atunci găteşte-le nişte oase de viţel cu măsline de oaie, pui fript şi udat cu pipi, ştiucă umplută cu otravă, miel cu ceapă şi-un pic de râgâială, frigărui şi ciorbă de la colectorul principal al canalizării, un biftec alsacian din coadă de vită, ficat de căţea moartă, fileu de viţel cu caimac de la femeie nebună şi ai mai putea face şi un ghiveci cu ţâţă de iapă smintită! îl îndemnă Alekso, îşi sorbi paharul şi mai comandă încă un bocal cu vin.

— Ce-ţi veni? Ai vrea să-mi otrăvesc oaspeţii şi să mă bage la răcoare? Să-mi îndoliez casa şi să-mi pătimească şi copiii? O să-i spun eu lui Tanas Saveski ce şarpe ocroteşte el la sân! se ridică Petros, supărat, de la masă.

— Ce te superi aşa iute? Din câte ştiu *Armonia* e cuibuşorul intrigilor! Ce vrei să zici cu asta? se prefăcu mirat Alekso Ivanov.

— Păi noi nu suntem aşa! Nu ne furăm căciula! Când sunt flămânzi, oaspeţii noştri sunt membrii aceluiaşi partid! Uită-te acolo, în bucătărie! Ei i se ploconesc! Iar în bucătărie există doar un ţar! Păi ia nu-ţi mai bate joc de ţar! zise Petros şi, iarăşi, pas cu pas, se întoarse la tejghea.

— Gluma-i sănătate! Hi, hi, hi!

— Nici taică-tău n-a fost floare s-o pui la ureche! Ptiu! De-aceea eşti tot timpul urmărit! îşi şterse Petros, înfuriat, năduşeala de pe frunte.

Eţo Paskov ieşi din closet şi se văită că-l apucase o pântecăraie îngrozitoare. «Să-mi vărs şi stomacul!» îi şopti lui Alekso şi începu să râgâie. Apoi îl interesă cum stă şi Alekso cu stomacul. «Mănânc macaroane şi scot cuişoare!» răspunse în

glumă Alekso Ivanov. Atunci lui Eţo îi trecu prin cap că în mâncarea lui fuseseră presărate niscaiva prafuri; aici îl ura careva, dar pentru ce? «Aici e şef Tanas Saveski, iar Petros împrăştie veştile mai ceva decât vântul!» îi spuse în şoaptă bătrânul când ieşiră de la *Armonia.* Şi adăugă că restaurantul colcăie de spioni, de provocatori şi de tâlhari. «Nu dai de om cinstit, nici cu lumânarea de l-ai căuta!» mormăi el pe drum. Când se aflară în mustang, Alekso îi aduse aminte că *Armonia* e locul de întâlnire al celor săraci şi, în primul rând, al tipografilor. «Aşa o să şi rămână, indiferent de faptul că Petros se-mbogăţeşte!» zise, sigur de cele spuse, Alekso.

— Au vrut să mă otrăvească! se plânse Eţo Paskov.

— Bătrân nebun! De ce bei când nu poţi s-o duci? râse Alekso grăbind spre Pădurea Roşie.

— Totu-i minciună! Crezi că nu ştiu cine aleargă după putere? filosofa Eţo printre sughiţuri.

— Dacă te-aud ai tăi, au să se sperie! glumi Alekso oprind în faţa casei adjunctului său.

— O să m-audă ginerele, dacă nu şi-a luat picioarele la spinare! Hi, hi, hi!

— Întreabă-l de lupta de clasă! continuă să-şi bată joc Alekso Ivanov. Aseară am stat de vorbă despre clima din Podgorie şi din Santara! Ştii ce i-a ieşit din gura aia blestemată? Că aceeaşi inşi put şi-acolo şi-aici! Ha, ha, ha! El ar vrea să pută şi alţii! râdea nebuneşte Alekso salutându-l din maşină, cu mâna, pe bătrân.

Seara era întunecată, dar totuşi pe străzi ieşise buluc de oameni; discutau mai ales despre greutăţile economice şi despre vara aceasta lungă şi caldă. Era zăpuşeală ca înaintea cicloanelor; vântul nu era în stare să se strecoare nici până în mahalale. Alekso, cu toate că era beat, apăsă din nou pe acceleratorul mustangului; obrajii parcă îi luaseră foc, stomacul i se revoltă şi-i veni să vomite. Acasă, în Santara, n-avea chef să se-ntoarcă; în Podgorie nici atât. Ruşinos sau nu, avea nevoie de amantă. Se-ndreptă spre casa Arsovilor, târât de dorinţa de-a întreba-o pe bătrâna Persa dacă e vreo picătură de adevăr în povestea lui Eţo Paskov. Ha, ha, ha, râdea el, a dracului treabă! A dat de ea la *Elita*; era hâdă şi vopsită; a vrut s-o pună în grădină pe post de sperietoare sau să ungă maşinile, iar peste

trei ani a născut o fată atât de frumoasă! Minte de îngheaţă apele, se încurajă el, apăsându-şi stomacul ca să nu vomite.

Era un pic speriat când sună la uşă. Maia Arsova îi întinse mâinile şi-l trase în casă. De-abia acum tresări, aducându-şi aminte că erau aşteptaţi la familia Saveski în Mantovo. Cartea era tipărită, iar masa festivă, sigur, e-ntinsă. Cum o să se scuze în faţa Manechinului, se întreba el nemaiputându-şi lua ochii de la amantă. Să plece acum, era prea târziu şi, în afară de asta, beat cum era, avea să se piardă printre porumbişti. De telefonat nu-i venea să telefoneze.

— Suntem invitaţi la cină! La Saveski, în Mantovo! se enervă Alekso Ivanov.

— Ce să căutăm la idiotul ăla? Ştii cât de bine o să ne fie aici! îi şopti cu glas cântat Maia.

— Nu mă crezi că suntem invitaţi? Hâc! Crezi că sunt beat? se clătină Alekso.

— Rămâi aici cu mine! O să-ţi fac un ceai şi-o să-ţi treacă iute! Ce să căutăm la Manechin? Ştii că el mi-a propus să ne căsătorim? Vrei să te doară iarăşi capul? îl dăscăli din răsputeri Maia.

— Atunci o să mergem în grădină, la *Kontinental*! Chiar că mi-e poftă să văd bărbaţii pupându-se! bolborosi Alekso vrând parcă să se impună.

— E târziu, lupule, rămâi cu mine acasă! Maică-mea s-a dus în vizită; o să ne simţim bine în toată casa asta goală! îi şopti Maia trăgându-l de mânecă.

— Ştii ce? Hâc! Eşti tare deşteaptă! De ce m-ai ales tocmai pe mine şi nu pe Manechin? Rafail Burov s-a cărat din oraş? O să-l împuşc ca pe-un iepure; i-a speriat pe-ai mei în Santara! o provocă Alekso Ivanov.

— Iar boala aia veche a ta! Ba te urmăreşte cineva, ba că-ţi sapă groapa! se întristă Maia Arsova.

— Tu îmi ascunzi ceva, hâc, dar eu ştiu că el e primul bărbat cu care te-ai culcat. Am nimerit? se clătină Alekso sughiţând.

— Nu mai vorbi aşa! Mai încet, lupule! Ce ţi-a venit astă seară? se miră Maia.

— Să-i spui lui Rafail ăla să nu-i mai calce piciorul în Santara! ameninţă Alekso.

— O să-i spun, bine, acum culcă-te! îl rugă Maia.

— Aici nu! Hâc! O să mă duc în Podgorie!

— Fii atent cum conduci, dacă tot nu-ţi place aici! ridică Maia din umeri.

— Ştii ceva? Hâc! Nu mă duc în Podgorie! O să mă duc în Santara! O să mă duc în patul altei femei! ameninţă Alekso.

— Până fac eu ceaiul, tu hotărăşte-te, lupule! zise Maia îndreptându-se către bucătărie.

— Nu vreau niciun ceai! Îmbracă-te şi să ieşim! Hâc! porunci Alekso.

— Dar ce-i cu tine astă seară?

— Nimic! O să mergem la *Kontinental.*

— Ne întoarcem iute? se hotărî Maia în cele din urmă.

— Mai iute ca maică-ta! o luă Alekso peste picior, dar Maia nu pricepu.

Se aşeză pe un taburet în holişor şi se puse pe aşteptat. Pe moment stomacul parcă i se mai liniştise, dar acum începu să-l doară capul; privirile i se limpeziră. Ce-l interesau pe el minciunile lui Eţo Paskov? Oare trebuia să se teamă că fiul său Viktor îl va judeca pentru faptele sale? Când o s-ajungă la anii ăştia de răscruce, o să vadă el dacă va putea fi mai bun decât taică-său! Până i se-nvârtiră aceste întrebări prin cap, se arătă şi Maia Arsova. Era îmbrăcată în minunea aceea de rochie roşie pe care i-o dăruise la începutul primăverii. Zulufii i se vânturau pe umeri, iar chipul îi era tot numai prospeţime. Ar fi vrut s-o îmbie spre pat şi să se bucure în culmea plăcerilor, dar simţi că-l lăsaseră toate puterile; alcoolul şi zăpăceala îi făceau mari greutăţi. De pomană şi-ar chinui amanta şi i-ar atinge coasta ruşinoasă. Trupul ei clocotea ca un vulcan pe când al lui era ca o ciupercă trecută. Deodată îl bătu gândul că ea e mai puternică decât el. Şi Rafail Burov e mai puternic fiindcă e mai tânăr, îl înţepă în piept; presimţea că va pierde o mare bătălie.

— Ce-i cu tine astă seară, lupule? îl întrebă din nou Maia după ce urcară-n maşină, vădit mulţumită că ieşea din casă.

— Numai o dată trăieşti! Restul e numai minciună! Hâc!

În grădina de la *Kontinental* cânta o muzică în surdină. Undeva în apropiere mirosea a floricele de porumb şi puţea a peşte stătut. Într-un colţ, între o sculptură aşezată lângă havuz şi intrarea în hotel, un tânăr călugăr propovăduia din biblie. Îl ascultau vreo zece femei mai în vârstă şi, cum termina de spus ceva, îl şi aplaudau. El strângea danii pentru renovarea mânăstirii Sfântul Proroc Ilie. Alekso trecu dispreţuitor pe lângă

el şi trase o ocheadă prin grădina plină de lume veselă care cina. Mesele erau luminate discret, cu lumânări aşezate în sfeşnice cu clop. Se vorbea mai cu seamă despre oprirea muncii în fabrici, despre greutăţile în aprovizionarea oraşului, şi despre focarele de război. Cu toate acestea Alekso îşi dădu repede seama că acolo nimeni nu părea prea îngrijorat. Mâncarea curgea din belşug, iar afară maşinile alergau în continuu. Astfel, în capul său ameţit, se trezi ideea că panica e semănată de oameni ca el, îmbuibaţi şi sătui, care se luptă pentru putere. Sindicatele cereau salarii mai mari ca să se mai îndulcească scumpetea; panica nu pleca de la ele. Alekso acum filosofa zicându-şi că progresul şi criza sunt frate şi soră.

I se aduse muşchiuleţ în sânge, la grătar, mâncarea lui preferată, apoi salată şi bere de rădăcini. Maia luă clătite şi o coca rece. Mâncând, el se gândi la poziţia sa socială. Nu făcuse el greşeli? Îi vor sparge oare capul? Nu-i oare prea lacom şi hrăpăreţ? Avea convingerea că muncitorii îi erau mult mai apropiaţi sufleteşte, pentru că şi el coborâse din Posoki ca să ajungă proletar. Dar, practic, deja aparţinea micii burghezii sau, mai precis, noii clase care se născuse din pricina progresului. Aşa-i, recunoscu în sine, ridicând din umeri. Dar fiecare om cu caracterul lui, îşi luă imediat Alekso o mină mai veselă. Într-adevăr, îl făcuseră ipocrit, posesor a tot ceea ce-i frumos, carierist cu şcoală de jurist, dar Alekso Ivanov, totuşi, îşi cunoştea calităţile; de aceea îi şi ura pe cei din a căror tagmă făcea parte. Avea deja două case pe care le obţinuse cu sudoarea curată a frunţii lui şi asupra cărora încă spânzurau de-un fir de păr ipotecile bancare. Dar va plăti totul. Cine e Rafail Burov ca să cerceteze proveniența averii sale? Îşi mesteca muşchiuleţul în sânge şi se învineţi de furie fiindcă totul i se amesteca în cap. Opus succesului e insuccesul, îşi zise uitându-se cu sălbăticie la Maia. Dacă el o să se ducă de râpă, frumuseţea asta o să-i arate fundul, îi mai trecu prin minte. Dar trebuie să învingă. Făcea parte din mai multe organisme de stat, caracterizarea îi era pozitivă, păi nu primise decoraţia mai ieri, în primăvară? Şi Comitetul îl preţuieşte pentru profesionalismul său, şi atunci de ce s-ar teme el acum? Se încuraja prosteşte, de parcă ar fi fost împins de cineva să sară un şanţ.

După ce-şi mâncă muşchiuleţul în sânge îşi recăpătă iarăşi buna-i dispoziţie; deodată îl cuprinse o mare mulţumire. O

prinse puternic de mână pe Maia şi, plin de dorinţă, îşi pironi privirile asupra gâtului ei prelung, asupra inelelor părului ei care se rostogolea pe umeri; de parcă alcoolul nu-i teşise simţurile, îşi lipi cu patimă ochii de trupul ei bine făcut. Pe buzele ei mai stăruiau încă urmele grăsimii clătitelor. Rochia cu nasturi care se-ncheiau la spate îi scoteau şi mai în relief sânii, făcându-i şi mai obraznici. Umerii şi-i acoperise cu o jachetă albă şi fină. În timp ce Maia mânca, el o sărută pe ureche, apoi o trase spre el ca s-o mângâie. Afişă un surâs larg, de învingător care-l făcea mai puternic, mai mândru şi mai fericit. Trebuie să-ţi trăieşti clipa cu plăcere, îşi zise, căutând să-şi biruie crampele de la stomac. Într-însul se trezi din nou tinereţea şi era deja încredinţat că, după cină, se vor opri undeva în vreun parking de pe lângă Pădurea Roşie unde o s-o facă fericită.

— Ţi-au plăcut? întrebă în şoaptă, aşteptând nota de plată.

— Am cam obosit! oftă Maia.

— Să luăm o cameră la hotel?

— De ce să plăteşti, când apartamentul e gol?

— Dacă mi se va întâmpla ceva, o să mă părăseşti? întrebă deodată Alekso.

— Poate că n-au să mă lase să stau cu tine! râse Maia Arsova. Dar de ce te temi, lupule? îi întinse ea mâinile peste masă.

O privi răvăşit. Acum Maia i se păru mai frumoasă decât toate stewardesele acelea pudrate de pe faţa pământului. Ce Rafail Burov? Când vrei să trăieşti, fugi dacă poţi de minunăţia asta divină! îşi zise scrâşnind din dinţi. Îmblânzit, se trase mai aproape de ea mângâindu-i părul, cuprinzându-i mijlocul, dar, de cum o sărută pe nas, se şi ridică de la masă. Dispărură în întuneric în direcţia parkingului. Călugărul care propovăduia biblia întinse mâna, dar se alese doar cu dispreţul său. Am o iubită ca-n basme, îşi zise mulţumit de sine, în timp ce alerga cu mustangul privind atent în dreapta şi căutând o bandă mai bună şi mai puţin aglomerată. În blocul turn, la etajul al nouălea, nu-i venea să urce; se plictisise. În curând, poate că peste trei luni, o să-şi împartă căsnicia cu frumuseţea asta, dar atunci vor trebui să se iubească încuiaţi undeva. Afară, pe coclauri, toată lumea l-ar invidia, iar niscaiva derbedei i-ar muia oasele şi l-ar azvârli ca pe o zdreanţă. Pentru o clipă îl fulgeră aceeaşi frică din tinereţe, când, împreună cu Iana Ivanova, se ferea de podurile de peste fluviu. Deodată îşi mai făcu loc în mintea sa încă o dilemă. Cum

să scape de Iana? S-o prindă făcând dragoste cu cineva, s-o roage, prieteneşte, să se despartă, iar el să ia asupră-i întreţinerea copiilor? Cum s-o facă să dispară, cât mai natural, din viaţa sa? Oh, de-ar înghiţi-o întunericul. Doar discutase cu ea de divorţ, dar ea nu arătase pic de înţelegere.

Goale şi-ndepărtate dorinţi. Acum în faţă-i apărură luminile unei mahalale. Miezul nopţii aduse un aer mai răcoros în maşină; era plăcut să conduci. Dincolo de îngrăditura de la marginea drumului cântau greierii, iar departe, în zori, luceau fulgerele. Cu dreapta îşi mângâia amanta pe păr, şi astfel, mişcat, continuă să se gândească la viitor. Cum o să dezlege nodul căsătoriei cu Iana şi de ce-i promisese el Solzei că se va schimba odată cu venirea toamnei? Păi toamna bate la uşă, se gândi el cu disperare, oprind în faţa casei Arsovilor, în timp ce un câine lătra.

— Pot să vin mai târziu la lucru? întrebă Maia coborând din maşină.

— Nu-ţi vine să te scoli din pat?

— De două ori nu te rog, lupule! Acolo mă văd toţi! răspunse ea supărată şi dispăru în întuneric.

Alekso o luă din loc cu maşina, cu toate că n-ar fi vrut să se despartă de Maia. Acum încotro? se întrebă învârtindu-se pe străzi. Să-l caute pe Viktor şi să aibă cu el o discuţie ca între bărbaţi? Dacă nu-i în Santara, atunci sigur e în Podgorie. Şi dacă nu-i nici acolo, atunci se află în cartierul brigadierilor. Dar ce să discute el cu un recrut? Că Maia înseamnă pentru el totul pe lumea asta? Să ceară sfaturi de la fiu-său? Păi el e moralist ca şi bunicu-său, Simon Ivanov, ţestoasa aia din Posoki, care divinizează căsniciile puternice ca nişte cetăţi. Astfel, lui Alekso nu-i mai rămâneau decât două drumuri deschise în noaptea aceasta surdă: să-l viziteze pe Andrei Pagiov acasă ori să se-ntoarcă la *Armonia.* Fără-ndoială adjunctul nu dormea la ora aceea. Îl va primi făţarnicul cu mâinile întinse şi, în timp ce-l va servi cu nişte vin de mai mare dragul, îi va povesti totul: cui i s-a mai înfundat, cine s-a mai căţărat la deal. Apoi vor suna la Mantovo, după ce vor găsi o scuză faţă de Tanas Saveski. Demagogul ştia cum să-l scoată din toate greutăţile în viaţa privată.

Fără nicio plăcere, o luă pe strada care ducea spre *Vechea Europă.* Deodată capul i se umplu de tot soiul de întrebări cu

privire la familia lui din Santara. Oare Solza o fi ajuns acasă? Iana Ivanova e sigur trează, îşi apasă pântecul şi coase peste noapte cuverturile acelea cu motive din Posoki. Biata femeie, începu el s-o deplângă, nu ştie să trăiască, a îmbătrânit cu atâta amar pe sufletul ei. Pielea i s-a zbârcit ca unei băbuţe, s-a hidoşit cu sânii ăia căzuţi ai ei, supţi de patru copii. Ce şi-ar putea spune ei noaptea, când aşternutul ei e ca gheaţa şi te pune pe fugă? Se opri în faţa unei vitrine cu pantofi, neştiind ce să facă în surzenia acelei nopţi. Se gândi să se-ntoarcă şi s-o cheme pe Maia Arsova, apoi să se adulmece în apartamentul de la etajul al nouălea. Încet-încet, ziua izbândei sale se termină într-o tulbure disperare.

Văzu nişte lumini lucind departe în zare şi se bucură. Ambală, şi maşina deja alerga spre luminile acelea. Acolo se afla *Armonia,* unde se lucra până la ivirea zorilor, adunând deznădăjduiţii, trântorii, îndrăgostiţii disperaţi, precum şi beţivii de la *Doi mai.* Totdeauna tipografii se opreau acolo la un păhărel de rachiu cu varză murată şi brânză viermănoasă. Şi, în timp ce cu greu mai desluşea indicatoarele în direcţia restaurantului, frânt de oboseală, cu stomacul tobă de vin, pătlăgele vinete, muşchiuleţ în sânge şi bere, se gândea la faptul că Maia Arsova era dăruită din plin cu simţul amorului şi-şi trăieşte cei mai frumoşi ani ai tinereţii. Îi va ierta tot ceea ce fusese între ea şi Rafail Burov, ba chiar şi aventurile avute cu alţi bărbaţi, dar, de-acum înainte, să mai îndrăznească s-o mai atingă cineva! Era sincer; pricepuse că n-o merita şi se temea ca nu cumva s-o piardă.

La parcaj nu se aflau decât vreo câteva limuzine şi un camion. La intrare Filip şi Ahile moţăiau; li se făcuseră lehamite să tot servească oameni beţi. În colţ, lângă masa cu veselă curată, îl zări pe adjunctul său, Andrei Pagiov; lângă el se afla tinerelul cu lanţ la gât şi încă un tânăr cu părul lins şi obraji bucălaţi, scund, dar musculos. Sorbeau nişte cocteiluri ca să se răcorească şi-şi roteau ochii prin restaurant. Peste tot, pete de mâncare şi de băutură; şi o groaznică duhoare ce te ameţea. Andrei seamănă într-adevăr cu un ţap bătrân, se distra Alekso în timp ce se apropia de masa lor. Din bucătărie se auzeau sunete de buzuki; dincolo de tejghea, două bucătărese pregăteau mâncărurile pentru a doua zi. *Armonia* e trează toată noaptea; Petros e ca o fabrică, nu glumă, lucrează în trei schimburi, îşi zise cu ochii la

Andrei, care se ridică în semn de salut, râse cam mânzeşte şi apoi îşi şterse buzele cu şervetul.

— Furnicarule, tu întârzii totdeauna! Tu şi la moarte ai să întârzii! Ştii câtă nevoie am avut de tine astă seară? întrebă Demagogul sorbind din paharul înalt.

— De-aia îmi ţiuiau mie urechile! răspunse cu sarcasm Alekso şi se aşeză.

— Eşti mulţumit acum? I-ai dat peste cap lui Tanas Saveski masa festivă, hai, bucură-te! Bune mâncăruri ai mai născocit pentru el! Ştiucă umplută cu otravă, biftec alsacian din coadă de vită! Vrei să-ţi otrăveşti cel mai bun prieten care te-a pus în tron să conduci tipografia! Furnicarule, dacă el cade, pe noi o să ne bată vântul! Ce te-ai face tu fără el? zise Andrei şi începu să-şi vâre printre dinţi o scobitoare.

— Ştii ce-i aia democraţie socială? întrebă Alekso uitându-se cu ţâfnă la Petros, care trăgea cu urechea aşezat pe un scaun la tejghea.

— Şi copiii o ştiu! încercă să glumească Andrei.

— Dar tu nu ştii! i-o trânti Alekso.

— Consens al ideilor, bucurie a idealurilor, ce crezi tu? E cineva pe-aici care să facă o cafea pentru domnul? gesticulă el. Ai băut desul, Furnicarule, nu-ţi mai da drumul la gură! Tot ceea ce spui poate fi folosit împotriva ta!

— Eşti un gunoi, iar Virgil a simţit cel dinţii că puţi! Te-nvârţi ca floarea soarelui! Dreptate socială, siguranţă în viitor, mişcare liberă a capitalului! Noi suntem oare cadre care să asigurăm belşugul? Hâc! întrebă Alekso râgâind, în vreme ce Filip îi aduse un cocteil rece într-un pahar înalt.

— Cine ţi-a dat drumul la placa de patefon? Ce ţi-a venit astă seară? Nu poţi să-ţi duci povara succesului şi a bogăţiei? A-nceput să te roadă conştiinţa? se viteji Demagogul ştiind că tinerelul ras în cap o să-i sară în apărare.

— Cum o să rezolvi, în chip uman, şomajul? Unde o să le găseşti un loc de muncă tipografilor care sunt în stradă? urlă Alekso Ivanov, gata să arunce cu paharul în tejghea ca să-l sperie pe Petros.

— Foarte simplu! începu să glumească Andrei. O să-i trimitem în străinătate! Să câştige oriunde se iveşte ceva bine plătit! Ce mai vrei altceva? îl aţâţă Andrei.

— Şi apoi n-o să mai curgă sânge pe străzi?

— Păi dacă n-o să mai fie sărăcie, va fi garantată şi fericirea! răspunse cu cinism Demagogul.

— Eşti un împuţit.

— Bine-bine, ne cunoaştem prea de multă vreme! Hai acum să bem câte o cafea! propuse cu calm Demagogul.

— Ştii ce crede Virgil despre tine? Ceva oribil! scuipă Alekso pe jos.

— Ce-i cu tine astă seară? se miră Andrei, ferindu-se să-i răspundă. Nu ţi-am greşit cu nimic! Te-am căutat peste tot! Tanas m-a trimis să te scot şi din pământ! se apără în cele din urmă.

— Stabilizare economică, acum sau niciodată! Tu i-ai scris cartea! îl strânse Alekso de lanţul de la gât.

— O să mă sufoci, Furnicarule! Păi a trebuit să-i ajut! Prieteni suntem sau duşmani? se smulse Andrei din ghearele lungi ale lui Alekso.

— Terminaţi odată! îşi luă curaj insul cu părul lins şi cu obrajii bucălaţi.

— Tu nu te băga, conte, că acum îţi vărs creierii aici! îl ameninţă Alekso şi-l privi tăios pe bucălat, care i se păru cunoscut cumva.

— Atât de puternic eşti? îşi încordă muşchii insul lins în cap.

Lui Alekso Ivanov capul îi era greu ca de plumb. Mâncarea îi veni pe gât şi un miros greu îi făcu ochii să-i lăcrimeze. Îl văzu ca prin ceaţă pe tânărul care-i vorbise. Îl cunoştea oare de undeva sau îl întâlnea pentru prima oară? Nici el nu ştia cum dendrăznise să-şi ridice mâinile lungi şi blegi. Râgâia şi lovea. Andrei Pagiov începu să-l roage, să-i explice ceva important, şi-n cele din urmă îi strigă pe Filip şi pe Ahile. O putere nevăzută făcuse din Alekso o fiară. Înjura şi-l strângea de gât pe tânărul cu părul lins. Îl muia cu nasul în râgâiala de pe faţa de masă-nflorată. Insul cu părul lins era mai puternic decât Alekso, dar îndura; Andrei încă-l ruga, amintindu-i îndelunga lor prietenie. Dar Alekso nu renunţa. Insul cu părul lins avea deja obrajii murdari: speriat şi livid, nu scotea niciun cuvânt. Chelnerii dădură fuga şi-i despărţiră.

— Ia lumânarea şi boceşte! Tu ai înnebunit cu totul, Furnicarule! Să-ţi spun pe cine ai vrut să ucizi? urlă la el Andrei.

— Vreun împuţit ca şi tine? răspunse Alekso trăgându-şi sufletul şi ştergându-se cu faţa de masă pe mâini.

— Păi asta-i de necrezut! Ce glumă! Furnicarule, păi tu ţi-ai mânjit propriu-ţi consătean! Rafail Burov te-a căutat până şi-n gaură de şarpe! gesticula Andrei cu mâinile, crucindu-se parcă.

— Rafail? sări Alekso înfigându-şi din nou mâinile în gâtul insului cu părul lins. Tu eşti chiriaşul Arsovilor! Primul iubit al Maiei! Ascultă, puişor, de ce mi-ai adus tu mie nesomnul? Dacă nu vrei să pun mâna pe pistol, să nu mai aud că ţi-a călcat piciorul prin Santara! Şi nici în Podgorie să nu-mi mai ieşi în cale! îl ameninţă şi iar îl vârî cu nasul în râgâiala de pe masă. Dacă ai nevoie de mine oficial, ştii unde mă poţi găsi! Să te anunţi ca toţi oamenii civilizaţi şi, dacă voi avea vreme, poate că te voi primi! Tu să-mi pui la-ndoială conştiinţa? Tu să-mi deranjezi nevasta bolnavă? Păi cine dracu te-a pus ca să-mi pipăi rănile dureroase? îl mai întrebă Alekso dându-i, în cele din urmă, drumul din mâini.

— Cercetarea provenienţei averii e o chestie de rutină şi-i am în vedere pe toţi cei care locuiesc în timpul sezonului de vară în Santara! Ce să fac când sunt plătit pentru aşa ceva? se ridică Rafail scoţându-şi o batistă din buzunar şi ştergându-se pe faţă. Uf, ce pute! se scutură tot.

— Şi ce-ai descoperit? Pâine nemuncită, crimă, îmbogăţire nelegiuită, furt din avutul obştesc? urlă Alekso.

— Stai, potoleşte-te, că nu vreau să te bag la-nchisoare. Am văzut hârtiile cu creditele bancare şi m-a apucat şi mila de tine! Eşti plin de datorii, dar asta nu mă interesează. Dar cum oi fi reuşit să cheltuieşti mai mult decât câştigi? Eşti de invidiat! zise în bătaie de joc Rafail Burov.

— Ce invidiat? Tu o să-mi interzici să trăiesc aşa cum poftesc? De invidiat! Vino peste două săptămâni în sala albă de la *Kontinental,* că-mi mărit fata cea mare! Antren, muzică, zece marinari vor juca mireasa! Iar vechile obiceiuri le vom amesteca, pricepi, cu cele noi! Şi-o să comandăm un tort pe patru caturi! De invidiat! mormăia Alekso de parcă ar fi fost bolnav.

— Şi nunta tot pe credit? întrebă în bătaie de joc Rafail.

— Vrei să ştii totul?

— Nici vorbă! Te-am căutat pentru o chestiune privată! începu să se apere Rafail Burov.

— În legătură cu Maia Arsova? Să nu te prind pe lângă fundul ei! ameninţă Alekso Ivanov.

— Ce Maia? Ce mă interesează de fundul ei? Sunt deja doi ani de când m-a părăsit! zise el şi pe buze i se ivi un surâs trist.

— Să-ţi ajute Dumnezeu! Şi pe mine m-a părăsit Ivona! se amestecă Andrei Pagiov. Iar acum spune-i de ce l-ai căutat! i se adresă lui Rafail.

— Noi suntem din acelaşi sat, din Posoki! Numai că el nu-şi aduce aminte de mine! Când m-am născut eu, el era deja plecat! se ridică Rafail nervos.

— Eşti al Burovilor? Al ciobanilor ălora săraci ca opincile? se miră Alekso beat.

— Nici mă-sa n-a purtat chiloţi, ha, ha, ha! glumi Andrei Pagiov.

— Şi ce dacă sunt fiu de cioban? Mai adineauri era gata să-mi iei piuitul; m-ai murdărit tot! Iar eu care m-am chinuit să te găsesc! îl prinse furia pe Rafail Burov.

— Vrei să-ţi plătesc cămaşa? îi propuse Alekso.

— O s-o spăl eu cumva, se şterse Rafail cu batista. Te-am căutat pentru o treabă cu totul personală. La amiază m-am întors din Posoki. Azi l-am înmormântat pe taică-tău; în acelaşi mormânt cu maică-ta! zise oftând şi-şi plecă fruntea.

10.

Spre ziuă Alekso se-ntoarse în Podgorie. Viktor îi deschise uşa, speriindu-se de arătarea din faţa sa. Îl văzu pe taică-său livid, gârbovit de o durere lăuntrică; tremura ca frunza în vânt. Îl ajută să-şi dezbrace hainele murdare, să-şi pună pijamaua pe el şi-l trimise la culcare. Mai întâi Alekso ceru un pahar mare cu apă, îl sorbi însetat, apoi se trânti în pat.

— A murit bunică-tău! oftă el din rărunchi.

— Ştiu, Solza a fost acolo! răspunse Viktor.

— Nu trebuia să ne despărţim aşa! mormăi Alekso.

— Totul a început să se ducă de râpă! filosofă Viktor stingând veioza.

— Şi tu vrei să-mi bagi vină? se ridică Alekso.

— Tremuri tot; nu eşti cumva bolnav?

— Mi-a fost tată doar! Lasă-mă singur!

Puţin mai apoi căzu într-un somn adânc.

Viktor ieşi pe balcon; aprinse o ţigară privind cum răsare soarele. Prin minte îi alergau imagini din copilărie; de obicei lunile de vară şi le petrecea în Posoki. Bătrânului îi plăcea să-l plimbe prin munţi, să-i arate ciupercile otrăvitoare; adunau împreună muşchi de pe arbori şi apoi îi vindeau la motelul *Madona.* Acum, şezând în balcon, nu-şi putu aminti nimic urât în legătură cu bunică-său. Într-adevăr fusese sărac, zdreanţă lângă zdreanţă, trăia ca pustnicii, dar pe toţi copiii şi-i scosese la lumină. Fermieri în străinătăţuri, negustori şi jurişti aici; nu avea nimeni de ce se plânge că va duce jugul sărăciei din Posoki.

Câinii lătrau prin livezile de pe la margini, întârâtaţi de soarele roşu ce se năştea. Muncitorii de pe la fabrici, treziţi cu noaptea în cap, grăbeau spre zona industrială, camioanele cu lapte alergau pe străzi, uşile autoservirilor erau trântite. Începuse o nouă zi şi pentru brigăzile muncitoreşti de tineret; acum, în cartierul lor, tinerii prezentau onorul în faţa flamurei. Gimnastică, igienă personală, cântece, imnul, micul dejun şi, apoi, cu autobuzul, la lucru. Locul de muncă se afla departe. Îi plăcea viaţa de brigadier şi, cu toate că nu dormea în cartier, îi cunoştea pe comandanţii tuturor brigăzilor. Viktor lucra în

redacţia ziarului şi, de obicei, scria despre tinerii care se evidenţiau. Ieri îi spusese iubitei sale bănăţene că o va urmări pe traseu şi va scrie un reportaj pentru numărul următor. Ce ochi mai avea fata asta, şi cât jar îi aprindea în suflet! Şi cât de mătăsoasă şi încă ne arsă de soare îi era pielea, de parcă părinţii o scăldaseră numai în lapte. Îi tăia respiraţia cu surâsul ei. De ce erau tot timpul nedespărţiţi? Cum se aprindea focul în tabără şi începea veselia, glasul ei înflăcăra valea, până la autostradă. Ştia toate jocurile populare ale popoarelor şi minorităţilor. Ciudată fetiţa asta bănăţeană, îşi zise Viktor aruncând chiştocul ţigării. Cât de mult îşi dorea să facă armata undeva în Banat! Plănuise s-o plimbe până-n Santara şi s-o prezinte părinţilor, dar se răzgândi. Împrejurările familiale nu i se păreau tocmai potrivite pentru bucuriile sale.

De ce-i promisese că o va urma pe traseu tocmai astăzi? Îl podidiră lacrimile gândindu-se la înmormântarea atât de simplă a bunicului său. Trebuie să se închine la mormântul său, îşi zise. El îi ridicase pe toţi, iar lângă el, când fusese îngropat alături de Iaglika, nu se aflase decât Solza. Viktor strânse din dinţi, îşi şterse ochii, şi oftă din greu. Câteva clipe urmări un avion care zbura jos, de-a lungul cheiului, împrăştiind insecticide. Intră în apartament, trase o ochitură în dormitorul părinţilor şi-l cuprinse mila de tatăl său care horcăia de parcă ar fi fost la tăiere. Şezu în cumpănă dacă n-ar trebui să-l trezească şi să-i spună că va porni cu primul autobuz spre motelul *Madona,* ca să se închine, pe la amiază, în faţa mormântului proaspăt. Poate că o să vrea să meargă şi el, îşi zise Viktor. Dar clătină cu dispreţ din cap, îşi aruncă torba de culoare oliv pe umăr şi, în cele din urmă, trase uşa după el şi răsuci cheia.

Străbătu în fugă câteva străzi. Simţi miros de pizza proaspătă, apoi intră în cartierul nebuniei. Restaurantele de pe strada comercială te îmbiau şi acum cu şiş-kebab, vinuri egeene şi o servire model. Părea ca ameţit şi încă nu înţelegea totul. Ceva groaznic înnegurase familia la sânul căreia crescuse, ceva groaznic precum cancerul. Putea el oare să dea vreun ajutor în situaţia asta? Fiul să-şi sfătuiască tatăl să-i aducă mângâiere celei care-i era mamă! se miră coborând strada în pantă. I se păru că nimic nu-i mai uşor decât să învinovăţeşti.

O luă nebuneşte la fugă, dar obosi repede. În faţa restaurantului *Olimpia* văzu un ins în vârstă, cu mustaţa în

furculiţă, care se uita trist la o vitrină, apoi omul se întoarse spre mesele goale, dându-şi seama, mai mult ca sigur, că în felul acesta se va face de râs. Degeaba-i să te mai căieşti la bătrâneţe, se gândi Viktor, atunci când nu mai poţi face nicio brânză! O luă din nou la fugă dar se opri obosit. Dinspre bufetul *Partenon* plutea un miros de mucigai, care-ţi întorcea stomacul pe dos. Acolo zări un grup de inşi beţi care vorbeau despre Turcia şi despre câmpiile sale pline cu maci. Jur împrejur, pustiu; vântul cald al zorilor se înfoia din când în când spulberând gunoaiele de pe la colţurile străzilor şi ridicând nouri de praf. Din depărtări parcă se-auzeau glasuri de oameni răzvrătiţi. Acestea nu-s întreruperi obişnuite ale lucrului, îşi zise Viktor grăbind spre staţia de autobuz. Până şi văzduhul puţea; Viktor presimţea că în oraş se petrece sigur ceva important. Străzile i se păreau groaznic de murdare; prăvăliile, abia deschise, lâncezeau.

Se opri în faţa unui chioşc cu hamburgeri, ceru un sandviş şi un pahar cu lapte. Îl servi o matahală de femeie murdară şi sulemenită cu un ruj ţipător. I se făcu scârbă; plăti şi, fără să vrea, o luă din loc. Să-şi învinuiască tatăl sau să se străduiască să-l înţeleagă, se întrebă muşcând din sandviş. De partea cealaltă a străzii buldozerele dărâmau un şir de case mărunte. Se opri din nou în faţa următorului chioşc; cumpără un sandviş cu nişte carne de pui, cartofi prăjiţi şi o băutură răcoritoare numită *peper.* Cu cât mai mult i se întorcea stomacul pe dos, cu atât i se făcea mai foame. Şi lui îi mergeau toate pe dos în dimineaţa aceasta. Buimac, porni mai departe cu dumicatul în gură. Simţea o apăsare în ceafă şi era trist din pricina morţii lui Simon Ivanov. Se gândi la cei patru bătrâni care mai rămăseseră în Posoki. Sufletul parcă îi sângera; se gândi că e şi el un pic vinovat că în vara aceasta nu dăduse pe-acolo.

Deodată se auzi un tunet şi un nor se scutură, dar nu trecu mult şi un soare mincinos începu să dogorească. Mai înainte ca autobuzul să plece avu destul timp să-i telefoneze puştoaicei sale din cartierul tineretului, ca să-i spună ceea ce i se-ntâmplase în familie. Se întrebă dacă n-ar trebui, totuşi, să sune şi în Santara, dar renunţă. Solza cred că s-a şi întors acasă, îşi zise Viktor. Taică-său, neîndoios, va voi să stea de vorbă cu maică-sa despre bătrânul care murise. Când se va trezi îşi va da seama că e singur: iată ceva comun care-i leagă. În cele din urmă fiul hotărî să nu-şi învinovăţească părinţii.

Autobuzul ieşi repede în oraş şi se îndreptă spre motelul *Madona.* De aici, pe jos, Viktor avea de mers poate vreo cinci ore, pe vechiul drum Via Egnatia, pe lângă zidurile caselor gata să se dărâme, apoi, printre stânci va ajunge la casa străbunilor săi. Din pricina hurducăturilor autobuzului, îl prinse moţăiala, dar se strădui să rămână cu ochii deschişi căutând să-şi închipuie cum vor fi stând lucrurile acum în Posoki, satul de pe patru coline, fierăstruite de văi şi de râpi, dând cu hotarul în moşiile turceşti părăsite. Are să-şi răcorească picioarele obosite în undele iuţi ale Posociţei şi va culege flori de câmp pentru mormântul lui Simon şi al Iaglikăi; de dormit n-o să poată dormi în casa scundă, acoperită cu paie; îi va fi teamă de vânturile care suflă noaptea pe colnice, de câinii sălbăticiţi şi de şoarecii care se înmulţiseră în voie. Se va duce la mormânt şi-n amurg va face calea-napoi; trebuie să am o discuţie bărbătească, serioasă, cu taică-meu, care a luat-o pe panta ruinei, îşi zise Viktor. Până la ziua de naştere a Solzei totul poate fi adus la linia de plutire, iar apoi, peste câteva zile, va îmbrăca şi uniforma militară.

În clipele acelea Alekso Ivanov se afla în pat, chinuit de un vis urât. Se făcea că se află într-un oraş numit Fordovil, cazat în hotelul *Plaza* de la al cincizecilea cat. Se aşezase la masă şi-i aduseseră pui gătit à l'italiano, salată şi bere de rădăcini. Mâncase şi se-ntoarse fără grabă în cameră. Adormi frânt. Bun, dar se trezi în curând şi-l cuprinse insomnia. Se plimba în jurul patului ca prins de farmece. Unul dintre zidurile odăii era tot numai sticlă; puteai să vezi prin el jos, cheiul luminat al unui fluviu. Şi fluviul parcă era, în aceeaşi vreme, graniţa dintre două state. În zare începu să fulgere. Iar se va schimba vremea, îşi zise în vis, fiindcă se simţea mirosul noilor ploi. Vântul zgâlţâi întreg zidul de sticlă, iar în cameră se cuibări un soi de teamă ciudată. Un avion întârziat zbura deasupra fluviului, aşteptând permisiunea de aterizare. Teama tot creştea şi creştea în sufletul lui Alekso; afară vântul bătea, în pieptul său bătea inima. Cineva bătu în zidul de sticlă voind să intre în cameră. «Cine-i acolo?» întrebă Alekso, cu părul măciucă de frică. «Ursita!» răspunse glasul de dincolo de zidul de sticlă şi bătu din nou. «Şi ce vrei acum, la miezul nopţii?» întrebă el, tremurând ca o frunză îngălbenită. «Deschide fereastra şi sari în apă! şopti glasul. Te voi aştepta acolo!» mai adăugă. Deodată bătăile

încetară, dar vântul continuă să şuiere. Tulburat, Alekso dădu drumul televizorului şi-ncepu să urmărească un film despre războaiele unui nebun de împărat care răguşise, pierzând toate bătăliile. Soldaţii foloseau tot felul de otrăvuri chimice ucigând o mulţime de civili; foamea se întinsese pretutindeni, iar bolile secerau vieţi omeneşti. Speriat de boli şi de războaie, Alekso închise televizorul şi deschise fereastra căutând glasul care-l chema jos. Astfel, fără a mai sta pe gânduri, sări în hău şi, puţin mai târziu, se trezi într-o barcă şi barca plutea pe fluviu, iar el şedea întins pe spate. Tremura de parcă îl luaseră frigurile, iar din ochi îi curgeau lacrimile. Frânt, aiurind, se holba la cerul plin de nori. Treceau în sus şi-n jos mici ambarcaţiuni pescăreşti, şuierau sirenele, vuiau motoarele, se amestecau o mulţime de strigăte. Trei culegători de la tipografia *Doi mai* şedeau pe cheiul de beton, lângă barcă, şi se uitau îngrijoraţi la şeful lor. Unul propuse să cheme salvarea sau să sune la miliţie. Acela era Virgil Piseski, dar pe ceilalţi nu-i cunoştea. «Probabil că e frânt de munca fizică grea pe care-a depus-o! îl deplânse un alt tipograf. «Cracii femeilor e tot ce-a ridicat ăsta mai greu! Să-l lăsăm şi n-are decât să îngheţe!» glumi cel de al treilea. «Nu vedeţi că pute a vin? strigă Virgil Piseski. Se pregătea să dea fuga la un telefon public şi să anunţe spitalele, dar colegii săi nu-l lăsară. «N-are decât să crape câinele ăsta nesătul!» zise cel de al treilea tipograf. Şedeau şi fumau lângă barcă, iar barca se legăna pe valuri. Alekso încetă să mai plângă, privi de jur împrejur, fără să priceapă nimic. Deodată zări înaltul hotel *Plaza* şi îl luă cu frig. Oare de-acolo sărise în barcă, se întrebă privind când spre clădirea din metal, când spre apa tulbure. Tremurând, îşi aranjă puţin hainele, iar Virgil Piseski îi întinse mâna, ajutându-l să sară pe ţărm. Privi speriat ambarcaţiunile pescăreşti şi, pas cu pas, o luă spre bulevarde. «Acolo o să te simţi bine; întoarce-te cât mai eşti în stare să te întorci! îl sfătui apa tulbure. «De ce fugi? Nu vrei să dau ceva de băut? Nevastă-mea s-a făcut bine, vreau să bei în sănătatea ei!» propuse Virgil. «Într-adevăr, pute a băutură!» zise al treilea tipograf şi izbucni într-un hohot de râs.

Ce să însemne visul ăsta? se sperie Alekso Ivanov şi sări din pat. Chiar acum, fără nicio întârziere, o s-o întrebe pe Iana Ivanova, fiindcă ea credea în tot soiul de vedenii şi tălmăcea bine visele. Poate că adevărul e tocmai pe dos decât în vis,

Doamne fereşte; mai mult ca sigur că nici nu există un oraş cu numele Fordovil. Şi de ce oare râdea în hohot tipograful ăla? Puse mâna şi sună în Santara. Iana avea un glas răguşit, dar neaşteptat de plăcut. La întrebarea cum e acum timpul pe rivieră, ea răspunse ceva destul de neclar. Apoi Alekso se interesă de fete.

— Vida nu-i acasă din nou; vrei s-o auzi pe Aniţa? îi propuse Iana.

— Ce face şoricelul ăla? se topi Alekso încă mahmur şi parcă împuns de ghimpi în tot trupul.

— Aci a fost până acum! Doamne, unde a dispărut? O fi la toaletă! se apără Iana.

Apoi Alekso o rugă să-i tălmăcească visul despre Fordovil. Iana rămase puţin pe gânduri, apoi îi spuse s-aştepte fiindcă de la bucătărie îi venea miros de ceva ars. Se întoarse repede şi începu să-i explice că glasul din apa aceea tulbure nu însemna nimic de speriat.

— Cum nimic? se miră Alekso Ivanov.

— Păi aşa. Nimic! Oamenii cu viaţă agitată visează o mie de aiureli! strigă cu glas răguşit Iana, apoi îl întrebă dacă în vis văzuse sânge.

— Sânge? A, nu, răspunse bărbatul sigur de el.

— Ai văzut sau n-ai văzut, când te întorci în Santara, să conduci cu atenţie! Drumurile sunt nesigure! îl sfătui Iana.

— Cum stau treburile pe-acasă?

— Ce să-ţi povestesc, ştii şi singur.

— Mi te-ai supărat?

— Stai să mă gândesc! La aragaz iar s-a stricat ceva! se îmbufnă Iana Ivanova.

— Aşteaptă, n-are decât să se strice! zise Alekso Ivanov, lăsând ceea ce era mai important la urmă. Ieri l-au îngropat în Posoki pe taică-meu.

— Mi-a povestit Solza totul! Fie-i ţărâna uşoară! tremură glasul Ianei.

— Dar pe mine m-a anunţat Rafail Burov abia azi noapte! Când l-am vizitat pe taică-meu, nu arăta aşa bolnav, se apără Alekso.

— Iacătă-ţi visul! adăugă Iana.

— Termină acum cu învinuirile, Iana! Ce tot amesteci tu lucrurile? Visul a fost mai târziu!

— Şi de ce nu te afli acum în Posoki?

— Cred că s-a dus Viktor! Cum o să găsesc un pic de timp liber o să mă duc şi eu la mormântul tatei! El ştia că-l iubesc! zise Alekso simţind că nu era crezut.

— Niciodată n-o să ai vreme pentru nimic! Scuză-mă, dar la bucătărie miroase a ars! se pregăti Iana să-i trântească telefonul.

— Stai, spune-mi ce-a făcut Solza! A ajuns la vreme la înmormântare? Cum de i-a trecut prin cap să se ducă până acolo? Păi eu o lăsasem la biserica arhanghelul Gavril! căuta Alekso din toate puterile să lungească discuţia.

— Nu ştiu, poate că arhanghelul i-a şoptit! izbucni Iana răguşit. Fata asta a făcut un lucru mare. A călit varză pentru bătrâni şi a făcut casa pahar! Tare mai e vrednică fata noastră, Alekso, şi noi n-o meritam! izbucni în plâns la telefon, apoi glasul se pierdu.

Alekso intră în baie ca să se bărbierească. Mai întâi se gândi că nu se face, aşa după cum îndemnau obiceiurile când murea cineva apropiat, dar apoi îşi rase barba. Cotrobăi prin şifoniere şi găsi un costum de vară, bine călcat. Astfel, pe gânduri, porni pe bulevardele oraşului. Îi văzu din nou pe tipografii de la *Nona democraţie,* dar lucrul acesta, acum, îl lăsa nepăsător. Grăbea să-l întâlnească pe Tanas Saveski ca să-şi ceară scuze pentru seara trecută şi să discute cu el despre problemele care-l rodeau. Aşa nu se mai poate, îşi zise. Toate-i mergeau anapoda, se simţea un om obosit şi slăbit.

Vântul spulbera gunoaiele, pisicile se băteau pentru o pradă neaşteptată; undeva, departe, sirenele urlau, iar văzduhul devenise din nou apăsător. Miliţia îşi întărise paza în faţa *Noii democraţii.* Magazinele erau deschise, dar cumpărătorii deveniseră tot mai rari. Aceste tulburări stârnite de miile de tipografi nu-s obişnuite, îşi zise Alekso; nu-i exclus să cadă şi niscaiva victime. Dar ce putea prevesti afurisitul acela de vis în Fordovil, se întreba înnebunit. Un viitor fericit sau o soartă neguroasă? Oare şi astăzi era urmărit de cineva? N-o fi acesta încă un semn al vreunei noi nenorociri în familie? După socotelile lui, ceasurile Ianei erau numărate. Din nou îl cuprinsese ipocrizia de parcă ar fi uitat că divorţul era în curs de desfăşurare. Începu să-şi închipuie cât de tristă îi va fi înmormântarea. Apoi căută un telefon public de unde sună la

tipografie, pentru a da ordine asupra bunului mers al muncii şi a anunţa că e prins în nişte activităţi obşteşti care nu puteau fi amânate. Aşteptă îndelung să audă vreun glas la aparat, în cele din urmă răspunse adjunctul Eţo Paskov.

— Ce lucraţi acum? întrebă Alekso.

— Şi lucrăm şi nu lucrăm! răspunse în doi peri Eţo.

— Poţi să fii mai clar?

— Tipărim necroloage. Altceva nimic! Ai cumva de gând să vii şi încoace? se interesă Eţo Paskov.

— Ne vedem mai târziu! Acum dă-mi-l la telefon pe Andrei.

— De unde să-l iau? Andrei calcă pe urmele tale! zise Eţo.

— Caută-l în biroul lui, bătrân nebun! se enervă Alekso.

— Crezi că e la lucru? Şi el e ca şi tine!

— Nu cred nimic! îi trânti Alekso telefonul.

Ieşi din cabină şi pe dată simţi cum i se-ncreţeşte pielea pe el. Un vânt cald sufla dinspre fluviu către zona industrială. Frânt după beţia din noaptea trecută, se târa pe trotuar. Deodată, printre gunoaie, zări un exemplar ferfeniţit din cartea lui Tanas Saveski despre stabilizarea economică în industria poligrafică. Acum sau niciodată, îşi zise, simţind cum i se pune un nod în gât. Tremurând, începu să citească despre reformele economice şi morale promise în paginile acelei cărţi aruncate la gunoi. Încă o reamenajare parţială a secţiilor, înlocuirea materiei prime din import, perfecţionarea formelor autoconducerii datorită cărora tipografii vor decide singuri destinaţia producţiei. Dispariţia sărăciei din casele lor, încetarea exploatării, fără a se vărsa picătură de sânge. Neîndoios, cartea aceasta fusese răspândită de către Comitetul industriei poligrafice prin organizaţiile muncitoreşti, iar cineva care nu crezuse nicio iotă din ce scria în ea o aruncase la gunoi. Dacă-i aşa, intră la bănuieli Alekso, înseamnă că ideile lui Tanas Saveski fuseseră discutate şi în secţiile care-şi încetaseră lucrul. Nu-i cumva prea târziu, se întrebă el, de parcă ar fi şi crezut puţin în cartea pe care abia ieri o tipărise. Dar aici lipsesc exemplele, totul e amestecat, neclar, se revoltă el. Aşa, orice muncitor va da frâu liber gândurilor sale şi va acţiona cum îl va duce mintea, îşi zise enervat. Eţo Paskov, de pildă, credea că vremea lui Tanas Saveski trecuse. Poate că n-are dreptate. Lui, uneori, şi limonada i se pare a fi otravă, parcă nici n-ar crede într-un viitor mai luminos. Când Alekso îşi aduse aminte cine tipărise cartea

pe care o ţinea în mână, sângele i se sui la cap şi aruncă scârbit paginile murdare la gunoi. Dar o luă din nou ca să vadă dacă fusese trecut sau nu şi numele tipografiei unde apăruse. Deştept om, adjunctul ăsta, Paskov, cinstit şi vrednic de laudă, îşi zise, văzând că numele tipografiei lipsea, cu toate că legile nu permiteau aşa ceva. O să-l roage să-şi amâne ieşirea la pensie. Va fi nevoie de un ins de încredere şi înţelept ca bătrânul Eţo, îşi zise grăbind spre Comitetul industriei poligrafice.

Acum portarii îl lăsară să intre fără să deschidă gura. Clădirea era prost întreţinută, iar cabinetul lui Tanas se afla tocmai la ultimul etaj. Încăperea arăta mai degrabă a cancelarie avocăţească sau a reprezentanţă comercială de cea mai joasă speţă. Îşi ceru mai întâi scuze pentru seara trecută şi argumentă cu vestea cea tristă din Posoki; Tanas îl bătu pe umăr arătându-i toată compătimirea. «S-a dus şi Simon, fie-i ţărâna uşoară!» mormăi Manechinul. Apoi spuse că în astfel de vremuri tot mai greu o să le fie şi celor vii şi începu să se plângă că şi pe el îl încearcă bolile care-i joacă tot soiul de renghiuri: «Vântul ăsta cald de afară doar amăgeşte! Nu numai că-ţi încearcă reumatismele, dar are influenţă şi asupra inimii!» zise calm, mângâindu-şi barba. Alekso se strădui să explice scopul vizitei sale, dar preşedintele dădu din mână, neavând chef să-l asculte. «Aici nu-şi au locul astfel de discuţii; o să mergem la clubul delegaţilor! De acord?» propuse el şi, nemaiaşteptând niciun răspuns, se pregăti de plecare. Evenimentele zilei trecute nu-l interesau acum, dar nici de supărat nu se supărase. Alekso îi privi fruntea înaltă, pometii obrajilor bine întinşi, buzele subţiri şi barba. Îi veni să-l scuipe.

Liftierul, un ins gras, amestec de ţigancă şi macedonean, cu braţele tatuate şi cu priviri ciudate sub pleoapele-i căzute, îi conduse în liftul care se zgâlţâia. Degetele lui Alekso se chirciră, încleştate, în timp ce metisul deschidea uşa. De câte ori până acum i se născuse într-însul dorinţa de-ai strânge de gât şi a le lua piuitul! Era deja supărat nu numai pe preşedinte, ci pe toată generaţia aceea obosită, a lui. Îi ura pe toţi şi voia din tot sufletul să-i vadă înlăturaţi de la putere. Totuşi păşea ca vrăjit în urma Manechinului. Se cunoşteau atât de bine încă din anii studenţiei; îi era teamă de el.

— Iar am auzit tot soiul de lucruri urâte despre tine! Nu cumva ţi s-au înecat corăbiile? întrebă în şoaptă Tanas.

— N-o să ni se-nece împreună? îl tachină Alekso.

— Dar asta-i cu totul altceva! Se pune problema moralităţii tale! Comitetul cere să te schimb!

— Ăsta sunt, ce pot face? dădu Alekso din umeri în timp ce sângele-i clocotea în vine.

— Acum, nimic, dar ai grijă să nu strici cu totul şi bruma de prestanţă care ţi-a mai rămas! îi răspunse Tanas confidenţial.

— Nu crezi că ai obrazul prea gros? se aprinse Alekso Ivanov.

— Fiindcă te acopăr? îşi mângâie Tanas barba.

— Mi-ai luat şi pielea de pe mine, atât de bine m-acoperi! M-ai folosit la tipografie ca pe-un pion! În fiecare lucru rău pe care l-am făptuit sunt amestecate degetele tale! Mi-ai dibuit micile năravuri şi apoi m-ai dus de nas! Acum ai vrea să mă schimbi! se enervă Alekso.

— Alţii au ridicat problema, Furnicarule, dar eu o să te salvez din nou! Păi ce, nu suntem noi ca nişte fraţi gemeni? îl încurajă Tanas când se aşezară la masă.

Mâncară câte un copan de curcan şi piure de cartofi, băură ceai cu gheaţă, apoi li se aduse şi pepene. Alekso era deprimat; i se părea că totul e pus la cale împotriva lui. Apoi propuse să-şi dea demisia din pricini de sănătate. Tanas râse în bătaie de joc, ştiind că destulă lume îi considera prietenul numai bun să consulte un psihiatru. La întrebarea lui Alekso la ce-i foloseşte cartea pe care i-o tipărise, Tanas răspunse mândru: «Fiecare biografie e clădită pe operă!» Apoi îi ţinu o adevărată cuvântare despre problemele sociale ale oraşului, probleme rămase de-atâta vreme nerezolvate şi care uite, acum, drept urmare, conduseseră la încetarea lucrului în industria tipografică «Lumea e-n criză şi fără greutăţile noastre! filosofa Tanas Saveski. Iar opoziţia aşteaptă greşelile; ea stă la pândă şi se pregăteşte să intre în acţiune». După el, opoziţia va ataca demagogic, chipurile în sprijinul năpăstuiţilor din punct de vedere social. «Într-adevăr, în cazul nostru, afacerea este negativă, dar, din păcate, situaţia economică se înrăutăţeşte! Întrebarea care se pune acum este dacă noi, ca socialişti, trebuie să facem sau nu compromisuri şi mai mari cu elementele capitaliste care au mai rămas!» şopti Manechinul, dând de-nţeles că-n ţară există grupări care ar dori o politică burgheză clasică. «Poporul nostru

a înţeles că democraţia socială nu-i un lucru simplu. Frate Alekso, pentru orânduirea asta a curs sânge!» zise supărat Manechinul. În timp ce tăia pepenele se confesa că, chipurile, ar fi zguduit de problemele tipografilor de la *Noua democraţie.* Dar totul o să-şi revină la normal; vor avea loc mai multe discuţii în organizaţiile politice, se va găsi o rezolvare, solidaritatea îşi va arăta chipul. «Păi era şi vremea să recunoaştem că nu suntem o societate fără conflicte!» oftă, apoi pufăi din lulea. «Şi dacă se vor revolta şi ceilalţi?» întrebă deodată Alekso. În industria poligrafică a oraşului abia dacă lucrau cinci mii de muncitori, pe când în celelalte ramuri există mai mult de o sută de mii: în industria chimică, în transporturi, metalurgie, construcţii, textile, în medicină şi învăţământ. «Nu ştii că fierb ca un vulcan?» întrebă iarăşi Alekso. Dar Tanas Saveski îl încredinţă, cu sânge rece, că, prin unirea forţelor, vor fi trecute toate piedicile ivite în drum spre ţelul final.

— Spune-mi acum despre mine: nu voi fi cel dintâi care voi fi lovit?

— N-ai de ce să te temi!

— Şi dacă numele meu va fi rostit?

— Atunci fii pregătit de orice!

— Şi la demisie?

— Şi la-nchisoare, nu doar la demisie! Ha, ha, ha! râse Tanas. Ce dacă m-au închis pe mine? Au trebuit să-şi ceară scuze.

— Dar eu lucrez direct în producţie! îşi încordă Alekso vinele gâtului.

— Linişteşte-te, Furnicarule! Nu cred că vor merge până acolo! Ai rezolvat problema salariilor pe luna asta? Niazi Osmanov ţi-a dat paralele, ce vrei mai mult? Ha, ha, ha! Poate că va trebui să dăm înapoi câte ceva! îi şopti la ureche Tanas.

— Apartamentul din blocul turn?

— N-are decât să-l ia ăl din partea cui e ameninţarea mai mare! Nu ştiu, vom mai vedea. Până acum ne-am făcut că plouă! Ha, ha, ha.

— Dacă, totuşi, va pofti careva să-mi caute petele? întrebă Alekso Ivanov, aplecat spre Manechin.

— Ce pete, Furnicarule?

— Nu ştiu! Pentru otrăvurile alea chimice! Am impresia că mă urmăresc! şopti Alekso şi mai în urechea lui Tanas.

— Păi tu eşti jurist şi nu chimist! Ha, ha, ha! râse Tanas Saveski. Vei spune că habar n-ai de otrăvuri! Ai să spui că ai citit că se folosesc la otrăvirea animalelor şi a oamenilor, a hranei şi a apei! Ha, ha, ha! Că unele stârnesc ceaţa şi incendiile, dar că de unde să ştii cum se şi fac? Dacă trebuie să pui fosfor, sulf, dacă trebuie adăugat germanium şi europum, arseniu sau plumb, galiu sau kaliu, ori poate zinc şi zirconium! zise Tanas asudat tot de atâta hohot de râs şi ştergându-şi gâtul cu batista.

— Ce tot scorneşti acolo, când ştii bine că şi tu vei fi luat la-ntrebări? i-o tăie Alekso Ivanov.

— Importante sunt răspunsurile, Furnicarule! recunoscu Tanas Saveski. Linişteşte-ţi conştiinţa, nu te ameninţă niciun pericol! La temeliile oricărui succes există ceva murdar! Ştii povestea insului ăla care s-a întors din America? L-au ucis hoţii la marginea satului său! Ha, ha, ha! Lovitură, nu glumă! Banii aceia au fost folosiţi pentru ridicarea revoluţiei.

— Eşti de-a dreptul nebun! zise Alekso Ivanov.

— Uită odată otrăvurile alea! zise Tanas şi ceru nota de plată. Mâine te aştept cu Maia în Mantovo! O cină uşoară, de acord? Ai cunoscut vreodată vreun om fără pată? îl întrebă Tanas când se despărţiră.

Alekso Ivanov bătu străzile cu sentimentul că duce în spate o mare povară. Pe negândite se trezi în vechea biserică, în casa Sfintei Treimi; aici se ţineau festivalurile de muzică bisericească, se cântau cântece religioase şi psalmii. Sfânta Treime: Domnul, Fiul Său şi Sfântul Duh, se gândi el cu mintea în altă parte. Da, aceasta-i biserica unde se-adună foştii bogătaşi ai oraşului, îşi aminti Alekso Ivanov, cu toate că şi-a pierdut rolul ei iniţial. Poate că se înşela crezând că biserica era un lăcaş muzeal. În jur recunoscu alte câteva lăcaşuri sfinte, temple, biserici, sinagoga, unde erau păstrate obiecte rare, de mare preţ, după care tânjea. Cumpără două cărţi bisericeşti, apoi se îndreptă pe marele bulevard spre blocul turn de peste drum de *Kontinental.* Îl dureau groaznic picioarele; se opri în faţa vitrinelor, privi zgârie-norii. Ceva puternic îl ardea pe suflet şi-l făcea să se simtă ca un ins dispreţuit, îi venea să plângă; oricât de mult se iubea pe sine, acum se ura mai mult decât îndoit.

De cum zări firma *Kontinentalului,* parcă se născu din nou. Picioarele i-o luară singure la fugă, iar durerile ai fi zis că i le

luase cineva cu mâna. Sări în lift şi toate sentimentele i sendreptară către chipul îngeresc al fetei care-l aştepta.

Arsova se afla în baie, în faţa oglinzii, aranjându-şi sprâncenele. Se întoarse imediat şi-l privi cu un mut reproş, apoi îşi ridică părul deasupra urechilor, punându-şi în valoare, cu cochetărie, frumosul ei gât. Îşi făcu violent genele, pe urmă îşi alungi buzele cu un ruj şi îşi înroşi puţin pometii obrajilor. Era supărată. În timp ce la televizor rula un film despre piramidele egiptene, ea îşi puse cel mai frumos şi mai mare sutien, combinezonul cu franjuri şi găurele prin care i se vedea chilotul. Îşi mai privi încă o dată tot trupul, se opri iarăşi în faţa oglinzii ţuguindu-şi buzele, ca şi când ar fi vrut să sărute.

— Pentru ce te găteşti? întrebă îngrijorat Alekso.

— Ies să cinez cu Rafail! i-o trânti Maia.

— Ce zi groaznică în viaţa mea! Ieri l-au îngropat pe taică-meu! o mângâie Alekso pe umeri zicându-i «păpuşă care i-a lipsit atâta.»

— Caută-ţi o icoană la care să te închini! îi aruncă, ameninţătoare, Maia şi începu să-şi îmbrace rochia cea roşie.

— Ce-i cu tine? N-ai călcat cumva în vreun spin?

— O să te frigi tu odată din cauza mea! Nu-ţi sunt nevastă să-ţi spăl izmenele.

— Nu-ţi pare bine că mă vezi?

— Acum mă duc cu Rafail la *Vechea Europă*! Să-şi mai spele şi marinarii ochii cu mine! răspunse ea încălţându-şi sandalele, sigură de sine.

— Am hotărât deja să nu renunţ la tine!

— Şi eu am hotărât! M-am săturat de traiul cu tine! Nu s-a născut el bărbatul care să-mi ducă de râpă tinereţea! Ştii ce sunt eu pentru tine? Premiu de stat! ţipă Maia Arsova luându-şi geanta în mână.

— Dar cine a zis că n-ai fi premiu? se strădui Alekso să glumească un pic.

— Cu bine! N-are decât să-ţi încălzească oasele ălea bătrâne fata lăptarului!

Luat pe nepregătite şi furios, prinse să-i explice câte i se întâmplaseră peste zi, precum şi faptul că nici nu-i trecuse prin gând să se lege de fata lăptarului din Santara. Ascultându-l, obrajii Maiei începură să-i joace nervos, iar degetele să i se mişte ritmic de parcă aveau de gând să cânte la pian, dar,

încetul cu încetul, se linişti. Începu şi ea să i se destăinuie cum i se dusese toată ziua pe apa sâmbetei aşteptând în împuţitul ăsta de apartament, ca să nu mai vorbească şi de faptul că la serviciu era luată peste picior. Comitetul muncitoresc de la *Doi mai* ţinuse şedinţă, continuă Maia; se luase decizia de a fi dată afară din serviciu şi a elibera apartamentul. Îi fuseseră aduse grele învinuiri şi directorului: abuzuri de putere, semnarea unor contracte bancare care au adus prejudicii tipografiei, deturnare a fondurilor, proastă conducere a firmei, îmbogăţire personală şi murdărire a moralei socialiste, ca să nu mai punem la socoteală faptul că frâna autoconducerea, precum şi caracterul său pe care nu puteai pune nicio bază.

Alekso îşi aduse aminte de cearta aceea cu tipografii, când îl ameninţaseră că vor pune la vot schimbarea sa, iar Virgil Piseski îl sfătuise să-şi caute leacurile trebuincioase pe la avocaţi. De ce să i se spargă lui toate astea în cap, de ce să se despartă ca nişte duşmani? Atunci se văicăreau că salariile nu le ajung nici pentru hrana unui câine, dar acum, după cum îi spunea Maia Arsova, vinile care i se băgau se înmulţiseră. Unii membri ai comitetului propuseră să se ceară sprijinul procuraturii republicii în problemele autoconducerii, iar cei mai căpoşi voiau ca afacerea să fie făcută publică, de vreme ce firma decăzuse în timp ce averea directorului înflorise. Alekso Ivanov nu mai suportă să-şi asculte amanta şi-i astupă gura cu palma, să n-o mai audă smiorcăindu-se. «Am ieşit eu şi din noroaie mai mari ca ăsta! zise el cu obidă. Legea e de partea mea; la tribunal le voi da peste cap toate învinuirile! Şi avocaţii ăia mi-au fost colegi» se lăudă, cu toate că nu credea nici el ce spune. Se amăgea că prietenii, precum Tanas Saveski, nu vor permite atât de uşor să se ducă de râpă, fiindcă prin el îşi făceau şi ei unele interese. Nu întâmplător, la clubul delegaţilor, el îi adusese aminte lui Tanas de otrăvurile chimice. Dar de ce ipocriţii ăia doi de la tipografie ţinuseră din nou şedinţă în lipsa lui? Le era teamă oare de argumentele sale, nu le e curată conştiinţa? Alekso era neliniştit, cu toate că abia afirmase că nu-i e teamă nici de procurorul tribunalului republican pentru problemele autoconducerii, nici de ameninţarea luării apartamentului. «Dacă va fi nevoie, îl vom da singuri înapoi! Să-şi facă fiecare socotelile, să vedem cine e mai cinstit!» zise el simţind o durere în piept.

— De ce mi-ai spus toate astea? râse el mânzeşte.

— Cum le-am auzit aşa ţi le-am şi spus! Păi eu sunt prima jertfă, lupule, prinseră să-i ardă Maiei obrajii.

— O să te apăr până când mă vor strivi! o linişti Alekso.

— Pot să mă mute altundeva?

— Cred că nu pot!

O strânse blând la pieptul său şi-i simţi binecunoscuta-i mireasmă de trandafiri care-i izvora din tot trupul. Dacă el ar cădea, ea o să-i întoarcă fundul şi-o să se ducă la consăteanul ăla al lui, Rafail Burov; dar dacă n-o să cadă, comoara asta va rămâne a lui, îşi zise. Sângele prinse să-i clocotească în vine, trezindu-i toată bărbăţia. O luă în braţele sale lungi şi, ducând-o spre pat o sărută cu foc pe gât, simţind-o cum tremură de plăcere. Are dreptate Tanas Saveski, recunoscu încântat; femeia asta minunată are nevoie de un bărbat zdravăn care s-o divinizeze şi s-o facă fericită. Ce ştie el Rafail Burov despre dragoste? Nimic mai acătării; el e în stare s-aducă numai veşti proaste, ca vestea de ieri cu privire la înmormântarea din Posoki. Dar de ce oare Maia îl pomenea atât de des, iată un lucru pe care nu-l putea înţelege.

— Dă-ţi jos rochia asta mai iute! zise el, îndreptându-se către baie ca să se spele pe mâini. Pe ziua de azi totul mi-a mers numai rău.

— N-o să sfârşesc la fel ca nevastă-ta? îşi luă Maia inima-n dinţi, în timp ce-i împlinea dorinţa.

— Ce-i lipseşte ei? O duce ca o crăiasă în palat, iar coroană nu am nici pentru mine! strigă Alekso din baie.

— Chiar eşti un lup! suspină Maia.

În vreme ce-o mângâia în pat, el se căia că pierduse atâta vreme, aşa că se jură că n-o s-o mai lase niciodată singură pe Maia în apartamentul acela mizerabil. El o să-i fie alături şi la serviciu şi în viaţa privată. O femeie frumoasă merită o atenţie nemărginită şi nu trebuie lăsată singură, îşi zise înnebunit, mai ales că oraşul colcăie de bărbaţi băgăreţi. O să-l ameninţe şi pe linsul ăla de Rafail Burov, pe care-l muiase ieri noapte cu nasul în râgâială, ca să nu-i mai apară cumva în faţa ochilor. Ce-a avut el cu Maia, a avut şi-a trecut, acum, să ştie, e numai a lui. Astfel căuta să se convingă singur, în timp ce Maia se unduia printre mâini, făcându-l fericit. Maia suspina de plăcere precum femeia aceea de pe vaporul *Morfoza.* Niciodată până în seara aceasta,

recunoscu Alekso, nu trăise un astfel de cutremur, niciodată nu i se întâmplase să fi avut parte de o desfătare mai mare. Supărarea îi dispăruse ca luată de vântul care zgâlţâia acum fereastra. Alekso nu putu să nu se mire unde se ascunsese atâta putere într-însul. Ducea o viaţă atât de dezordonată, plină de beţii în lanţ; tinereţea rămăsese undeva în urmă, iar de pretutindeni numai presiuni. Încă un pic şi mai că-i venea să creadă că vremea aventurilor cu femeile se dusese fără întoarcere. Întâmplarea aceasta îi împrospătase dorurile după amantă; se simţi din nou tare şi-n putere de a avea ceea ce îi place. Uitând parcă de moartea tatălui său, se desfătă până la miezul nopţii; apoi se simţi sătul. Cu un surâs dispreţuitor îşi aduse aminte de învinuirea că smulge de la viaţă tot ce-i stă în putinţă. Şi ce dacă ar fi adevărat? se revoltă în sinea sa. Doar o singură dată trăieşti, restu-i numai minciună. Se holbă la Maia şi, în bătaie de joc, îşi zise: viaţa nu-i nimic altceva decât curiozitate şi deşertăciune.

11.

Ceva mai târziu, în timp ce grăbea spre *Graizos,* prin noaptea în care zorii deja înmugureau, începu a se gândi la oraşul acesta care acum era prins de febre. Industria lui nu înregistrase excedente în producţie, dar cei bogaţi ajunseseră şi mai bogaţi, iar săracii şi mai de plâns. Alekso Ivanov n-ar fi dorit să-şi petreacă bătrâneţile într-însul, datorită climei nu prea bune; suprapopularea lui ducea la boli de nervi şi tocmai de aceea aici numărul nebunilor era atât de mare. Şi când n-o să mai fie de mâncare în magazine? Doamne fereşte să nu se oprească apa curentă şi să rămână însetaţi zgârie-norii! Dacă totuşi străzile vor rămâne în pană de curent, la fel lifturile, fabricile, casele? Atunci să vezi neputinţă şi spaimă! Într-un asemenea caz oraşul s-ar dezintegra, îşi zise Alekso, atunci locuitorii vor simţi cuţitul la os şi se vor încăiera speriaţi de propria lor existenţă.

Bulevardele, chiar şi acum, în zori, erau pline de cerşetori, prin scuare puteai să vezi tot soiul de maniaci. Ziarele avertizaseră demult că în oraş trăiesc un mare număr de agenţi, spărgători, hoţi şi grupuri naţionaliste. Nesiguranţa, după Alekso, o simt nu numai cetăţenii de rând, ci şi lucrătorii de stat, negustorii şi artiştii. Răpirile nu erau încă prea dese, dar paznicii parcurilor centrale găsiseră câteva femei tăiate în bucăţi. Uşile magazinelor erau asigurate cu broaşte electronice, cum era a sa în Santara, dar hoţii reuşeau şi aşa să-şi ia prada. Existau şi unii care ţineau câini special dresaţi. Tot astfel de întrebări se învârtiră prin mintea lui Alekso Ivanov până-n clipa când îşi parcă mustangul în faţă la *Graizos.* Oare acesta o fi tributul ce trebuia plătit părăduielii sau doar urmarea nedreptăţilor omeneşti? Oricum, tot nu-şi va petrece anii de pensie aici, ci în minunatul palat din Santara, îşi zise în pragul restaurantului. Era sigur că oraşul acesta nu are viitor. Chiar aşa, peste vreo zece ani, cu o pensie de invidiat în buzunar, şi-o va lua pe Maia Arsova în maşină şi se va pune pe viaţă tihnită şi fericită pe malul lacului. În cuibul cald, ca păsările cioc în cioc, îşi zise, uitând diferenţa dintre anii lui şi ai fetei.

La *Graizos* se aflau poate vreo sută de inşi; mesele erau înguste şi lungi. Anul trecut fusese renovat, zidurile purtau noi podoabe şi noi erau şi chelnerii. Şi lui Tanas Saveski îi plăcea restaurantul acesta. Tejgheaua pe unde se servea se găsea acum la capătul sălii, nu ca mai înainte, faţă în faţă cu uşa de la intrare. Casa fusese mutată şi ea lângă bucătărie de unde răzbăteau mirosuri de ciorbă. Stăpânul, pe care Alekso îl cunoştea din anii studenţiei, lipsea; în sală serveau patru tineri cu şorţuri albe legate la brâu. Se aşează la o masă lângă fereastra ce dădea în stradă şi comandă o ciorbă de burtă cu mult usturoi şi mirodenii, apoi berea lui din rădăcini. Aprinse o ţigară, cu toate că fuma foarte rar, şi căzu pe gânduri cumpănind cele aflate de la Maia Arsova. Simţea deja că unii îi săpau groapa.

Imediat fu servit cu o cafea aburindă, însă rău măcinată. De la micul vânzător de ziare care alerga pe la mese, cumpără jurnalul cu veştile de dimineaţă şi se puse pe citit, dar nu începând cu prima, ci cu ultima pagină, cu toate că obişnuia s-o facă invers. Informaţiile despre întâlnirile de fotbal deja jucate nu-l interesau, aşa că începu să citească paginile interioare care tratau probleme sociale şi culturale. Deodată îl surprinse articolul lui Tanas Saveski despre redresarea şi dezvoltarea industriei poligrafice. Ce mai înseamnă acum şi asta? Un extras din cartea tipărită la *Doi mai*? Păi cine l-o fi împins să se manifeste public? În articolul său Manechinul pomenea cifrele care se vor realiza, cu condiţia modernizării tipografiilor din oraş, şi implicit a creşterii productivităţii muncii; în cele din urmă, amintea şi condiţia ca autoconducerea să biruiască în lupta cu opoziţia tehnobirocratică. «Totul e la îndemâna muncitorilor», termina Tanas Saveski.

— E ceva interesant acolo? se interesă chelnerul pistruiat în timp ce-i turna ciorba în farfuria albă.

— Priveşte şi tu! Ştiri din împărăţia poponarilor din ţările de peste ocean, îi arătă Alekso paginile cu bărbaţi goi.

— Nu ţi se pare că întrec măsura? întrebă chelnerul holbându-se captivat.

— Aştia sunt eroii din depărtări ai timpului nostru! zise Alekso.

— Haide, nu mă face să râd! se împotrivi chelnerul.

— Aşa scrie, uite, citeşte! Neputincioşii şi disperaţii eroi fără idei! citi cu glas tare Alekso.

— Nu cumva trebuie să le plâng de milă? întrebă chelnerul şi o luă spre tejghea.

Dacă-l luăm ca exemplu pe Andrei Pagiov, atunci n-ar trebui să-l deplângem. El nu-i nici erou neputincios, nici disperat, râse Alekso Ivanov dând din cap. El e o fiară cu două feţe. Maia Arsova întărise că Andrei fusese prezent la şedinţa de la *Doi mai* şi criticase nepăsarea. Pe cine criticase el? Se criticase singur? Când e de lucrat, ia-l de unde nu-i, începu să se enerveze Alekso, iar când se discută, se ridică printre primii şi atacă. La ce-i folosea un astfel de colaborator? O să-l roage pe Tanas Saveski să-l scoată de la tipografie şi să-i găsească un loc la Comitet. «N-aş vrea să-mi tulbure izvorul!» îşi zise în şoaptă. Întoarse iute ziarul la pagina de titlu şi rămase buimac citind editorialul care vorbea despre tot soiul de uzurpări ale legii autoconducerii şi despre furturi din averea statului. Articolul de fond recunoştea că se trăieşte într-o vreme foarte furtunoasă, care pune moralitatea la încercare. «Liberalii pescuiesc în ape tulburi», scria într-un loc. Chipurile se prefăceau că programul lor e mai apropiat de dorinţele poporului şi că vor înlesni oraşului o mai rapidă dezvoltare economică, fără stresurile şi fără slăbiciunile de până acum! Printre altele, autorul lăuda minciunile de ieri ale lui Tanas Saveski, rostite la Adunarea uniunii muncitoreşti, care se pronunţase concis şi cinstit asupra perspectivelor industriei poligrafice, spre deosebire de unii vorbitori din comerţul exterior care se exprimaseră confuz. «Nu-i este permis nimănui să le promită muncitorilor pâclă» scria, în cele din urmă, în articolul de fond.

Se iveau surdele zori, iar restaurantul, încetul cu încetul, se umplu cu tot soiul de inşi ciudaţi, treziţi cu noaptea în cap. Lingurile din care era sorbită gustoasa ciorbă, numită *famagusta,* străluceau. Forfota se înteţise; la radio se transmitea misa de dimineaţă a unei biserici greceşti. Un chelner explica în spatele lui Alekso că bucătăria restaurantului *Graizos* gătea în mai multe feluri: cu ulei, cu untură, dar şi cu seu, pentru musulmani. Clientul căruia i se adresa era un ins chel, îmbujorat, cu o barbă rară şi un gât subţire, dar destul de ţeapăn şi de solid, calculat şi-ngâmfat; se uita mai tot timpul spre uşă, aşteptând pe cineva. Îi aduseră o farfurie plină cu gulaş, fapt care-l făcu să se aplece asupra aburilor pe care-i sorbi şi cu nasul şi cu gura; clefăi cu poftă de parcă-şi număra

dumicaţii. Dar chiar atunci lui Alekso îi atrase luare aminte o pagină a ziarului unde era vorba de problemele tipografilor de la *Noua democraţie.* Articolul înştiinţa cu îngrijorare că astfel era pusă în cumpănă tipărirea manualelor şcolare, atât de trebuincioase copiilor pentru anul şcolar care bătea la uşă. «Rezolvările trebuiesc căutate în linişte, pe linia autoconducerii, iar nu prin ieşiri în stradă, ca să alungăm turiştii străini», scria în încheiere. Minciuni pentru naivi, îşi zise Alekso scârbit; împături ziarul şi-l aşează pe masă. În acelaşi număr era lăudată cuvântarea lui Tanas Saveski, dar erau criticaţi muncitorii din resortul său. El conducea toată industria poligrafică a oraşului. Alekso nu ştia nici ce să mai creadă, nici ce-i rămânea de făcut. Parcă era prins în plasa Manechinului, de el depinzându-i toată cariera.

Şi din nou îi atrase atenţia vestea de pe pagina de titlu, pusă în chenar negru, în care erau anunţate jertfele cutremurelor, războaielor şi ale accidentelor de circulaţie din toată lumea. Doamne fereşte, cum ne omorâm între noi, îşi zise Alekso furios, uitându-se la insul cel chel care mânca fericit. Războaiele izbucnesc ca nişte incendii nesăţioase, se gândi el înfricoşat; păi uite aşa, pe nepusă masă, guvernul te mobilizează, îţi pune puşca în braţe şi te trimite pe front ca să ucizi pe cineva. În ce situaţie ciudată trebuie să fii pus, îşi zise scuturându-se tot. În niciun caz n-ar fi putut ucide, dar, ceea ce era şi mai important, pentru nimic în lume n-ar fi vrut să fie despărţit de amantă. Ea însemna pentru el viaţă, fericire, bucurie, din pricina ei bătea el cârciumile, lăsându-şi de izbelişte familia. Ce s-ar face el fără fetiţa lui dulce, se întrebă cu spaimă. Fără fiinţa dragă, lumea îţi pare groaznic de pustie. Deodată totul te enervează: şi lumina, şi sunetele, şi pasul cel mai depărtat. Eşti împins să-ţi deformezi propriu-ţi cuget ca să te convingi că totu-i în regulă, că totul curge normal, asta doar aşa, ca să te încredinţezi că eşti şi tu o fiinţă. Gândul la războaiele care-şi făceau acum de cap îl umplu de tristeţe, iar frica parcă îi muiase picioarele. Nu-i exclus nici războiul, totu-i posibil, îşi zise. Viaţa-şi are legile ei cărora degeaba le opui tu elementele logicii, se gândea Alekso cu ochii la insul cel chel. De fapt poate că în aceasta şi constă frumuseţea ei, se răzgândi el dintr-odată, de parcă o lumină i-ar fi fulgerat prin faţa ochilor. Habar n-ai ce-ţi rezervă dimineaţa următoare: bucurie sau tristeţe; de unde să ştii dacă vei avea

parte de o zi plină de emoţii sau de una fără întâlniri neaşteptate care să te pună pe gânduri sau de o zi care pur şi simplu să te dea peste cap?! Asta e, îşi zise Alekso nemaiputându-şi lua ochii de la insul cu chelie care clefăia: viaţa-i un şirag de situaţii neaşteptate şi nimic într-însa nu poate fi prevăzut. Cine i-ar fi putut prezice că nu va avea să se mai vadă cu Simon Ivanov sau că familia îi va deveni insuportabilă? De luni de zile era ca şi fugit, atât din casa din Podgorie cât şi din cea din Santara, casele pe care le cumpărase pentru a duce în ele o viaţă fericită. Iar acum nu ştia nici ce-i fac copiii, nici unde-i Viktor, nici dacă Vida s-a adunat de pe drumuri. Ce-o fi făcând Solzicika lui? Toate dorurile şi le mistuia în poala Maiei Arsova, care începuse să-i lunece printre mâini ca un peşte. Are dreptate Eţo Paskov când zice că, în ziua de azi, oamenii trăiesc într-un mediu în care fiecare, după poftă, îl minte pe fiecare, ascunzând de obicei ceea ce simte cu adevărat. Cinismul trece drept curaj, iar cinstea e luată-n derâdere. «O să priceapă ea, Maia, că pentru a spune adevărul omul trebuie să aibă curaj?» mormăi de unul singur Alekso.

Ce i-o fi venit să se lase năpădit de astfel de gânduri? În ultima vreme, adesea Alekso discuta cu sine însuşi. Păi adjunctul meu Eţo Paskov nu-i el mai deştept ca mine? se întristă Alekso, cu ochii tot la cheliosul care-şi înghiţise gulaşul. Într-adevăr, făcuse o noapte albă şi acum deja se simţea frânt de oboseală; cât despre *Graizos,* aici venise de bunăvoie. Îşi măsură din nou puterile, îşi recapitulă succesele. Dar totuşi era supărat din pricina veştilor pe care i le adusese amanta. Parcă se dumirise că trăieşte prins în colivia lui Tanas Saveski care ţinea sub control nu doar tipografia *Doi mai* ci şi conştiinţa sa. Acum îi era clar că este un om dispreţuit; trei inşi se luptau într-însul şi el nu era în stare să ia o decizie! Idealismul tinereţii i se ofilise; cunoscuse meandrele realităţii, iar dorinţa de a se răzbuna crescuse în el ca un aluat.

Graizos era locul unde, la vreme de noapte, se adunau tot soiul de oameni ciudaţi; acum nişte marinari bărboşi de pe vaporul *Rio Hana,* ancorat în portul Salonikului, comandară câte-o ciorbă acră, patru măturători de strada beau ceai cu lapte, pe lângă mese se fâţâiau fete cu obrajii vopsiţi, iar afară deja zorea noua zi. Astfel, pe-ndelete, în capul său realitatea se amestecă tot mai mult cu amarele amintiri ale zilei trecute. De la genunchi

în jos, amândouă picioarele îl dureau îngrozitor. Se gândi iarăşi la viaţa sa dezordonată şi-i veni să plângă. Cu ochii înceţoşaţi, urmări chelnerii iuţi şi surâzători care serveau şi luau banii de la consumatori. Când cineva îşi termina mâncarea sau băutura comandată, ei şi alunecau ca nişte vidre, întrebând dacă oaspetele mai doreşte ceva. *Graizos* era un restaurant cu mare vad, fiecare masă aducându-i stăpânului venituri demne de invidiat.

Alekso simţi că-l ia cu crampe de la stomac şi se-ndreptă în grabă spre closet. Dar în drum se răzgândi şi, agitat, se opri în faţa tejghelei, apoi întrebă un chelner dacă poate folosi telefonul aflat lângă casă. Aşteptă îndelung să prindă linie liberă spre Santara; îşi încordă picioarele care-l dureau în timp ce stomacul i se frământa înnebunit. Glasul Solzei era blând şi adormit, neobişnuit de trist. Se bucură că-şi aude tatăl la telefon dar, mai mult decât atât, îşi dorea să fie şi el împreună cu ai casei şi, de cum se va încălzi afară, să înoate împreună în lac. Se lăudă că ieri după amiază, după ce mâncaseră şi se rugaseră pentru veşnica odihnă a bunicului Simon, aşa cum e obiceiul, făcuseră curăţenie în toată casa. Ea avusese în grijă lustrele, iar Aniţa uşile. De Vida nu pomeni nimic. Maică-sa lustruise tot parchetul casei pe care voiau s-o lase într-o ordine perfectă pentru vara viitoare. Ca premiu pentru munca depusă, în dimineaţa aceasta Iana Ivanova le va găti ceva după care se dădeau în vânt, clătite cu căpşuni din frigider şi lapte proaspăt pe care abia îl adusese lăptarul. Spre prânz, spuse Solza, vor pleca spre Posoki şi poate că vor dormi în casa veche. La mormântul bunicului Simon şi al bunicii Iaglika, maică-sa, împreună cu ea şi cu Aniţa, vor aprinde lumânări şi din partea lui şi a celorlalţi: a Iordanei, care acum trăia în Western Australia, a Temianei, care trăia în Arkansas, a lui Gheorghi, care trăia în Vardaria. În mica biserică a Sfintei Vineri se vor ruga şi pentru Petar, care murise pe frontul din Srem, şi pentru mătuşa Izvorinka, moartă de tuberculoză atât de tânără. Solza ştia cum să-l facă pe Alekso să-i plângă sufletul. Voi să ştie de unde sună şi dacă e îmbrăcat subţire, fiindcă nopţile erau acum friguroase. Apoi îi dădu ştirea că maică-sa îşi primise în Santara prima pensie de invaliditate, aşa că, din toamnă, nu va mai merge la serviciu. Cu sănătatea îi merge tot mai rău şi mai rău, se plânse Solza.

— Mama ce face acum? tuşi Alekso întrerupând-o pe Solza, care nu se mai oprea.

— De dimineaţă de tot s-a dus la măcelărie! Măcelarul i-a promis o pulpă de viţel şi ceva de căprioară! O să se-ntoarcă repede, ştii, trebuie să ne pregătim de drum. De ce nu vii şi tu cu noi, tati? întrebă Solza.

— Nu-mi văd capul de treburi! Vom merge împreună altădată! Am să te rog să iei unele lucruri de-acolo! Ceaunul de aramă împreună cu lanţul. Mai adu-mi din lada bunică-ti Iaglika o cămaşă brodată şi mantaua de şiac. O să le salvăm de molii! Să nu uiţi să iei şi blidele de pământ! Ştiu că o să vă fie greu să le căraţi, dar o să ne facem, în Podgorie o cameră hoby! o îndemnă Alekso Ivanov.

— Nu iau nimic! bâzâi Solza la telefon.

— De ce? Bunică-tău o să fie bucuros să ştie că ne folosim de lucrurile lui! Solzicika, parcă m-ai condamna! se enervă Alekso.

— Bunicul ştia totul! Şi că tu nu voiai să-l vezi în casa noastră şi că îl lăsai să moară acolo fiindcă înmormântarea la oraş e foarte scumpă! El ştia de undeva că tu ai de gând s-o laşi pe mama! se smiorcăi Solza la telefon.

— Încetează, fetiţo, destul mi-ai turuit! N-am timp de ceartă! Prea mult dai drumul la gura aia! i se sui lui Alekso sângele la cap. Problema era alta, fetiţo; bunică-tău ar fi murit mai iute dacă ar fi stat împreună cu noi! Dar el a trăit atât cât a trebuit! Crede-mă, eu n-am fost pentru el numai copilul lui, noi am fost prieteni!

— Cine poate să-nţeleagă prietenia voastră? i-o trânti Solza la aparat.

— Altădată o să mă judeci. Ştiu că nu poţi să mă-nghiţi, singură ai recunoscut-o! Dar ia spune-mi acum, m-a căutat cineva acasă? întrebă mai domolit Alekso Ivanov.

— A sunat coregraful meu, Virgil! Dar eu n-am priceput nimic. A pomenit de nu ştiu ce şedinţă a comitetului muncitoresc, apoi de nu ştiu ce situaţie grea! N-am priceput ce voia, dar voi, sigur, o să vă vedeţi la serviciu! îşi veni în fire Solza.

— O să vă sun mâine din nou! strigă Alekso încordându-şi din nou picioarele.

Stomacul şedea să-i crape de durere; închise telefonul şi dădu fuga la closet. Dar acolo îl aştepta o şi mai mare surpriză. Fiul său Viktor vomita în lavoar opintindu-se tot. Alekso se holbă

uitându-şi de durerile sale; nu pricepea ce căuta fiul său în closetul acela, aşa nebărbierit şi livid. Soarta lui i se păru mai neagră decât întunericul. Îl ajută să se spele pe faţă şi-l ţinu de subsuori ca să nu cadă.

— Nu eşti în Posoki? întrebă Alekso, făcând un efort să nu vomite şi el.

— Am fost şi m-am întors! bâigui Viktor.

— Ce necaz te-a adus aici? încercă Alekso să pară liniştit.

— Ce importanţă mai are acum? răspunse Viktor şi se opinti să vomite din nou.

— De când te-ai apucat de băutură? Nu ştii că rachiul scoate limbi de foc până-n cer?

— Lasă-mă-n pace, pentru Dumnezeu, nu vezi că mor? răspunse Viktor şi scuipă în lavoar.

— Asta-i prima oară când mori? îşi bătu joc Alekso de chinurile lui.

— Lasă-mă-n pace, că nu-mi arde de glumă!

— Dar cine dracu te-a adus în closetul ăsta? începu Alekso să se enerveze, spălându-l pe faţă. Nu cumva suferi din pricina lui bunicu-tău? Sau din pricina mea? Şi tu crezi că înşfac tot ce pot de la viaţă?

— Ştii să păstrezi o taină? i se adresă Viktor cu ochii înroşiţi şi plini de lacrimi.

— Dacă am zis, s-a făcut! fu de acord Alekso.

— Bunicul nu se află în groapă!

— Păi dacă nu l-au pus, nu poate nici să fie! zise Alekso.

— Sau nu pricepi nimic sau eşti foarte şmecher! Tati, am văzut totul! Mormântul era deschis, iar bunicul nu se afla înăuntru! începu Viktor să sughiţă.

— Nu crezi că ai întrecut măsura? Bunică-tău îşi dorise să fie-ngropat în acelaşi mormânt cu bunică-ta! Ce mă tot buimăceşti tu acuma? se miră Alekso.

— Tati, mormântul era deschis! De ce te prefaci că nu înţelegi nimic? Cine are nevoie de oasele lui bunicu-meu? întrebă Viktor şi se aplecă din nou peste lavoar. Tati, cineva şi-a bătut joc de voi! Dar eu nu mă supăr, of, simt că o să mor; inima nu mă mai ascultă! zise el şi căzu la podea.

— Ai în faţa ta toată tinereţea, sălbăticiunea mea! îşi mângâia Alekso fiul. Ce te-ai speriat atâta? Poate că bătrânii din Posoki au deschis mormântul şi apoi au uitat şi l-au îngropat pe Simon

în altă parte! Poate că o fi venit popa să-i facă slujba! O să anunţăm miliţia să verifice totul.

— Ascultă, tati! Există oameni care te urăsc de moarte! Ei au scos rămăşiţele pământeşti ale bunicului! Vor să te distrugă şi pe tine; trebuie să te păzeşti! mormăi Viktor şi, strângându-şi buzele învineţite, se puse pe plâns.

— Dar tu, aşa-i că mi-ascunzi ceva? se alarmă Alekso. Să mergem acasă, aici ai să răceşti! îl propti el, compătimitor, de zid.

— Lasă-mă-n pace, te rog! Şi întoarce-te în rândul oamenilor cinstiţi cât nu e prea târziu!

Viktor se sperie de propriile sale cuvinte.

— Cine ţi-a băgat în cap să-mi spui una ca asta! ţipă Alekso Ivanov. Unde vezi tu oameni cinstiţi?

— Vreau să mă mândresc cu tine, tati! Dar cum? Acum o să mor fiindcă am o inimă slabă şi reumatică! Dar să ştii, nu vreau să cred minciunile care curg despre tine! sughiţă Viktor din nou.

— Ce minciuni? Cine le răspândeşte? urlă Alekso ţinându-şi fiul de umeri. Hai, nu te mai prosti! Ridică-te. Nu vreau să am un fiu fricos! îl dojeni în cele din urmă.

— Ştiu că nu eşti lacom, tati! Şi că nu eşti de aceeaşi teapă cu inşii ăştia din leatul tău şi că eşti degeaba învinuit! Tu m-ai învăţat să fac diferenţă între bine şi rău! plângea Viktor.

— Ţine-te pe picioare! Hai, că doar nu eşti clovn! Ce necaz te-a ajuns? se străduia Alekso să-l ţină pe braţe.

— Nimic n-am realizat! O să mor! zise Viktor şi-ncepu să bată cu pumnii în perete.

Alekso îl ajută să se aşeze lângă lavoarul care mirosea groaznic, apoi se apropie de piciorul closetului. Ieftin mă mai preţăluieşte, îşi zise urmărind şuvoiul de apă, mă socoteşte un stricat, se perpeleşte de durere, se luptă cu sine însuşi. Unde o fi strâns toată mocirla asta, se întrebă întorcându-se lângă lavoar. Poate că ştie totul despre mine, dar mai sigur e că doar simte ceva. Ce i s-o fi întâmplat în Posoki? Cine o fi glumit cu moaştele lui bunicu-său, cine i-o fi urând pe Ivanovi? Poate că Rafail Burov ăla din neamul ciobanilor, chiriaşul Arsovilor, primul iubit al Maiei. Dar nu-i exclus ca Viktor să fi născocit totul, dorind să bolească de durerea altuia, cumpăni Alekso. Dar nu cumva i-o fi fugit brigadiera aceea cu vreun alt băiat? Îl mângâie pe păr şi se purtă cu el cum te-ai purta cu un ins în toată firea.

— Unde te-ai îmbătat? În Posoki sau aici? îl întrebă prieteneşte.

— Am băut acolo cu bătrânii, dar pe drum mi-am revenit! Apoi ne-am veselit în cartierul tineretului, dar mie îmi venea să plâng, răspunse, vlăguit, Viktor.

— Mâine are loc schimbul brigăzilor? întrebă Alekso şi primi imediat răspuns. Mi-am închipuit eu! Îţi pleacă iubita acasă, aşa-i? Te-ai mai îmbătat până acum în halul ăsta? întrebă el râzând maliţios.

— Ce are a face acum? Lasă-mă, nu vezi că mor! zise Viktor cu faţa crispată, apoi îşi apăsă stomacul cu mâinile, aşa cum făcea maică-sa.

— Eşti nebun! Crezi că aşa se moare?

— Inima mi-e slabă, of, cum mi se chirceşte!

— Pare-mi-se că frica nu-ţi intra în caracter; ce te-ai speriat atâta dintr-o beţie? prinse să-l încurajeze Alekso ca să-l pună pe picioare.

— Încă o sută de ani şi tot nu ne-am înţelege! zise Viktor resemnat. Mai bine aş uita cum ţi-ai trimes tatăl de pe lumea asta! Of, cât îmi e de rău! gemu el.

— Văd că totu-i vraişte în mintea aia a ta, băiete! Vreo fată ţi-a pus inima pe jar înaintea despărţirii, moartea normală a lui bunicu-tău te-a zguduit, pe toţi dracii, spune-mi, cine te-a împins să bei?

— Dar pe tine cine te-a împins să te culci în paturi străine? Crezi că nu ştiu nimic despre făţărnicia ta? îndrăzni Viktor.

— Aşadar asta mi-era! îl prinse Alekso nervos de braţul stâng. Pe ocolite, apoi drept în moalele capului! Lasă tu viaţa mea particulară şi ridică-te, o să te duc la maică-ta! Ieri noapte tu mi-ai tras pijamaua, acum o să fim chit.

— Dacă poţi, spală-ţi obrazul de ruşine; încă nu-i prea târziu! Of, cât îmi e de rău! îşi prinse Viktor capul în mâinile care-i tremurau.

— Ridică-te, o să te duc acasă! Să vadă şi maică-ta cât eşti de viteaz! porunci Alekso Ivanov.

— Tu nu eşti acelaşi om cu cel care m-a educat! mormăi Viktor de parcă vorbea singur.

— Mai vorbim noi despre asta, haide, nu mă enerva acum!

— Lasă-mă, nu vreau să mă căinezi! izbucni Viktor.

— Te întorci singur în Podgorie! îl bătu Alekso pe umăr.

— Cum am venit, aşa o să mă şi întorc! Dar să te mai întreb ceva! zise Viktor chinuindu-se să-şi pieptene părul în faţa oglinzii sparte.

— Destul cu întrebările, du-te întâi şi te culcă! Şi să nu te mai ţii pe urmele mele! îl sfătui amenințător Alekso.

— Ce-i de-un leat cu tine sunt obosiţii şi neputincioşii ăia care ţin în mină pâinea şi cuţitul în oraş? întrebă cu obrăznicie Viktor.

— Marş acasă! Şi nu mai bea când nu eşti în stare să suporţi! îl dojeni supărat Alekso, urmărindu-l când o luă din loc.

Discuţia avută cu Viktor îl nelinişti şi mai tare. Mâinile îi tremurau ca nişte ramuri bătute de vânt. Ieşi din closet şi se întoarse la masă. Acum la *Graizos* era multă lume nouă care-şi sorbea ciorba numită *famagusta.* Alekso Ivanov comandă o cutie cu bere şi prinse a urmări prin geam rarii trecători de pe stradă. I se păru că afară începuse să cadă o ploaie măruntă; de departe ai fi zis că răzbat ţipete de oameni puşi pe harţă. Se întrebă dacă Viktor o fi luat-o spre casă, în Podgorie, sau spre cartierul brigadierilor ori intrase în cea mai apropiată cârciumă. Poate că nu ar fi trebuit să-l lase singur, fiindcă, în tinereţe, îţi vin tot soiul de idei prăpăstioase. Parcă-şi pierduse încrederea în tatăl său şi, în afară de asta dăduseră peste el şi necazurile personale. Dimineaţa aceasta ai fi zis că fusese comandată pentru a se împrieteni din nou; ar fi putut să se întoarcă împreună acasă şi să stea de vorbă ca între bărbaţi. Astfel i-ar fi întărit iarăşi încrederea avută cândva în el, şi-ar fi iertat unul altuia greşelile. Şansa aceasta se dusese pe apa sâmbetei; îi părea deja rău.

Ascultă fără nicio ruşine discuţia purtată la masa vecină: «unii trăiesc unde vor, iar alţii unde pot!» zise cheliosul scoţând nori de fum din lulea şi sorbind din cafea. «Case atât de frumoase ca în Podgorie nu s-au ridicat nicăieri în altă parte!» răspunse prietenul său care abia de puţin timp intrase. Alekso Ivanov înţelese că e vorba despre el, fiindcă recunoscuse glasul ginerelui lui Eţo Paskov. «Ţara asta e bogată, am fi putut avea o soartă mai bună!» zise cheliosul. «Treburile merg spre rău; cineva trebuie să-şi scuipe şi laptele supt de la maică-sa! Sacii cu gunoaie nu-s ridicaţi de cinci zile, aşa o să ne lovească molima! Pute peste tot!» spuse noul venit. «Pe mine nu mă neliniştesc sacii, ci curvele alea care stau prin scuare. Le-aş urca pe toate într-un tren şi, pe-aici ţi-e drumul, până li s-ar pierde

urma!» ameninţă insul cu chelie. «Crezi că acasă n-avem curve? Aşa că, frăţioare, trebuie să renunţi la ideea asta! Pe unii îi vezi negri de supărare, pe alţii în culmea fericirii!» filosofă noul venit. «Aici ai parte de ultimul strigăt al modei; poţi să cumperi tot ce pofteşti! Dar de ce n-or fi ei oameni mai modeşti?» se miră cheliosul. «Nu te amăgi, tâlharii sunt stăpânii capitalului. De-aceea în tipografii e mai albastru decât cerneala!» zise nou venitul, ginerele lui Eţo Paskov. «Acum, să mă ridic şi să-mi văd de lucru! Mă rog de Dumnezeu să nu trag vreun glonte!» oftă cheliosul. «Trage, dacă n-ai altă ieşire!» îl sfătui ginerele lui Paskov.

Alekso văzu pistolul cheliosului, atârnat sub haină! Atunci îi deveni clar că insul era paznic al ordinii şi al securităţii, mai mult ca sigur în faţa clădirii *Noii democraţii.* Orele de serviciu nu-i vor fi prea uşoare, îşi zise cu ochii la uşa care se închise cu zgomot. Atunci la *Graizos* cineva deschise televizorul ce se afla atârnat undeva, sus, pe zid şi care transmitea deja emisiunea numită «Bună dimineaţa, oraşule!» Chelnerul care-i adusese ciorbă şi cafea lipea pe geam un anunţ pe care şedea scris că numai astăzi prânzul va fi servit la preţ fix. «Cu aceeaşi bani poţi să mănânci cât vrei, felurite piţe şi salate, dar băutura vei plăti-o başca!» le explica el consumatorilor curioşi. Alekso se interesă ce înseamnă acela preţ fix; chelnerul surâse cu viclenie şi răspunse în şoaptă: «Încă o găselniţă a stăpânului cârciumii! Gurmanzii pot fi atraşi cu orice momeală. Mănânci mai puţin, dar plăteşti mai mult. Dar de ce să nu încerci când e atât de distractiv?» râse chelnerul şi o luă spre tejgheaua de la bar.

Timpul îşi vedea de drumul lui; lui Alekso Ivanov îi venise pofta să se întoarcă în patul Maiei Arsova. Se ridică aruncând o privire spre uşa closetului. Prinse să tremure cu gândul la Viktor. Înţelese că făcuse-o greşeală nedându-i ajutor! Dar ce-ar fi putut face pentru un student în toată firea, jurnalist amator al ziarului studenţesc, se întrebă în timp ce-şi porni maşina. Înainte de a azvârli ziarul pe bancheta din spate, atenţia îi fu atrasă de încă o veste de pe prima pagină. Într-însa era vorba de ceremonia incinerării trupului unui tânăr cetăţean indian, de vârsta lui Viktor, care murise într-o catastrofă aeriană. Sub această veste se afla un anunţ al ansamblului *Hora,* tipărit în chenar, prin care se căutau noi talente. Alekso aruncă scârbit ziarul, făgăduindu-şi să nu-i mai permită Solzei să mai calce pe-acolo.

•

Motorul porni să toarcă, iar maşina o zbughi grăbită pe străzile întortocheate. În apropierea Muzeului recordurilor îl zări pe clovnul care vindea baloane; înfometat, cu greu putea să capete ceva de pomană, ca şi atunci când se plimbase cu Tanas Saveski şi puseseră la cale tipărirea cărţii *Stabilizare economică, acum sau niciodată.* De data aceasta insul care cânta la cimpoi nu se mai arătă la faţă. Un vânt blând vălătucea gunoaiele spre Podgorie; în depărtări urlau sirenele.

Grăbi spre blocul turn, la al nouălea cat, dar gândurile îi rătăceau pe urmele lui Viktor. În vara aceasta prietenia lor se răcise. Viktor nu se mai mândrea cu tatăl său. N-are decât şi să fie sănătos, dădu Alekso din cap, când va ajunge la anii săi poate că-i va înţelege aventura cu o femeie mai tânără. Şi nu numai că va înţelege, îşi zise, ci i se va întâmpla şi lui acelaşi lucru. Fetişcanele au acel jăratec în priviri care-i atrage pe bărbaţii între două vârste. Sigur de toate acestea, plănui să se oprească la primul telefon public şi să sune în Podgorie. Trebuia neapărat să-i explice, apărându-şi astfel amanta de ura şi dispreţul lui Viktor. Dar dacă lui Viktor o să-i treacă prin cap, îşi zise Alekso la volan, să treacă în curând cu totul de partea maică-sii? Însă de ce n-ar înţelege că tatăl său are doar o singură viaţă pe care trebuie să şi-o trăiască plăcut? Într-adevăr, Alekso Ivanov se simţea sufocat din toate părţile şi, cu atât mai mult, îl durea purtarea fiului său.

12.

Alekso îşi parcă maşina în faţa *Kontinentalului* şi, pentru o clipă, privirile îi fură atrase de mansarda în care îşi petrecuse anii studenţiei, dar imediat grăbi spre blocul turn. Picioarele îi erau ca de plumb. Smogul se ridicase deasupra zgârie-norilor, iar razele soarelui pas să mai poată mângâia pământul. În faţa blocului turn era linişte; în hol întâlni un student din ţările arabe, îmbrăcat ca un hornar. Intră în lift şi, deîndată, se trezi la al nouălea cat; în întuneric se auzea zgomotul maşinii de făcut gheaţă.

Maia şedea în şezlong, pieptănată şi fardată, dar încă în cămaşa de noapte. Urmărea slujba de dimineaţă la televizor. Propovăduitorul vorbea în faţa unui larg auditoriu, gesticula şi pomenea providenţa. Dumnezeu, Fiul Său şi Sfântul Duh, se gândi tulburat Alekso, aducându-şi aminte că biserica Sfânta Treime, unde se ţinea slujba, îi era cunoscută.

Maia se plânse că îi este foame. Alekso Ivanov luă o tavă, scoase din bufet nişte prăjituri cu lămâi şi căpşune şi o servi imediat. În timp ce ea mânca, el atinse senzorul televizorului şi apoi urmări un film documentar despre o grupă de entuziaşti care culegeau comori folclorice de pe ambele maluri ale fluviului Vardar. Cu nişte fonduri absolut modeste, băieţii obţinuseră rezultate remarcabile. Într-un mic cătun de munte ei dăduseră peste ţăranul Sile Kolarov, care reuşise să dreseze cinci porci albi. Se muncise peste patru decenii cu porcii şi reuşise să înveţe generaţiile mai tinere să-l asculte ca pe un adevărat stăpân. Mai înainte de a-şi mânca lăturile, ei trebuiau să se roage lui Dumnezeu.

Lui Alekso îi veni să râdă când Sile îi strigă vânturând o cârjă, iar porcii îl ascultară respectuoşi. El rostea molitva, iar porcii grohăiau ţinându-şi râturile în pământ. Apoi spikerul anunţă premiile cucerite de această grupă de etnografi la festivalurile naţionale şi internaţionale. Pelicula mai arăta şi nişte broderii cu minunate înflorituri lucrate de ţărani în veacul trecut. Se anunţă că se iniţiase o mare acţiune ca ţăranii să se întoarcă în satele părăsite, dar că, lucrul acesta, fără îndoială, n-o să fie prea

lesnicios. Alekso se gândi la el însuşi, ce putere l-ar mai fi putut întoarce înapoi, în Posoki? De vreme ce taică-său fusese îngropat, şi casa lor se va pustii la fel ca atâtea altele. Solza va aduce haina de şiac şi ceaunul de aramă şi, astfel, amintirea celor de odinioară va fi păstrată în Podgorie.

— Au telefonat de la tipografie! zise Maia înfulecând.

— Cine, Pagiov a sunat?

— E ca o vulpe; de ce-l înghiţi? îndrăzni fata să se amestece în treburile lui.

— Ai dreptate! Sunt tot mai convins că el îmi sapă groapa! dădu Alekso din cap.

— Şi mie ce mi-a trebuit ca să fiu proastă? oftă Maia Arsova.

— De ce proastă?

— Ieri m-au eliberat din serviciu, iar mâine voi fi mutată în altă parte! Ce-am câştigat? Ură! se văicări Maia.

— Ai să-ţi vezi de lucru ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat! De orice ai nevoie, mi te adresezi mie! o linişti Alekso sigur de el.

— Nu mai pot suporta; o să fug din oraşul ăsta! ameninţă Maia plecând cu tava în bucătărie.

— Altceva mai bun n-ai de făcut?

— Doamne Dumnezeule, păi tu eşti ca un bivol! se întoarse Arsova. Ştii tu ce-au zis despre tine aseară? Şi pereţii ar roşi de ruşine!

Maia se spălă pe mâini.

— Altceva mă chinuie pe mine acum!

— Culegătorii?

— Pe naiba! Dacă să ne ducem la cină în Mantovo sau să rămânem acasă! i se puse lui Alekso un nod în gât.

Filmul despre dresarea porcilor luă sfârşit dar, un ins mustăcios, din grupul folcloriştilor, se lăudă că urmează un film făcut în ţinutul cu nume biblic, Sanatoblia, unde trăiesc cei mai săraci oameni. Puteai vedea verandele unor coşmelii de lemn putred şi bătrâni neputincioşi care abia se mai târau. Prin curţi fâlfâiau tot soiul de zdrenţe murdare, puse la uscat; câini jigodiţi picoteau; iar pe sub arbori se jucau nişte ţânci numai piele şi os. «Această sărăcie e filmată în cea mai bogată ţară din lume!» anunţă glasul la televizor. Imediat după aceea urmară reclamele negustorilor de aur şi de pietre preţioase, reclamele unor mâncăruri simandicoase, parfumuri şi confecţii la modă.

Privind la televizor, Alekso începu să moţăie. I se năzări ca prin ceaţă că amanta îl înveli cu o pătură, că-l mângâie şi-l sărută între ochi, lăsându-l apoi să doarmă. Era frânt de zbenguiala din noaptea trecută, apoi şi întâlnirea cu Viktor, în closetul de la *Graizos,* îl dăduse peste cap. Începu să viseze ceva neasemuit de plăcut. Visul şi realitatea curgeau îngemănate. Auzea susurul apei în timp ce Maia se îmbăia cântând şi, în acelaşi timp, se visa zburând cu avionul peste Pustiul Stâncos. Mai întâi se urcase pe la coada avionului, fiindcă ivărul uşii din faţă rămăsese blocat. Avionul era vechi şi prăpădit dar, înăuntru, echipajul se arătă deosebit de atent şi gata să-ţi împlinească orice dorinţă. Căpitanul anunţă că pe drum vor avea parte şi de un pic de vreme rea. Astfel, ca şi când ai fi călărit o cămilă, un pic pe deasupra nisipurilor, un pic pe deasupra pârjolitelor câmpii galbene, se îndreptau spre răsărit, în întâmpinarea zorilor. Şi aterizarea se dovedi destul de proastă, aripa dreaptă a avionului lovind pista fierbinte. În vis nişte femei leşinară şi primiră primul ajutor; o căldură de iad îi umplu lui Alekso tot trupul de sudoare.

Inima era gata să-i plesnească de emoţie; respiră speriat şi, încetul cu încetul, prinse să se trezească. La televizor rula un film despre Cleopatra, dar privirile sale fură furate de trupul gol al amantei care tocmai ieşise din baie. Ce proporţii ideale, îşi zise frecându-şi ochii cu dosul palmei, pentru a vedea mai bine. Arsova se apropie de el călcând cu graţie, răspândind în juru-i miresme de şampon. Părul îi era pieptănat şi aruncat în partea stângă a gâtului. Îi privi buzele dulci, ochii mari, faţa ovală şi îmbujorată; îşi întinse pulpele gingaşe, uşor bronzate, apoi îşi ascunse puţin sânii, ca şi când încă n-ar fi fost atinşi de mâini de bărbat.

Dar deodată Maia se răzgândi. Îşi luă de pe pat rochia din mătase curată de Luisiana, presărată cu flori galbene, mărunte, încălţă nişte sandale cu toc înalt şi începu să se îmbrace. Ce-o fi având de gând să facă Maia acum? S-o fi ducând la Rafail Burov ca să-l strângă în braţe şi să-l facă fericit? De ce s-o fi îmbrăcând? Îşi puse îngrijorat tot felul de întrebări cu care îşi hrăni gelozia. Sări din fotoliu, o prinse de mijloc şi o trase spre pat. Doar un strigăt al acelei minunate guri! Atâta energie va găsi el în trupul său. O, Doamne, oare ceea ce i se întâmpla nu era un simplu vis? O prinse pe Maia cu mâinile sale osoase,

neştiind ce să facă: s-o mângâie sau s-o strângă de gât. Are ceva de curvă în ea, moştenire de la maică-sa, îşi zise. Dar e atât de dulce şi atât de tare îţi vrăjeşte privirile, atât de uşor îşi ia minţile pielea ei abia bronzată! Are oare preţ frumuseţea asta? Astă seară Tanas Saveski se va strădui s-o cumpere. În niciun caz, se jură înfiorat, l-ar ucide pe oricine ar căuta să-i atingă porumbiţa. Cel mai bine ar fi s-o ia cu el în maşină şi să dispară amândoi în necunoscut. S-ar fi lipsit şi de bogăţie şi de putere, numai să fie fericit. La tipografie nimeni nu o suportă, dar el o s-o ţină ca pe palme. Zilele trecute îi dovediseră că dragostea şi bogăţia nu sunt privite cu ochi buni.

Puţin mai târziu Alekso Ivanov aştepta liftul ţinând-o de mână pe Maia. Simţea deja urmările acelei vieţi dezordonate, dar se mângâia că, nu mai târziu de două luni, îşi va întemeia o nouă familie şi va dormi domneşte. În afară de Maia nu va permite nimănui să-l trezească. Va scăpa de toţi vechii prieteni şi va trăi lipsit de spaime. Nici cu Tanas Saveski nu avea de gând să mai dea ochii; mult mai bine va fi să se despartă, să uite toate lucrurile necurate. Să-i fie de bine cu cariera lui cu tot şi să nu-i mai iasă în cale, fiindcă ruşinea nu suportă martori. Poate că n-ar fi fost rău să-l fi şi sunat adineauri în Mantovo şi să renunţe la invitaţia la cină.

De cum intră în lift, pe Alekso îl cuprinse şi frica şi ruşinea. Îi venea să intre în pământ, de parcă murdărise obrazul întregului său neam. Îşi aduse aminte de ţăranul care reuşise să educe cinci porci albi. Îşi adună curajul şi o privi pe Maia; vru s-o întrebe dacă avea să-l părăsească în caz că va cădea. Se răzgândi imediat. Îşi aduse aminte că era zi de mare praznic. Ar putea să aprindă lumânări în cea mai apropiată biserică. Nu jurase el, nu mai departe decât azi dimineaţă, că va renunţa şi la putere şi la bogăţie numai să fie fericit? De data aceasta nu-şi va mai călca promisiunea. Începu să-i povestească Maiei despre o parte a Bulevardului Soarelui care era străjuită de o mulţime de biserici: baptistă, lângă ea cea metodistă, apoi mormonă, marea sinagogă, pe urmă luterană şi, astfel, la rând, trei biserici ortodoxe macedonene, una românească şi două greceşti. «Toate cred în Biblie, dar o tălmăcesc osebit!» şopti Alekso în lift. Acum Maia se interesă cum de existau în oraş atâtea biserici. Alekso îşi aduse aminte că, la capătul bulevardului, se poate vizita mormântul unui mare cântăreţ, unde fiică-sa Vida

se închina în fiecare vineri. Traficul într-acolo e groaznic. Trebuie să treci calea ferată, apoi dai de un zid înalt împrejmuit de un gard lucrat cu mare artă. Cântăreţul e îngropat lângă părinţii săi; unchiul său acum vinde bilete de intrare, iar tinerii încă-s nebuni după idolul lor, i se închină la mormânt şi cumpără suveniruri cu chipul lui. Zidul exterior e plin cu inscripţii ale adepţilor său: «Permite-mi şi mort să te iubesc», «Tu n-ai murit niciodată», «Te port în suflet», «De ce m-ai lăsat tristă», şi aşa mai departe, tot soiul de lucruri de ţi se frânge inima. Alekso îşi aduse aminte şi de impresionanta înmormântare când îndoliaţii formaseră o coloană lungă de câţiva kilometri, de bocetele adepţilor şi de moartea unei tinere care pur şi simplu fusese călcată în picioare de mulţime. «Păi acolo se duc mai ceva ca la biserică; mi-a povestit ea maică-mea, dar n-am crezut-o! Au trecut atâţia ani şi vezi că oamenii nu l-au uitat?» spuse Maia impresionată de cultul cântăreţului. «Zi de zi sunt lăsate pe mormântul său flori şi mesaje!» răspunse Alekso alungându-şi ca pe un roi de muşte gândurile negre care nu-i mai dădeau pace. «Vreau să mă duci acolo!» dori Maia. «Dacă o să mor o să-mi aduci flori la mormânt?» întrebă din senin Alekso. «Dar tu nu eşti cântăreţ!» râse Arsova.

Drumul se dovedi plăcut; străbătură destul de uşor câteva văi. Alekso îi arătă parcul naţional cu lacul său artificial. O încredinţă că din vârful muntelui poate fi văzut Pustiul Stâncos. Maia îşi închipuia că ţinuturile acelea n-ar fi populate; pustiul gălbui o înfricoşa. Dar acolo erau moşii întinse pline de turme fără paznici, terenurile pentru păscut fiind îngrădite cu sârmă ghimpată. Conducând tot spre sud-vest, ca să-şi alunge plictiseala şi să nu se mai gândească la cine ştie ce josnicii, Alekso începu să-i povestească ceva despre o călătorie cu avionul. Pomeni tot soiul de râuri şi de afluenţi, de nori negri, apoi de mine peste care zburase cu avionul. Ce groaznic e să te prăvăleşti în pustiul ăsta şi să rămâi fără niciun ajutor, însetat, înfometat şi singur! zise el. În cele din urmă, închipuie-ţi, aripa i s-a atins de pistă, oftă Alekso; trecuse ceva timp de la întâmplarea aceea groaznică, dar amintirea îi era încă vie în minte şi adesea îl tulbura.

— Ce om groaznic eşti! zise Maia Arsova.

— Cu ce ţi-am mai greşit acum? se miră Alekso.

— Tu nu te gândeşti că nevastă-ta se află într-un astfel de pustiu? întrebă Maia cu ochii la piscul muntelui.

— Mai bine ea, decât noi! răspunse el plin de egoism.

— Să-mi faci mie aşa ceva, oho, ce coarne de mai mare dragul ţi-aş pune! Şi din avion s-ar vedea! îl ameninţă Maia.

— Pot să mă jur că n-am să te las la ananghie!

— Acum mi s-au deschis ochii! Ştiu unde mă duci!

— Unde, iubito?

— În gura lupului! Dar o să mi-o plăteşti, să moară mama!

— Să ne întoarcem dacă vrei! zise Alekso nesigur pe el.

— A, nu, acum ai să mă duci unde ai vrut! oftă Maia.

Trecuse de prânz când mâncară în Deltă sandvişuri cu carne de curcan. Apoi, mândru, Alekso o prinse pe Maia de mijloc şi, astfel, bătând străzile aproape pustii, cu asfalt încins şi puturos, porniră în căutarea unei camere unde să se odihnească. Niciodată nu-i plăcuseră astfel de cartiere; totdeauna avusese impresia că într-însele trăiau doar oameni egoişti şi înapoiaţi. Dacă nu se înşela cumva, şi Saveski îşi trăgea rădăcinile de aici, din Deltă. Deja totul i se amesteca în minte, somnul i se împletea cu trezia. Femeia de la recepţia motelului *Tar* se uită la părul său brumat, apoi cu un surâs ironic îi întinse cheia şi-i dori o amiază plăcută. Holul era liniştit şi răcoros; o lumină roşie ardea deasupra uşilor batante. Camera îi plăcu lui Alekso: în mijlocul ei se afla un pat familial.

— Ştii ce vrea Andrei Pagiov de la mine? întrebă Alekso cu ochii la pernele albe din pat.

— O să-mi spui mai târziu, lupule! Acum vreau să merg la toaletă, răspunse Maia încuindu-se în baie.

— Să nu stai mult; şi eu am nevoie! prinse Alekso să se dezbrace.

Dădu drumul televizorului şi urmări un film despre mutaţiile ecologice pe planetă. Glasul panicard al savantului anunţa, cu mare siguranţă, în câţi ani se va termina petrolul, în care deceniu vor fi otrăvite toate râurile şi lacurile, când va începe moartea în masă a fiinţelor marine, apoi, adăugă că, în curând, nu va mai exista nici apă de băut. Prognozele sale arătau neaşteptat de sumbre; apoi spuse că o astfel de risipă e disperantă, iar omenirea îşi sapă singură groapa. Totuşi, în final, savantul adăugă că spera într-o trezire de ultimă clipă, astfel că energia va fi consumată mai înţelept, natura va fi apărată mai

bine, eradicându-se şi imoralitatea societăţii în care trăim. Lui Alekso i se făcu silă de poveştile lui moralizatoare, atinse senzorul unui alt canal şi urmări cu interes nişte filme de desene animate despre un vestit motan.

Maia se opărise sub duşul fierbinte şi se ivi roşie ca ieşită dintr-o saună. Îşi strânse părul cu o eşarfă de mătase şi, apropiindu-se de el îl întrebă, mângâindu-i părul albit de la tâmple, dacă ar fi în stare să-şi dea viaţa pentru ea. Răspunsul îi plăcu; îl sărută pe gură, rugându-l să-i ierte ieşirea avută în maşină. Ea căută să-l facă pe Alekso Ivanov să priceapă că nu-i uşor lucru să fii în pielea ei, mai ales că era vorbită de rău şi jignită că trăieşte cu un bărbat însurat, care mai târziu o să-i tragă un picior în fund. În ultimele zile chiar şi maică-sa, Persa, nu se arătase prea mulţumită de cele ce se întâmplau cu ea, ca să nu mai vorbim de colegele sale, care mureau de invidie şi vorbeau că nu s-ar ţine cu Alekso fiindcă era tânăr şi frumos, ci pentru că avea puterea în mână şi buzunar larg. Necazuri mărunte, dar chinuri mari care-i tulbură fericirea, se plânse Maia. Şi, colac peste pupăză, azi noapte mai avusese şi un vis urât. Se făcea că o întâlnise pe maică-sa care şedea lângă o groapă. «Pe cine plângi, mămico?» întrebă Maia. «Pe tine. Fetiţa mea!» răspunse maică-sa. «Dar nu vezi că sunt vie?» se miră Maia. «Văd, dar tu nu mai eşti aceeaşi! Grea îţi va fi viaţa, fetiţa mea!» oftă bătrânica îndoliată. «Dar eu sunt atât de fericită!» sări Maia. «Omul care te poartă pe căile lui n-o să-ţi poată da fericirea, inima lui e plină de răni!» mai spuse în cele din urmă Persa în şoaptă.

— Bine că tu măcar nu crezi în vise! râse Alekso.

— Dar deja mă tem de ce-i mai rău! răspunse Maia întinzându-i buzele.

— Mai rău decât atât? glumi Alekso, acoperind-o cu trupul său.

— Încă nu ştii totul, îl îndepărtă Maia. Azi noapte am mai avut un vis, groaznic, monstruos, care poate că ne prevesteşte soarta. Dormeam amândoi într-un pat ca ăsta, toate bune, dar o forţă nevăzută l-a spintecat în două! Plângeam ca un copil! Iar tu nicicum nu reuşeai să închegi patul la loc; atunci, de undeva, se ivi o apă mare care voia să ne ducă în adâncurile ei! Un bărbat cu barbă se străduia să ne salveze, se aruncă nebuneşte în apă şi, din pricina zgomotului făcut, visul mi s-a destrămat.

Aşa că acum n-am de unde şti ce s-a întâmplat cu patul! zise Maia Arsova.

— M-ai fi lăsat să mă înec?

— Nu ştiu! De ce-ţi râzi de mine? se supără Maia.

— Bărbosul s-ar putea să fie Tanas. Ai cumva de gând să te culci cu el? o înţepă Alekso Ivanov.

— Văd că mintea ţi-a plecat cu sorcova! îl mustră Maia.

— Trebuie să-l sun pe Viktor! Of, câte probleme am cu copiii! oftă Alekso şi sări din pat.

Privirile îi fură atrase de ceea ce se întâmpla jos, în stradă; un beţiv se clătina pe trotuar. Ori n-are familie, ori s-a îmbătat ca să nu mai ajungă acasă, îi trecu prin gând lui Alekso. Poate că-i hărţuit de tot soiul de probleme şi de aceea orbecăie pe străzi. Prinse să se compătimească de parcă ar fi fost el însuşi în pielea beţivului, neştiind dacă va reuşi sau nu să depăşească piedicile ivite în cale. Va primi oare doar o critică tovărăşească, pe linie de partid, pentru neregulile săvârşite ca director? Dacă va fi îndepărtat de la conducerea tipografiei oare or fi având de gând să-i ia şi apartamentul în care, între timp, trăia cu Maia Arsova? Cum se va termina oare acţiunea judecătorească în privinţa divorţului? Se va împărţi averea şi o va lua de la capăt, îşi zise în sinea lui Alekso. Alături de fetiţa asta pe care o iubea la nebunie, totul va fi uşor. Acum nu trebuia decât să-şi întindă mâinile, s-o îmbrăţişeze şi să se desfete.

După amiază ieşiră să se plimbe pe strada mare, apoi vizitară şi muzeul unui scriitor pentru copii. Casa fusese renovată şi împrejmuită cu gard de fier. Intrară printr-o uşiţă şi priviră originalele unor manuscrise, traducerile într-o mulţime de limbi, după aceea hainele scriitorului maşina la care scrisese, patul în care dormise, vesela în care i se gătise, jucăriile copiilor săi, fotografiile din viaţa de zi cu zi, apoi Maia descoperi cârma unui vechi vapor. O vreme scriitorul lucrase pe un vapor şi, după obicei, cârmaciul avea dreptul să-şi ia la plecare cârma. Acum cârma era păstrată în faţa unui vechi clavir la care cântase soţia scriitorului. Chiar şi acum, după atâţia ani, clavirul era în stare de funcţionare. Introduceai o monedă în automatul ataşat ceva mai târziu şi puteai asculta aceeaşi muzică pe care o ascultase şi scriitorul. Toată istoria vieţii de familie a scriitorului era marcată prin facsimile şi explicaţii lipite pe pereţi.

— Scriitorul acesta a pus bazele tipografiei noastre! îi şopti Alekso Maiei.

— Or fi având vreo toaletă pe aici? îşi roti Maia ochii în jur.

— Pe cuvânt, el a înfiinţat tipografia! repetă Alekso, privind încântat clavirul.

— Am nevoie să merg la toaletă! zise mai tare Maia.

— Mai încet! Toată lumea o s-audă ce vrei! o dojeni Alekso, atingând cârma ce se afla agăţată într-un piron.

— Aici nu-i nimeni, iar eu vreau să merg la toaletă! se perpeli Maia cu ochii după uşa căutată.

Alekso ieşi în hol şi luă de la o bătrânică o cheie mare şi ruginită. Bătrânică îi spuse, cu un glas blând şi tremurător, că trebuie mai întâi s-o ia la stânga, apoi să deschidă prima uşă pe mâna dreaptă, după care se iese într-o curticică şi aci e şi closetul. Alekso îi mulţumi călduros făcându-i o plecăciune, bucuros că bătrânica nu-l recunoscuse, o luă de mână pe Maia şi, repede, găsiră şi curticica. «Eu am deschis muzeul ăsta!» se lăudă el în faţa closetului. Maia se plânse că simte un miros înăbuşitor de murdării şi mucigai. În cele din urmă ieşiră în stradă, unde un fotograf bine-nţolit voi să le facă, drept amintire, o fotografie.

După ce părăsiră motelul, Alekso îşi mână mustangul spre Mantovo, pe lângă câmpurile de porumb şi de soia. La prima răscruce zăriră un restaurant care îmbia călătorii cu fripturi de pasăre. Un câine se uşura lângă un stâlp, în timp ce stăpânul îl aştepta să-şi termine treaba. Se lăsase deja ceaţa peste casele vechi de pe marginea drumului. Începu să cadă o ploaie măruntă şi plicticoasă. Încă un pic şi o să se ivească şi Mantovo, îşi zise privindu-şi amanta care adormise. Acum drumul se dublase şi apărură o mulţime de case frumoase. Burniţa în continuare; undeva departe se auzi sirena unei locomotive. Pentru o clipă privirile îi rămaseră aţintite la fetişcana care dormea lângă el şi o mângâie cu gingăşie. O femeie ca-n poveşti, îşi zise mulţumit de sine. Tanas Saveski într-adevăr era foarte bogat, dar totuşi nu era stăpânul unei fiinţe atât de dulci şi frumoase. Dar ce i-o fi trebuit s-o ducă pe Maia tocmai în gura înfometată a lupului? se cutremură enervat. Îi trecu orice bucurie aducându-şi aminte că, până atunci, Manechinul schimbase deja câteva neveste.

Afară se-ntunecase; ploaia şopotea făcând insuportabilă toată plictiseala. Prin cap îi trecură frânturi din întâmplările zilei şi ale nopţii trecute. Deja nici nu mai era sigur dacă-l întâlnise sau nu pe Viktor în veceul de la *Graizos.* Cine-i spusese oare că taică-său, Simon, nu se mai afla în mormântul în care dorise să fie îngropat? O putere îl trăgea înapoi, sfătuindu-l să renunţe la compania aceasta dubioasă a celor de-un leat cu el, să renunţe la vizita la Tanas Saveski, omul care-i adusese numai necazuri în viaţă, şi, mai bine, să se întoarcă, să se întoarcă la tipografie. Dar o altă forţă îl împingea înainte, pentru ca, în cele din urmă, să urce şi mai sus.

— Trezeşte-te, iubito, am şi ajuns! îi gânguri el Maiei.

— N-am niciun chef să merg la insul ăsta! oftă ea frecându-se la ochi.

Acareturile lui Saveski se aflau la vreo cinci kilometri mai spre răsărit de Mantovo. Tanas chiar le ieşise înainte; era din cale afară de bucuros şi pufăia din luleaua lui. Îi sărută mâna Maiei, radia tot, afişând o ciudată mândrie bărbătească. În timp ce Alekso conducea prin porumbişti, Tanas povesti ceva despre vremurile de odinioară. Pasiunea sa fusese istoria; după facultate petrecuse câţiva ani în străinătate; lucrase pe linie de armată în ţările nealiniate. Pomeni cu mulţumire că el se simţea la fel de bine oriunde, atât în Europa cât şi în Africa, având şi rădăcini evreieşti şi macedone. Deja îşi căutase rădăcinile neamului şi acum le cunoştea pe aproape două sute de ani, pe linie maternă. Taică-său se trăgea din Salonik, iar maică-sa din Nevrokop; erau rude mai depărtate cu Eţo Paskov, dar de mult nu se mai vizitaseră.

Acasă erau aşteptaţi de doamna Sintia, văduva, de fiul lui Tanas, Aghis, şi de fiică-sa Natalia cu bărbatul ei Iavor. Bătrânul domn Pita fusese dus de dimineaţă la spital fiindcă, pe nepusă masă, i se făcuse rău. «Nimic de speriat!» îi şopti Maiei Tanas. «Bătrânului îi place adeseori să mănânce mai mult decât trebuie şi apoi boleşte! Peste câteva zile se va întoarce acasă şi iar o s-o ia de la capăt cu ce-i place!» adăugă şi doamna Sintia. «Toată averea pe care-o avem noi, ca de altfel şi soră-mea Tania, e opera lui!» Apoi Tanas lăudă casa, spunând că se numără printre cele mai vechi din Macedonia, fiind ridicată la începutul veacului trecut, iar în ea se află lucruri care-s mai vechi de trei sute de ani. «Ce să-ţi povestesc când şi tu eşti înnebunit după

vechituri!» râse el hâtru, aplecându-se la urechea lui Alekso. «Numai că în faţa casei mele nu fâlfâie steagul!» adăugă cu o ascunsă invidie.

Ferma, cu totul, are patruzeci de hectare de pământ roditor, părăsit de ţărani, apoi înfrăţit laolaltă, continuă să povestească Tanas Saveski. Aici se cultivă soia şi porumb, apoi o seamă de arbori decorativi pentru înfrumuseţarea bulevardelor, iar în spatele casei e livada cu meri şi cu piersici. Curtea are gazon, teren de golf şi o mică piscină. Manechinul se fălea cu averea tatălui său, amintind în plus că mâncărurile ce vor fi servite în curând sunt din surse proprii. Alekso îl întrebă cum de reuşiseră să cumpere atât de mult teren şi dacă n-aveau probleme cu fiscul. Tanas surâse din nou, lămurindu-l că terenurile fuseseră cumpărate pe vremea industrializării rapide, când ţăranii se duseseră la oraş ca să devină proletari. «Impozitele sunt plătite după litera legii!» silabisi el cu mândrie. Se înţelege, pământul e muncit de alţii, lucrători cu ziua, pe care bătrânul Pita îi plăteşte după cum se plătesc astfel de treburi. În cele din urmă recunoscu faptul că, din păcate, are din ce în ce mai puţină vreme să se bucure de avere, fiind foarte ocupat cu industria poligrafică, ba mai era împovărat şi cu tot felul de alte probleme obşteşti. «Ce să vă mai explic, din şedinţă în şedinţă, de parcă nu s-ar putea fără mine!» Acum era preocupat de problemele tipografilor de la *Noua democraţie,* dar, se lăudă el, chiar şi în această chestiune se obţinuse un progres vizibil. «Stângiştii ăia de sindicalişti au să-şi pună cenuşă în cap, strigă el sigur pe sine. Ca să-ţi învingi duşmanul, trebuie să se acţioneze, să le explici muncitorilor tot ceea ce le este neclar», zise în cele din urmă şi-şi scutură luleaua. «Cui îi place să piardă?» fu de acord Maia privindu-şi compătimitoare amantul.

— Careva îmi sapă groapa! îi şopti Alekso lui Tanas.

— Ştiu totul! Ce-ţi faci atâtea griji? Aici ai venit în ospeţie, nu la clubul de dezbateri. Să luăm loc, femeile aşteaptă.

Mâncară în tihnă; carne de vită cu garnitură de cartofi, nişte brânză lipicioasă, iar la sfârşit băură şi un pic de vin roşu. Tanas răsuci discuţia spre îndepărtata istorie a statului macedonean. Deseori se ridica de la masă şi le arăta manuscripte mai vechi de o sută de ani, apoi un dulap pe care-l lucrase străbunicul lui, se înţelege – în tinereţe, pe vremea când era tâmplar, oricum, înainte de-a pleca în America. Cu plăcere şi mândru nevoie mare

aduse nişte măşti şi alte lucrături din metal ieşite din mâinile acelui vestit tâmplar. Tanas făcea tot ce putea ca s-o încânte pe Maia Arsova. Îi arătă o mulţime de cărţi rare luate de prin bibliotecile mânăstireşti, mobilă veche sculptată adânc, precum şi câteva icoane bine păstrate. Alekso Ivanov rămase cu gura căscată. Îl urmări pe Tanas care pufăia din lulea şi se enervă la culme. Fiică-sa Natalia tăcea ca o mumie, fiu-său Aghis servea la masă, iar ginerele său Iavor se arătă deosebit de curios. Se interesă, printre altele, dacă pe planetă o fi mai existând altă ţară mai frumoasă ca a noastră. Alekso îl luă peste picior şi-l întrebă dacă i se întâmplase să călătorească peste mări şi oceane. «Cunosc doar continentul nostru!» răspunse Iavor. «Păi atunci poţi să-ţi dai seama că fiecare loc îşi are frumuseţea lui!» râse Alekso. «Totul depinde de ochii care privesc!» adăuga Tanas şi se ridică pentru a se îngriji de cafea.

— Locuiţi împreună cu fratele? o întrebă Maia pe Sintia.

— Uneori! Am casa mea, dar acolo nu mă leagă nimic! Bărbatu-meu a murit, iar copii nu am! Aşa că mai mult sunt la Tanas decât pe acasă. Dar casa fără femeie nu e de laudă! răspunse cu blândeţe Sintia.

— Fratele dumneavoastră e un om deosebit! îl lăudă Maia.

— Are de toate, bietul, dar noroc în căsnicie n-a avut! Şi pe băiat şi pe fată i-a crescut singur. Dacă şi-ar fi găsit perechea pe măsura lui, şi mie mi-ar fi fost mai uşor! oftă Sintia.

După cină ieşiră la plimbare; Tanas propusese acest lucru pentru o mai bună mistuire a mâncării. Pe potecile dintre ierburi întâlniră zilieri obosiţi care-şi terminaseră munca; greierii cântau pe mejdinele dintre holde, licuricii zburau peste ierburi şi buruieni. Tanas pufăia din lulea, arătându-le hotarele averii şi, iute ca un tinerel, sărea peste pâraie. «Omul e tânăr atâta vreme cât inima îi e fericită!» îi spuse el Maiei, iar ea râse privindu-l cu încântare în întuneric; Alekso murea de gelozie. «Important e să nu te îngropi în vreun fotoliu!» continuă Tanas să-i explice fetei. «Cei de vârsta mea au căzut pradă bătrâneţii! Ha, ha, ha!» izbucni el. Acum câteva zile în sala ovală a Comitetului industriei poligrafice el întâlnise foşti colegi de facultate care arătau ca nişte bătrâne fosile. Fără antrenamente şi fără o activitate distractivă, trupurile lor îşi pierduseră vigoarea; închişi în cabinetele şi-n casele lor ei uitaseră, înainte de vreme, că viaţa trebuie trăită. «Nu-i aşa, Alekso?» întrebă el

deodată. «Viaţa trebuie trăită!» răspunse Alekso, păşind încruntat lângă el, gândindu-se la plasa pe care o ţesea păianjenul; era gelos pe Maia, tulburat de evenimentele petrecute în familia sa şi temător pentru viitorul său. «Viaţa-i un lucru irepetabil de dulce! Aşa-i, Furnicarule?» izbucni patetic Tanas. Maia râse dulce, iar Sintia se tot mândrea cu fratele său. «Pentru unii e dulce, pentru alţii amară!» zise Alekso cu năduf.

— Lasă-mi mie amăreala ei! îl bătu pe umăr Tanas, de parcă ar fi descoperit ce-i apăsa inima congenerului său.

— Tot mai mult simt că nu mai suntem aceiaşi! se aplecă Alekso pentru a prinde un licurici.

— Mâine vom rezolva problema ta! îi şopti Tanas, apoi li se adresă femeilor. Păi, aşa, doamnele mele! Ţara asta e menită să ajungă rai! cântă el mai apoi în englezeşte.

Rai în care vor trăi domnii de azi, continuă să mediteze Tanas prin păpuşoi. Unii susţin politica unor stomacuri egale, a unei egalităţi fără acoperire, dar lumea o schimbă doar cei capabili. În mâna acestora ar trebui să fie conducerea, ei să dispună de putere, iar poporul să-i aleagă şi să-i accepte ca pe propria lor conştiinţă. Maia Arsova îl asculta încântată, de parcă acum ar fi descoperit un înţelept cum rar poţi întâlni, în timp ce Alekso, nervos, scormonea cu pantofii în pământul moale. Ce-o fi vrând să obţină Manechinul ăsta – inima iubitei lui? O să-i sucească gâtul ca la un corb, o să-l agaţe de bărbuţă de-un stâlp, se jură el în noapte. Lui Tanas însă ai fi zis că-i crescuseră aripi. «Toată lumea crede că Vestul Sălbatic a fost în altă parte! continuă el băţos. Dar adevărul e cu totul altul! Aici osmanlâii i-au ucis pe patrioţii noştri ca să se fotografieze cu capetele lor tăiate! adăugă, încercând să vadă, rodul unei tulpini de porumb. Aici s-au jucat marile evenimente ale istoriei, iar revoluţionarii au avut cea mai grea sarcină! Asiaticii au fost stăpânii acestui pământ bogat, iar raiul s-a ridicat prin forţa armelor, astfel a început faza prefacerilor! Dar, dacă stăm şi judecăm drept, osmanlâii au fost oameni viteji, duri, cei mai buni oşteni. De aceea a fost nevoie de crime, de prigoniri, de curăţiri, ca să fie îndepărtat pericolul unei noi înrobiri. Şi, după atâtea chinuri, în sfârşit poporul şi-a decis mult aşteptata libertate. Rapid, în mai puţin de o viaţă de om, noi am dezrădăcinat feudalismul!» strigă Tanas Saveski de parcă ar fi cucerit piscul unui munte. În cele din urmă i se lăudă Maiei că la acele evenimente istorice

participase şi tatăl său, Pita, care acum se află în spital, dar care şi mâine poate depune mărturie pentru cei ce şi-au jertfit viaţa în numele acestei realităţi. «Marile probleme sunt rezolvate; dintr-o ţară agrară am ajuns o ţară industrializată, avem clasa noastră muncitoare care a trecut cele mai grele examene. De aceea şi-acum înfrângerea o vom transforma în victorie!» se obosi Tanas, neavând în niciun chip de gând să pomenească problemele de la *Noua democraţie.* «La urma urmelor nu va fi uşor, duşmanul se află mascat în rândurile noastre», continuă el s-o cobzărească pe Maia Arsova. «Şi nici situaţia în care se află lumea nu ne este favorabilă! Şomajul înspăimântă siguranţa societăţii, dar soarta se află, totuşi, în mâinile noastre!» se înflăcără Manechinul. Ce tot trăncăneşte ţapul ăsta? se miră Alekso Ivanov. «Şi pedepsele împotriva celor ce sabotează progresul sunt prea blânde! continuă Tanas. De cele mai multe ori aceştia sunt oameni tineri şi stricaţi care nu cunosc tragica istorie a acestui popor, inşi cu personalităţi neformate, fără experienţă, cu iluzii deşarte, jertfe ale marilor migraţii!» Lui Alekso i se făcu scârbă tot ascultându-l bătând câmpii; se căia că bătuse un drum atât de lung pentru o masă atât de uşurică şi-n plus pentru o cuvântare atât de gravă a gazdei. Îşi aduse aminte cu ură de cartea despre stabilizarea economică în industria poligrafică pe care o tipărise nu demult. Tanas ăsta-i expert în toate problemele obşteşti, conchise dispreţuitor Alekso. Ce mutră scârboasă, mai adăugă el în gând.

— Dar de ce a decăzut satul acesta? întrebă deodată Maia.

— Din câte cunosc eu, asta se întâmplă în toată lumea! răspunse Tanas foarte sigur pe el.

— Nu era loc destul pentru oamenii ăştia? insistă Maia. Nu vi se pare că uităm prea repede trecutul?

— Oare nu-i loc destul şi pentru dumneata la tipografie? Dar omul e fiară! Uite ce v-au făcut! îi închise Tanas gura.

— Aşa-i, fiare peste fiare! mormăi supărată Maia.

— N-are rost să ne gândim acum la ei! Păi n-au ajuns ţăranii să facă foamea la oraş? râse Tanas Saveski.

Astfel, din vorbă în vorbă, veni timpul întoarcerii. Băură încă o cafea, apoi închinară câte un coniac, de rămas bun. Tanas îi dărui lui Alekso o sticlă închisă, din aceeaşi băutură, iar Maiei o carte de medicină generală, «Pentru omorârea plictiselii în pat», zise Tanas cu dublu-nţeles şi surâse. Apoi îi conduse în curte şi

hotărî cu Alekso să se întâlnească a doua zi la micul dejun la *Kontinental* ca să rezolve problemele care-i presau.

— Învaţă-mă ce să fac! i se adresă Alekso între patru ochi. Mi-e foarte frică şi nu văd nicio ieşire.

— Dă mai des pe la serviciu, ăsta e sfatul meu.

— Dar se pare că acolo nu mă mai vor.

— Când o să ne culcăm, vom fi mai înţelepţi! făcu Tanas Saveski cu mâna în spatele mustangului.

Noapte frumoasă, curată! Pe cer apăruseră stelele, iar drumul strălucea în noapte şi era pustiu. Ca să nu aţipească, Maia fredona romanţe. Ziua următoare şi-o va petrece la plimbare, îşi zise; îl va convinge pe Alekso s-o ducă să vadă monumentele oraşului. În afara mormântului lui Avram, avea de gând să vadă bazilica din veacul al şaselea, bisericile rupestre din veacul al şaptelea, frescele păstrate din secolul al zecelea. De vreme ce tot nu se mai duce la lucru, va bate puţin şi Parcul femeii.

Tanas şi Maia, bogăţie şi putere, tinereţe şi frumuseţe, de parcă Alekso ar fi fost un naiv şi n-ar fi priceput jocul acela al sentimentelor şi intereselor la care asistase în Mantovo! De ce era Maia încântată de ţapul ăla şi-i asculta fericită discursurile acelea tâmpite despre trecut, despre puterea care ar trebui să fie în mâinile celor capabili şi despre propriile sale calităţi tinereşti? Îl fulgeră prin minte gândul că seara petrecută în Mantovo nu fusese pusă la cale în cinstea lui. Doamne Dumnezeule, Tanas fusese cel mai mare crai dintre toţi cei din generaţia lor. Dar să se îndrăgostească de Maia, asta, într-adevăr, ar fi prea de tot, îşi zise Alekso. Deodată simţi nevoia să vomite; încă puţin şi era gata să verse şi carnea aceea de vită cu cartofi şi tot ceea ce băuse la masă.

În apartament singurătate, disperare şi gelozie. Aţipi iute şi visă un pârâu care se pierdea în nisip; jur împrejur creşteau mlădiţe de porumb; o ţărancă obosită săpa. Pe câmp, un leagăn în care plângea un copil; glasul îi era asemeni cu al unui pisoi care cerea să sugă. Prin sălcii crăuiau ciorile; undeva, departe, cineva cânta la fluier. Era zăpuşeală; muştele roiau în jurul ţărăncii; norii coborau dinspre munţi. Curând o să înceapă şi potopul, gândi Alekso în vis. Femeia îşi săpa porumbul, copilul ţipa cu gura până la urechi, iar pârâul se pierdea în nisip. Vremea se schimbă pe negândite; norii aduseră întunericul, apoi tunete îngrozitoare şi potopul. Femeia înşfăcă leagănul şi porni

să alerge înspre o casă ce se vedea în depărtare. Oare va reuşi să se adăpostească sub streaşină? Pârâul se umflă şi, în loc să mai dispară în nisip, umplu toată câmpia, iar femeia abia mai înota prin noroi. Alekso sări s-o ajute şi astfel visul său luă sfârşit. Între somn şi trezie, se întrebă dacă femeia o fi reuşit să scape de puhoaie. Se scutură tot. De ce nu o fi telefonând în Podgorie ca să vadă ce mai e cu Viktor? Sări din pat şi deschise televizorul; rula un film despre un monstru marin.

— Ce-i cu tine, lupule? întrebă Maia Arsova.

— Iar am avut un vis urât! răspunse bărbatul şi se-ntoarse în pat.

— Există zi să nu visezi ceva? De ce nu-ţi controlezi sănătatea la un doctor?

— O să-mi treacă! mormăi Alekso simţind o amăreală în gură.

— Ce m-ai speriat! se bosumflă Arsova răsucindu-se pe pernă. Cum oi fi reuşind să ţii minte visele? căscă ea.

— Doar nu te-o fi apucat grija de mine! Nu eşti nici tu mai brează decât alte femei! zise Alekso supărat şi, neliniştit, căută sticla cu băutură adusă din Mantovo.

— De ce eşti atât de rău, lupule?

— Fiindcă dormi ca porcii, uite de ce! Ăia cum văd paiele imediat se trântesc pe jos – aşa şi cu tine când vezi perna! Puţin îţi pasă de insomniile mele! îşi arătă Alekso colţii de cum sorbi primul pahar de coniac.

— Să-ţi fie ruşine că mă jigneşti aşa! Chinul tău nu-i mai mare ca al meu! se plânse Maia.

— Interesele te leagă de mine.

— Eu nu merit să mă jigneşti! Hai, culcă-te aici lângă mine! îl rugă Maia cu glas îmbietor, întinzându-i mâna.

— Culcă-te, trezeşte-te, de parcă nu-i nimic mai bun de făcut în viaţă! începu Alekso pus pe harţă. Crezi că asta-i ţara leneşilor! Ţie ţi-e totuna: dacă nu te culci cu mine, hop în culcuş la Tanas! îi aruncă, dând pe gât băutura.

— Ce tot spui acolo, iubitule? Păi nu de bunăvoie am hotărât să rămân cu tine? Cine s-ar duce în blestematul ăla de Mantovo? De ce-ţi baţi acum joc de sentimentele mele? se supără Maia Arsova.

— Din cauza ta am insomniile astea! Tu mă aduci la disperare; de aceea visez numai lucruri urâte! zise Alekso deja ameţit.

— Nu te-ai dus la mormântul tatălui şi de aceea te roade conştiinţa. Nu ştii cum se simte Viktor şi de aceea eşti îngrijorat! se aprinse Maia. De ce nu te întorci acasă? Iana te aşteaptă bucuroasă; ai să dormi buştean!

— Crezi că n-am să mă întorc?

— Ce-ţi trece prin minte, lupule? Să fii stăpânul trupului meu şi să te slujesc supusă? Ca Iaglika pe Simon? Să-ţi fiu mângâiere la bătrâneţe? Sau vom fi egali sau să ne despărţim chiar acum! zise încă împăciuitoare Maia.

— Destul te-am suportat în seara asta! Bagă-ţi limba-n gură, să nu ţi-o tai! Din pricina ta nu mai merg nici la serviciu.

Alekso îşi aruncă privirile pe fereastră înspre zona industrială.

— Bine, o să tac, dar asta nu-i cinstit! Acum culcă-te lângă mine, lupule! îi întinse din nou Maia mâna.

— Bărbatul trebuie respectat!

— Iar femeia călărită? protestă Maia. Nu ţi-e de ajuns că sub rochia mea găseşti un trup cald?

— Taci odată! Tu îmi distrugi totul!

— Nu tac! Şi mie mi-a dat pe dinafară paharul!

— Aşa te-a învăţat maică-ta? Să te iei în colţ cu bărbatul, nesătulo! ţipă furios, dând pe gât încă o înghiţitură.

— Tu eşti bolnav; în seara asta ai nevoie de doctor, nu de femeie! De ce bei otrava aia? Haide, lupule, potoleşte-te şi culcă-te lângă mine! Cine ne-a împins să ne ducem în Mantovo? Hai, vino să te mângâi pe păr! propuse Maia Arsova, muindu-şi glasul.

— Să mă las în gura şarpelui? Eşti tare deşteaptă, domnişoară! Îmi bei sângele, fără să-ţi pese, şi acum vrei să mă şi mişti! Eşti o fată isteaţă, nu glumă! În patul cui te-ai culcat ieri noapte? Ei, asta să-mi spui! Pe onoarea ta murdară! zise Alekso cu sălbăticie, turnându-şi coniac în pahar.

— Nu te ştiam aşa; crede-mă! zise Maia speriată şi se sprijini în cot pe pernă. Să-ţi fie clar, faţă de mine au ai nicio îndatorire, aşa că poţi chiar acum să te duci acasă! Eu nu mai am nevoie de apartamentul ăsta! Iar viaţa mea e problema mea personală. Şi acum lasă-mă-n pace să dorm! zise Maia culcându-se îngrijorată.

— Şi-o să-l visezi pe ăla cu bărbuţă! Ştii ceva mai deştept şi mai cinstit? tremura Alekso de furie.

— Ce bărbuţă? Ascultă, tu eşti nebun, ba, mai rău, şi beat. De ce nu te duci la *Vechea Europă*! Niscaiva prieteni te-or fi aşteptând deja acolo! nu se dădu bătută nici Maia.

— Muiere stricată! Câţi inşi ai mai trimis până acum la doctor?

— Treaba mea! Doar n-o să-i dau raportul fiecărui nebun! O să mă mai gândesc în privinţa gingăşiei bărbaţilor!

— Şarpe în piele de femeie! Mai şi ameninţă! scrâşni din dinţi, mai-mai să şi-i frângă.

— O să am atâţia bărbaţi câţi vreau! Tu o să-mi interzici? sări Maia ca o tigroaică în pat.

— Nu poţi tu să mă păcăleşti! Ţi-am văzut eu ochii în holda lui Saveski! Uite că în cele din urmă m-a luminat Dumnezeu şi mi s-a făcut silă de tine! Era mai important ţapul ăla de Tanas; ai fost încântată de el toată seara! Îţi curgeau ochii după el, curvo ce eşti! Şi cine te-a dus acolo? Ştii să flirtezi, nu-i aşa? Crezi că e mai tânăr ca mine, cap sec? Ce pui la cale, să sugi din două părţi! Ce tâmpit am fost! Femeia din basme! Păi tu eşti cea mai stricată din tot oraşul ăsta. Ca altădată maică-ta! ţipă Alekso tremurând ca o creangă.

— Du-te la doctor, ca să se vadă că eşti nebun! Nu vreau să mai mă cert cu un om beat! Sau întoarce-te acasă! Nu poţi s-o consolezi pe nevastă-ta? mormăi Maia de sub cearceaf.

— Şi tu mă trimiţi la doctor, neruşinato? Şi tu? urlă nebuneşte Alekso la gândul că şi alţii îl îndemnaseră să ia drumul spre psihiatru. O să mă pomeneşti tu pe mine, o să plângi tu! sări el spre pat, dând cu paharul de pereţi.

— Să nu faci asta, lupule! ţipă Maia speriată de bărbatul care se pregătea s-o ia la bătaie.

Apoi pe-aici ţi-e drumul; o ploaie puternică îl întâmpină pe Alekso la drum. Nu mai ştia deja dacă, din cameră, zburase în barul hotelului ori se îndreptase imediat spre parking. Astfel, la miezul nopţii, se urcă la volanul mustangului, grăbind printre porumbişti, cu ochii în patru. De ce l-o fi împingând toată lumea la doctor, iată ce nu putea să-şi explice. Oare o bătuse pe Maia sau numai ţipase la ea din pricina geloziei, iar apoi ieşise din apartament în întunericul nopţii? Ce se întâmplase aşa, din senin, cu el, se întrebă răvăşit pe drum. Suferea de insomnie, dar puţin mai înainte, avusese totuşi un vis urât: o femeie cu un prunc în leagăn fugea prin ploaie. N-o fi fost oare Iaglika, maică-sa, împreună cu fratele său Ivan, înainte ca să-l mănânce lupii?

Adormise, apoi se trezise şi se plimbase prin cameră înnebunit; dar de ce oare se certase atât de tare cu Maia? Oare o invidia că dormea blândă ca un ied? Şi apoi de ce o jignise fără rost? Din pricina primului ei iubit, Rafail Burov? Oare fusese la mijloc numai gelozia sau, într-adevăr, Arsova îi lunecase printre mâini şi se apropiase de Tanas Saveski? Doamne Dumnezeule, nu mai înţelegea nimic! Îşi puse o mie de întrebări, dar era atât de beat încât nu putu găsi niciun răspuns.

Conducea nebuneşte pe o şosea ce tăia un câmp cu porumb şi soia; întâlni alte maşini care-i stropiră cu noroi mustangul; asculta muzică la radio. Vântul era din ce în ce mai puternic în noapte, iar porumbul se apleca spre pământul umed. Dar acesta-i un vânt obişnuit şi slab ce suflă dinspre nord, nepericulos pentru şoferi, îi trecu prin minte ţinând strâns volanul. Se chinui, strecurându-se printre porumbişti, trezindu-se încetul cu încetul. Localităţile rămâneau în spatele său, dar totuşi nu era sigur dacă se îndrepta spre Santara sau făcuse cale întoarsă spre Mantovo. Noaptea deveni străvezie, spălată de ploi, imaterială ca în visele sale. Conducea întrebându-se ce căutase de se dusese la cină la un om atât de stricat. Acum îl neliniştea şi cinstea Arsovei, fiinţa care îi umplea viaţa cu speranţe şi infidelităţi.

Mai întâi trecu de cartierul Bradino, acoperit de ceaţă, apropiindu-se, prin urechile autostrăzii, de satul Orovo. Se ivi un câmp nesfârşit prin sita dimineţii, bătută de vânturi şi de ploi. Astfel, pe negândite, gândurile îi zburară la tipografia *Doi mai.* Acum vin la lucru cele opt femei de serviciu, mătură, şterg cu cârpa maşinile. Va fi oare nevoie să-şi dea demisia? Amintirile i se amestecară, neştiind să le mai dea de capăt. Începu să se îngrijoreze şi de familia care se afla în Santara. Ce-o fi făcând acum slăbiciunea lui, Solza, care-l iubea atât de mult dar nu-l suporta. Pe unde o fi umblând hoinara aceea de Vida, prin cabinele vaporului *Morfoza* ori s-o fi aflând în dormitoarele palatului din Santara? Iana, fără-ndoială, e ghemuită în pat unde-şi înghite durerile de stomac, iar şoricelul de Aniţa, sigur, îşi visează visul colorat din zori. Apoi pe Alekso îl năpădiră amintirile din Posoki; când îşi va găsi oare timp ca să-ngenunche la mormântul lui Simon şi al Iaglikăi? Se dădea de ceasul morţii, ca şi când nu mai avea vreme de nimic.

Tot mergând, îi veni poftă să sune la Eţo Paskov şi să-l întrebe ce probleme mai sunt pe la tipografie. Eu conduc de fapt firma, dar sunt atât de ocupat încât nu pot trece pe acolo în fiecare zi. Simţi o durere în piept. Pe banda a treia a autostrăzii întâlni un camion în pană; îngrijorat, şoferul şedea cu privirile pierdute în zare. I-o fi trebuind o mână de ajutor, îşi zise Alekso şi frână puţin, dar se răzgândi şi apăsă pe accelerator. Şi el avea acum, neapărat, nevoie de o mână de ajutor, dar cine să i-o dea? Căută la radio un alt post; auzi deja slujba de utrenie. Glasul preotului venea din insule, unde zorile soseau mai iute.

Trecu prin Leovo, apropiindu-se de Polovo. Urmară Odei, apoi Sauda şi, din nou se trezi în faţa coşurilor unor fabrici. Se crăpase de-a binelea de ziuă, dar ploaia încă potopea în valuri. Abia acum Alekso Ivanov se lumină: pricepu că se afla pe drumul de înapoiere. Aşa se întâmplă în viaţă, gândi nepăsător, o învârtire în cerc şi nimic mai mult. Luminile de pe marginea drumului se stingeau; primele case vechi vestiră apropierea oraşului. Câmpia era încă înfăşurată într-o ceaţă străvezie. Conducând înspre parkingul de la *Kontinental,* îl apucă dorinţa să-i telefoneze imediat Ianei. Să ştie că, diseară, cel mai târziu, va fi acasă, să gătească, da, ceva gustos. Ar fi vrut s-o asculte şi pe Solza, iar pe Vida s-o sfătuiască să nu-şi risipească tinereţea bătând străzile.

Întâlni muncitori care grăbeau spre fabrici; oraşul prindea viaţă. Îşi parcă mustangul, îşi pieptănă părul, îşi şterse ochii urduroşi, privi spre cerul ce se limpezea, apoi căută un telefon public. Aşteptă îndelung până să prindă o linie liberă şi Iana să-i răspundă. Ce să-i spună? Că îi simţea lipsa în dimineaţa aceasta? Să-i declare la telefon c-o iubeşte? Se auzi glasul Solzei. Mâncau omletă şi lapte de oaie; aveau de gând să meargă la plimbare.

— Aniţa spală vasele! răspunse Solza la prima întrebare a lui Alekso.

— Dar Vida? aşteaptă el neliniştit răspunsul.

— E la baie, se vaită de dureri de stomac! Gândeşte-te, tati, nişte derbedei i-au rupt rochia.

— Să se ducă la doctor! sfătui Alekso.

— Mama întreabă când o să vii? zise Solza.

— Cel mai târziu diseară am să fiu acasă! Voi cum v-aţi descurcat în Posoki? Ce-i cu bunicu-tău Simon? Cum aţi reuşit de v-aţi întors atât de iute? se interesă el.

— Am ajuns acasă cam pe la miezul nopţii. Am avut noroc; ne-a luat un gip, nişte pădurari, prieteni de-ai tăi! Gândeşte-te, tăticule, la mormintele din Posoki nimeni nu mai aprinsese de doi ani vreo lumânare! Dacă te interesează ceaunul de aramă şi haina de şiac, să ştii că le-am adus. Dar tu când o să vii încoace; n-o să mă minţi din nou? Împreună cu Viktor; de acord? propuse în cele din urmă Solza trimiţându-i sărutări prin telefon.

Apoi Alekso sună în Podgorie. Tropăi pe trotuarul de beton, fiindcă simţea iarăşi acele dureri de picioare şi, pe deasupra, mai avea nevoie şi de toaletă. Îi era teamă că Viktor nu va fi acasă ci în cartierul tineretului, dar el îi răspunse imediat.

— Mai ai vreo durere? îl întrebă de-a dreptul.

— Durerile sunt omeneşti! răspunse Viktor făcând pe-nţeleptul.

— Vrei să ne întoarcem împreună în Santara? O să mă aştepţi până la terminarea slujbei? Pe drum o să stăm de vorbă despre toate.

În faţa telefonului public aştepta un miliţian; era nervos şi nerăbdător, dar se salutară ceremonios. Acum sufletul lui Alekso era trist din pricina Videi. Ce animal i-o fi rupt rochia? N-o fi marinarul ăla îngâmfat? Urcă o pantă şi inima prinse să-l doară. Cine o fi lăsat-o grea pe fiică-sa? Îngâmfatul care-l poreclise Claudiu nebunul?

Grăbi spre blocul turn; uşile magazinelor erau trântite, sirenele urlau, autobuzele alergau, ceaţa cenuşie se ridicase, iar trotuarele se însufleţiseră. Urcă în lift şi deschise cu luare aminte uşa apartamentului; Maia dormea şi nici nu-l simţi când intră. Căută sticla şi paharul făcut ţăndări, dar nu le găsi. Intră în baie, se bărbieri la repezeală, făcu un duş, îşi dădu cu un spray pe la subsuori şi pe gât, apoi o luă spre pat. Ridică tulburat din umeri; era mahmur şi nu ştia ce să facă. Îşi frecă nasul şi se hotărî să se apropie de Maia; uitase de cearta avută cu ea. De ce să-l obsedeze puterea lui Tanas Saveski, îşi zise privind chipul frumos al fetei. Ea îl simţi când se vârî sub cearceaf, se răsuci şi oftă lin; el adulmecă aerul din juru-i. Trupul ei era cald, mătăsos. Alekso nu-şi mai încăpea în piele. Îl cuprinse o puternică emoţie, strecurându-şi mâna sub gâtul ei.

— Te-ai bărbierit atât de dimineaţă! O, dar ce înmiresmat eşti! zise cu duioşie Maia Arsova.

— Acum îţi plac? întrebă Alekso Ivanov.

— Vino mai aproape, lupule! îl îmbie Maia.

Puţin îi mai lipsi să nu moară de fericire; trupul i se cutremură de o forţă tinerească. Cu cât e mai puternic un bărbat nedormit! îşi zise mulţumit. Prin faţa ochilor îi trecu ceva ca o cămăşuială, dar reuşi să-i nimerească sânii. Ea respiră înfierbântată şi-l muşcă de gât, dar el nu mai simţea nicio durere. Poate că jocul nu dură prea mult, dar când i se desprinse din îmbrăţişare, Alekso se simţi frânt. Parcă îi luase toată puterea şi nu-i mai veni să se ridice din pat. I se lăudă Maiei că se va duce la serviciu mai târziu şi că-i va da în grijă lui Eţo Paskov să se ocupe de tot ceea ce era nevoie, dar mai întâi să tragă un pui de somn.

Îşi puse capul pe pieptul Maiei şi adormi imediat, obosit de parcă atunci ieşise din mină. Când se trezi, soarele se ridicase deja sus, deasupra orizontului înnourat. Maia încă-l mângâia pe păr, şi cu un surâs blând îi şopti că pentru prima oară îl văzuse dormind liniştit, fără vise, fără să vorbească sau să sforăie-n somn, lucru de mai mare mirarea. Râdea drăceşte, aplecată peste chipul său. Furtuna trecuse, glumi ea, iar afară venise încă una din acele zile înnorate, de sfârşit de vară. La întrebarea pe unde hălăduise azi noapte, Alekso răspunse că fusese în căutarea sufletelor morţilor. Ea izbucni în râs şi-i muşcă buzele, iar el recunoscu faptul că ar vrea să-şi petreacă ziua dormind.

Sună telefonul, iar Maia ridică receptorul. Glasul lui Tanas Saveski îi sparse urechile. Aşa cum hotărâseră aseară, el îi aştepta deja la *Kontinental.*

13.

Norii se îngrămădiseră deasupra oraşului şi începu din nou să plouă. Cu ochii trişti, Maia urmări picăturile ce se prelingeau în grădina hotelului. Alekso comandă un mic dejun a la *Kontinental,* ea dori numai ceai. În timp ce-şi bea cafeaua, Tanas se lăudă că azi dimineaţă doamna Sintia îl îmbuibase cu nişte clătite cu miere. Lui Alekso i se deschise apetitul, aşa că mai comandă încă un lapte cald; se smiorcăia de parcă ar fi fost răcit şi se gândea la noaptea furtunoasă care trecuse. Oare Tanas era prietenul său ori al amantei sale? Frumuseţea, bogăţia şi puterea ştiu uneori să trăiască în bună înţelegere, îşi zise. Păi ce poţi să spui despre un ins atât de viclean care dăduse o cină etalându-şi toată strălucirea puterii sale şi asta nu pentru el, ci pentru iubita sa? Mestecând pâinea, acum Alekso era lămurit de două lucruri: primul că Tanas şi-o dorea de nevastă pe Maia şi, al doilea că, azi noapte, bătând câmpii, reuşise să se îmbolnăvească.

Maia îl asculta pe Tanas ca pe un predicator în biserică: chipurile copiii lui sunt pe picioarele lor, cât câştigă atât cheltuiesc, sunt membri de partid şi n-are ce să le reproşeze. Conştiinţa lui e curată, doarme ca un prunc. Şi la miezul nopţii dacă ar fi trezit din somn ar avea cum dovedi provenienţa averii, ce a moştenit în Mantovo şi ce a câştigat la oraş. Cu vorbe de obidă se numi jertfă a împrejurărilor fiindcă, să fie câteva zile de-atunci, într-adevăr, se străduiseră să-l schimbe din funcţie. Dar el îşi va sluji cu credinţă idealurile ca şi până acum. Numai că va trebui să-şi pună ordine şi în viaţa privată. Din pricină că era atât de ocupat la serviciu, deja îl părăsiseră trei femei, dar acum avea vreme din belşug şi pentru casă. În timp ce povestea cu multă siguranţă de sine, Tanas reuşi să trezească o şi mai mare ură în sufletul lui Alekso.

— Minte, nu-l crede! izbucni el după ce-şi bău laptele.

— Sunt învăţat cu vorbe şi mai grele! Ha, ha, ha! râse Tanas cu capul plecat, umplându-şi luleaua. Nuca tare n-o sparge oricine! Dar cu ce ţi-am greşit, Furnicarule, de ce mă ataci de faţă cu o femeie?

— Azi noapte m-am gândit la prietenia noastră! Nici câinii nu ţi-ar înghiţi ca pe nişte hapuri minciunile tale! sări Alekso Ivanov care simţi ceva ca un bulgăre de jar arzându-i de ură în piept.

— Păi de ce să nu ne recunoaştem greşelile pe care le-am făcut?

Tanas simţi revolta lui Alekso şi surâzând cu cinism, dădu înapoi.

— Eu mă aflu aici ca să te salvez, Furnicarule, aşa că nici nu mă aştept la mulţumiri! Tu te-ai afundat prea adânc în noroi, iar minuni nu se pot întâmpla peste noapte! Gândeşte-te mai înainte de a deschide gura, nu-i vreme de riscuri!

— De ce mi te-amesteci în viaţa mea intimă? i-o tăie Alekso Ivanov aprinzându-şi o ţigară şi ridicându-se.

— În viaţa intimă? roşi Tanas Saveski.

— Până când vă înţelegeţi, eu o să dau o fugă la maică-mea! se pregăti de plecare Maia Arsova.

— Dacă va fi nevoie voi dormi iepureşte, cu pistolul sub pernă! ameninţă Alekso Ivanov plătind consumaţia. Dar voi sta departe de jocurile tale subterane. Văd că nu-ţi mai alegi deloc mijloacele ca să-ţi atingi ţelul!

— Din nou ai luat-o razna, Furnicarule! îşi mângâie Tanas bărbuţa, pregătindu-se de plecare. Scoţi învinuirile de parcă le-ai fi avut pe mânecă! De ce nu te abţii în faţa fetei? La amiază o să discutăm despre toate! Ha, ha, ha! Am să-ţi dau tot sprijinul meu, cu toate că nu-l meriţi!

— Dacă mie mi se va întâmpla ceva, ce ţi-e scris în frunte ţi-e pus! îl ameninţă Alekso în faţa hotelului.

— Vă purtaţi ca nişte copii! îi dojeni Maia Arsova.

— Du-te la bancă! Mai treci şi pe la tipografie ca să te mai vadă la faţă! Ha, ha, ha! La amiază o să vizităm mormântul lui Avram! Vrei să discutăm acolo despre toate? gesticulă Tanas grăbind spre parking.

— O să-l ucid! ameninţă Alekso Ivanov, urmărindu-l cum dispare. Sângele mi l-a băut, somnul mi l-a alungat! i se spovedi el Maiei Arsova, care-l ţinea de mână.

Mai târziu, după ce umplu cu benzină rezervorul maşinii, Alekso se îndreptă spre clădirea de marmură a băncii. Presimţiri sumbre îi torturau gândurile; îi venea să plângă. Arsova îl calma şoptindu-i că aşa îl doreşte: tare, decis, să nu îngenunche în faţa nimănui. Dar el era sigur că se trezise prea târziu, când pierduse

totul: familia, prietenii; până şi firma se dezisese de el. Deodată îi trecu prin minte că, la bancă, fusese invitat ca să i se aducă la cunoştinţă respingerea ajutorului cerut. Parcase deja în acelaşi loc unde vomase atunci când se întorsese, împreună cu Solza, de la Paskov. Maia rămase în maşină, iar el, pe uşa din spate, se apropie de cabinetul lui Niazi Osmanov. Acum banca îi aminti de un spital de nebuni, de care, din nefericire, atârna viitorul oraşului. Cu toate că era sâmbătă dimineaţa, prin cabinete era forfotă mare, oamenii aşteptau nerăbdători în faţa ghişeelor, citeau informaţiile ce apăreau pe monitoare, notându-şi-le pe foi de hârtie albă. Alekso îşi reveni la repezeală. Monitoarele preluau date de la bursa oraşului; după el, acestea erau oglinda succeselor, dar şi a unor mari dezastre. Unii oameni se îmbogăţeau stând adânciţi în fotolii, în timp ce alţii, cu toate că se speteau muncind, dădeau faliment. N-ar fi vrut ca viitorul lui să depindă de o bancă precum aceasta. Într-o bună zi acest sistem se va destrăma, se vor duce pe apa sâmbetei toţi speculanţii ăştia. Dar, până atunci, ca şi până acum, la bănci îl va trimite pe adjunctul său Andrei Pagiov, îşi zise, aşteptând cu neastâmpăr să fie primit.

În cele din urmă îl poftiră în cabinetul roz al lui Niazi Osmanov, dar, de data aceasta secretara cea blondă nu-l servi cu nimic. Bancherului nu-i ardea de glume; începu să se văicărească tot, cum că trezoreriile îi sunt goale, toată lumea ia credite şi nimeni nu mai întoarce nimic. Astfel că acum se vedea nevoit să rupă contractele deja încheiate şi cerea înţelegere din partea partenerilor de afaceri. *Doi mai* va trebui să aştepte creditul poate până la sfârşitul acestui an. Alekso Ivanov întrebă dacă toată povestea aceasta nu era o conspiraţie pusă la cale împotriva lui, dar Niazi îi explică, pe cât putea mai repede, că banca nu e dependentă de politica zilei. Lipsa de bani îl silea să respingă contractele, se apără el. Ăsta nu-i acelaşi ins, se gândi furios Alekso şi se ridică să plece. Bancherul îi propuse să i se adreseze când vor veni vremuri ceva mai bune. Vezi Doamne, acum aveau prioritate firmele care produc mărfuri indispensabile la export. Iar *Doi mai* nu realizează niciun profit deja de cinci ani, soldul e roşu, contul e plin cu sentinţe judecătoreşti, firma se află în stare de faliment, aşa că şi salariile caută să şi le acopere cu ajutorul împrumuturilor. Renunţă să-l mai asculte pe bancher şi se căi că venise pentru a

doua oară la acest cămătar. Maşina fără frâne grăbeşte spre prăpastie, îşi zise Alekso.

Coborând cu liftul se gândi de unde ar putea lua banii trebuincioşi ca să plătească muncitorii. Nu va permite ca să se arunce cu plăcile de plumb după el, se jură Alekso. Tanas Saveski îl minţise, dar acum o să se răzbune. Va rezolva problema banilor, apoi se va despărţi de stricaţii aceia de care se simţise legat atâta vreme. Sângele i se urcase-n obraji şi-l podidi transpiraţia. Se agăţă de acel gând ca de un pai. Să împrumute de la *Noua democraţie* nu avea cum, fiindcă situaţia lor era şi mai proastă. Avansul de la ziarul sindical fusese folosit în primăvară, de sărbătorile legate de întâi mai, când el fusese decorat. Să ceară un împrumut de la puşcărie sau de la fabrica de ţigări, nu îndrăznea. Un nou gând îl lumină; se va adresa redacţiei ziarului pentru tineret. Din pricina lui Viktor, ziarul nu numai că nu-l va refuza, mai mult, îi vor trimite şi ultimul dinar, se amăgi el. Mâna întinsă va şti s-o preţuiască.

Maia nu-l mai aştepta în maşină. O căută din ochi prin parking fiindcă, la început, crezuse că ea voia să glumească. Pe vechiul ziar, cumpărat la *Graizos,* Maia îi lăsase un mesaj. Visele acelea cu patul frânt în două şi cu mormântul deschis nu-i mai dădeau pace; Maia îi scrisese pe ziar că fusese nevoită să plece ca să vadă cum mai stă maică-sa cu sănătatea. Cât e de sensibilă, îşi zise Alekso încântat. Se va strădui să aranjeze ca să-şi ia mai iute diploma în ştiinţele naturii, şi asta înainte de a naşte. Învârti cheia de contact şi, conducând nebuneşte, se tot gândi ce avea de făcut. Toţi se aşteptau să aibă un atac de nervi, îi întindeau curse, dar el abia acum îşi va dovedi calităţile sale.

Parcă mustangul lângă mercedes, în curtea tipografiei, şi se uită la ceas. Timpul de lucru al primului schimb era deja pe sfârşite. Rupse un trandafir roşu de pe alei şi, mirosindu-l, îl cuprinseră emoţiile. Se temea să intre în propriu-i cabinet de lucru; se întrebă dacă între timp acţiunile îi crescuseră sau îi scăzuseră de tot. Atunci Eţo Paskov îl strigă de la fereastră şi, în loc să-i întindă mâna, începu să-l critice: de ce-şi săpa singur groapa, de ce nu dădea cu zilele pe la serviciu, fiindcă de aceea nu cunoştea nici problemele tipografiei. În afară de asta continua încă să ducă o viaţă imorală cu amanta, fapt ce dădea apă la moară intrigilor. Alekso îi închise adjunctului gura cu mâna, scârbit de toate. Dar Eţo continua să-l sfătuiască aidoma

unui părinte. Apoi se aşeză în fotoliu şi începu să-i spună noutăţile de la *Doi mai.* Tipografii ştiau că, pe luna în curs, nu aveau să-şi primească salariile, dar, se lăudă adjunctul, n-aveau de gând să întrerupă munca. Ei se înţeleseseră să depăşească singuri această criză. Lui Alekso îi juca inima de bucurie ascultându-l. Vor mări productivitatea munci şi vor micşora cheltuielile de producţie. Vor supraveghea maşinile cu atenţie şi astfel vor fi preîntâmpinate desele defecţiuni. Lui Alekso Ivanov nu-i veni să creadă. Auzi zgomotul cunoscut al preselor rapide care acum tipăreau formulare pentru administraţia de stat şi ambalaje pentru produsele realizate de închisoarea oraşului. Sări din fotoliu şi declară solemn că totuşi muncitorii vor fi plătiţi cu ajutorul unui împrumut de la ziarul tineretului. Atunci Eţo Paskov îi mai dădu încă o veste fericită: existau şanse ca încă pe luna în curs sa aibă ceva beneficii sau, în cel mai rău caz, să nu iasă în pierdere. Tipografii trebuiesc recompensaţi, recunoscu Alekso Ivanov, iar certurile uitate. *Doi mai* e o mică firmă, pentru servicii tipografice mărunte, dar nu-i mai rea decât *Noua democraţie.*

Băură câte o cafea, făcută de o femeie de serviciu din schimbul doi, discutând despre evenimentele petrecute între timp. Eţo Paskov îi aduse la cunoştinţă că organizaţia sindicală îl delegase să ia parte, a doua zi, la depunerea unei coroane de flori la mormântul lui Avram, întemeietorul oraşului. Alekso se miră plin de încântare, luând acest gest ca pe o dovadă că muncitorii îşi recăpătaseră încrederea în el. «Pace în familie, pace la firmă, fericire în suflet!» meditä el sorbindu-şi cafeaua. Ai fi zis că uitase cu totul de Maia Arsova, dar în zadar îl sfătui Eţo să renunţe la viaţa-i desfrânată şi să se întoarcă la Iana Ivanova şi să le aducă în suflete, copiilor, căldura. «Ce ştii tu, bătrân nebun, de vorbeşti de căldură?» îl luă peste picior Alekso Ivanov. «Ştim totul despre tine!» i-o tăie cu duritate Eţo Paskov, dând să se ridice şi să plece. Dar Alekso Ivanov îl trase de cămaşă, silindu-l să se aşeze din nou în fotoliu. Era neobişnuit de bine dispus şi surâzător. Îl întrebă pe adjunct cum stau lucrurile cu căsnicia Nevenei. «De ce mi-a adus ea pe dracul în casă?» izbucni Eţo cu tristeţe. Îl îngrijora faptul că fiică-sa deja se despărţise. Alekso scoase o sticlă de rachiu din bufet şi, în timp ce-şi ciocneau paharele, îi propuse să-i dea o mână de ajutor. Dar bătrânul căzuse pe gânduri fiind speriat ce se va

întâmpla cu Nevena. Se aşteptase să aibă parte de o căsătorie reuşită, să-i facă nişte nepoţei, dar ginerele îşi şi luase tălpăşiţa din casa de la marginea Pădurii Roşii. Alekso Ivanov se văzu nevoit să-şi îmbuneze adjunctul, dar de ajutat nu ştia nici el cum să-l ajute.

Băură câte două pahare de rachiu ascultând zgomotul maşinilor. Se ivi şi şoferul Pero care întrebă dacă era liber să plece acasă. Alekso îl rugă să mai aştepte încă puţin i să parcheze maşina în garaj şi apoi să se aşeze la biroul Arsovei şi să răspundă la telefon. Îşi simţi pieptul cuprins de o căldură neobişnuită din pricina alcoolului şi începu să laude tipografii de la *Doi mai.* Nu-i mai scotea din oameni de nădejde, spre deosebire de cei de la *Noua democraţie* care, cu greva lor, îşi fac de ruşine profesia. Îi asemui cu acei revoltaţi de prin alte ţări care cereau, pe lângă pâine, şi cozonac. «Habar n-ai de nimic!» se împotrivi Eţo Paskov, adăugând că muncitorii din toate ţările îşi cer drepturile în acelaşi fel. «Cum pot să-şi ceară în acelaşi fel drepturile, dacă de obţinut le obţin în mod diferit!» zise Alekso Ivanov care călătorise adeseori în străinătate şi mai întâlnise muncitori revoltaţi. Şi începu să povestească despre felul cum făceau greva în faţa hotelului San Rafael muncitorii dintr-un mic orăşel de pe râul Nora. «Dar ce-ai văzut tu e nimic! îşi sorbi Eţo rachiul şi refuză să-l asculte. Tu nu cunoşti sufletul proletarului!» îi râse în nas.

Alekso Ivanov turnă din nou rachiu în pahare şi ochii îi luciră. «Făceau grevă ca în melodrame!» aruncă el în bătaie de joc. Femeile cântau despre o oarecare dona Felicia, continuă sigur de el, o femeie de zahăr care avea bungalouri mai la sud de golful D. şi care se arătase darnică şi nobilă cu bieţii chelneri şi cu bietele femei care dereticau prin odăile de la *San Rafael,* dăruindu-le toată averea cu o lună înainte de a muri. «Păi de unde ştia când o să-i bată ceasul?» sări în sus Eţo Paskov cu paharul în mână. «Îţi zic, ca într-o melodramă! Ha, ha, ha! Acum dona Felicia zace în cimitir, dar bunătatea ei s-a răspândit în oraş şi astfel, numele ei va trăi veşnic!» răspunse Alekso şi se puse nebuneşte pe râs. «Doar n-o să mă faci să cred că aşa e. Grevele sunt dure şi, în urma lor, rămân şi jertfe! Nu cumva ai visat toată povestea asta?» întrebă Eţo Paskov. «Ba nu, în faţa hotelului, în stradă! Pe cuvânt de onoare! Unitate muncitorească, înainte! În veci slavă ţie! Unirea face puterea!

Aşa strigau femeile, îşi dezbrăcau flanelele, iar poliţaii le numeau poame care trebuie să-şi vadă de drum spre casă!» răspunse în cele din urmă Alekso Ivanov.

— Nu eşti în toate minţile! oftă bătrânul înghiţindu-şi rachiul. Vrei să-ţi întorc prânzul la *Armonia*?

— Ştii cât sunt de obosit? Nu mai am putere pentru nimic! Mi-a mai rămas doar să-mi bat joc de alţii! recunoscu Alekso, oftând de parcă ar fi topit până atunci numai fier.

— Fiul tău te aşteaptă în Podgorie! zise Eţo Paskov ridicându-se. Habar n-ai de nimic! mai adăugă el vesel.

— Şi într-adevăr m-au desemnat pentru depunerea coroanei? Bătrân nebun, nu minţi! Repetă-mi încă o dată.

— Nu eşti în toate minţile! clătină din cap Eţo Paskov.

— Când mă va vedea la mormântul lui Avram, Manechinul o să facă pe el! Ha, ha, ha! îl ridică Alekso pe bătrân în braţe.

•

Puţin mai apoi grăbi să-l întâlnească pe Tanas. Era hotărât să-şi bată joc de insul cu bărbuţă. Mai întâi se opri în faţa casei Arsovilor. Maia nu voi să-l însoţească la întâlnire. «Ce o să pierzi dacă ai să vii cu mine!» o întrebă îndemnând-o să urce în mustang. «De ce mi-l bagi tu pe gât pe omul ăsta?» se supără Maia când ajunseră în faţa Muzeului lui Avram. «Priveşte, simte-te bine, distrează-te!» îi şopti Alekso Ivanov mulţumit de sine.

Casa în care Avram lucrase ca jurist fusese transformată în muzeu. Om din clasa de mijloc, o vreme urcase chiar cu greu treptele succesului; mai întâi lucrase ca tâmplar, aidoma bunicului lui Tanas Saveski, apoi făcuse ingineria şi, doar mai târziu, după ce-şi luase licenţa în drept, deschisese un birou avocăţesc. Odăile casei erau mici; cineva se îngrijea de ele ţinând o curăţenie exemplară. În bucătărie puteai vedea aceleaşi vase în care, cândva, se gătise mâncarea; pe masă fuseseră puse flori artificiale, iar lângă ele ceva de plastic ce imita un codru de pâine. «De ce mi-oi fi pierzând eu vremea cu voi?» se revoltă Maia, ţinându-l pe Alekso de mână. Începuse să se teamă că Alekso şi Tanas, licenţiaţii în drept, se vor târgui pe trupul ei. Într-adevăr, în pântecul ei purta rodul plăcerilor sale, în rest totul îi părea înceţoşat. Atât de deşteaptă, îşi zise, şi atât de fără de minte.

Ieşiră din casă şi intrară în părculeţ. În partea stângă Maia recunoscu staulele cailor, iar în faţa lor cele trei veceuri care, în

loc de tronuri aveau nişte butoaie de lemn. Ploaia prinse să cadă în şiroaie îmbibând pământul, enervând-o şi mai tare pe Maia. Tanas povestea că Avram era adevăratul întemeietor al oraşului. «Mâine ne vom pleca în faţa mormântului său! zise plin de respect. Cu toate că unii contestă acest lucru, continuă Manechinul, poporul îl diviniza pe Avram.» «Aici el s-a realizat ca om, şi-a dăruit toată averea oraşului, şi, în cele din urmă, aici l-au şi ucis!» zise Alekso Ivanov. Tot ascultându-l cu atenţie, Maia se trezi că are mare nevoie să meargă la toaletă şi, pas cu pas, se îndreptă către butoiul din mijloc. Alekso ştia că iubita lui avea probleme de rinichi, dar acum nu-şi putu ascunde un surâs. Se întrebă cum va reuşi ea să stea pe poloboc aşijderi lui Avram odinioară.

— De ce m-ai jignit faţă de ea? profită Saveski de lipsa Maiei Arsova.

— Să ştii că nu mai iert pe nimeni! răspunse Alekso.

— Îţi dai seama cam unde o să ajungi fără mine?

— La nebuni, împreună cu tine!

— Mai încet. Maia se-ntoarce! îl preveni Tanas.

— Ce căutăm noi aici? Nu simţi ce urât miroase? se miră Maia aranjându-şi părul.

Puţin mai apoi se îndreptară spre cimitirul ce era dominat de monumentul lui Avram. Drumul îi ducea pe alei gazonate; se intra direct într-o cameră în penumbră: acolo era mormântul. În mijloc se afla un sicriu de marmură; jur împrejurul lui, flori artificiale şi coroanele unor delegaţii. Un miliţian şedea la pândă lângă zidul de marmură pe care erau scrise numele soţiei lui Avram: Komnena şi a fiilor lor, Moian şi Doiran. E întru totul un monument foarte frumos, îşi zise Maia; oraşul în adevăr îi era îndatorat întemeietorului său. De ce maică-sa, Persa, n-o fi adus-o niciodată să vadă aceste monumente? Poate că nici măcar nu le-o fi ştiind, îşi răspunse imediat. Se uită din nou la ziduri; unele părţi se refăceau, dar monumentul era cel mai frumos din tot cimitirul. Ar fi putut să-l ridice altundeva, se gândi Maia, cu ochii la ziduri. Asta nu-i drept: astfel sunt desconsideraţi ceilalţi morţi.

În sinea lui, Alekso Ivanov compara mormântul părinţilor săi cu mormântul lui Avram. Simţi o strângere de inimă şi o mare nemulţumire. Tanas tot îi dădea înainte cu monumentul, dar Maia prinse să caşte şi deja nu mai asculta nimic.

— De ce m-aţi adus aici? se miră ea cu glas tare.

— Mâine vor fi depuse coroane de flori, îi explică Alekso Ivanov. Am vrut să fim siguri că monumentul a fost restaurat.

— Ce mă interesează asta pe mine? se supără Maia.

— La doi paşi e casa sorei mele, Tania: zise Tanas curăţindu-şi luleaua. Vreţi nişte ştrudele cu vişine?

— Cu Dumnezeu înainte, să mergem acolo! primi cu cinism Alekso Ivanov. Casa i se numără printre cele mai somptuoase, cu piscină în formă de ou! Femeia aceea guralivă şi durdulie se îmbracă totdeauna cu gust! Dar bărbatu-său, Niazi Osmanov, are părul deja brumat, e livid şi cu fruntea plină de riduri! Cu Dumnezeu înainte, să mergem acolo!

— De unde ai aflat? se miră Tanas Saveski. Niazi şi Tania s-au căsătorit în taină! Furnicarule, de unde ai aflat?

— Ştiu totul despre viţa voastră, frăţioare! Câte milioane faceţi, când mirosiţi frumos şi când puţiţi! izbucni Alekso, prinzând-o pe Maia de mână. M-ai trimis la Niazi Osmanov ca să mă umileşti! Iar acasă vă distraţi pe seama mea!

— Fii un pic mai omenos, Furnicarule! rămase Tanas cu gura căscată şi cu luleaua în mână lângă monumentul lui Avram.

— Îţi bate inima de nebună! Ce-i cu tine, lupule, se miră Maia Arsova grăbind spre mustang.

— O să mă pomenească el odată! L-au băgat la răcoare. I-au cerut scuze! O să vedem noi dacă au să-i mai ceară din nou! ameninţă Alekso Ivanov conducând maşina spre blocul turn.

Şi după-amiază, alergând spre Santara, Alekso Ivanov nu se mai gândea decât cum să se răzbune pe Saveski. Trecură pe lângă un castel înfăşurat în ceaţa străvezie. Viktor abia reuşi să zărească vechea clădire înălţată pe o colină. La poale, lângă drum, fusese construit un mare camping, iar în faţa lui erau vândute bilete pentru vizitarea castelului. Acum Alekso îi povestea despre Olga, fata nebună a fratelui lui Pita Saveski, care moştenise castelul, cu toate că demult nu mai trăia în el. După ce-şi omorâse cel de al doilea bărbat, în somn – se înţelege, ea zăcuse un pic la închisoare, dar nu laolaltă cu ceilalţi osândiţi, ci într-o celulă rânduită aparte. Apoi se căsătorise cu miliţianul care o păzise la închisoare. Viktor îşi întrebă tatăl dacă el credea povestea şi dacă văzuse vreodată celule amenajate aparte. Aşa povesteşte poporul, dădu înapoi Alekso, iar în popor stă toată înţelepciunea. Astfel tinereii

dispărură fără urmă şi grai; se ascundeau amândoi de oamenii care îi cunoşteau şi-i urau. «Dacă ar fi fost fata vreunor părinţi săraci, ea şi astăzi ar fi zăcut în celulă! Dar banii lui Niazi Osmanov deschiseseră toate uşile!» povesti cu obidă Alekso. Se mai răcorise puţin, răzbunându-se pe neamul lui Saveski.

— Judecătorul a decis că bărbatul şi-a ucis nevasta? glumi Viktor.

— Păi nu, măi, băiatule! Caz tipic de autoapărare! răspunse Alekso cu ochii la castel. Femeia fără apărare în mâinile unui tiran! îşi aduse el aminte de cearta din faţa monumentului lui Avram.

— De ce nu-mi aduc aminte de drama asta? Când s-a întâmplat? continuă Viktor să se distreze.

— Au trecut nouă ani de atunci; tu erai mic! răspunse Alekso răvăşit, nepricepând nimic.

— La noi în oraş a fost condamnată?

— Nu, în cel vecin! Dar dovezile nevinovăţiei au fost căutate aici, pe colină! Tanas Saveski s-a ţinut deoparte, cu toate că ziarele scriau despre presiunile sale asupra judecătorilor. Şi Niazi Osmanov fusese pomenit, dar cine să ştie întregul adevăr? Olga a părăsit iute oraşul, iar mortul a rămas să putrezească în cimitirul din zona industrială. Fusese un tânăr frumos, dar, din păcate, muncitor sărac! zise Alekso cu o prefăcută tristeţe în glas.

— Pot să te întreb ceva? întrebă Viktor.

— Despre Olga Saveski?

— Nu! Despre prietenul tău, Tanas! răspunse Viktor.

— Dacă l-aş ucide? Asta vrei să mă întrebi? se trezi Alekso prins ca într-o cursă.

— Văd că strângi tare volanul; pesemne că ţi-l închipui ca pe-o găină tăiată! Păi asta mă chinuie, să nu-ţi murdăreşti mâinile! zise Viktor.

— Eşti încă tânăr, nu eşti muşcat de şarpe.

— Nu mai sunt atât de tânăr! Prietenii nu trebuiesc urâţi.

— Ce-ţi pasă ţie de el?

— Aud şi eu când te certi cu mama! Tu o învinuieşti din pricina lui! Mi-l aduc aminte de când a venit la masă la noi. Păi, zic eu, dacă vă urâţi, nu trebuie să colaboraţi! Lumea e mare! filosofă Viktor întins pe canapea.

— Nu-ţi fie teamă, n-am de gând să ajung ucigaş! surâse Alekso şi voi să schimbe discuţia, dar se răzgândi. Ce-i cu tine? La vârsta mea vrei tu să-mi faci educaţie? S-au te-a răscolit povestea despre nebuna aceea de Olga? Nu vreau nici să fiu condamnat, nici n-am chef de închisoare!

— Păi atunci, nici palatul ăsta nu-i al Olgăi nebuna! râse Viktor. Ai uitat că aici e tabăra de vacanţă a copiilor? Adu-ţi aminte de câte ori m-ai adus aici, înainte de a cumpăra casa din Santara! îl luă în bătaie de joc Viktor.

— Nu mă face nebun acuma! roşi Alekso Ivanov.

— Aşa-i! Nici noaptea nu ştie ce vor aduce zorile.

Viktor îşi scărpină gâtul, renunţând să se mai holbeze la castel.

— Stai acolo şi vezi-ţi de treabă.

Alekso se strădui să uite minciunile despre castel şi apăsă pe accelerator.

— Ştii cumva ce ne va da maică-ta la cină? În curând vom ajunge acasă şi o vom duce ca-n rai! Timp avem berechet şi nu stăm nici rău cu banii!

— Îl urăşti pe insul acela? îi aduse din nou Viktor aminte de Manechin.

— Păi nici el nu mă-nghite, pricepi? răspunse Alekso îndreptând volanul. De-ai şti cât m-a umilit la bancă! oftă el.

— Fugi din faţa lui! îl povăţui Viktor.

— Dar el e cu mult mai rău decât îţi poţi închipui!

— O să mă molipseşti cu neîncrederea asta a ta! mormăi Viktor întorcând capul.

Acum Alekso Ivanov nu mai conducea maşina pe autostradă ci pe un drum vechi, denivelat, care dădea ocol lacului. În apropierea castelului îi aştepta ceaţa, iar valurile cenuşii loveau în stânci. Peisaj tipic macedonean, îşi zise Alekso: jur împrejur ferme împrejmuite cu sârmă ghimpată şi turme de vite păscând pe câmpurile înceţoşate. Se trezi lângă o vale seacă înfăşurată în vălătuci de ceaţă străvezii, apoi urmară nişte instalaţii de pompat apa. La marginea drumului se întindeau viroage cu apă stătută, pline de păpurişuri şi de broaşte. Se iviră tufe de leandri sălbateci, mărăcinişuri îngălbenite şi, din nou, ferme cu turme de vite.

— Mă doare groaznic piciorul stâng! Ce mai poate fi şi asta? voi el să-i trezească lui Viktor compasiunea.

— Reumatism, nu vezi cum e vremea? Să ne oprim, dacă ţi-e rău! propuse Viktor, bătându-l cu blândeţe pe umăr.

— Mai bine să ne grăbim; acasă ne aşteaptă sărbătorita! spuse Alekso oprind maşina.

Viktor îi ridică apoi cu atenţie cracul pantalonului şi, parcă speriat la vederea venelor umflate, zise: «Şi eu am acelaşi necaz. Şi venele mele sunt mărite!» încercă el să-i mângâie. Îi propuse să nu-şi mai obosească piciorul bolnav şi să-i dea lui voie să conducă maşina; încă puţin şi o să se odihnească pe veranda casei dan Santara, privind ceţurile cenuşii, în vreme ce maică-sa, ca un adevărat vraci, îl va doftorici cu leacuri băbeşti: ierburi, descântece, înţepături de ac; de câte ori nu-i uşurase lui durerile!

— Chiar te-ai decis, fără drept de apel, să pleci la armată? întrebă deodată Alekso.

— Trebuie să plec, tati, dacă mă înţelegi?! Ceva s-a frânt în mine! Ori plec ori o să sufăr! se apără Viktor.

— Dar nu ne-am înţeles noi ca să-ţi iei mai întâi diploma?

— Trebuie, tati, trebuie! Dacă nu plec, va fi rău pentru toţi! Ştiu ce se întâmplă acasă, şi nu pot să ajut pe nimeni! răspunse Viktor trist, cu privirile rătăcite în depărtare.

— Şi unde ai să faci armata? În Banat? glumi Alekso.

— Nu ştiu unde voi fi repartizat! ridică Viktor din umeri.

— Aceea pe care-am văzut-o eu în Pădurea Roşie ţi-e bănăţeanca? întrebă Alekso mort de curiozitate. Foarte frumoasă fată! adăugă mulţumit.

— Nu-mi mai atinge rănile, te rog. Şi nu te mai uita la mine ca la un ţânc pe care-l poţi dojeni, îl rugă Viktor.

Drumul era destul de îngust şi Alekso se văzu nevoit să conducă atent din pricina pâclelor ce acoperiseră lacul. Ici-colo, pe porţiunile însorite, se iveau tot soiul de călători care făceau autostopul: solizi, stând pe jos pe marginea drumului, ţineau în mâini tăbliţe pe care scriseseră, cu litere şchioape, numele Santarei, aşteptând să-i ia cineva în maşină.

— Îi iei? întrebă Viktor.

— Parcă ar fi nişte porci! se strâmbă Alekso.

— Dar vor fi soldaţi buni! răspunse Viktor. Tu nu ştii cât sunt de curajoşi.

— Ăştia sigur sunt plini de păduchi şi de tot soiul de boli contagioase. Şi de ce mă rog s-ar lupta ei acum? întrebă Alekso.

— Nu acum, ci mai târziu, dacă va fi nevoie! De ce nu i-ai luat?

— Eu să-i duc pe porcii ăia? Ăia vor fi soldaţi exemplari? se strâmbă din nou Alekso.

— Cine-ţi dă dreptul să-i numeşti aşa? Păi ei sunt din brigăzile de tineret; se întorc pe la casele lor! Ia măcar doi, pe locurile din spate! îl rugă Viktor.

Lung şi monoton conduse prin munţi; ceaţa nici gând să se ridice. Şi-acolo a plouat azi, se gândi Alekso. Înaintară printre stâncile lunecoase şi cenuşii, apoi se apropiară de lacul ale cărui valuri loveau cu putere în maluri. Nişte păsări ţipau printre râpi. Trecură încă un pod de lemn. Apoi se ivi un grup de biciclişti. Lui Viktor, de când lăsaseră în urmă autostopiştii, îi cam pierise tot cheful; moţăia plictisit.

— Dacă o să mi se-ntâmple ceva la armată, nu vreau să mă plângi! oftă el.

— Mă iei drept un om fără sentimente? se miră Alekso.

— Nu! Dar cred că n-ai să fii sincer! Iar după ce o să te desparţi de maică-mea, chiar ai să ne uiţi cu totul!

— Cine ţi-a spus că ne vom despărţi? se holbă Alekso.

— A primit invitaţia să se prezinte la tribunal.

După buletinul de ştiri, la radio urmă o repriză muzicală. Spikerul anunţase intrarea în vigoare a mai multor legi în legătură cu standardul de viaţă al populaţiei, apoi câteva din activităţile guvernului în probleme de politică externă şi, în cele din urmă, pomenise şi de duşmanul intern şi extern care nu dădea semne să se potolească. Drumul se mai lăţise puţin; verzile pajişti se iţeau prin ochiurile ceţii; pe margini tufişuri pline de flori; nişte cantonieri cu tăbliţe galbene în mâini îndemnau şoferii să conducă mai încet. Din nou se arătară nişte pereţi înalţi de stâncă; abia acum se aflară, într-adevăr, aproape de lac. Flori minunat colorate îi atraseră lui Viktor privirile, dar Viktor era tot trist, iar ceaţa deveni şi mai groasă, acoperind în curând totul. De câteva ori erau gata-gata să se lovească de camioanele ce grăbeau din sens invers.

— De ce ai ales vechiul drum? întrebă Viktor.

— Păi n-ai vrut să stăm de vorbă? Am crezut că vom avea nevoie de mai multă vreme! se apără Alekso Ivanov.

— Rezultă că nu prea avem ce ne spune!

— Critică-mă, aşa-i cel mai uşor! îl provocă Alekso.

— Ştii ce zice Virgil despre tine?

— Că înşfac tot ce pot de la viaţă! răspunse el în fugă, ciulindu-şi urechile să audă mai bine răspunsul fiului său.

— Nu! Ci că trebuieşti ajutat! îl surprinse Viktor.

— Nu sunt nici hoţ, nici criminal! se supără Alekso.

— Virgil ţi-e prieten.

— Cum se mai simte nevastă-sa?

— Nu ştiu, cred că a murit! zise aproape în şoaptă Viktor.

— O să-i vină greu cu copiii! oftă Alekso, ruşinat că nu ştia nimic de moartea femeii. L-am visat acum două nopţi!

Drumul se dovedi din ce în ce mai greu; în câteva locuri îl reparau. Un elicopter trecu peste piscuri. Simţi mireasma măslinilor sălbatici care creşteau pe marginea drumului. Opri într-un parcaj plin de gunoaie. Se căţără printre tufişuri şi se lăsă pe vine. Iarba se uscase şi mirosea a benzină. Peste o clipă se ivi soarele. În parcaj zări un *golf* roşu; se miră nevăzând pe nimeni în el. Se uită cu luare aminte printre tufişuri şi zări, la câteva aruncături de băţ, o femeie tânără cu poalele ridicate. Îşi reveni din toropeală şi simţi o flacără rumenindu-i obrajii. Se piti pe după tufişuri şi rămase cu gura căscată. Femeia îşi scutură rochia, apoi începu să se pieptene. Lui Alekso îi trecu prin minte s-o prindă în braţe şi s-o trântească în iarbă, dar văzând murdăriile din jur, îşi zise că nu era un loc tocmai potrivit pentru făcut dragoste. Se depărtă şi prinse să dea din umeri de parcă ar fi făcut gimnastică; se întindea şi căsca chipurile somnoros, apoi privi spre valea ce se deschidea în faţă. Piciorul stâng îl durea de la şold în jos. Se aşeză pe o piatră lângă parcaj şi urmări paşii femeii care se întorcea spre *golful* ei roşu. Valurile lacului vuiau; se făcuse puţin frig. Deodată gândurile îi fugiră la averea lui Tanas, în Mantovo. Se întrebă dacă Maia Arsova n-o fi plecat cumva cu Tanas Saveski la doamna Sintia.

— Ţi-ai mai odihnit piciorul? auzi în spatele său glasul lui Viktor.

— Blestemat loc: nici tu closet, nici tu cişmea! Cine dracu m-a pus s-o iau pe vechiul drum? răspunse Alekso supărat şi se ridică.

— Suntem în trecere! îl calmă Viktor.

— Deja mă enervează totul! Măcar o cişmea să fi pus, să-mi spăl şi eu mâinile! răspunse Alekso şi se-ndreptă spre mustang.

Ceaţa prinse să se retragă prin povârnişuri; acum Alekso conducea prin strungă. Trecură un pod, cu balustrade de fier, care abia se mai ţinea. În apropiere se ivi aşezarea mondenă numită Karamela. La marginea drumului plin de hârtoape, câţiva inşi de la camping te îmbiau cu sandvişuri şi cafele.

— Cum stă cu paralele ziarul tineretului? întrebă Alekso Ivanov parcă în treacăt, încetinind viteza.

— Nicicum! N-am mai văzut bani de la ziua tineretului! surâse Viktor.

— Păi atunci cum vă descurcaţi?

— Pe veresie! hohoti Viktor.

— Să bem aici câte-o cafea? schimbă Alekso vorba.

— Eu n-am nicio grabă! fu de acord Viktor.

Parcară în faţa unui mic restaurant numit *Enver,* unde li se aduse imediat cafeaua comandată. Alekso plăti fără niciun cuvânt, apoi porni să se plimbe prin Karamela. Viktor o luă după el, nepricepând de ce taică-său se îngălbenise la chip şi devenise nervos. Îi propusese să se oprească în faţa librăriei *Ceatol* care vindea literatură metafizică. Un oarecare Bagram din India îi sfătuia pe cei bogaţi ca, pe viitor, să nu-şi mai înalţe casele pentru weekend la marginea şoselelor, fiindcă le vor fi surpate de soartă şi de furia ei demonică. Le propunea să-l urmeze către promisele spaţii libere ale cosmosului, fiindcă numai astfel vor putea să-şi salveze sufletele. Chipul său frumos era fotografiat pe coperţile cărţilor: maiestuos, cu ochi mari şi pătrunzători, cu barbă şi cealma, arzând de dorinţa de a-i converti pe toţi puturoşii. Cât e de frumos, se gândi cu invidie Alekso Ivanov; sigur că e asaltat de femei. Îi veni în clipa aceea să-l scuipe. Lângă el, vânzătoarea, o femeie în vârstă, uşor palidă şi cu un surâs atrăgător, le propuse imediat să cumpere şi să citească opera acestui propovăduitor.

— S-o luăm la picior de-aici! şopti Alekso.

— Dar ăsta o să se ţină după noi! râse Viktor.

Se însera; acum drumul spre Santara era curat, larg, frumos, flancat de brazi înalţi. «Să conduci cât mai încet, ca s-ajungi cât mai la vreme!» cânta în glumă Viktor, căutând la radio ceva muzică. Şi lui Alekso i se întoarse, ca prin vrajă, toată buna dispoziţie şi prinse să-şi mângâie fiul cu mâna dreaptă.

— Te-ai supărat?

— Dar piciorul ţi-a trecut?

— Mocneşte ca jarul sub spuză! râse Alekso.

— Cu adevărat n-ai de gând să te desparţi de mama?

— Fii sigur! Taică-tău doar nu-i sugar! răspunse, plin de el, Alekso, dar iute se scutură.

— Aş vrea să trăiesc undeva, într-un loc îndepărtat! oftă Viktor şi se întinse în maşină.

— Cu frumoasa bănăţeancă? Crezi că asta-i ceva romantic?

— Comunicarea cu natura e mai curată! făcu Viktor feţe-feţe, de cum taică-său îi pomeni de iubită.

— De ce nu te întorci la Posoki? glumi Alekso.

— Într-o zi o să se întâmple şi asta! zise Viktor sigur pe vorbele sale. Sâmbăta următoare o să duc doi saci cu ciment şi-o să zidesc mormântul lui bunicu-meu! E atât de sărăcăcios! adăugă el întristat.

— Şi-o să te duci fără mine?

Lacul dispăru iarăşi printre ceţurile cenuşii. Sufla un vânt abia simţit prin care se juca un stol de păsări. Curând se însenină din nou; Alekso mişcă volanul, iar Viktor se uită înapoi la nişte căsuţe de lemn. Trecură nişte ţărani călări şi nişte femei cu feregele. Maşina intră iar într-o zonă împădurită; se apropiară şi mai mult de lacul cu valuri înspumate. Alekso se mira cât de mari erau valurile şi cât de tulbure apa. Pe ţărm văzu farul, iar ceva mai încolo un vechi vapor ancorat, aşteptând să se mai îmbuneze vremea. Ce climă ciudată, îşi zise Viktor, când soare, când ceaţă. Într-adevăr e sfârşitul verii, dar de ce s-o fi făcut atât de frig? Şi de ce o fi atât de lăudată Santara, când iarna e bântuită de vânturi, iar adeseori e zguduită de cutremure? Îşi privi deodată tatăl; se gândi că ei reprezintă două lumi care nu se vor înţelege niciodată. Inima prinse a-i bate ca o tobă. Totul îi deveni ciudat şi insuportabil în maşină; făcu feţe-feţe şi-l cuprinse tristeţea; parcă îl potopise sila şi de el şi de tatăl său. Drumul mai coti încă o dată, iar maşina tăie bulevardul principal al Santarei.

•

În faţa curţii Ivanovilor era forfotă mare. Câteva vecine se chiorau pe la gard, iar un grup de bărbaţi fumau de partea cealaltă a străzii. Fetele se văicăreau prin curte, speriate, înlăcrimate, disperate. Viktor îi fulgeră cu privirile pe cei adunaţi; deschise fereastra maşinii, cu gândul de a-şi striga surorile. Alekso parcă pe cât îi şezu în putere mai iute şi o luă la

fugă spre curte. Vecinele se feriră cu viclenie de privirile scormonitoare ale lui Viktor, dar priviră din nou prin gard în curtea Ivanovilor.

— Ce s-a întâmplat? întrebă îngrijorat Viktor. Mama? se gândi el imediat la durerile ei de stomac.

— De-aş intra în pământ de ruşine! răspunse Vida cu ochii şiroind de lacrimi şi ridicând speriată din umeri.

— Ce eşti tu de vină? o alina Solza.

— Nu trebuia să încep toată cearta! îşi şterse Vida lacrimile de pe obraji.

— Despre care ceartă e vorba? Fă-mă să pricep! ţipă nerăbdător Alekso.

— Cu mama! Din joacă a ieşit dandana mare! zise Solza care arăta a fi mai cu picioarele pe pământ şi-o îmbrăţişă drăgăstos pe Aniţa.

— De ce nu plec din casa asta! Pământule, de ce nu mă-nghiţi? hohotea Vida.

— Dar spuneţi o iată, ce-i cu mama? insistă Viktor.

— A luat otravă! răspunse Aniţa cu lacrimi în ochi. A vrut să ne lase orfani! plângea şi ea.

— Ce otravă? urlă Viktor. De ce otravă?

— Uşurel, frate, ce-a fost mai rău a trecut. Acum mama se simte ceva mai bine! îi şopti Solza lui Viktor.

— Şi unde-i acum mama? tremura el.

— E acasă, întinsă în pat! Adineauri a plecat şi salvarea de-aici! Ce-a fost greu a trecut, frate! îl linişti Solza.

— Atunci de ce staţi pe-afară? se interesă Alekso Ivanov cu vorbă blândă, ca de vinovat.

— L-am condus pe doctor! El ne-a sfătuit cum s-o îngrijim pe mama! răspunse Solza.

— Hai în casă! Să nu se mai uite vecinii ca la circ! zise Viktor, îmbrăţişând-o cu gingăşie pe Vida.

— V-am murdărit obrazul, frate! zise Vida. Mai bine aş pleca unde-oi vedea cu ochii.

— Ce naivă eşti! Crezi că avem obrajii curaţi? izbucni Viktor cu cinism, privindu-şi tatăl cu ură.

— Vreţi să vă pun de cină? întrebă Solza un pic mai bine dispusă şi se şi îndreptă spre verandă.

— Eu o să te ajut! zise şi Aniţa luându-se după Solza.

— Hai, nu mai plânge! îi şopti Viktor Videi intrând în casă. Când voi fi soldat mă voi bucura dacă-ai să-mi scrii. Ai să mă uiţi, surioară?

— Niciodată, frăţioare, niciodată! zise Vida la pieptul său.

Alekso Ivanov dădu fuga în camera Ianei şi îngenunche lângă pat. Ea îl privi cu ochii disperatului care s-a întors din morţi. Tăcură câteva clipe în amurgul care se lăsa, apoi el îi cuprinse mâna rece şi-i sărută degetele. Lângă pat văzu o cană cu apă şi-un pahar golit pe jumătate, apoi o cutie cu tablete. O muscă verde, care căuta să iasă prin geamul ferestrei, frânse liniştea.

— Cum te simţi acum? întrebă în şoaptă Alekso.

— Parcă aş pluti! Nu mă doare nimic! răspunse Iana cu un hârâit în gât.

— De ce-ai făcut asta? căpătă Alekso curaj. Ai vrut să mă laşi văduv? adăugă cu ipocrizie, strângându-i degetele palide de la mâna stângă.

— Nu ştiu! Mi s-a luat de toate! oftă Iana Ivanova.

— Fetele te-au jignit? Nu se lăudau că sunt harnice şi ascultătoare?

— Oh, cu Vida m-am certat! Nu ştiu de ce m-am luat de ea! Dar mi-a spus că nu va mai face nuntă, fiindcă marinarul şi-a luat valea! Am certat-o ca orice marnă, ştii, Alekso, mi-a scăpat din mână! Dar nu-i vreau răul, mă doare ce se-ntâmplă cu ea! Iar Vida s-a supărat; învinovăţea pe toată lumea; începuse să te batjocorească şi pe tine. Şi uite aşa, am plesnit-o, apoi am transformat totul în casă de nebuni! zise abia auzit Iana.

— Să mă batjocorească pe mine? se scutură Alekso.

— Voia să mă jignească pe mine şi de aceea a pomenit de tine. Zicea că te-a văzut pe vaporul *Morfoza*! Biata de ea, era disperată şi nu ştia ce spune! Dar apoi i-a părut rău; şi-a cerut iertare! N-o mai certa şi tu! De unde să priceapă ea că şi mie mi se umpluse de amar paharul? îl îmbună Iana Ivanova.

— Îţi aduci aminte de mansardă? De ucraineni? îi strânse Alekso mâna-i rece, încercând să-i aducă aminte de anii tinereţii înflăcărate de dinainte de căsătorie.

— Rochia din vremea aceea încă o mai port; n-ai observat? trecu un surâs pe buzele Ianei. Îmi aduc aminte şi vorbele acelea arăbeşti. *Dasmek, habiba,* care mai erau celelalte?

— Crezi că n-am putut să ne dăruim ceea ce ne-am promis? întrebă Alekso aplecat spre patul Ianei.

— Nu ştiu, mintea nu-mi lucrează, parcă aş pluti! oftă Iana privindu-şi cu căldură bărbatul.

Era foarte obosită şi el o sfătui să tragă un pui de somn. Ea se apără spunând că deja nu mai putea dormi, că se va odihni puţin, iar la cină se va ridica. Numai să-i treacă ameţeala asta. Alekso îi luă amândouă palmele între mâinile sale şi-i ceru să-i dea toate lămuririle. Doctorul sosise la vreme, îi dăduse ceva să vomite; scăpase iute de otravă. Îi spusese că nu avea nevoie de spitalizare dacă în casă va avea linişte; îi prescrise şi nişte medicamente împotriva durerilor de stomac. Apoi îl întrebă pe Alekso unde sunt acum copiii şi dacă şi Viktor se-ntorsese acasă. Bărbatul îi răspunse cum stau lucrurile, ea se închină uşurată. «Fie slăvit Cel-de-sus, că suntem cu toţii acasă!» şopti ea. Îl îndemnă pe Alekso să se ducă să mănânce, înainte de cină, ceva împreună cu Viktor; avea varză cu dovleac, friptură de văcuţă cu orez, puteau încălzi şi supă, salată acră şi bere de rădăcină. A doua zi va găti ceva osebit, pentru sărbătorirea celor şaptesprezece ani de la naşterea Solzei. Alekso deschise fereastra; musca verde îşi luă zborul. Simţi amurgul plăcut uşurându-i sufletul, în parc cântau greierii, pe drumeagul asfaltat trecură două maşini. Nu ştia ce să facă: să rămână lângă soţie ori să coboare la copii. Cu adevărat se simţea ca un ins dispreţuit, fără caracter, trăindu-şi calvarul.

14.

Vântul de miazănoapte prinse a bate mai tare; pe verandă se făcu frig şi, deodată, lui Alekso începură să-i tremure mâinile goale. Serile în Santara erau de obicei răcoroase din pricina lacului şi a munţilor din apropiere. În frumuseţea aerului străveziu, în timp ce o pasăre ţipa prin arborii înalţi, sfârtecaţi de trăsnete, se gândi la săptămâna care trecuse. Evenimentele îl zguduiseră şi nici nu putu cântări care dintre ele fusese cel mai plin de necazuri. Perfidia Maiei Arsova care, mai mult ca sigur, plecase cu Tanas Saveski în Mantovo? Viclenia marinarului îngâmfat care-i lăsase fiica grea şi, fără nicio mustrare de conştiinţă, plecase pe mări pentru a nu se mai întoarce niciodată? Făţărnicia lui Andrei Pagiov care deja se aşezase în fotoliul lui la tipografie? Drama otrăvirii Ianei Ivanova în casa aceasta frumoasă? Sau dispreţul lui Viktor care-l contrazicea şi-l socotea drept un ins care înhăţa tot ceea ce-i scotea în cale viaţa? Se simţi rupt de lume şi gândurile i se amestecară. Îşi adusese aminte de încăpăţânarea culegătorilor, apoi de măsurile propuse de juristul autoconducerii. Tremura în verandă întrebându-se dacă nu cumva se lupta cu morile de vânt.

E oare posibil să fie atât de frig la sfârşitul verii? Palatul său dispunea de o plajă privată, dar acum se-nnoptase şi bătea vântul, aşa că nici nu mai putea fi vorba de o baie în lac. I-ar fi făcut bine să-şi mai fi răcorit fruntea care-i ardea, cu toate că pieptul şi mâinile i se-nfriguraseră. Privi trist azaleele şi brazii: în casă nu-i venea să intre, însă nici pe terasa cu stâlpi ovali nu-l mai îmbia nimic. Privi steagul şfichiuit de vânt şi se sprijini de stâlp. Era stăpânul unei case minunate, ridicată în vechiul stil macedonean, plină cu lucruri de preţ, dar acum nu-i venea să intre într-însa. Luă o scară, urcă până la băţul metalic, strânse steagul şi-l lăsă lângă uşă. Doamne, cât e de nefericit! Prinse să se căineze singur; îl năpădiră lacrimile, se lăsă deprimat în genunchi, apoi se aşeză lângă stâlp. Era el cu adevărat un ins care înşfăca tot ceea ce-i înlesnea poziţia, sau toată această bogăţie o adunase prin trudă cinstită? Rafail Burov renunţase, în

cele din urmă, să-i mai cerceteze provenienţa averii din clipa când îi descoperise datoriile avute la bănci, înţelegând că n-ar fi putut susţine o învinuire. Deci, în faţa legii Alekso rămăsese curat. Dar cum era faţă de el însuşi, şi-i faţa copiilor? De ce în jurul său totul se destrăma: căsnicia, cariera, fericirea? Diavolul îl târa spre prăpastie, de vreme ce începuse să-l mustre conştiinţa. Deja nu mai simţea nicio bucurie nici la gândul că fusese ales printre cei care a doua zi urmau să depună coroana de flori la mormântul lui Avram.

— Masa e pusă, tati! strigă Solza deschizând uşa; un snop de lumină o însoţi când se apropie de el.

— Nu mi-e foame; începeţi fără mine! răspunse el în şoaptă.

— Ce-aveţi astă seară cu toţii? se miră Solza agăţându-se alintată de gâtul lui. Nici Viktor nu vrea să mănânce!

— Lasă-mă singur, comoara mea! Serveşte-i pe ceilalţi! îi mângâie Alekso obrajii şi părul.

— Dacă-mi promiţi că mâine vom înota împreună! puse condiţii Solza Ivanova.

— O să-notăm, fetiţa mea. Şi-o să petrecem! oftă Alekso amintindu-şi de ziua ei de naştere. Ţi-am cumpărat şi-un cadou! adăugă în şoaptă.

— Ştii ce? Fără tine şi fără mama nu pot să-mi închipui viaţa, îi murmură Solza la ureche şi apoi îl sărută.

— Hai, nu întrece măsura! Eşti femeie, vei avea copiii tăi, se împotrivi Alekso, care se dorea singur.

— Nu vreau să am copii! răspunse hotărâtă Solza, nevăzând prin întuneric cât de speriat era tatăl său.

— Prostii! Hai, du-te şi serveşte cina! zise cu asprime în glas Alekso.

— Dar nu întârzia prea mult! îl rugă Solza. Luând-o de-a-ndărătelea spre casă. Atât de rar am cinat împreună în vara asta! adăugă închizând uşa în urma ei.

Casă bogată, dar fără noroc, se gândi Alekso Ivanov privind cum dispar ultimele unde de lumină. Un adevărat muzeu plin de rarităţi adunate de prin atâtea ţări, dar cui îi servesc la ceva aceste lucruri moarte? Ele ar fi putut tulbura doar un musafir care le-ar fi admirat întâmplător, dar acum ele trezeau în Alekso numai tristeţe şi iad. Se gândea la clevetelile celor ce spuneau că înşfacă tot ceea ce putea fără să-i pese de nimeni. Cum aşa? Era mâhnit fiindcă nu avea cui îşi deschide inima. Muncise

aproape douăzeci şi cinci de ani ca să aibă o casă şi o vilă pentru odihnă – păi îi putea oricui dovedi că totul era câştigat cu sudoare şi cinste. Dar îl vor înţelege oare fiul său şi generaţia asta revoltată a lui, se întrebă Alekso. Ce ironie a sorţii, îşi continuă gândul, cu ochii la băţul de metal al steagului; Viktor se ruşina de averea pe care avea s-o moştenească! Ce-o fi mai vrând golanul ăsta de la el? Să trăiască într-un beci şi să mănânce conserve? Strălucirea lui să se prefacă în fulger, iar casa să fie spulberată de vânturi? Cum adică: dacă adunase aur însemna că nu era un om cinstit? E-adevărat, coborâse din Posoki ca un coate-goale, dar în urma sa şedeau aproape trei decenii de muncă: era şi timpul să se îmbogăţească. Peste vreo câţiva ani, de cum va scăpa de creditele bancare, îşi va plăti şi datoria faţă de Simon; mormântul de lângă biserica Sfânta Vineri îl va ridica aidoma monumentului lui Avram. Astfel se măcină în întuneric Alekso Ivanov, până când o pasăre din arborii din preajmă îl sperie cu ţipătul ei tăios.

Căsnicia lui se desfăcuse deja, dar acest lucru nu rezolva nimic. Nemulţumirea sa era la fel de adâncă precum un puţ fără fund. Păi ce importanţă avea fiul său în toată povestea, prinse curaj în întuneric, când Maia Arsova îi dădea peste cap toate planurile! Până acum câteva zile ştia clar ce avea de făcut, dar acum se afla într-o îngrozitoare dilemă: îl apăsa această viaţă murdară. Toată agoniseala muncii lui părea a fi fără niciun rost; nu găsea în el nicio putere să-i dea avântul de care avea nevoie. Deodată simţi pe umăr mâna Ianei Ivanova; îi privi trupul uscăţiv; recunoscu imediat rochia de casă în care era îmbrăcată. Se miră văzând-o că se ridicase din pat şi-mbrăcase rochia aceea pe care i-o dăruise în anii studenţiei.

— De ce nu stai în pat? o dojeni în şoaptă.

— Dar ţie nu ţi-e frig aici? întrebă Iana aşezându-se lângă el.

— Nu vreau să vadă copiii cât îmi vine de greu!

— Ştii ce e cel mai greu, Alekso? întrebă Iana urmărind nişte lumini ce se mişcau pe lac.

— Deja nu mai ştiu nimic! oftă din rărunchi bărbatul. Şi mie mi s-a umplut paharul.

— Anii, dragul meu, ei sunt cei mai grei! Trebuie să-mparţi patul cu o femeie în vârstă, oftă Iana Ivanova.

— Nu mai spune prostii! o certă Alekso îmbrăţişând-o. Ai ajuns numai piele şi oase.

— Până acum n-a fost rău; puteai rupe şi cârpi. Dar nu crezi c-a trecut vremea-aceea? întrebă în taină Iana.

— O vom cârpi din nou, dacă vrei! Nu te mai amărî astă seară, pentru Dumnezeu! Ai slăbit, ţi-ai pustiit tot trupul! îi şopti duios şi o sărută pe ureche.

— Aştepţi să ni se-ntâmple ceva frumos? întrebă Iana.

— Cum să nu? O să-mi găteşti ceva aparte pentru mâine? se strădui Alekso să glumească.

— Dacă ai să rămâi acasă, o să mănânci ce doreşti!

— Aş vrea mai devreme, Iana. Pe la amiază trebuie să depun coroana de flori la mormântul lui Avram; m-au delegat din partea sindicatului.

— Mi-e frig aici; hai să mergem la copii, propuse Iana ridicându-se, dar din nou se aplecă spre Alekso. Să ştii, cred că Viktor ascunde o mare taină! Mi-e teamă pentru băiatul nostru! oftă ea.

— Să-ţi fie frică pentru Solza, ea îmi pare tare ciudată! îl luă gura pe dinainte, uitându-se la Iana. Iar fiu-tău e îndrăgostit, de-aceea e aşa! O să-ţi aducă o mireasă frumoasă! vru să glumească Alekso, dar simţi o apăsare în coşul pieptului.

— Auzi, acolo sus, un avion printre nori! arătă Iana cu mâna spre cer.

— Lasă-le-ncolo, n-au decât să zboare; spune-mi cum mai stai cu durerile de stomac! se interesă Alekso.

— Of, doar n-o să te plictisesc tot timpul cu bolile mele! zise mai veselă Iana.

— Nu te-ngrijora pentru Viktor; e un băiat şi jumătate. I-am văzut şi iubita şi n-are gusturi rele deloc! repetă Alekso Ivanov.

— Vrei să-ţi povestesc despre marinar? întrebă Iana.

— Care marinar? se miră Alekso.

— Ala al Videi! răspunse Iana Ivanova.

— Că şi-a luat valea cu vaporul?

— Nu doar atât. Dar n-o să se mai întoarcă niciodată; avea la Kavala nevastă şi doi copii.

Glasul Ianei se umplu de amar şi de jale pentru Vida.

— Cine ţi-a spus asta? Dacă mai dau încă o dată ochii cu păunul ăsta, îl omor cu mâinile mele! Cine ţi-a spus?

Alekso îşi aduse aminte de călătoria de pe vasul *Morfoza.*

— Vida, biata de ea! S-a încurcat cu un bărbat însurat! De aceea ne-am certat, şi-am văzut negru în faţa ochilor! îi explică Iana Ivanova.

— Nu te mai agita; pentru azi ţi-e de ajuns! Mâine vom vedea ce-i de făcut! Vida o să se ducă la doctor, apoi să-şi vadă de examene! Să mergem la copii! o îmbună el.

O ajută să meargă, sprijinind-o până-n verandă. Era uşoară şi obosită; parcă ar fi ţinut în braţe un fulg. Iana se cuibări pe umărul lui şi-l sărută pe obraz. Alekso simţi un miros de vomă, dar ochii i se umplură de duioşie. O mângâie pe păr, îi strânse mijlocul, şi-i promise pentru a doua zi, dacă va fi vreme frumoasă, înaintea prânzului sărbătoresc, mai înainte de a pleca la mormântul lui Avram, s-o plimbe pe rivieră. Ea voi să-l întrebe despre citaţia primită de la tribunal, dar se abţinu.

Deodată îşi întoarseră amândoi privirile spre poartă. În întuneric Alekso Ivanov recunoscu mercedesul tipografiei care oprise; motorul încă mergea, iar farurile luminau cărarea. Ce-o fi vrând Pero, la ora aceasta târzie, de la el? Îi era de neînţeles şi porni să-l întâmpine. Dar şoferul rămase la volan, iar la poartă se ivi adjunctul său, Eţo Paskov cu un: «Bună seara tuturor!»

— Ştiu că deranjez, dar am fost nevoit să viu! intră de-a dreptul în subiect bătrânul, ştergându-şi gâtul de sudoare.

— Pe cine deranjezi, bătrân nebun? râse Alekso. În casa asta eşti ca la tine! Hai să bem ceva! îl îmbie apropiindu-se de poartă.

— N-am venit să stau! Ţi-am adus o înştiinţare! se scărpină pe la ceafă, nevenindu-i la îndemână să spună ce avea de spus.

— De la Tanas? se grăbi Alekso Ivanov.

— În legătură cu coroana care trebuie mâine depusă! îşi aprinse Eţo o ţigară.

— Dar cine te-a trimes încoace, bătrân nebun? Tanas sau Andrei? repetă Alekso.

— Singur am venit. Mai întâi m-am certat cu scorţosul ăla care la vorbe e mereu în frunte, iar la muncă ia-l de unde nu-i! scuipă scârbit în iarbă Eţo Paskov.

— Mâna mea dreaptă?

— N-o să mai fie mâna ta dreaptă! Tu îi vei fi consilier! se bâlbâi bătrânul, căindu-se deja că venise.

— Când s-a decis asta? Dar comitetul muncitoresc, dar noi?

— A fost aleasă o conducere provizorie! Totul e suspendat! ridică din umeri bătrânul ciuruind cu ţigara întunericul.

— Când s-a decis aşa ceva? Sâmbătă seara, în timpii morţi? Nu cumva şi-au supraevaluat forţele? tremura Alekso lângă poartă.

— Mâine o să ţinem din nou şedinţă, aşa cum glăsuieşte statutul! Dar Andrei vrea ca tu să nu fii prezent! Şi nici pentru coroana care trebuie depusă la mormântul lui Avram nu vrea să te arăţi! mai zise Eţo, dându-se de ceasul morţii.

— Andrei, Demagogul! El va conduce provizoriu?! întrebă Alekso înnebunit, cu ochii la Iana care se retrase în casă.

— De ce-i pomeneşti numele?

— Nu există alt om mai depravat ca el! Într-o bună zi o să i se înfunde şi n-o să i se mai desfunde! Nu se poate să-i meargă la nesfârşit! ameninţă Alekso Ivanov scrâşnind din dinţi.

— Nu te-am sfătuit eu să fugi de inşii ăştia?

— Intră să bem ceva!

În zadar îl trase Alekso de mânecă pe Eţo, ca măcar să se răcorească după un drum atât de greu. Omul se ruşina să se arate în faţa copiilor. Deschise nervos uşa maşinii şi înjură totul de mama focului. Va ieşi la pensie şi nu-i va da prilejul să se lase condus. Şoferul întoarse maşina, fără să scoată nicio vorbă. Cât sunt de stricaţi oamenii ăştia care au ţinut după amiază şedinţă ca să aprobe măsurile provizorii la *Doi mai*! nu-şi venea a crede Eţo Paskov. Despre Andrei Pagiov zise ce-i veni la gură: cum că nu era un ins care să aibă şi el o şiră-a spinării, se gudura pe lângă Tanas Saveski, cum că neavând încredere în nimeni semăna, în dreapta şi-n stânga, discordia; cum că lucrase cu Alekso numai din interes şi ca să-l împingă-n noroi. «O să le stea ea bucuria în gât!» zise cu ură Alekso Ivanov. «Nu da prilejul la duritătţi!» îl sfătui Eţo. După el era mult mai bine să tacă şi să aştepte să-şi frângă singuri gâtul. Eţo spuse că ascultase discuţia dintre Andrei şi procurorul cu problemele autoconducerii. Procurorul se jurase că-l va învinui pe Alekso de încălcare a legilor în timpul slujbei şi de furt din avutul obştesc, dacă nu stă în banca lui. «Când au discutat?» se interesă Alekso, căruia îi ţiuiau urechile. «Azi după amiază!» spuse Eţo pe picior de plecare. «Hai, intră în casă şi adu-ţi aminte şi alte amănunte» îl rugă Alekso, dar bătrânul salută cu mâna pe fereastră.

— Nevena e singură! Aşa că nici durerea mea nu e mică! strigă Eţo din maşină.

— Spune-i lui Andrei să se ferească de mine! O să mă pomenească el şi-n somn! Sodomitul dracului! ameninţă prin întuneric Alekso.

— Fereşte-te de certuri, ăsta e sfatul meu!

— O să vin pentru depunerea coroanei! strigă Alekso, dar bătrânul deja nu mai avea cum să-l audă.

Parcă-l lovise ceva în cap; simţea o apăsare dureroasă; un fior rece îl străbătu prin tot trupul. Tanas, nimeni altcineva, îşi zise Alekso, împletise în jurul său plasa aceasta şi, în curând, va porni să-şi ducă la împlinire planurile-i diabolice; îl va jertfi pentru a se arăta mai curat în ochii lumii, iar în treacăt îi va lua şi amanta. Ca s-o câştige pe ea, îi poftise la cina aceea în Mantovo, se gândi el. Ce înşelătorie! Iar când avusese nevoie de un ortac, se dăduse drept frate gata să-i rezolve toate problemele! Cât era de când îi tipărise păduchioasa aceea de carte despre stabilizarea economică în industria poligrafică?! Ce ipocrit! Păi el îl silise să facă greşeală după greşeală, să cheltuiască fără măsură, să câştige ştiindu-se protejat. Alekso îşi aduse aminte că Tanas fusese cu ideea şi în privinţa apartamentului pentru Maia Arsova. Dumnezeule mare! N-o fi dormit şi Tanas în acelaşi aşternut? Din cauza lui făcuse atâtea cheltuieli pe la restaurante! Ins părăsit de muiere! se gândea cu disperare Alekso, căindu-se că-i folosise lui Tanas drept distracţie. Oricum, îi trecu prin cap, Manechinul şi Demagogul nu vor putea scăpa de el. Îi va urmări ca o stafie; se jură că se va răzbuna; au să-şi plătească ei amar succesele, n-au să mai pupe ei somn liniştit, o să-i aranjeze el să ajungă în cele din urmă la casa de nebuni.

•

Deci aşa, se măcina Alekso, nu dau doi bani pe persoana lui; păi şi mort şi tot le va arăta el cine e! Dar otrăvurile chimice pe care le vânduseră la Salonik? Nu se pusese împreună cu ei doi pe picioare? Va trebui şi mai departe să-şi împartă soarta ca nişte fraţi gemeni, se amăgi Alekso Ivanov. Ce ticălos! Se dădea drept binefăcător, şi-l făcuse de râs la bancă, în faţa cumnatului său, Niazi Osmanov. O să-i scoată el pe nas şi bogăţia şi holdele de porumb din Mantovo, se jură Alekso. Din nou i se amestecă totul în cap. Oare cei de la putere trebuie să aibă încredere în

inşi de teapa lui Tanas? Oare cel sătul nu trebuie să-i creadă celui înfometat? O dulce tristeţe îi inundă sentimentele rănite şi iarăşi îi veni să plângă. Oare într-adevăr hotărâseră să-l jertfească sau Eţo Paskov născocise toată povestea?

După ce va trage un pui de somn, o să vadă ce-i de făcut, îşi zise urcând scările. Poate că lucrurile nu sunt atât de negre pe cât i se par în acest întuneric! Dacă va fi nevoie, atunci va şi jertfi ceva! Nu avea nevoie de o desfrânată de amantă; va da înapoi apartamentul din blocul turn, iar viaţa în propria-i familie va continua ca într-un basm minunat. Şi chinurile Videi vor lua sfârşit printr-un obişnuit avort, aşa fac toate fetele acum; experienţa vieţii îi va băga minţile-n cap; într-o bună zi va fi o mamă exemplară. Viktor va îmbrăca uniforma ostăşească pentru a se dovedi, peste un an, când se va întoarce, un bărbat călit. Odată cu începutul toamnei Solza şi Aniţa îşi vor continua şcoala. Şi mai mult de atât: Solza, slăbiciunea lui, îl va iubi mult şi-l va şi suporta foarte bine. Iar Iana, dacă se gândea bine, nici nu era o femeie atât de neplăcută, îşi zise şi mai sigur de sine, deschizând uşa grea.

Ochii i se închideau, cu toate că trupul îi tremura de atâta agitaţie. În camera de zi fusese lăsată o lumină într-un colţ; nici televizorul nu mergea. Se uită la ceas şi pricepu că-i aproape miezul nopţii. De-afară se auzi un zgomot de arbore frânt, apoi domni liniştea. Păşind atent se furişă pe trepte spre odaia Ianei Ivanova, gândindu-se la veştile aduse de Eţo Paskov. Bătrân nebun, se enervă el din senin, nu putuse să-i spună la telefon? Şi de ce îi stricase tocmai această seară? Acum se va culca precum un câine bătut, se gândi în culmea disperării. Călcând cu luare aminte, văzu pe sub uşa camerei lui Viktor strecurându-se o lumină gălbuie. Oare o fi citind vreo carte? Sau l-o fi dat peste cap despărţirea de fata aceea? Şedea în cumpănă ce să facă; să se ducă la culcare sau să dea pe la Viktor? Sentimentul părintesc învinse şi Alekso, fără zgomot, deschise uşa.

— Nici tu nu dormi? se înduioşă Alekso.

— Treaba mea!

Viktor şedea cu mâinile sub cap şi cu ochii pironiţi în tavan.

— Mâine vom înota şi vom sta de vorbă ca între bărbaţi!

— Gata cu discuţiile între noi! răspunse Viktor.

— Eşti supărat din pricina maică-tii? Sau ai tras cu urechea afară?

Alekso se sperie la gândul că Viktor ştia ce se petrecuse la tipografie.

— Până-n gât eşti în noroi, tată! Ce-a fost cu mama, a trecut, dar teme-te de ceea ce va urma! strigă Viktor şi smulse o carte de pe raft. Lasă-mă singur, te rog! mai zise el şi începu să răsfoiască paginile.

— Dacă tu crezi că taică-tău e un fricos, te înşeli profund, băiete! îşi înghiţi saliva Alekso îndreptându-se către uşă.

— Nici eu nu mai ştiu ce să mai cred! murmură Viktor şi se sprijini pe coate. Aş vrea să te ajut, dar pe tine nici Dumnezeu nu te mai poate salva! îşi luă el curaj, jignindu-şi tatăl.

— Noapte bună! zise Alekso şi oftă, cu toate că fierbea, gata-gata de ceartă. Destul m-ai ajutat!

— Şi tu! i-o întoarse fiul.

Fereastra odăii era puţin întredeschisă; Iana dormea. Oare ea înţelesese ce-i povestise Eţo? Ştia ea oare tot ceea ce i se pusese lui la cale după amiază? Pentru o clipă aprinse veioza şi-i privi chipul livid, ca de mort. Iana respira nepăsătoare şi visa ceva plăcut. Mai mult ca sigur că-l aşteptase, dar oboseala o învinsese, gândi Alekso îmbrăcându-şi pijamaua. Avea o nevastă de aur, de vreme ce-l suporta aşa cum era. Viktor îl ura; acum nu mai încăpea nicio îndoială; dar Iana ştie că, împreună cu el, va avea o bătrâneţe fericită. Doamne Dumnezeule, trăiau ca într-un cazan ce clocotea: într-o astfel de cloacă ar fi suferit şi cel mai cinstit om de pe pământ. Ea ştia cum să-l domolească, deci îl iubea, aşa că veşnicia era în faţa lor. Copiii îşi vor vedea de drumul lor, atunci când le va veni vremea, iar părinţii se vor bucura dacă ei vor fi mai fericiţi. O privi încă o dată pe Iana la lumina veiozei şi-l cuprinse teama să nu fi murit cumva. Îi luă mâna de pe pernă şi Iana scoase o şoaptă îndurerată. Va trebui să se hrănească un pic mai ca lumea, iar din partea lui va avea ceea ce i se cuvine.

De cum stinse veioza îl cuprinse insomnia. Rămase, mohorât, cu privirile în tavan, gândindu-se în cel fel să se răzbune pe Tanas Saveski. Nu va ierta pe nimeni şi îndeosebi pe ţapul ăsta care i se amesteca în viaţa personală. Îşi croi un plan, cum să-l invite la barul de la *Kontinental,* unde-i va propune să i-o lase pe totdeauna pe Maia Arsova. Manechinul va crede într-o minciună atât de străvezie, fiindcă, oricum, pentru el femeile erau ca nişte obiecte. Barmanul cel chel le va aduce pe masă două pahare de

Sângeroasa Mary şi el se va bucura ca un copil de jucăria lui. Neîndoios că va vrea să se însoare cu Maia. Şi când o să-l îmbrăţişeze în semn de mulţumire, Alekso o să-l întrebe câteva lucruri banale: cum va deveni iniţiativa personală fapt natural, cum vor prelua puterea cei mai capabili, cum stăm cu acea egalitate atât de trâmbiţată şi în fapt fără acoperire, ca de altfel şi cu politica egalităţii dintre stomacuri: şi toate acestea legate de cartea despre stabilizarea în industria poligrafică, tipărită nu demult. Iar Tanas se va umfla în pene, spunând că, chipurile, ştia ce-ar fi scris în ea: ce gândesc tipografii cu privire la acumulare, de ce prinsese anarhismul rădăcini la *Noua democraţie,* cine sunt sabotorii progresului! Şi astfel, în timp ce vor ciocni paharele, Alekso îl va întreba dacă nu se va declanşa o nouă luptă de clasă şi dacă nu va curge iarăşi sânge pe străzi. Iar Tanas iar va şti totul: că în activitatea tipografică se va dezvolta o democraţie originală, având ca rezultantă o înaltă productivitate; apoi se va lăuda din nou că, vezi Doamne, din casele tipografilor sărăcia va pieri, iar problema şomajului va fi rezolvată la modul uman. Şi că, mai mult chiar, sindicatele nu vor mai declara greve, ci se vor lupta pentru ocrotirea mediului uman, lucrând temporar şi pentru întrajutorarea celor năpăstuiţi. După aceea Alekso îl va întreba dacă se va declara război criminalităţii şi corupţiei. «Poporul e cu noi!» va spune Tanas cu emoţie în glas.

Şi, în timp ce va inhala mirosul de trandafiri exhalat de trupul îmbrăcat în mătăsuri şi stofe englezeşti al lui Tanas, în timp ce Tanas va arde de dorinţă după ochii Maiei, mâinile lui Alekso, singure, se vor apropia ca nişte cleşti. Privirile lui Tanas vor fi pline de batjocură şi vor luci la gândul că tot ceea ce se vinde poate fi şi cumpărat, că bogaţii pot dobândi frumuseţea iute şi lesnicios. Gâtul său se va afla puţin în umbra veiozei de masă, dar totuşi Alekso îl va apuca în menghină. N-are decât să se desfete el acum în aşternutul Maiei Arsova, dar, în barul de la *Kontinental,* îi va plăti el pentru tot. Îl cuprinse o furie oarbă, îi veni să ragă ca un bivol, o rece sudoare îi cotropi întreg trupul. O, numai să dea el ochii cu păduchele ăla, îşi zise, în vreme ce degetele i se încleştară. Ar trebui să asculte cum se va pune capăt exploatării – fapt străin oricărei societăţi, după teoria leatului său, Tanas. Se jură să-i frângă lui Tanas gâtul înfăşurat în eşarfa de mătase. Iar după aceea, cine l-ar învinui că nu luase

această decizie în numele poporului şi al adevărului? Scosese mari profituri cu terenurile din Mantovo şi intrase în rândurile unei noi clase, dar acum Alekso Ivanov îi va lua viaţa cum i-ai lua-o unei vrăbiuţe.

— Linişteşte-te, Alekso! Ai înnebunit? ţipă Iana, şi lumina veiozei năvăli brusc în odaie.

— Poftim? sări ca ieşit din minţi Alekso.

— Ce-i cu aceste războaie personale? Pe cine ai vrut să ucizi cu lăboaiele acelea? Ştii sau nu că ai de hrănit patru copii? Sau îi laşi în seama pensiei mele? Toată noaptea te-ai tot luptat cu cineva! zise Ivanova înfricoşată.

— Să ucid? Pe cine să ucid? se miră Alekso.

Sau nu mai ştia ce se întâmpla cu el, sau se prefăcea că nu ştie. Amuţi ca o mumie în pat, iar Iana-l ajută să-şi schimbe pijamaua udă toată de transpiraţie. Îl îmbie cu căldura îmbrăţişării ei, se plânse de înţepături în stomac, apoi îl sărută cu duioşie. «Praful s-a ales de fericirea noastră, măiculiţă, cu ce i-am greşit lui Dumnezeu?» oftă ea din rărunchi şi începu să plângă pe pernă.

Afară deja înmuguriseră zorile; cocoşii cântau, maşinile alergau pe străzi, iar sirena vaporului se auzi dinspre lac. Iana încă plângea de tremura cămaşa pe ea. Acum lui Alekso i se făcuse somn; era frânt de oboseală de parcă săpase o întreagă costişă cu viţă de vie. Apăru Solza, speriată, în cămaşă de noapte, holbându-se prin odaie.

— Mamă, ce-i cu tine?

Ochii ei miopi căutau rugători.

— Diavolul are de gând să se folosească de mâinile lui lungi! plângea Iana aplecată peste trupul bărbatului ei.

— Care diavol, ce mâini? întrebă nerăbdătoare Solza şi ridică din umeri nepricepând nimic.

— Pesemne că am visat ceva! Nu ştii cum e maică-ta? mângâie Alekso părul Ianei, apoi o prinse de mână pe Solza.

— Tati, Viktor a plecat! izbucni în plâns şi Solza.

— Cum adică a plecat? se ridică speriată Iana. Când a plecat? Nici de la mine n-a vrut să-şi ia rămas bun?

— Se va întoarce, se va răzgândi! îşi linişti Alekso fiica. Mai întâi vom sărbători ziua ta de naştere, apoi n-are decât să se ducă la armată! încercă el să glumească.

— Cât de puţin îţi cunoşti propriii copii! se smiorcăi Iana.

— N-o să se întoarcă! izbucni Solza în lacrimi şi îngenunche lângă taică-său. N-a vrut să-şi ia rămas bun nici de la tine, nici de la mama, nici de la mine! A sărutat-o pe Aniţa, a îmbrăţişat-o pe Vida şi a plecat pe fugă.

— Of, de ce nu mă înghite pământul! se jelui Iana Ivanova, ieşind ca beată din odaie.

— Du-te după maică-ta, o să aibă nevoie de ajutor! o mângâie Alekso pe Solza.

— Vom prânzi împreună astăzi? întrebă Solza venindu-şi iute în fire.

— O să şi înotăm, dacă va fi cald! făcu Alekso gura mare, cu toate că nu de veselie îi ardea.

— Viktor n-avea dreptul să procedeze aşa! zise Solza trăgând uşa după ea. N-am să-i iert acest lucru!

Puţin mai târziu, după ce luară micul dejun în bucătărie, Alekso ieşi pe terasă. Hotărârea lui Viktor nu-l îngrijora; fetele şi Iana se obişnuiseră cu plecarea lui. Aşa sunt cei tineri, clocoteşte sângele în ei, îşi zise, iar în ultimele zile dăduseră peste el prea multe necazuri: moartea bunicului, despărţirea de iubita lui din Banat, beţia acea groaznică de la *Graizos,* otrăvirea maică-sii, şi, pesemne, mai auzise şi discuţia de-aseară cu Eţo Paskov. Păi aşa se va alege cu mai multă experienţă de viaţă, conchise Alekso. E un băiat minunat, va cântări ce-i de cântărit şi se va întoarce şi-l vom conduce sărbătoreşte, în ziua fixată ca să plece la armată. Se îmbufnă fiindcă nu se trezise mai devreme, să-i comande lăptarului să aducă un sugar de la târlă. Dar mâine va face şi acest lucru, îşi zise Alekso cu ochii la norii albi care împânzeau munţii. Îi atrase luarea aminte zgomotul unei bărci care trecea pe lac prin dreptul său. Toată lumea se duce undeva, în timp ce lui îi era sortit să rămână acasă cu nevasta-i îmbătrânită înainte de vreme, aşteptând nu ştiu ce, gătit la cuptor. Acum nici nu-şi mai aducea aminte că doar ieri seară îi promisese că o va plimba pe rivieră şi că vor avea împreună o bătrâneţe fericită. Uitase până şi de încercarea ei de a-şi lua viaţa cu ajutorul otrăvii. Sentimentele îl împingeau să ia drumul metropolei, să urce în blocul turn, la al nouălea cat. Inima îi plângea după Maia Arsova. De vreme ce-i hotărâseră soarta, se îngrozi el, Maia o să-i întoarcă spatele. Un vierme nu-i mai dădea pace; voia să ştie dacă îl aştepta în pat sau dacă deja se afla în Mantovo, gustând caviar şi alte mâncăruri scumpe,

împreună cu văduva Sintia. Parcă uitase cu totul că o lăsase pe Maia în apartament, interzicându-i să iasă din casă. Prin cap îi trecu ideea să pună mâna pe pistolul pe care, tainic, şi-l vârâse în sân, scoţându-l din Podgorie şi ascunzându-l mai apoi printre bagaje. Nu plănuise nici să ucidă, nici să zacă la închisoare, cu toate că azi noapte, între vis şi trezie, strânsese pe cineva de gât. Doar aşa, e bine să aibă o armă la îndemână, îşi zise, fiindcă Manechinul şi Demagogul se dovediseră a fi nişte lepădături.

— Vrei ca mâncarea să fie un pic ardeiată sau ca de obicei? întrebă Iana prin fereastra deschisă, mulţumită că vor lua masa împreună şi că se vor plimba pe rivieră.

— N-are decât să fie ardeiată! răspunse Alekso cu mintea în altă parte.

— Salată verde sau ardei copţi? întrebă din nou Iana prin geam.

— Păi, dacă se poate, amestecată! îşi stăpâni el nervii.

— Vin sau bere?

— Otravă! ţipă Alekso cu arţag.

— De ce te superi din nou? se îngrijoră Iana Ivanova.

— Păi nu mă supăr! Mă apasă ceva în piept! răspunse el mai potolit.

— De ce nu te duci să înoţi un pic? Azi nu-i frig ca ieri, îl îndemnă Iana.

— Nu-mi arde de distracţii! răspunse printre dinţi Alekso Ivanov şi coborî printre azaleele din grădină.

Dar nici aici nu-şi găsi locul. Îşi trosni degetele, se îmbufnă, îşi muşcă buzele.

Dădu fuga la garaj, se urcă la volan şi, apucând pe şoseaua cea nouă, se îndreptă spre metropolă. Nesfârşite coloane de maşini, astăzi e duminică, sărbătoare a sufletului, toată lumea se grăbeşte undeva. Trecu de vechiul cartier Karamela, cu case răzleţite pe coline; se trezi în faţa noului cartier, de-a lungul rivierei, pe unde trecuse şi-aseară. Privi, de o parte vilele şi palatele minunate, iar de cealaltă streşinile sărăcăcioase. De câte ori trecuse pe-aici ca printr-un cimitir. Dar acum era mâhnit şi se gândi că oamenii care trăiau sub acele acoperişuri n-o duceau prea uşor. Ar fi vrut să le dea cineva o mână de ajutor, cu toate că soarta lor nu-l interesa. Alerga, tot înainte, ca ieşit din minţi. Îl nelinişti din nou fuga lui Viktor. Unde o fi hoinărind

revoltatul ăla de băiat? Apoi îşi închipui masa lui Saveski, în Mantovo: fiică-sa Natalia, ginerele său Iavor, fiul Aghis, văduva Sintia, apoi bătrânul Pita care, neîndoios, se întorsese de la spital, iar în capul mesei, Tanas şi Maia. Pentru un astfel de prânz sărbătoresc poate că-i invitaseră şi pe Tania împreună cu Niazi Osmanov. Merita oare Alekso ca să-l umilească într-atâta iubita lui cea uşuratică, de la care aştepta un copil, şi-n care se-ncredea orbeşte? În acelaşi timp, în subconştient i se pârguia dorinţa de a se întoarce în Santara, ca să ia parte la sărbătorirea zilei de naştere a preferatei sale şi să-şi odihnească trupu-i obosit în îmbrăţişările Ianei Ivanova. Goale dorinţe; gândul la Vida, la Aniţa şi îndeosebi la Solza îl înnebunea de tristeţe. Dar cum să se întoarcă din cale, când picioarele îi erau ca de plumb şi o forţă nevăzută îl chema spre blocul turn?

Dogorea puternic soarele de august; în jur stânci crăpate. Trupul i se cutremură; îl cuprinse disperarea fiindcă nu avea cum să sări peste muncele precum spune legenda despre Krali Marko! Rămânea să vadă cu ochii lui dacă Maia Arsova îl aştepta în apartament, aşa cum îi promisese, şi numai după aceea îşi va face planuri de viitor; dacă apartamentul va fi gol, bucuria îi va fi pătată. Grăbea nebuneşte; intrase deja în mahalalele metropolei. Cine să afle toate tainele unei femei, se întrebă Alekso Ivanov. Ele îţi pot roade, pe dinăuntru, sufletul; îşi aminti de visul în care se făcea că se afla la ţărmul Mării Negre.

•

Străzile erau pline de maşini care claxonau; grupuri de nuntaşi cu steaguri cu vulturul bicefal fluturând, apoi autobuze care făceau legătura cu locurile pentru excursii, în cele din urmă Alekso Ivanov opri în faţa blocului turn, parcă pe trotuar şi o luă la fugă pe trepte. Nu avu răbdare să mai aştepte liftul şi, abia respirând, o luă în sus, ascultând zgomotul maşinii de făcut gheaţă. Deschise cu băgare de seamă uşa cu cheia şi-l cuprinse un tremur ciudat. În antreu dădu peste scorţosul de Rafail Burov, primul iubit al Maiei Arsova. Gelozia îl inundă, întunecându-i privirile; îl pocni cu mâna sa lungă în bărbie, apoi scoase pistolul de sub cămaşă. Nici nu întrebă nimic, nici nu şezu să cumpănească.

— Iar eu care te tot caut!..., ţipă Rafail scuipând sânge. Pe cuvânt de onoare că nu meritam una ca asta!

— Aici mă căutai? Nu ştii unde trăiesc? sări Alekso şi-i arse încă o lovitură.

— Şi apartamentul ăsta e trecut tot pe numele tău! Te-am căutat pretutindeni; pesemne că era mai cuminte să nu te fi întâlnit nicăieri! Ce fel de om eşti? Eu alerg după tine ca prieten, tu mă iei la bătaie!

— Te-ai hotărât să mă iei la mişto? Crezi că nu te cunosc eu, bă, ciobanule? îşi vârî Alekso pistolul sub cămaşă, dar îşi strânse pumnii cu gândul să-l lovească din nou. Mă căutai în aşternutul fetei ăsteia?

— Cu adevărat te căuta pe tine, lupule; voia să te ajute! se amestecă Maia Arsova. Rafail a venit fără gânduri ascunse; e un om foarte cinstit! Doamne, i-ai învineţit gura!

— Să mă ajute? clocotea în el Alekso, văzând abia acum că Maia era îmbrăcată în rochia roşie care-i plăcea lui cel mai mult. Cum să poată el să m-ajute?

— Nu pricepi nimic! îi întinse Maia o batistă lui Rafail. Tu nu vezi când ţi se-ntinde o mână prietenească.

— Marş afară! urlă Alekso Ivanov ca un nebun! Ce nevoie am eu de mâinile alea murdare!

— Dar mâine va fi prea târziu! aruncă Rafail, speriat, batista şi apoi trânti uşa.

— Şi eu am să plec! se pregăti Maia să iasă. Ţi-ai terminat treburile acasă? îl întrebă sfidătoare, luându-şi poşeta.

— Mă iei drept un pălmaş plătit cu ziua? răspunse Alekso supărat la culme.

— Doar n-oi fi floare! L-ai lovit pe om degeaba.

— Cu adevărat pe mine mă căuta?

Alekso se apropie de fereastră, îşi trosni degetele nervos şi privi cu tristeţe razele soarelui acelei amiezi.

— Mă socoteşti drept un obiect din colecţia ta? nu se lăsă mai prejos Maia.

— Te-ai supărat fiindcă te-am găsit împreună cu un bărbat?

Alekso părea rătăcit; îl durea capul şi se căia pentru felul cum se purtase.

— Ăsta nu-i apartament, ci închisoare! Lupule, care femeie nu vrea să aibă în întregime bărbatul ei? Fii cinstit şi oricine te va înţelege! Păi tu nu ai de gând să te desparţi de Iana! se preumbla Maia prin odaie.

— Cine trebuie să se supere aici? îi prinse împăciuitor Alekso mâinile. După ce vom depune coroana la mormânt, mă voi întoarce din nou! O să mă aştepţi ca să stăm de vorbă despre totul?

— Dacă ai să mă găseşti, înseamnă că te-am aşteptat! Nu vreau să crezi că sunt fără minte! Dar de ce-mi pierd eu vremea cu tine? se aşează Maia nervoasă pe pat.

— Eşti sigură că pe mine mă căuta? îşi aruncă Alekso în fugă pantofii, îşi dezbrăcă pantalonii şi, emoţionat, o prinse pe Maia în braţe. Păi tu nu ai chiloţi pe tine, la fel ca femeile din satul meu! zise el uluit.

— Dar de ce l-ai bătut pentru a doua oară? îl deplânse ea pe Rafail, străduindu-se să scape din strânsoare.

E atât de frumoasă, vrăjitoresc atrăgătoare, ca o smochină pârguită, îşi zise Alekso Ivanov cu ochii la gâtul ei. Mirosea atât de atrăgător în rochia pe care i-o cumpărase doar cu două zile înainte de a fi decorat. Dacă Tanas Saveski nu reuşise s-o dobândească, însemna că era nepreţuită şi, de aceea ar fi ucis pe oricine i-ar fi trecut prin minte să se atingă de porumbiţa lui, se jură el strângându-şi degetele ca pe nişte cleşti. «Să nu faci una ca asta, lupule!» susura Maia Arsova pomenind pruncul care-i lovea în pântec. Cel mai târziu după ora trei, de cum va fi depusă coroana la mormântul lui Avram, se va întoarce în acest cuib erotic şi se va desfăta ca însetatul la izvor! Acum era sigur că ea îi aparţinea numai lui. Din pernă se ridică un miros puturos de transpiraţie, dar el nu simţi nimic. Îşi apropie creştetul de sânii ei şi se încredinţă că aţipise. Aşternutul era cald; o acoperi cu o pătură şi ieşi.

15.

Pe la amiază pe Viktor Ivanov îl cuprinse părerea de rău că fugise din Santara şi se gândi să se întoarcă. Privirile i se înceţoşaseră, iar creştetul îi ardea în vâlvori. Era sătul de atâtea evenimente; se simţi pierdut ca într-un pustiu. Capul şedea gata să-i plesnească; i se năzări că părul îi albise ca neaua. Ce să facă el în acest oraş care acum şi-l sărbătorea pe Avram, întemeietorul? De dimineaţă intrase în unicul magazin universal ce lucra şi dumineca, şi cumpără un cadou pentru Solza, dar îl adusese, cu urări cu tot, în Podgorie. Apoi telefonă la ferma din Mantovo şi, de la Tanas Saveski, înţelese adevărul despre taică-său. Se decisese să fie schimbaţi din funcţie toţi directorii tipografiilor din oraş, iar cu ei să se procedeze omeneşte. Revendicările tipografilor de la *Noua democraţie* nu făcuseră altceva decât să grăbească lucrurile, explica Manechinul sigur de sine, şi, în afară de asta, situaţia economică era grea. Măsuri extraordinare vor fi puse în practică, şi asta cel mai târziu într-un an. Astfel, cu forţe noi şi adăugând şi creditele de redresare, se vor strădui să iasă din criză. Viktor nu ştia că toate cele spuse de Tanas Saveski fuseseră deja tipărite în cartea despre stabilizarea industriei poligrafice. Îl dureau două lucruri: unu, faptul că taică-său, din pricina împrejurărilor, nu-i dorit să apară la mormântul lui Avram şi, doi, că în funcţia de consilier la tipografie el va scârţâi poarta ca să iasă plata. Îi mulţumi lui Tanas şi coborî din nou în centrul oraşului. Gândul de a se întoarce în cartierul brigăzilor de tineret nu i se păru îmbietor; astăzi tinerii se aflau în excursie pe ţărmul Lacului cel Lung.

După ce-i trimise o vedere iubitei sale în Banat, cu toate că abia ieri se despărţiseră, Viktor se simţi şi mai singur. Ar fi vrut să-şi ajute părinţii şi nu ştia cum. Hoinări pe străzi scârbit de murdăria de pe trotuare. Nişte case arse îi amintiră de nişte schelete. Gurile de canal şi de apă erau deschise; apa ţâşnea, iar copiii se jucau pe lângă acele arteziene. Nişte ţigani scotoceau prin pungile negre cu gunoaie, iar prin curţi oamenii mâncau pepeni. Trecătorii i se părură murdari, traşi la faţă, iar privirile lor nişte săgeţi ale urii. Astfel, deznădăjduit, Viktor bătu

Bulevardul Soarelui şi se trezi în zona Oraşului Copiilor. Maică-sa îl trimitea adesea aici ca să le plimbe pe Solza şi pe Aniţa, aşa că putea să meargă şi cu ochii închişi. Orăşelul era împărţit în cinci secţii principale: lumea de mâine, ţara minunilor, frumuseţile Macedoniei, cucerirea cosmosului şi viaţa în apele mărilor. Bună-dispoziţia îi reveni imediat ce dădu cu ochii de copiii curioşi şi de părinţii lor care se plimbau în căleşti, în trenuleţe pe o singură şină, călătoreau prin satele strămutate. Aici totul era joacă; nu existau nici divorţuri ale părinţilor, nici schimbări ale conducerilor, nici greutăţi economice, nici crize ale moralităţii. Copiii se întâlneau cu haiducii şi tâlharii, navigau pe mări, căutau oraşe apuse, intrau şi în miezul fagurilor, puteau vedea şi împărăţia animalelor de pe pământ. Industria maselor plastice pentru distracţii şi odihnă, îşi zise Viktor vrăjit. Dar ce căuta el aici fără sora sa cea mică?

După ce mâncă pe săturate, o luă din nou pe trotuare. În el se petreceau schimbări ciudate. Ar fi vrut să întoarcă fericirea în sânul familiei sale, dar nu ştia cum. Inima îi sângera, îl mustra conştiinţa din pricina tatălui său. Nu avea curajul să-i telefoneze şi să-i spună că-l iubeşte aşa cum e. De unde prăpastia aceea ivită între ei? Taică-său nu mai era omul de altădată, îşi zise pe drum. În timpul vacanţelor de vară, când îl ducea în Posoki să bată colinele şi să-i veselească pe bătrâni, el era energic şi corect; toată lumea îl stima. Iar acum nu se dusese nici la înmormântare, aşa că merita să fie dispreţuit. Nu mai era acelaşi om, nu, nu, se revolta Viktor, ştiind prea bine că se amăgea ca să-şi mai uşureze sufletul.

Intră în restaurantul *Kukuş,* aşezându-se la o măsuţă, lângă fereastră; zări un vaporaş grăbind spre Lacul cel Lung. Îl servi o bătrânică guralivă: plăcintă cu spanac, două bucăţi de asparagus, roşii cu maioneză, un bocal cu vin şi două bucăţi de pâine cu unt. Înainte de a pleca la armată se hotărâse să mănânce şi el ceva mai exotic. Surâse; vinul îi plăcu imediat de cum îl gustă; mai comandă încă un bocal, iar capul începu să i se înceţoşeze. În faţa lui, la o masă, şedea o femeie cu părul vopsit, urâtă şi păroasă; mai apoi nu mai fu sigur dacă fiinţa aceea era femeie sau, totuşi, bărbat. Se serveau încolo şi-ncoace biftecuri şi peşti de mare; chelneriţei bătrâne nu-i mai tăcea gura. Neatentă, răsturnă o cană cu lapte pe duşumea; de undeva se arătă şi stăpânul cârciumii, îi trase o înjurătură şi aici

se sfârşi mult cunoscuta amabilitate macedoneană. Viktor îşi bău la repezeală vinul, plăti un preţ destul de piperat pentru masă, apoi ceru voie să dea un telefon. Din bucătărie venea un miros de mâncare stricată; prin fereastră zări nişte bătrâni care leneveau pe cheiul fluviului. Undeva, în apropiere, cânta o orchestră: muzică de nuntă. Un curent răzbătu dinspre closete. În cele din urmă linia se eliberă şi auzi în microfonul telefonului glasul maică-sii.

— Aţi prânzit? întrebă scurt, muşcându-şi buzele fiindcă se simţea vinovat.

— Mi-a rămas totul în tavă! Solza n-a mâncat nimic, începu să se plângă Iana Ivanova. Dar de ce-ai plecat aşa? Viktor, fiule, nu vrei să mai trăiesc măcar încă vreun an? De ce te porţi ca şi taică-tău?

— Pot să vorbesc şi cu el? o rugă Viktor.

— Străduieşte-te mai bine să dai de el! Şi taică-tău a şters-o ca vântul! Vida, şi ea! Ce familie suntem noi acum? se enervă Iana, dar glasul ei nu era deloc plângăreţ.

— O să-l găsesc, şi diseară o să fim acasă! Ştii, mamă, trebuie să stăm de vorbă despre toate! Hai, curaj, îţi promit că tati o să fie acelaşi om ca altădată! începu să i se încurce lui Viktor limba în gură.

— Ajunge! Nu mai cred pe nimeni! Vrei să mă faci să plâng din nou? ţipă Iana în microfon.

— Pe cuvânt de onoare, mamă, ştiu unde se află tata! Diseară o să fim acasă! Aşa-i că nu te-ai supărat acum pe mine? întrebă Viktor Ivanov.

— Eşti la fel ca taică-tău! râse Iana plină de durere.

Apoi Viktor ieşi de la *Kukuş* şi prinse să bată, fără niciun rost, lungul chei al fluviului. Pretutindeni fete frumoase ca din pozele colorate, îmbrăcate după ultimul strigăt al modei, afişau zâmbete atrăgătoare, dar nu mai puţin prefăcute. Nişte stricate care îi înnebunesc pe bărbaţii însuraţi, îşi zise el. Cât mai golaşe, ca să ia minţile bărbaţilor mai în vârstă! Aveau părul lucios şi împodobit cu tot soiul de piepteni; purtau fuste crăpate ca să aţâţe poftele; păi li se vedeau până şi chiloţii! Şi, de vreme ce li se vedea tot ce aveau pe ele, fără doar şi poate, îşi zise Viktor, acest lucru era dovada ocupaţiei lor. Oare şi stricata aceea care pusese ochii pe tatăl lui se îmbrăca la fel? Ce-o fi în capul ei? O fi crezând că e legal să desfaci căsătorii şi să ruinezi casele

altora? Ştia şi el ce însemna blestemăţia sentimentelor; umblase până acum cu mai multe fete, dar să se lege de o femeie măritată, uite, n-ar fi îndrăznit! Mai important decât orice pe lume e să asiguri fericirea copiilor, da, mai important decât să te desfeţi în braţele femeii care nu-ţi aparţine, căuta să se convingă Viktor. Era beat deja; bătea cheiul şi se gândea dacă se cuvenea sau nu să-i facă o vizită fetei care-i luase minţile unui ins ca taică-său. Ştia deja unde trăia fata aceea; Virgil Piseski îi arătase blocul turn de peste drum de *Kontinental.* Va intra în casa acelei fete de o vârstă cu el şi, mai întâi o va ruga să se lase de bărbaţii altora şi, dacă nu va fi înţelegătoare, o va ameninţa. Căsnicia părinţilor săi trebuia neapărat salvată! Va întoarce liniştea în familie şi, înainte de a pleca la armată, vor merge cu toţii la mormântul lui Simon.

În timp ce bătea cheiul, supărat înainte de toate pe amanta tatălui său, întâlni câţiva bărbaţi burduhănoşi, îmbuibaţi şi dehulaţi de osânza de pe ei. Un elicopter al miliţiei rotea deasupra fluviului; ţâncii alergau după el, strigau bucuroşi. Nişte pescari se întorceau cu ustensilele-n braţe şi cu torbele goale. Se simţea deja bărbat în toată firea care, peste câteva zile, va îmbrăca uniforma plumburiu-măslinie: după un an, când se va întoarce, va transpira ca să-şi ia diploma la jurnalistică, apoi se va însura. Frumoasa lui bănăţeancă era de acord să trăiască în Podgorie. Până atunci îşi vor scrie; ea îl va vizita la cazarmă. Se înţeleseseră să-şi înceapă căsnicia sărăcăcios, în vreun subsol sau la vreo mansardă. Ea îi va face doi copii. De ce numai doi? tresări Viktor Ivanov.

În faţa cafenelei, *Abdula,* trei tineri cântau la marimba; din când în când, în cutia aşezată în faţa lor, scânteia câte o monedă. Din restaurantul *Sindbad* răzbăteau până la urechile sale acordurile unei muzici orientale, plină de armonii minunate. Unii cumpărau sandvişuri; doi ţigănuşi târau un cărucior cu gunoaie. Se consumau pateuri cu carne, zise *tamali* şi se bea bere de Skopje. Viktor hoinărea buimăcit, gândindu-se la inima sa rănită. Nu-i putea da nimănui o mână de ajutor; lipsa de curaj se dovedi iarăşi mai puternică decât orice dorinţă. Pentru ce fel de chip femeiesc îşi jertfea oare tatăl său familia? Totuşi e mai bine să nu se ducă în blocul turn; dacă va da ochii cu ea nu putea deloc garanta că se va purta cum se cuvine. Până acum

nu dăduse nici măcar o palmă unei femei şi, atunci, de ce să-şi murdărească mâinile?

Ajunsese deja în cartierul vilelor. Grădini pline cu leandri, porţi de fier cu tăbliţe pe care şedea scris că oaspeţii nepoftiţi vor fi muşcaţi de câini. Îşi aduse aminte de sfaturile date de bunică-său, Simon Ivanov, în Posoki. «Dacă eşti bogat, eşti respectat şi ai un nume; dacă eşti sărac, te trezeşti cu o piatră după ceafă», zicea bunică-său când nu era în apele lui. Dar ce nevoie avea el acum să se gândească dacă bogăţia intra în firea lucrurilor? Într-adevăr, taică-său nu făcea parte din clasa celor avuţi, dar totuşi, toată lumea ştia că cheltuieşte multe parale; păi nu era aşa? Casă în Podgorie şi vilă pentru odihnă în Santara; deja se întinsese cât nu-l ţinea plapuma, ca şi când ar fi fost putred de bogat. Iar Viktor nu profitase şi el de pe urma lui taică-său? Când îşi va întemeia o familie, se jură el, nu se va sprijini pe niciun capital, ci va lua-o de la zero. Dar acum se văzu singur, prins în cursă; nu se simţea nici nedreptăţit, nici urgisit, nici jignit. Un tânăr răzgâiat, crescut într-o casă ce se destrăma. Îşi strânse fălcile, scrâşni din dinţi, vrând să iasă din propria-i piele. Ce i-o fi trebuit lui taică-său să fie prieten cu Tanas Saveski ăla, se întrebă făcând pe prostul. Îşi cercetă conştiinţa pentru a vedea cât îi era de curată şi-l cuprinse, încetul cu încetul, spaima. Se jurase să-şi servească partidul, lucrase în organizaţia de tineret, dar trăise într-o casă cu o moralitate orăşenească, asta pentru a nu spune burgheză.

Obosit de atâta hoinăreală, decise să se-ntoarcă la *Kukuş.* Comandă bătrânicii încă un bocal cu vin; aşteptând, se tot întrebă, cântărind nervos, ce-ar fi mai înţelept: să rămână să doarmă în Podgorie sau să-i facă o vizită amantei lui taică-său. Poate că era vorba de o fată sedusă, şantajată şi abandonată! Îşi iubea tatăl, dar vedea prea bine că nu mai era acelaşi de altădată. Chelneriţa îl întrebă dacă nu doreşte, pe lângă vin, şi o gustărică. Viktor o privi încurcat; citi meniul şi zise:

— O *plantaţie*!

— Ce gustărică mai e şi asta? se miră bătrânică.

— Ştie el stăpânul! răspunse Viktor Ivanov.

— Dar el nu mai e aici!

— Întreabă la bucătărie, descurcă-te în vreun fel, îşi imită Viktor, fără să-şi dea seama, tatăl.

Îi aduse o salată de fructe, rece şi gustoasă; păcat, îşi zise el, nu merge nicicum cu vinul. Cel mai mult îi plăcu mango; banana i se topi în gură; căpşunile erau mari, dar dulci, cu toate că erau scoase de la refrigerator. Mâncă şi bău; capul prinse să i se-nvârtească, iar de la stomac îi veni să vomite. Comandă încă un bocal cu vin şi încă o *plantaţie* mai mare. Bătrânică guralivă dădu din umeri mirată; mai mult ca sigur, până acum nu mai întâlnise pe nimeni să ceară aşa ceva ca gustărică alături de vin. Dar stomacul îl supăra deja şi-l cuprinse teama să nu i se-ntâmple ceea ce i se mai întâmplase nu demult la *Graizos.*

— Ce faci, numeri căpşunile? strigă un glas prietenos în spatele său.

— Rafail, ce cauţi aici? făcu ochii mari Viktor Ivanov.

— Te-ai dat pe băutură? se aşează Rafail Burov lângă ei. Dar ştii cine m-a îndreptat încoace? Maică-ta! râse inspectorul.

— Maică-mea? Păi ea nu ştie nimic! se miră Viktor.

— Eh, ea are miros pentru beţivi! chicoti Rafail Burov. Ascultă, prietene! Mai întâi vreau să-mi cer iertare pentru greşeala făcută cu mormântul lui bunică-tău! Nu da vina pe bătrâni! Ei nu ştiau nimic despre dorinţa lui Simon de a fi înmormântat lângă nevastă-sa! Crede-l pe cel mai bun prieten al tău din Posoki care-ţi strângea ţurţuri din pârâu şi te purta pe coclauri ca legat de brâu.

— Lasă asta, uită! dădu din mână Viktor. Dar de ce ai buzele vinete? Cine te-a trăsnit peste mutră? întrebă Viktor vesel, bătându-l pe umăr.

— Îţi voi povesti mai târziu; acum aş bea ceva! îşi fixă Rafail tânăru-i prieten.

— Vrei să bei şi tu un vin ca şi mine? propuse Viktor Ivanov.

Bătrânica guralivă aduse încă un bocal cu vin şi încă o *plantaţie,* dar, îndoindu-se de cinstea lui Viktor, ceru să-i achite nota de plată. De vreme ce amesteca vinul cu fructele, sigur că era dubios, îşi zise Viktor plătindu-i. Simţindu-se jignit, prinse să-şi bată joc de ea şi-o întrebă dacă e conştientă de faptul că oraşul a căzut în mâna sodomiţilor. Chelneriţa, care era plină de duh, nu vedea nimic ciudat în toată povestea. Îi întoarse restul şi începu să strângă tacâmurile de la masa vecină.

— Dar ei propun viaţa de-a-ndoaselea! zise, beat, Viktor Ivanov.

— N-ai cum să-i opreşti! De aceea întâmpină-i în pragul casei tale! i-o întoarse bătrânica.

— La ce bun o asemenea viaţă? ţipă Viktor turnând vin în paharul lui Rafail, sigur că chelneriţa o să-i răspundă iarăşi.

— Dacă nu-ţi place, uite colea râul! Înecă-te în valurile astea! i-o tăie femeia.

— Ăsta da sfat! Ce-o să te faci, dacă o să rămâi fără lucru?

— Să mai lucrez? se supără bătrânica.

— Bine, nu-i neapărat nevoie! Dar eşti sigură că le-a sosit vremea? se interesă Viktor.

— Ce tânăr eşti, şi cât de stricat? Dar de unde te cunosc? Mi-ajunge cât am trăncănit cu tine; uite pe cine trebuie să slujesc! zise chelneriţă ocupată până peste cap.

— Să-ţi plătesc un păhărel? Hâc! îi propuse Viktor.

— Nu am nevoie de aşa ceva! se oţărî ea, întorcând spatele. Ce clienţi ciudaţi! În loc de carne, atunci când beau vin, mănâncă fructe! se strâmbă chelneriţa.

— De ce o jigneşti? Te porţi la fel ca taică-tău! râse Rafail sorbindu-şi vinul.

— Ce ştii tu despre taică-meu?

— Ştiu totul, prietene! El se preface că nu mă cunoaşte, dar în fiecare vară, în Posoki, mă ruga să te păzesc de şerpi, de trăsnete şi de ciobanii răi! Eh, memorie scurtă! zise cu cinism băţosul Rafail.

— A trecut ceva vreme de-atunci; acum a mai îmbătrânit; poate că a uitat cum arăţi! Păi nici tu nu mai arăţi ca altădată, Rafaile; mai de mult nu purtai părul lins ca acum! încercă Viktor să-şi apere tatăl.

— Greu să te cred, prietene! începu să se destăinuie Rafail, sorbindu-şi pe îndelete vinul. De sute de ori am încercat să fiu primit de el la birou, la tipografie, să câştig ceva cât să nu mor de foame! N-a fost uşor pentru un ins sărac ca mine care, ştii şi singur, mă trag dintr-o familie de oieri! Noaptea duceam lapte pe la uşi, munceam ce găseam. Cei de o vârstă cu mine şi-au luat diploma în patru ani, pe când eu, prietene, am avut nevoie de încă pe-atât! De sute de ori am stat la poarta lui taică-tău ca să mă primească; vrei să-ţi spun de câte ori l-a cuprins mila? Niciodată! Când am văzut că n-o să reuşesc, i-am trimis propria-mi iubită! Şi ştii ce s-a întâmplat? Imediat i-a găsit de lucru! dădu Rafail peste cap paharul tremurând.

— Ce tot născoceşti acolo prostii? Hâc! se strâmbă Viktor şi se aplecă spre masă.

— Te invidiez că eşti beat; ai găsit un leac pentru griji, zise iritat Rafail, dând din cap de parcă s-ar fi tânguit.

— Nu trebuie să mă invidiezi, hâc, nu dau doi bani pe viaţa asta! îşi stăpâni el cu greu crampele de la stomac şi durerea din piept.

Rafail Burov începu să-i spună că-l înţelege pe deplin: există zile, cum e aceasta, când omul se simte neputincios ca un vreasc, fiindcă soarta lui se află în mâinile diavolului. Viktor, mort de beat, reuşi totuşi să priceapă ce-i spunea prietenul din Posoki. Abia acum îi deveni clar cum îşi rezolvase Rafail problemele. Poate că e vorba despre aceeaşi fată care trăieşte în blocul turn, peste drum de *Kontinental.* Îşi deplânse prietenul, roşind aidoma vinului pe care-l înghiţea fără măsură. Ce tată desfrânat, îşi zise, a şantajat-o ca să profite de ea! Oricum şi ea e o poamă, de vreme ce şi-a părăsit iubitul şi s-a agăţat de un om însurat, se ruşină Viktor. Dar acum i se năzări că rezolvarea e clară ca bună ziua: vor urca în blocul turn şi vor verifica totul. Indiferent de faptul că taică-său nu mai era acelaşi om ca altădată, dacă vor da acolo peste aceeaşi fată, Viktor va rezolva problemele mamei sale şi va aduce liniştea în familie.

— Ai maşină? întrebă el şi se ridică şovăitor.

— De la fiare vechi! răspunse Rafail Burov ajutându-l să se ţină pe picioare.

Puţin mai apoi Viktor se văzu întins pe canapeaua din spatele maşinii; îi veni să vomite. Îşi puse, neputincios, o mulţime de întrebări ceţoase: taică-său, fetişcana, lipsa de credinţă, prietenia; îl apucă moţăiala şi prin faţa ochilor îi trecură câteva imagini, disparate, din cine ştie ce întâmplare. Se făcea că se afla în biserica Sfântul Iosif, răpit de cântecele de orgă şi de frumuseţea altarului; sus, pe plafonul oval, impozantă, Cina cea de taină. În biserică se aflau poate vreo mie de nuntaşi, iar el se căsătorea cu fata din Banat. Îşi căuta din priviri, pretutindeni, mireasa. Apoi se uită către altar, în faţa căruia se aflau înmormântaţi toţi episcopii care slujiseră în această biserică. Se ivi şi mireasa îmbrăcată în alb, dar atunci Viktor se trezi în maşina în care mirosea îngrozitor.

— Încotro mergem, pentru Dumnezeu?

— Păi n-ai zis s-o luăm spre *Kontinental*! îi răspunse prietenul.

— Ştii că oraşului ăsta marele vizir i-a dat foc, hâc, iar desfrâul dăinuieşte încă din vremea aceea? întrebă Viktor gata-gata să vomite.

— Cum să nu! Dar ăla n-a fost vizir! răspunse Rafail.

— N-ai fost la Muzeul recordurilor? Acolo poţi afla toată povestea vizirului ca şi a lui Avram! Un pavilion îi este rezervat numai lui, hâc, documente, opere de artă cu chipul lui, mulajul capului său, luat a doua zi după moarte, portrete ale tuturor femeilor din harem! Nu crezi? i se umplu lui Viktor gura de acreală.

— Tare mai amesteci istoria, prietene! se revoltă Rafail Burov. Dar suportă încă un pic, să nu-mi umpli maşina de mizerii, că abia am cumpărat-o!

— De ce mă duci acolo? întrebă Viktor de cum îşi dădu seama că ajunseseră pe o stradă scăldată în soare, care nu era alta decât Evreiska.

— Nu vrei să te uiţi un pic la aur? râse Rafail.

— Unde naiba am dat de tine ca să mă porţi ca pe un orb! se supără Viktor.

— Vrei să mergem acasă la mine? întrebă Rafail.

— Ce să facem acolo? Hâc!

— Nimic! Să-mi vezi odaia; stau într-un beci. Te simţi mai bine acum? întrebă, şi se întoarse ca să-l cerceteze.

— Mi-e scârbă de toate! zise Viktor Ivanov, înghiţindu-şi râgâiala.

— Deci aşa, zici că toate fetele sunt necinstite! îl luă peste picior Rafail Burov şi începu să fluiere.

— Nici florile nu mai au niciun miros! râgâi Viktor Ivanov..

— Parcă l-aş duce în maşină pe taică-tău! Ha, ha, ha! râse Rafail Burov.

— Ştii tu cine eşti? se supără Viktor. Păi tu eşti uns cu toate alifiile! Nu poţi să vorbeşti mai altfel, hâc, decât cu ironie? Cum eşti în stare să spui că taică-meu ţi-a suflat iubita? oftă el, apăsându-şi stomacul cu palmele.

— Păi cine crezi că mi-a învineţit mie buzele? se enervă Rafail şi trupul prinse să-i tremure. Nu ţi-a spus maică-ta că am avut probleme cu averea voastră? Dacă aş fi vrut, puteam să vă îngrop! L-am căutat pe taică-tău ca să-l ajut, iar el, Furnicarul, nu m-a crezut! Direct în bot, ăsta e ’mnealui! Şi pistolul şi l-a scos la mine! strigă sugrumat Rafail Burov.

— Ce pistol? sări Viktor. Când s-a întâmplat asta?

— Azi, în blocul turn! răspunse Rafail.

— De ce nu mi-ai spus mai devreme, ciobane? urlă Viktor înşfăcându-l de umeri pe Rafail. Ia-o acum, cât poţi mai iute, spre cimitir! Of, de n-ar fi prea târziu, oftă apăsându-şi stomacul.

•

În vremea aceea Alekso Ivanov sună la uşa casei lui Paskov. Cu puţin înainte mâncase la *Steaua Europei* nişte răcuşori bine rumeniţi şi băuse un pic de vin. Soarele tocmai străpungea norii şi smogul adunat deasupra Pădurii Roşii, când Nevena îi deschise, surâzând ca de obicei, îmbrăcată într-o rochie decoltată. Cu cele mai calde şi mai naturale vorbe ea îl pofti să bea o cafea, aşa că n-o putu refuza. O întrebă unde e taică-său, apoi se interesă şi despre ceilalţi.

— Care pe drumuri, care pe la biserică! Bătrânul a tipărit necroloagele, ştii, pentru nevasta lui Virgil Piseski, oftă Nevena.

— Iar bărbatu-tău? schimbă Alekso vorba, neavând chef să discute despre femeia care murise în spitalul de nebuni.

— Într-o colibă de-ai trăi, numai să fii fericit! surâse Nevena.

— Am auzit că v-a mers rău! Un ins sucit! clătină Alekso Ivanov din cap.

— Mai rău cu greu mai găseşti! încuviinţă Nevena.

— V-aţi despărţit?

— Totul are un hotar! se apără femeia dând din mâini, dar nu părea deloc îngrijorată.

— Eşti încă tânără; ai toată viaţa înainte! o îmbărbătă Alekso Ivanov.

În cameră era zăpuşeală şi te făcea să transpiri. Sorbi din ceaşcă şi privi compătimitor spre Nevena; o dori tot atât de puternic ca odinioară. Îşi aduse aminte de săruturile buzelor ei mari, dar, uitându-se la ceas, îşi dădu seama că nu-i mai rămăsese timp să adulmece pielea acelei femei tinere. Dacă nu-i reuşise căsnicia, ştie ea cum să-l caute, îşi zise el şi se ridică. Parcă uitase de tot ceea ce făcuse în blocul turn, precum şi de pricina care-l mânase într-acolo.

— Să-i transmit ălui bătrân ceva? întrebă îndatoritoare Nevena, însoţindu-l spre uşă.

— O să mă-ntorc eu din nou! Aş putea da un telefon? îi trecu lui Alekso prin cap să sune în Santara.

— De ce ai ochii înlăcrimaţi? Doar n-ai plâns cumva? îi întinse Nevena telefonul.

— Probleme cu copiii! minţi Alekso.

— Nu pune la inimă! îl sfătui Nevena. Ţi-ajung grijile de la tipografie.

O forţă nevăzută îi trezi simţurile, o privi cu lăcomie cum îşi mângâia trupul peste rochia-i de vară. Fu cuprins din nou de sentimente necinstite; picioarele îi ardeau; în gând o dezbrăcase deja. O aşteptă în holişorul strâmt şi-i atinse cu gingăşie umerii goi. Tânără, pârguită, femeie părăsită şi nemângâiată, îşi zise. Dar trebuia să plece cât mai iute din casa aceasta a unicului său prieten adevărat, se trezi el la realitate, cu toate că presupunea că Nevena aştepta ceva mai mult. Atunci linia spre Santara se eliberă şi auzi în urechi glasul Solzei:

— Cu ce mi te lauzi? ridică Alekso vocea, umflându-şi obrajii.

— Cu de toate, tăticule! Numai miere şi unt! răspunse în bătaie pe joc Solza.

— E vreme bună de înot?

— E cald; până şi azaleele s-au ofilit! De-ar mai fi şi cine să-noate!... răspunse Solza în dodii.

— Păi maică-ta unde e?

— La măcelar, după o pulpă!

— Dar le ai pe Vida şi pe Aniţa! Duceţi-vă pe plajă, îmbăiaţi-vă, că vara se duce! se strădui Alekso să-şi îmbuneze fiica preferată, dar simţi ceva înţepându-l în piept.

— Pe Aniţa au luat-o vecinii, cu barca, pe lac! zise Solza.

— Dar cu Vida ce este? întrebă nerăbdător Alekso.

— Păi s-a dus în Bit-Bazar, tăticule! Soru-mea te urmează pas cu pas, veni jignitor, în şoaptă, glasul Solzei.

— Gura! urlă ca ieşit din minţi Alekso.

— Bine, tăticule! murmură Solza închizând telefonul.

Nevena îl conduse până la poartă. Îl întrebă dacă-i adevărat că Viktor va pleca militar, apoi îl invită la cină. Nu pomeni nicio vorbă despre cele întâmplate la *Doi mai*; Alekso îşi luă cu tristeţe rămas bun, de parcă ar fi plecat la cine ştie ce drum lung, apoi urcă în mustang. «De unde să ştiu ce-i astăzi cu tine?» se miră Nevena urmărindu-l cum se pierde în Pădurea Roşie.

Fetele au moştenit de la Iana ceva de curvă în ele, îşi zise supărat Alekso, strângând cu putere volanul. Ce i-o fi venit

Solzei, preferata lui, de l-a luat peste picior? N-or să se mai vadă multă vreme, ehei, mult o să mai plângă ea după el! Poate că e mai bine acum să umple rezervorul şi s-o ia pe urmele soarelui care se tot duce spre apus, înspre Santara. Acasă îi va găsi pe toţi, fără doar şi poate: iar şugubeaţa aceea o să moară de bucurie, în timp ce Iana Ivanova nu-şi va crede ochilor, ba o să mai şi plângă un pic. Aşternutul căsniciei lor e rece ca gheaţa, dar va reuşi el cumva să-l încălzească, atât aducându-şi aminte de viaţa dusă-mpreună, pe vremea când li se născuseră copiii, cât şi datorită sentimentelor care ar putea să reînvie. Dar de ce îl luase Solza chiar aşa, peste picior, spunându-i că Iana s-a dus după carne până la hâdul ăla de măcelar, necioplit ca o stâncă?

Dar Solza Ivanova nu rămase cu braţele încrucişate în casă. De cum termină discuţia cu taică-său, începu să alerge prin odăi: «Azi e ziua mea, tra-la-la, păi să fie sărbătoare!» cântă. Doi paşi înainte, unul înapoi, dansa de parcă se afla la ansamblul *Hora.* Mai întâi făcu ordine prin bucătărie: spălă vasele murdare de la prânz, le şterse cu o cârpă moale şi curată şi le rândui pe rafturi. Deodată o cuprinse teama; dădu fuga în balcon şi privi spre vârful arborilor. «Nu există pieze rele!» se îmbărbătă ea cu glas tare. În pădure nişte păsări de pradă croncăneau de parcă le strângea cineva de gât, dar aşa ceva Solza auzea în fiecare zi. Intră din nou în casă, spălă cele trei sticle în care fusese lapte; apoi le duse, ţopăind, în grădină, lângă cutia poştală. Se-ntoarse prin iarbă în pasul dansului numit *Ca pe Belasiţa,* al cărui ritm şi a cărui melodie o răpeau. Se opri în balon, sub braţul steagului, trase în piept aerul cald şi privi spre lac. Era o zi cu un soare de-ţi fierbeau creierii. Nici urmă de vânt; doar iarba vibra de insecte; lacul parcă-ar fi cântat; lotci şi bărci cu pânze albe grăbeau pe măruntele valuri. În depărtări urla un câine, dar şi pe el îl auzea aproape în fiecare zi.

Şi de data aceasta se gândi să-i dea mamei sale, care nu avea voie să se obosească, o mână de ajutor. Pentru zilele următoare nu mai trebuia să gătească nimic, aşa că rămânea doar să facă lună în casă. Diseară oaspeţii vor avea destule gustări: friptură, păstrăvi, miel şi dovlecei umpluţi; iar oaspeţii vor băga sigur de seamă cât de curată e casa. Făcu lună camera de zi, dădu roată obiectelor sculptate, şterse praful de pe cei doi Isuşi, apoi de pe racla care aparţinuse odinioară vizirului din Ţarigrad, lustrui

toate figurinele de porţelan, curăţă cu aspiratorul tapiseriile de pe pereţi, şterse vasele ce aparţinuseră cândva vestiţilor revoluţionari, chiar şi globul pământesc din vremea primelor cuceriri. În nici două ore casa era pahar; împroşcă scările cu miresme de liliac. «Tulbure e fericirea şi ceţoasă e iubirea, tra-la-la!» cânta ea curăţind holurile.

În timp ce-şi punea la punct propria-i odaie, o cuprinse o veselie neobişnuită. Alungă praful sutelor de cărţi de pe rafturile de lângă pat; pe cele socotite mai interesante, le mai răsfoi încă o dată. Aranjă cearceafurile, apoi se ocupă de balcoane şi de curte şi, în cele din urmă, dădu fuga în baie. Transpirase, astfel că se dezbrăcă destul de greu. Se băgă sub duş cântând ca să-şi alunge frica, apoi se opri în faţa oglinzii; trupul ei avea mireasma de tânăr mesteacăn. «O fecioară isteaţă ca o cântăreaţă tra-la-la» cântă din nou, uitându-se în oglindă. Îşi privi, prin ochelarii pe care de obicei îi purta numai acasă, gâtul prelung şi părul inelat care-i cădea pe umeri. I-o fi semănând oare Izvorinkăi, mătuşa care murise, de tânără, din pricina tuberculozei sau cu Temiana care acum trăia la ferma ei din Arkansas. Îşi puse rochia albă de bumbac, pe care voia s-o îmbrace la începutul acelui ultim an de şcoală medie, şi iarăşi se-ntoarse în faţa oglinzii.

Ascunse ochelarii-n sertar, apoi îşi lipi lentilele de contact. Nu semăn cu nimeni, se întristă ea, la gândul că, din nou, va fi cea mai urâtă din clasă. Luă un creion, îşi alungi sprâncenele, se rujă, şi iarăşi îşi cercetă chipul în oglindă. Iubitul ei tată îi spusese că e frumoasă fiindcă el era beat în fiecare zi şi ducea o viaţă dezordonată; taică-său minţea aşadar.

Sună cineva la uşă. Solza deschise speriată. Lăptarul, cu torba pe umăr, ceru plata pentru serviciile sale; sfârşit de vară, oile înţărcaseră, se dezvinovăţi el. Aşteptând banii, lăptarul se desfătă privind-o; ce tânăr zăpăcit se va ferici cu ea? Solza îi puse banii în palmă şi hotărî să nu mai deschidă nimănui. Taică-său nu se va întoarce mai înainte de miezul nopţii, Viktor poate mâine, Aniţa se va plimba cu caiacul până la apusul soarelui. Vida nu se va mai întoarce niciodată, îşi făcu Solza socotelile, aşezată lângă cămin. Maică-sa plecase din nou, dumineca, să cumpere carne, când se ştia că măcelăria e închisă. «Dar tata o să-mi cumpere inel cu două diamante, tra-la-la!» cânta ea, fiindcă simţi cum o cuprinde spaima.

Luă ceaunul de aramă pe care-l adusese din Posoki şi se chinui să-i scoată lanţul. Dar lanţul era răsucit şi nu reuşi decât să transpire. Căută un cleşte şi-n timp ce desprinse, în sfârşit, toarta, îşi aduse aminte de alergătura aceea, împreună cu tatăl ei, pe Evreiska, de tinerii care adunau donaţii pentru construirea unei şcoli în Noua Zeelandă. În seara aceea taică-său îi pomenise numele unui oarecare bancher, Niazi, apoi povestise cum fusese plimbat în caleaşcă, cum ascultase clopote bătând în depărtări, cum cântau hogii şi popii, cum văzuse fete plimbându-se prin parcuri în rochii albe; ce tătic minunat, oftă Solza, agăţând lanţul ceaunului de lemnul căminului. Şi ce frumos spânzurase ea lanţul ceaunului de aramă în care, odinioară, bunica Iaglika făcuse mămăligă!

Îşi aduse aminte de bunicii din Posoki. Ea împreună cu maică-sa mergeau rareori acolo, dar, oricând ar fi mers erau primite cu braţele deschise. Solza intra în casa scundă, fără duşumea, acoperită cu paie. Două uşi: una în faţă, pentru intrare, cealaltă, mai mică, în spate, pentru a fugi de tăietorii de capete. Când se tăiau capetele? Ce-s acelea vremuri de robie? se întreba ea lângă lanţ. De ce ferestrele aveau în loc de geamuri doar obloane? Posoki e un sat unde cocoşii cântă pe patru dealuri, aproape de calea romană, Via Egnatia. Între drumul acesta şi largul câmpiei se află moşiile turceşti părăsite, deja copleşite de spini şi tufişuri. De sub temeliile bisericii clipoceşte izvorul Solza căuta un pretext ca să-şi amâne gestul şi, de aceea, continuă să-şi aducă aminte cât mai multe lucruri despre casa bunicilor ei. Dar de ce n-o fi adus în Santara şi lampa aceea de gaz a unchiului Iorgo din Vardaria? Luase doar haina roşie, de şiac, fără mâneci, dar lăsase pantalonii şi geamantanul. Atâtea lucruri minunate rămăseseră în casa pustie, se întristă Solza. În spatele casei războiul pe care-l rodeau carii, lângă el hambarul deasupra căruia bunicul Simon şi bunica Iaglika făceau dragoste. În curând totul se va prăpădi; vor rămâne doar ziduri în ruină. Şi vasele în care bunica făcea de mâncare şi rogojina de pai şi cergile şi aşternuturile, toate se vor prăpădi, îşi zise, cu amar, Solza.

Căută hârtie şi creion pentru a lăsa un mesaj. Îşi va ruga părinţii s-o îngroape în micul cimitir al bisericii Arhanghelul Gavril, în zona industrială, biserica în care fusese botezată maică-sa. Îi va implora să aprindă în faţa altarului, în stânga

frescei arhanghelului, trei lumânări: una pentru cei morţi, una pentru sănătatea rudelor, indiferent de continentele pe unde trăiau, iar pe a treia, care va fi şi cea mai mare, pentru ca arhanghelul să-i ţină în paza lui părinţii. În mod special îşi va ruga tatăl ca, mai înainte de a ninge, să facă un drum în Posoki, să ridice mormântul bunicilor ei.

Solza nu împlinise încă vârsta maturităţii, dar era un copil mai iute de minte decât alţii; citea mult şi înţelegea cum trebuie trăită viaţa. Dar renunţă la toate aceste dorinţi. «Vă iubesc atât de mult, dar nu mai pot să vă suport»! le scrise ea părinţilor şi se-ndreptă spre lanţ. Muntele înzăpezit nu poate fi salvat prin jertfa unei vieţi omeneşti, îşi zise în cele din urmă.

•

Tatăl ei intră în cimitir prin poarta dinspre răsărit. Drumul îl purta pe alei gazonate, pe lângă busturile celebrităţilor şi ale celor cu merite osebite. Aproape se lăsase răcoare când se opri în faţa mormântului lui Avram, întemeietorul oraşului. Câteva grupuri de oameni întristaţi aşteptau lângă coroane, în timp ce un tip din forţele de ordine pândea mişcările care i se păreau mai dubioase prin preajmă. Pe zidul de marmură pe care era înscris numele Komnenei, soţia lui Avram, şi a celor doi fii ai lor, Moian şi Doiran, fură aşezate trei coroane de flori. Cele mai multe delegaţii oficiale însă nu sosiseră, aşa că Alekso Ivanov o luă printre celelalte morminte din apropiere. Aici nici tu coroane, nici tu buchete de flori. Se gândi că, de acolo, nu va fi luat în seamă. Omul din forţele de ordine, de fapt cheliosul de la *Graizos,* şedea cu ochii aţintiţi spre parcaj, de unde trebuiau să apară delegaţiile. Vreme de concedii, zi înăbuşitoare; cei mai mulţi nici nu vor veni, se gândi Alekso.

Un aparat filma în tăcere depunerile de coroane; deodată lângă sicriul de marmură se ivi Tanas Saveski; lângă el, Andrei Pagiov şi Niazi Osmanov. Manechinul era îmbrăcat într-un costum închis la culoare. Marcat şi căzut pe gânduri de importanţa procesiunii, cu barba lui cu tot, părea un ins plin de prestanţă. În spatele său se aflau şi alţi funcţionari pe care Alekso nu-i cunoştea. Tanas deja depusese coroana de flori în trei culori, în formă de inimă, în numele industriei poligrafice. În faţa mormântului sosiră alte grupuri ce-şi aduceau omagiile. Alekso se sperie când lumina ce bătea în uşa de la intrare îi fulgeră privirile. I se năzări că în spatele noului grup se afla şi

fiul său Viktor. Ce-o fi căutând el în cimitir? Se uită încă o dată printre coroane şi abia atunci se linişti; urma delegaţia companiilor pentru export, atât de criticate în ultima lună. Careva dintre delegaţi semăna într-adevăr cu fiul său. Tânăr, sfidător, cu fire rare de barbă, descheiat la nasturi, cu ochi mari ca ai lui Viktor. Alekso surâse în voie şi gândul îi zbură la Rafail Burov, pe care-l prinsese la Maia Arsova. Auzi, să mă chiorască el pe mine ziua în amiaza mare! îşi zise el, azi a scăpat el cu buzele învineţite, dar data viitoare...

Tanas mai făcu o plecăciune în faţa casei de veci a lui Avram, apoi se retrase puţin într-o parte pentru a-i face loc primarului. Alekso îl privi pe bătrânul primar, alb ca bruma zorilor, care-şi şterse ochii înlăcrimaţi cu o batistă albă, apoi depuse o coroană de garoafe proaspete. În faţa monumentului se adunaseră deja în jur de o sută de oameni, delegaţii oficiale şi cetăţeni curioşi. Alekso Ivanov tresări la gândul că nu se afla printre ei, cu toate că fusese prevăzut să facă parte din delegaţie.

Adia un vânt blând dinspre soare apune, trezind printre coroane un foşnet abia auzit; de undeva din cimitir se auziră plânsete şi vaiete. Alekso îşi întoarse iarăşi privirile spre monumentul lui Avram, măsurând distanţa până la mormântul în spatele căruia se ascunsese. Ar putea sta în şoaptă de vorbă cu Tanas, atât de aproape se aflau unul de altul, îşi zise surâzând. Deodată vântul prinse putere şi cerul se umplu de nori. Ceremonia îl enerva deja; voia să se întoarcă în blocul turn, să vadă ce se mai putea salva. Îşi privi ceasul de mână, apoi îşi scoase pistolul din sân. Dar acum într-adevăr îl zări pe Viktor, palid şi cu ochii lăcrimoşi. Ce-o fi căutând el aici, se întrebă în timp ce prin cap îi trecură tot soiul de gânduri rele. Şi Viktor şedea puţin ascuns în spatele coroanelor, cu o torbă sportivă în mână, parcă aşteptând ceva nelămurit. Mai întâi Alekso îşi zise că puţin îi pasă de faptul că şi Viktor se afla în mulţime, dar apoi îl cuprinse frica. Dacă-l va nimeri, din greşeală, tocmai pe el? Şi fiul său arăta destul de speriat şi de palid; mâinile îi tremurau, iar chipul îi trăda o durere asemeni celei din closetul de la *Graizos.* Ce-o fi având în torba aceea măslinie: se întrebă Alekso Ivanov.

— Doar n-ai înnebunit, tată! sări Viktor spre mormântul unde se afla Alekso.

— Ăla vrea să ucidă, fugiţi! De mult e sărit de pe fix! strigă panicard Andrei Pagiov şi se trânti cel dinţii la pământ.

Se auzi o împuşcătură care-i înspăimântă pe toţi cei adunaţi la mormântul lui Avram. Viktor reuşise să-şi prindă şi să-şi strângă tatăl de gât ca între cleşti. Dădu fuga cheliosul din forţele de ordine; vru să lovească şi el cu picioarele. Când cei de faţă îşi reveniră de pe urma şocului, îşi dădură seama că glontele secerase crucea de lemn a unui mormânt din apropiere. Niazi Osmanov adună bucăţile de lemn, înjurându-l pe cel ce trăsese.

— De ce m-ai împiedicat să-l omor? întrebă furios Alekso, scuipând ţărâna care-i intrase în gură. I-aş fi dat eu la fund şi lui corăbioara! adăugă el, încordându-şi vinele gâtului şi scăpând din mâinile butucănoase ale cheliosului.

— Vrei să crăpi la închisoare? prinse Viktor curaj.

— Ce ins fără suflet! Voia să-şi ucidă cel mai bun prieten!

— Ce să fac cu el? întrebă cheliosul din forţele de ordine.

— Dă-i drumul degeneratului ăsta! Ce să caute la închisoare? La nebuni e locul lui! zise Tanas Saveski speriat şi galben la faţă ca un mort şi, apropiindu-se de Viktor îi mulţumi pentru curajul său. Ce-nseamnă şi soarta asta! Era gata să mor de mâna unui prieten! se văicări el îmbrăţişându-l.

— Dar legea spune să-l arestez! se revoltă cheliosul, uitându-se la primar.

— Fă ce vrei! zise primarul, făcându-i semn să-l aresteze. Îl cunosc pe nefericitul ăsta; am făcut împreună armata! Dar el arată ca un flăcău, pe când mie mi-a albit părul ca inul! surâse urmărindu-i cum se-ndepărtau.

— Dă-i pâine şi-o să dea cu pietre după tine! În loc să-ţi mulţumească, era gata să te ucidă! îi scutura Niazi Osmanov sacoul lui Tanas Saveski.

— Haide, acuma doar n-oi fi crezând în providenţă! clătină Tanas din cap.

— Spune chestia aia de azi noapte, povesteşte-o! insistă Andrei.

— Azi dimineaţă m-am întors cu avionul! se răsuci Tanas spre primar. Zburam jos de tot, dar, deodată, cerurile au înnebunit. Eram ca o jucărie în mâinile vântului; crengile arborilor din jurul Lacului Lung se frângeau; o jumătate de oră ne-am tot răsucit, pierduţi, printre nori negri, fulgere şi bicele ploii, să-ţi plesnească inima şi mai multe nu. Ce ţi-e şi cu soarta asta, – n-

am murit în avion şi era gata-gata să mă secere un glonte în cimitir! oftă el.

— Domnul te-a păzit! zise Niazi Osmanov.

— Steaua lui, prietene! El nu crede în Dumnezeu! îl corectă primarul, uitându-se cu dispreţ la Alekso Ivanov pe care-l urcau în maşina albastră.

— Ţi-am spus că încălzeşti un şarpe la piept! se vârî Andrei între primar şi Tanas Saveski.

— Acum ce ne mai rămâne de făcut? întrebă primarul cu ochii după maşina albastră care pornise.

— Să luăm masa la *Armonia*; bucătărie ca acasă! propuse Tanas, deja binedispus, umplându-şi luleaua cu tutun. Să ne dea un nebun planurile peste cap?

•

Viktor îşi scoase batista din torbă şi-şi şterse sângele de pe frunte. Rămase cu gura căscată, privind lumea plecând din jurul monumentului lui Avram. Se ivi şi Rafail Burov şi prinse a urmări buimăcit maşinile ce grăbeau spre oraş. «De-ar fi tras un pic mai jos!» râse nervos inspectorul. «Dar de ce să-l judece, de ce să putrezească la închisoare?» se întrebă Viktor. «Tu eşti ca un diamant. Taică-tău se va mândri cu tine!» zise Rafail, ajutându-l să se ridice. «Cum de-am putut să torn în mine atâta?» se miră el, chinuindu-se să-şi stăpânească revolta stomacului. Gura îi mirosea, mâinile îi erau murdare de bale. «Groaznic te-ai mai îmbătat; ca taică-tău!» glumi Rafail Burov. «Cară-te, să nu te mai văd, ciobanule!» se supără Viktor Ivanov. În cimitir era o zăpuşeală apăsătoare ca înaintea unei ploi; departe, în Pădurea Roşie, se auziră sunete de claxoane. Oamenii se întorceau, din concediu, pe la casele lor. Viktor îşi dori din toată inima să se afle în Santara, să-şi îmbrăţişeze surorile şi să-şi îmbărbăteze mama. Îşi veni iute în fire; stomacul i se domolise. Deodată simţi mâna prietenească a lui Virgil, care se întorcea de la înmormântarea soţiei...

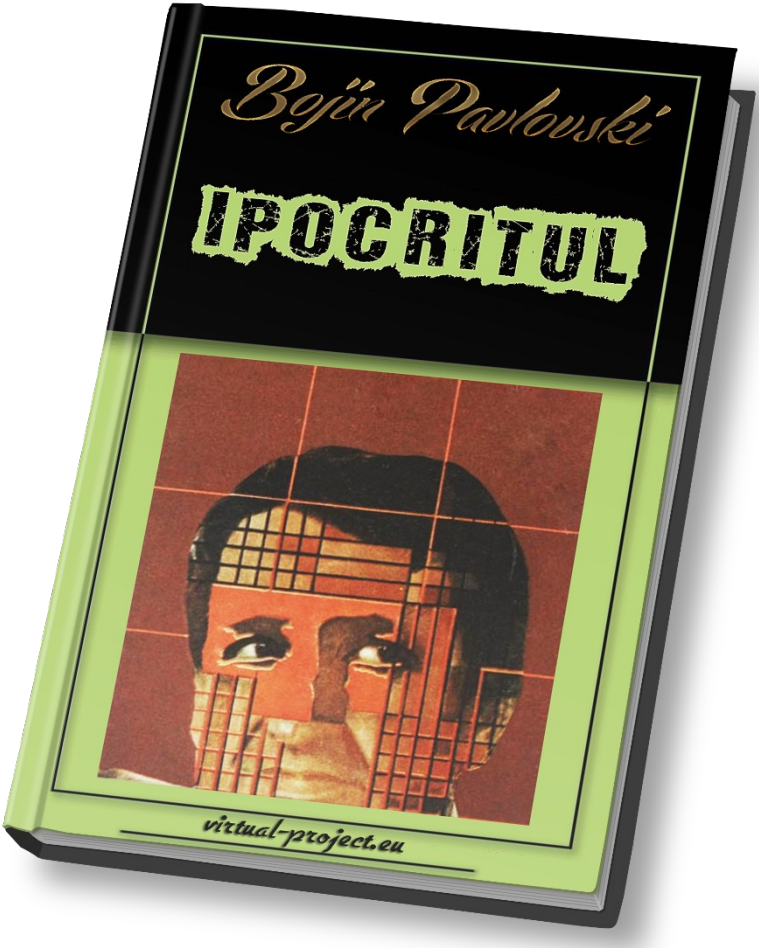

virtual-project.eu